

**UCHWAŁA NR XLI/308/21
RADY POWIATU PABIANICKIEGO**

z dnia 28 października 2021 r.

w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 1 oraz art. 12 pkt. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 920, z 2021 r. poz. 1038) **Rada Powiatu Pabianickiego uchwala co następuje:**

- § 1. Uchwala się Strategię Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Pabianickiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Pabianicach.

Przewodniczący Rady Powiatu
Pabianickiego

Florian Wlazlak

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO 2030

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	4
1.1.	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII.....	5
	MISJA I WIZJA POWIATU PABIANICKIEGO	5
	CELE STRATEGICZNE POWIATU PABIANICKIEGO	5
1.2.	ISTOTA OPRACOWANIA STRATEGII	6
1.3.	METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ	6
2.	CHARAKTERYSTYKA POWIATU	10
2.1.	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE.....	10
2.2.	WIELKOŚĆ POWIATU	11
2.3.	CHARAKTER POWIATU	12
	DZIEDZICTWO HISTORYCZNE, KULTUROWE I PRZYRODNICZE	12
3.	DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH POWIATU	14
3.1.	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	14
3.2.	WYMIAR SPOŁECZNY	14
3.3.	WYMIAR GOSPODARCZY.....	15
3.4.	WYMIAR ŚRODOWISKOWY	16
3.5.	WYMIAR PRZESTRZENNY I INFRASTRUKTURALNY	16
3.6.	SONDAŻ OPINII PUBLICZNEJ.....	17
3.7.	OCENA EFEKTÓW REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH POPRZEDNIEJ STRATEGII I DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	18
3.8.	ANALIZA SWOT POWIATU PABIANICKIEGO	38
4.	ELEMENTY STRATEGICZNE.....	51
4.1.	MISJA.....	51
4.2.	WIZJA	51
4.3.	CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE.....	52
5.	OKREŚLENIE SPÓJNOŚCI STRATEGII ROZWOJU POWIATU ZE STRATEGIAMI NA SZCZEBLU KRAJOWYM I WOJEWÓDZKIM	60
5.1.	STRATEGIA ROZWOJU POWIATU, A STRATEGIE KRAJOWE.....	62
5.2.	STRATEGIA ROZWOJU POWIATU, A STRATEGIE REGIONALNE – ZGODNOŚĆ Z WOJEWÓDZKIMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	65
6.	FINANSOWANIE STRATEGII.....	70

7.	WDRAŻANIE STRATEGII	74
7.1.	SYSTEM WDRAŻANIA	74
7.2.	OPIS SYSTEMU WDRAŻANIA STRATEGII ORAZ PROCEDURA JEGO MODYFIKACJI	75
8.	MONITORING I EWALUACJA REALIZACJI STRATEGII	77
8.1.	ZAPROJEKTOWANIE SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJA STRATEGII	77
8.2.	PLAN MONITORINGU (ŹRÓDŁA DANYCH, NARZĘDZIA, ODPOWIEDZIALNOŚĆ).....	78
8.3.	PROCEDURA EWALUACJI	85
9.	SPIS TABEL	89
10.	SPIS RYSUNKÓW	90
11.	SPIS WYKRESÓW	90
12.	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	90

CZĘŚĆ I

1. WPROWADZENIE

Strategia Powiatu Pabianickiego 2030 została opracowana w wyniku realizacji umowy 13/2021 zawartej w dniu 18 stycznia 2021 na zlecenie Starostwa powiatowego w Pabianicach w ramach projektu realizowanego przez konsorcjum firm Pheno Horizon OLP Sp. z o.o. oraz Łódzki Dom Biznesu.

Niniejsza Strategia jest kluczowym dokumentem z punktu widzenia rozwoju powiatu. Dokument ten jest zestawieniem informacji o jednostce, dzięki czemu wyznacza długofalowe cele i kierunki rozwoju. Określa również stan do którego samorząd powinien dążyć poprzez podejmowanie odpowiednich inicjatyw na rzecz opracowanych celów strategicznych i operacyjnych.

W opracowaniu Strategii aktywny udział brał zespół ekspercki składający się z przedstawicieli ww. konsorcjum oraz grono pracowników samorządowych Starostwa Powiatowego w Pabianicach. Ponadto, w prace zaangażowani byli również mieszkańcy i osoby związane z Powiatem Pabianickim, przedstawiciele gmin Powiatu, organizacje społecznych czy instytucji. Proces partycypacyjny był niezwykle istotny, gdyż pozwolił dopasować założenia strategii do potrzeb lokalnej społeczności.

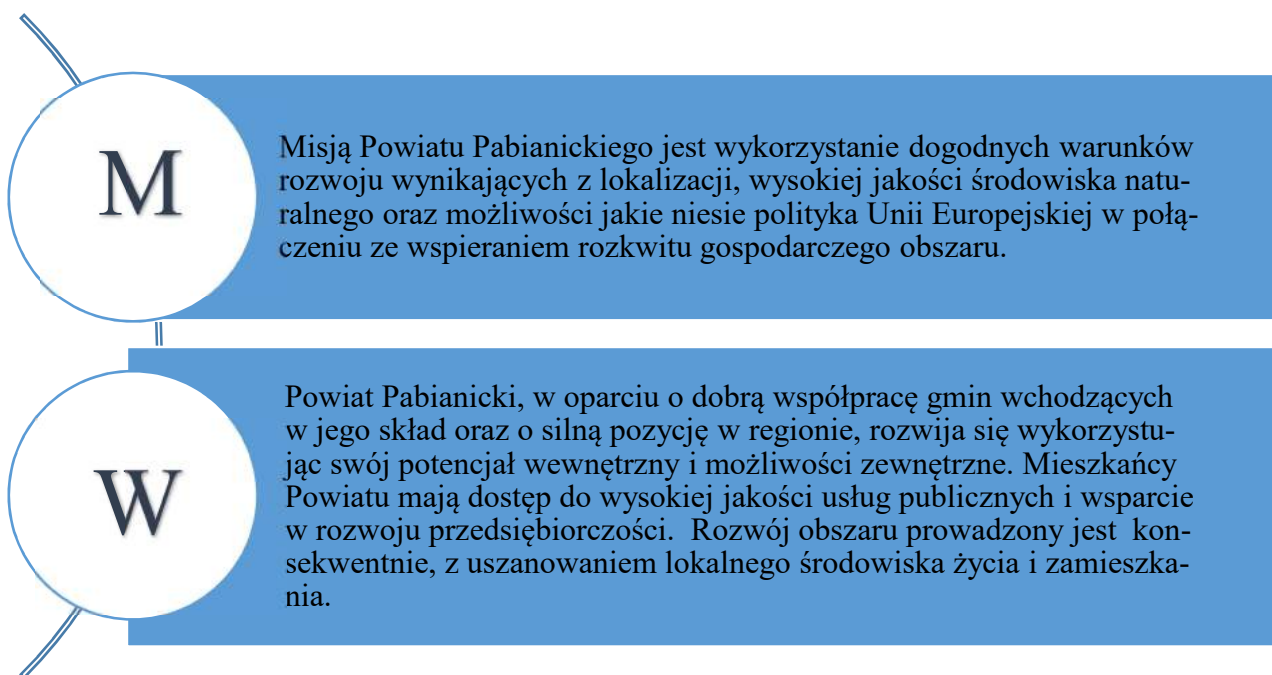
Zapraszamy do lektury niniejszego dokumentu i zapoznania się z planami rozwoju Powiatu Pabianickiego w perspektywie najbliższych dziewięciu lat. Mamy nadzieję, że wypracowane wspólnymi siłami cele i kierunki działań spełnią wszelkie oczekiwania, odpowiadając na wskazane zapotrzebowanie.

1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII

„Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030” to dokument wyznaczający długofalowe cele i kierunki rozwoju jednostki. Pozwala na weryfikację bieżącego stanu i na jego podstawie określenie zapotrzebowania na działania rozwojowe w konkretnych kierunkach. W rezultacie strategia w oparciu o wykazane deficyty i zapotrzebowania lokalnej społeczności kieruje politykę rozwojową, wyznaczając cele, do których jednostka powinna dążyć w okresie obowiązywania dokumentu, a zatem do 2030 roku.

W ramach dążenia do realizacji założeń rozwojowych określone zostały również misja i wizja jednostki, które odpowiadają na zastane deficyty i zapotrzebowania oraz cele strategiczne z przypisanymi do nich celami operacyjnymi i kierunkami działań, które z kolei umożliwiają dopełnienie wskazanej wizji i misji.

MISJA I WIZJA POWIATU PABIANICKIEGO

CELE STRATEGICZNE POWIATU PABIANICKIEGO

**I. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej
w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem**

II. Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych

III. Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne Powiatu

1.2. ISTOTA OPRACOWANIA STRATEGII

Strategia rozwoju stanowi kluczowy dokument w rozwoju jednostki, przedstawia wytyczne i ramy działań w określonym horyzoncie czasowych. Dotychczasowa strategia rozwoju powiatu pabianickiego (na lata 2014-2020) straciła swoją aktualność i moc realizacyjną. W związku z powyższym władze samorządowe zleciły opracowanie nowego dokumentu.

Niniejsza strategia uwzględnia aktualne uwarunkowania lokalne, trendy rozwojowe, możliwości rozwijania współpracy wewnątrz powiatu a także uzyskania zewnętrznego wsparcia w realizacji zadań wynikających z zadań, określonych w Ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Zakres strategii wynika z regulacji Ustawy z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Strategia rozwoju ma bowiem za zadanie pełnić trzy zasadnicze funkcje:

- operacyjną w stosunku do zadań realizowanych przez samorząd powiatowy,
- integracyjną w odniesieniu do jednostek administracji publicznej, mieszkańców, organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych działających na obszarze powiatu w zakresie osiągnięcia wspólnych celów rozwojowych,
- informującą społeczność i władze lokalne oraz instytucje i podmioty działające na obszarze powiatu o kierunkach rozwoju przyjętych przez powiat pabianicki w perspektywie najbliższych lat.

1.3. METODOLOGIA PRAC NAD STRATEGIĄ

Opracowanie strategii ma na celu określenie kierunków rozwojowych powiatu pabianickiego, które są niezbędne w osiągnięciu wypracowanych celów strategicznych. Jednakże, określona w ramach prac polityka rozwojowa powinna w pełni odpowiadać na zastane zapotrzebowanie, tj. lokalne deficyty i potencjały wymagające działań rozwojowych. W związku z powyższym dokument strategii oparty jest o część diagnostyczną, która obejmuje obszary dotychczasowego funkcjonowania jednostki (**Rysunek 1**). Rozbudowana diagnoza stanu aktualnego stanowi Załącznik I do niniejszego dokumentu.

DIAGNOZA

- Sytuacja demograficzna
- Wymiar społeczny
- Wymiar środowiskowy
- Wymiar przestrzenny i infrastrukturalny
- Badanie opinii publicznej

ANALIZA SWOT

CZĘŚĆ STRATEGICZNA

- Misja i wizja powiatu pabianickiego
- Cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań

SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI NA INNYCH SZCZEBŁACH

FINANSOWANIE STRATEGII

SYSTEM WDRAŻANIA, MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII

Rysunek 1. Struktura Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030 (źródło: opracowanie własne).

W ramach prac korzystano z modelu ekspercko-partycypacyjnego, w którym udział brał zespół ekspertów wraz z przedstawicielami władz samorządowych. W trakcie prac wykorzystano narzędzia analityczne, badania z wykorzystaniem danych ogólnokrajowych (Bank Danych Lokalnych) oraz lokalnych (raporty ze stanu powiatu oraz strategię i dokumenty wykonawcze powiatu pabianickiego). Ponadto, wykorzystano **działania partycypacyjne**, które objęły spotkania z przedstawicielami władz samorządowych (zarówno powiatowych, jak i gminnych) oraz pracownikami Starostwa Powiatowego. Spotkania dotyczyły zarówno części diagnostycznej, jak i były wykorzystywane przy wypracowaniu celów i kierunków strategicznych. W ramach procesu partycypacyjnego przeprowadzono również badania ankietowe techniką CAWI (online) mające na celu:

- zebranie spostrzeżeń i opinii osób związanych z powiatem pabianickim (mieszkańców, przedsiębiorców) na temat funkcjonowania jednostki i potrzeb rozwojowych,
- uzyskanie opinii pracowników Starostwa Powiatowego na temat organizacji i funkcjonowania urzędu.

Przy opracowywaniu strategii wzięto również pod uwagę zapisy dokumentów strategicznych wyższego rzędu, czyli dokumentów krajowych oraz regionalnych (wojewódzkich), z którymi to strategia powiatowa musi zachowywać spójność (**Tabela 1**).

Tabela 1. Zestawienie dokumentów, z którymi Strategia Rozwoju Powiatu powinna zachowywać spójność (źródło: opracowanie własne).

Dokumenty, z którymi niniejsza strategia zachowuje zgodność
Dokumenty krajowe
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) SOR
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (uchylona)
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r
Dokumenty regionalne – wojewódzkie
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030
Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2020
Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2021-2027 (projekt)
Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projekt)
„Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2026-2031” (projekt)
Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023
Dokumenty, które muszą zachować zgodność z niniejszą strategią
Strategie Rozwoju Gmin
Studia Uwarunkowań i Zagospodarowania Przestrzennego Gmin
Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

CZEŚĆ II

2. CHARAKTERYSTYKA POWIATU

Powiat Pabianicki to jedna z 24 jednostek powiatowych w granicach województwa łódzkiego. Jest to obszar w głównej mierze o charakterze rolniczym, 63,08% powierzchni zajmują grunty orne. Jednakże, położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Łodzi stanowi korzystne podłoże rozwoju gospodarczego w regionie.

2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

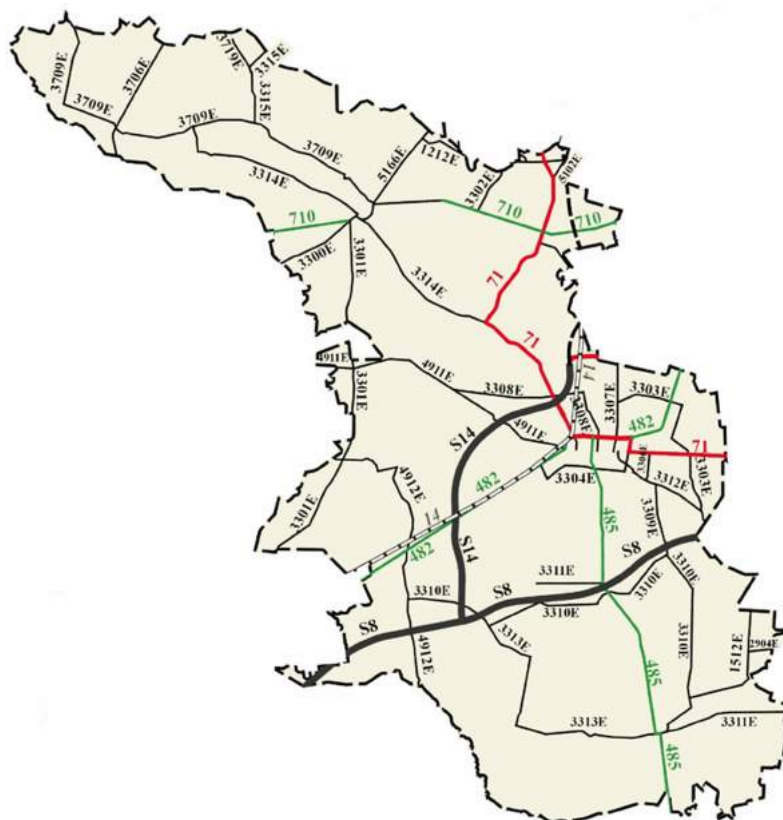
Powiat Pabianicki mieści się w obszarze centralnej Polski, w centralnej części województwa łódzkiego. Od północy graniczy z powiatami: poddębickim i zgierskim, od południa z powiatami: piotrkowskim i bełchatowskim, od zachodu z powiatem łaskim, a od wschodu z powiatem łódzkim wschodnim oraz miastem Łódź. Powiat pabianicki podzielony jest na 7 jednostek gminnych, w tym dwie jednostki miejskie:

- gminę Pabianice,
- gminę Dłutów,
- gminę Dobroń,
- gminę Lutomiersk,
- gminę Ksawerów,
- miasto Konstancynów Łódzki,
- miasto Pabianice (miasto powiatowe)

Rysunek 2. Podział administracyjny Powiatu Pabianickiego.

Obszar powiatu pabianickiego jest korzystnie zlokalizowany względem układu dróg krajowych, co w połączeniu z centralną lokalizacją w Polsce zapewnia dogodnie połączenie komunikacyjne z większymi ośrodkami w kraju, jak i za granicą. Ponadto, oddanie do użytku odcinka drogi ekspresowej S8 (tzw. południowej obwodnicy Pabianic) pozwoliło na znaczne odciążenie centrum miasta Pabianic od ruchu kołowego, w tym tranzytowego. W realizacji jest również odcinek drogi S14, która docelowo ma zapewniać płynną komunikację w kierunku północnym oraz skomunikowanie z siecią autostrad poprzez połączenia z autostradą A2 przy węźle Emilia (powiat zgierski).

Rysunek 3. Drogi w Powiecie Pabianickim.

Pod względem fizycznogeograficznym powiat położony jest w centralnej części tzw. Niecki Łódzkiej zbudowanej w dużej mierze z utworów czwartorzędowych. W konsekwencji na terenie jednostki występują przede wszystkim kruszywa naturalne (piaski i paski ze żwirem) wykorzystywane w budownictwie i drogownictwie. Co istotne, przez teren powiat przebiega dział wodny IV rzędu pomiędzy rzeką Ner a rzeką Widawką. Sieć hydrograficzna obszaru jest silnie rozbudowana, a powiat został zakwalifikowany do obszarów, na których występują najlepsze warunki geotermalne. Jednakże, klasyfikacja opiera się jedynie na danych szacunkowych, w związku z czym niezbędne jest wykonanie odwiertów, które wykazałyby rzeczywiste zasoby geotermalne obszaru.

2.2. WIELKOŚĆ POWIATU

Powiat Pabianicki zajmuje powierzchnię 491,52km², co stanowi jedynie 2,7% powierzchni województwa łódzkiego. Tym samym stanowi jedną z mniejszych jednostek w województwie, niższym udziałem charakteryzuje się tylko 5 jednostek, w tym miasta na prawach powiatu (miasto

Skierniewice, miasto Piotrków Trybunalski, miasto Łódź, powiat brzeziński oraz powiat zduńskowolski).

Obszar powiatu pabianickiego zamieszkiwany jest przez 119 291 osób (stan na koniec 2019), dzięki czemu zajmuje trzecie miejsce w województwie pod względem liczby ludności oraz czwarte miejsce pod względem gęstości zaludnienia tj. 242 osoby w przeliczeniu na 1km² powierzchni. Zdecydowana większość zamieszkuje tereny miejskie Pabianic oraz Konstancyna Łódzkiego. Jednakże, w powiecie zauważalne jest zjawisko wyludniania obszarów miejskich na rzecz jednostek o charakterze wiejskim.

2.3. CHARAKTER POWIATU

Powiat Pabianicki jako jednostka funkcjonuje od 1 stycznia 1999 roku na skutek zmian podziału administracyjnego Polski i wprowadzeniu trójstopniowej struktury jednostek terytorialnych w kraju. Powiat powstał wówczas na granicy ziemi sieradzkiej (od wschodu) i łódzkiej (od zachodu).

DZIEDZICTWO HISTORYCZNE, KULTUROWE I PRZYRODNICZE

Początki tzw. ziemi pabianickiej sięgają okresu średniowiecza choć znaleziska archeologiczne na tym terenie świadczą o istnieniu osadnictwa w czasach prehistorycznych. Jednakże, źródła pierwsze pisane (datowane na okres XI-XIII wieku) mówią o dzisiejszych obszarach powiatu pabianickiego jako terytorium Chropów przysyłanych przez książąt piastowskich. Nieodpowiednie gospodarowanie leżącej odłogiem ziemi doprowadziło do przekazania ziem w ręce Kapituły Krakowskiej, pełniącej funkcje doradcze u boku biskupa. Potwierdzeniem tej darowizny było wmurowanie tablicy upamiętniającej w mury kościoła Św. Mateusza w Pabianicach. Niestety, obecnie w mieście znajduje się kopia tablicy, ponieważ w roku 1634 oryginał przewieziono i umieszczono w katedrze na Wawelu. Chropy podarowane duchownym obejmowały wówczas tereny dorzecza Dobrzyńki aż po ówczesny Rzgów (powiat łódzki wschodni). Prawa miejskie Pabianice uzyskały w połowie XIV wieku, a miasto zaczęto nazywać kasztelanią pabianicką, kluczem pabianickim oraz państwem pabianickim. Jednakże, największy rozwój obszaru przypada na wiek XVI, kiedy do kapitału należały huty szkła w Hucie Dłutowskiej i Hucie Wiskickie oraz huta żelaza w Ldzaniu. W czasach świetności Pabianice posiadały swój statek i spichlerz we Włocławku, dzięki czemu mogły prowadzić swobodny handel z nadmorskim Gdańskiem. Rozwój trwał do najazdu Szwedów, co skutkowało pogorszeniem sytuacji gospodarczej, pożarami oraz plagami chorób. Ponadto, istotne znaczenie miał moment II rozbioru Polski w wyniku którego kapituła krakowska bezpowrotnie utraciła majątek na rzecz rządu pruskiego.

Sytuacja odmieniła się w XIX wieku, kiedy ukształtowało się przemysłowe oblicze miasta. Dzięki ulgom celnym i podatkowym gwarantowanym przez Królestwo Polskie przybywali tu fachowcy z Czech, Śląska oraz z Saksonii. Następowaly szybkie zmiany demograficzne, istotny odsetek społeczeństwa stanowili obywatele narodowości niemieckiej i żydowskiej. W 1825 roku przybył tu

również Bogumił Krusche, założyciel pabianickich przemysłowców i finansistów. Rozpoczęła się epoka rewolucji technicznej, do połowy lat sześćdziesiątych rozwijało się wyłącznie włókiennictwo.

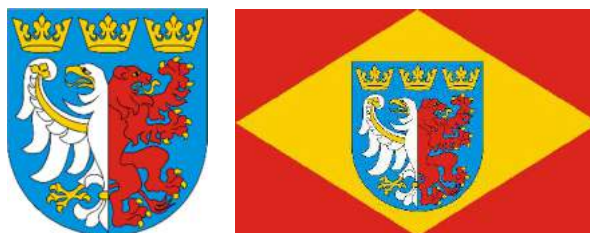
W końcu wieku Pabianice zajmowały drugie miejskie po Łodzi pod względem produkcji tkanin bawełnianych, wełnianych i mieszanych. Powstawało osadnictwo miejskie, wybudowano stację telegraficzną i osiedle robotnicze, a także oświetlono główną ulicę do dnia dzisiejszego, ulicę Zamkową.

Kolejny spadek ludności wynikł z rabunkowej gospodarki niemieckiego okupanta podczas I wojny światowej. Pabianiczanie w walkach o niepodległość brali udział służyć w Legionach, Polskiej Organizacji Wojskowej i innych formacjach wojskowych. Okres międzywojenny (1918-1939) zaznaczył się w mieście rozwojem szkolnictwa, powstaniem placówek kulturalno-oświatowych i licznych stowarzyszeń. Niestety, rozwój Pabianic zahamował wielki kryzys gospodarczy oraz wybuch

II wojny światowej. We wrześniu 1939 na obrzeżach miasta rozegrała się tzw. bitwa pabianicka, podczas której zginęło wielu żołnierzy. Dopiero po 1945 miasto zaczęło podnosić się z wojennych zniszczeń. Nastąpiła nacjonalizacja przemysłu, a robotnicy stanowili większość społeczną. Jednakże,

w odróżnieniu do społeczności przedwojennych miasto stało się jednolite narodowościowo. Powstawały nowe szkoły, placówki kultury i rekreacji, a także nowe dzielnice z wielkiej płyty, tzw. Piaski i Bugaj.

Symbolika powiatu pabianickiego nawiązuje do wydarzeń historycznych. Herb jednostki przedstawia gotycką tarczę, na której umieszczono godła ziem sieradzkich i łęczyckich (tworzących dziś tereny powiatu pabianickiego) oraz herb i pieczęć Władysława Łokietka, który podniósł osadę Pabianice do rangi miasta. Herb i flaga posiadają charakterystyczne dla heraldyki książęckiej i ziemskiej hybrydę kujawską tj. pół orła - pół lwa, która pojawiała się na pieczęciach książąt piastowskich. Trzy złote korony nawiązują z kolei do kapituły krakowskiej. Wizerunek herbu jest wykorzystywany na fladze jednostki (Rysunek 4). Symbole zostały przyjęte na mocy uchwały XL/304/09 z dnia 28 maja 2009.

Rysunek 4. Symbole powiatu pabianickiego przyjęte na mocy uchwały XL/304/09 z dnia 28 maja 2009 roku.

Dzieje regionu dostrzegalne są również poprzez dziedzictwo historyczno-architektoniczne, to kapituła krakowska wzniosła dwór zwany dziś zamkiem oraz kościół św. Mateusza i św. Wawrzyńca w Pabianicach, zespoły fabryczne Kruschego poddawane są rewitalizacji pełniąc dziś funkcje usługowe (aktualnie mieści się tu hotel Fabryka Wełny silnie nawiązując do włókienniczego charakteru miejsca).

3. DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH POWIATU

Część diagnostyczna stanowi podstawę do wykazania deficytów i potrzeb powiatu. W oparciu o dane i wyciągnięte z nich wnioski buduje się bieżący obraz jednostki, niezbędny do wypracowania celów i kierunków rozwojowych. Badanie diagnostyczne obejmuje różnorodne obszary tematyczne w funkcjonowaniu, obszar społeczny, gospodarczy, środowiskowy oraz przestrzenny. Dopełnieniem diagnozy jest pozyskanie opinii społeczności lokalnej, która dokonuje subiektywnej oceny ww. zakresów. Pełna diagnoza powiatu pabianickiego stanowi załącznik I niniejszego opracowania.

3.1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

W 2019 roku Powiat pabianicki zamieszkiwany był przez 119 291 osób, z czego ok. 53% (63 200 os.) to kobiety. Ludność miejska stanowiła wówczas 69,5%. Pozostała ludność zamieszkiwała obszary wiejskie. W porównaniu z latami poprzednimi (według GUS) liczba ludności w Powiecie Pabianickim nie ulega znacznym zmianom, ponieważ gęstość zaludnienia utrzymuje się na poziomie 242 os./km². Zauważalny jest trend wzrostu liczby ludności na obszarach wiejskich. Warto również nadmienić, że w Powiecie pabianickim przyrost naturalny na 1000 ludności od kilku lat jest ujemny – oznacza to, że w Powiecie liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń. Mimo to w 2019 roku sytuacja uległa poprawie w porównaniu do roku poprzedniego (wartość wskaźnika zmieniła się z -3,98 na -3,73). Na terenie Powiatu systematycznie spada liczba osób w wieku produkcyjnym, na rzecz ludności w wieku poprodukcyjnym i przedprodukcyjnym, w związku z czym zauważalny jest proces starzejącego się społeczeństwa, dostrzegalny w skali globalnej. W nawiązaniu do migracji ludności zameldowanej na terenie Powiatu Pabianickiego należy zauważyć, że saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych utrzymuje się na dodatnim poziomie. Oznacza to, że więcej ludzi zasiedla niż opuszcza teren Powiatu. Warto wspomnieć, że według danych GUS migracje wewnętrzne znacznie przewyższają migracje zewnętrzne.

3.2. WYMIAR SPOŁECZNY

Wymiar społeczny diagnozy obejmuje zagadnienia związane z usługami kształtującymi jakość życia w powiecie. Należy pamiętać, że realizacja usług społecznych jest wymagana jako realizacja zadań własnych samorządu. W ramach wymiaru diagnozy charakterystyce poddano usługi eduka-

cyjne, opiekę zdrowotną, pomoc społeczną, bezpieczeństwo i porządek publiczny, sport i rekreację, kulturę oraz działalność organizacji i stowarzyszeń społecznych.

Największym deficytem wśród zagadnień społecznych charakteryzują się organizacje i stowarzyszenia, gdyż na terenie powiatu funkcjonuje jedynie 16 stowarzyszeń zwykłych, 159 stowarzyszeń rejestrowych (w tym 42 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej) oraz 40 fundacji. Ponadto, zdecydowana większość mieści się w mieście Pabianice. Jednakże, pomimo niewielkiej liczebności zakres działalności fundacji i organizacji jest bardzo szeroki, zajmują się problemami osób dyskryminowanych, aspektami sportowymi, gospodarczymi czy kulturalnymi. Działania organizacji stanowią uzupełnienie szerokiego wachlarza działań powiatu w ramach pomocy społecznej. Powiat wraz z jednostkami podległymi realizuje skutecznie szereg programów pomocy okazjonalnej i codziennej. W efekcie zauważalny jest m.in. spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłek stały przy jednoczesnym wzroście liczby rodzin posiadających Kartę Dużych Rodzin.

Zadowalający jest również poziom usług edukacyjnych w powiecie. Jednakże, na poziomie powiatowym realizowane są wyłącznie usługi edukacyjne na poziomie podstawowym. Lokalne szkolnictwo charakteryzuje się bogatą ofertą edukacyjną, na bieżąco dostosowywaną do trendów lokalnego rynku pracy. Odpowiednią realizację szkolnictwa wspierają projekty dofinansowywane z funduszy unijnych oraz ogólnokrajowych, które wpływają na poprawę jakości nauczania (zwłaszcza podczas pandemii COVID-19). W efekcie, średnia wyników oraz zdawalność egzaminu maturalnego nie odbiega znacząco od poziomu w skali województwa.

Powiat pabianicki i wszystkie jego części są również w sposób odpowiedni zabezpieczone przez jednostki straży pożarnej i jednostki policji wraz podległymi komisariatami. Dobrym pomysłem w zakresie usprawnienia kontaktu z mieszkańcami było tworzenie wspólnie map zagrożeń. Niestety, ostatnie działania podjęte były aż pięć lat temu tj. w 2016 roku. Zdecydowanym deficytem jest zaś dostęp do opieki zdrowotnej. W chwili obecnej żaden szpital nie znajduje się w gestii zarządczej starostwa powiatowego. Największym działającym na terenie powiatu szpitalem jest Pabianickie Centrum Medyczne sp. z o.o., którego organem stanowiącym jest miasto Pabianice. Ponadto, na terenie jednostki corocznie spada liczba aptek i punktów aptecznych. Z uwagi na regulacje rządowe liczba aptek w dalszym ciągu będzie spadała w najbliższym czasie.

3.3. WYMIAR GOSPODARCZY

Powiat pabianicki posiada bazę gospodarczą rozwiniętą na poziomie zadawalającym. Na przykładzie jednostki widać, że Polacy są narodem przedsiębiorczym, na miejscu powstają nowe firmy, nawet w czasie pandemii COVID-19. Ponadto, należy zauważyć, że wyraźnie rośnie liczba firm z sektora medycznego. Powiat pabianicki charakteryzuje się bowiem dobrą atrakcyjnością inwestycyjną za sprawą położenia w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym na skrzyżowaniu dwóch ważnych dróg ekspresowych tj. S8 i S14. Dzięki lokalizacji w Konstancynie i w gminie Ksawerów powstały podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Ponadto, pączkowanie klastra AGD w Łodzi wpływa bezpośrednio na pojawianie się nowych inwestycji w powiecie pabianickim. Niestety, pomimo wzrostu liczby działalności gospodarczych z każdym rokiem maleje ilość podmiotów z kapitałem zagranicznym, co może świadczyć o niewystarczającej promocji gospodarczej regionu.

3.4. WYMIAR ŚRODOWISKOWY

Wymiar środowiskowy charakteryzuje uwarunkowania wynikające ze stanu i zasobów środowiska przyrodniczego na terenie powiatu pabianickiego. Obszar powiatu położony jest w centralnej części Niecki Łódzkiej zbudowanej w dużej mierze z utworów czwartorzędowych. W efekcie teren ten charakteryzuje się małą zasobnością surowców naturalnych. Występują tu przede wszystkim piaski

i żwiry wykorzystywane w budownictwie i drogownictwie, lecz nadmierna przyszła eksploatacja zasobów może stanowić zagrożenie dla środowiska, powodując dewastację przejawiającą się nieracjonalnym gospodarowaniem zasobów nieodnawialnych. Z drugiej strony na obszarze występuje silnie rozbudowana sieć hydrograficzna, przeważająca część powiatu jest odwadniana przez rzekę Ner i jej dopływy, takie jak Dobrzynek, Pabiankę, Gadkę, Łódkę, Jasieniec, Wrząca oraz Lubczynę. Druga część powiatu (gmina Dłutów i gmina Dobroń) odwadniana jest przez rzekę Grabię wraz z dopływami. Ponadto, na terenie jednostki występują liczne zbiorniki wodne o łącznej powierzchni 288,27 ha. Niestety, lokalne wody powierzchniowe charakteryzują się złym stanem. Dobry stan chemiczny i ilościowy odnosi się do wód podziemnych, a najwięcej studni znajduje się w miastach (Pabianice i Konstancynów Łódzki). Ponadto, powiat pabianicki został zaklasyfikowany do obszarów, na których występują najlepsze warunki geotermalne. Warto podkreślić, że jest to jedynie klasyfikacja na podstawie danych szacunkowych, w związku z czym konieczne jest wykonanie odwiertów.

Obszar powiatu pabianickiego cechuje się wysoką lesistością (na poziomie 26,4%, gdy w skali województwa poziom spada do 21,5%). Lasy występują głównie południowej i zachodniej części, w gminie Dłutów i gminie Dobroń. Na terenie powiatu znajdują się dwa leśne rezerваты przyrody, Jodły Oleśnickie oraz Mianów. Jednakże, najistotniejszym z obszarów chronionych w granicach powiatu jest obszar Natura 2000. Lokalizacja obszarów chronionych z dala od ośrodków miejskich skutkuje gorszą jakością powietrza w miastach. W roku 2015 w Pabianicach odnotowano maksymalną średnioroczną wartość pyłu PM10 z terenu całej aglomeracji łódzkiej. Od tego momentu za sprawą podejmowanych przez powiat działań zauważalny jest spadek wartości tego zanieczyszczenia. Niemniej jednak dobowe stężenie w Pabianicach cały czas utrzymuje się powyżej dopuszczalnej normy.

3.5. WYMIAR PRZESTRZENNY I INFRASTRUKTURALNY

Wymiar przestrzenny i infrastrukturalny charakteryzuje stan powiatu pabianickiego w zakresie opracowania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego, stanu i dostępności infrastruktury drogowej wraz z dostępnością komunikacyjną (w tym transportu publicznego).

Na terenie powiatu na bieżąco prowadzone są działania planowania przestrzennego, dzięki czemu 4 z 7 gmin pokryte są niemal w całości obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Najmniejszym udziałem powierzchni objętej dokumentacją charakteryzuje się gmina Dobroń tj. 14,6%. Regulacja prawna w zakresie planowania przestrzennego przyczynia się do prawidłowego rozwoju stref inwestycyjnych, pożądaných w powiecie pabianickim na skutek

korzystnego położenia względem układu dróg krajowych, tj. S14 i S18. Ponadto, przez powiat pabianicki przebiegają drogi powiatowe o łącznej długości 183,452 km, z czego ponad 90% charakteryzuje się nawierzchnią bitumiczną. Dogodne położenie skutkuje rozbudowaną sieć połączeń transportu zbiorowego, zarówno autobusowego, jak i transportu kolejowego. Głównym realizatorem usług transportowych na terenie powiatu jest Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. z siedzibą w Pabianicach, który realizuje połączenia autobusu miejskiego (w granicach miasta Pabianic) oraz podmiejskiego

(w granicach powiatu pabianickiego). Ponadto, na mocy porozumień realizowane są połączenie w kierunku powiatu łaskiego oraz miasta Łodzi.

3.6. SONDAŻ OPINII PUBLICZNEJ

Poznanie opinii lokalnej społeczności poszerza ogląd stanu jednostki. W ramach diagnozy przeprowadzono badanie ankietowe, które trwało od 5 marca do 20 kwietnia 2021. W badaniu wzięło udział 174 osób dobranych drogą losową. Respondenci zostali poproszeni o ocenę w statycznej skali aspektów środowiska naturalnego i zagospodarowania przestrzeni publicznej, stanu i dostępności infrastruktury technicznej, funkcjonowania jednostek powiatowych (w tym Starostwa Powiatowego w Pabianicach) poprzez jakość i dostępność usług edukacyjnych, opieki społecznej oraz zdrowotnej, aktywności gospodarczej, a także oferty kulturalnej i turystycznej powiatu. Ponadto, ankietowani wykazali konkretne dziedziny, w których powinny być podejmowane działania przez władze samorządowe.

Pomimo negatywnych i przeciętnych opinii w poszczególnych obszarach tematycznych, ogół życia w powiecie oceniany jest pozytywnie. Podkreślane są negatywne opinie przede wszystkim wobec stanu dróg powiatowych i przestrzeni publicznych, a także funkcjonowania Starostwa powiatowego. Wiele osób uznaje jednostkę za „wymarłą” lecz z dobrym potencjałem lokalizacyjnym. Mimo to, działania dotyczące sfer życia społeczno-gospodarczego stanowią mniejszość wśród najpilniejszych przedsięwzięć do realizacji.

W celu uzyskania orientacji co do zakresu związanego z zarządzaniem urzędem, głównie w obszarze organizacji i funkcjonowania Starostwa Powiatowego, oraz komunikacji, motywacji i potrzeb pracowniczych, w ramach jednej z metod badawczych partycypacyjnych, zdecydowano się na przeprowadzenie badania ankietowego z wykorzystaniem formularza online (CAWI) wśród ogółu osób zatrudnionych w Starostwie. Niniejsze badanie zostało przeprowadzone w dniach od 23 kwietnia do 7 maja 2021. Odpowiedzi udzieliło 129 osób. Pytania zawarte w formularzu ankietowym dotyczyły funkcjonowania urzędu, funkcjonowania pracowników w obrębie instytucji oraz wybranych obszarów działania jednostki.

Uzyskane informacje stanowią bardzo cenne uzupełnienie diagnozy i mogą być wykorzystane w procesie planowania działań organizacyjnych i dostosowujących przygotowanie Starostwa do świadczenia usług publicznych o jak najwyższym standardzie.

Szczegółowy opis przeprowadzonych sondaży opinii publicznej i uzyskanych wyników znajduje się w rozdziale 2.6. diagnozy społeczno-gospodarczej powiatu (Załącznik I).

3.7. OCENA EFEKTÓW REALIZACJI CELÓW STRATEGICZNYCH POPRZEDNIEJ STRATEGII I DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Prezentowany podrozdział zawiera wyniki ewaluacji, ocenę realizacji celów strategicznych i operacyjnych zapisanych w Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 (dalej: Strategia).

Przebieg i zakres badania ewaluacyjnego określały główne kryteria stanowiące podstawę do przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej ex-post, do których należały:

1. Ocena adekwatności celów strategicznych i metod ich wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w strategii;
2. Ocena stopnia realizacji założonych celów Strategii, skuteczność użytych metod wdrażania;
3. Ocena relacji między nakładami, kosztami, zasobami a osiągniętymi celami;
4. Ocena całości rzeczywistych efektów Strategii (planowanych oraz nieplanowanych) odnoszących się do wyjściowej sytuacji oraz wyzwań społeczno-ekonomicznych;
5. Ocena ciągłości efektów w perspektywie średnio i długookresowej;

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia niniejsza Ewaluacja Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 stanowi długookresową ocenę stanu wdrażania Strategii, której wnioski i rekomendacje pozwolą na formułowanie nowych planów strategicznych i rekomendacji do ujęcia w Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030.

Zawartość merytoryczna prezentowanych wyników badania ewaluacyjnego składa się z następujących elementów:

1. Zbiorczego zestawienia realizacji poszczególnych działań wskazanych w Strategii (stan na kwiecień 2021 roku).

2. Aktualnego zestawienia wskaźników oddziaływania sporządzonego w oparciu o dane statystyczne Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, dane Starostwa Powiatowego w Pabianicach, dane z Centralnego Systemu Teleinformatycznego (dane za rok 2019) oraz innych urzędów i jednostek publicznych. Opis uwzględnia stan początkowy wskaźników na 2014 r. oraz ich aktualną wartość.

Powyższe dwa elementy będą stanowić główny materiał źródłowy do oceny stanu realizacji Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020.

3. Badania jakościowego przeprowadzonego w formie konsultacji społecznych odbytych w trakcie warsztatów:

- W dniu 1 lutego 2021 r. Warsztat strategiczny z władzami Powiatu, czyli osobami pełniącymi role decyzyjne i odpowiedzialne za realizację wszelkich zadań, w tym inwestycje na terenie Powiatu Pabianickiego oraz przedstawiciele wybranych komórek organizacyjnych - wydziałów Starostwa Powiatowego w Pabianicach.

- W dniu 10 marca 2021 r. Warsztat strategiczny z udziałem liderów samorządowych
- W dniu 19 kwietnia 2021 r. spotkanie konsultacyjne

Powyższe elementy pomogły po pierwsze ocenić poziom realizacji założeń poprzedniej Strategii, po drugie umożliwił formułowanie wniosków, jak również docelowo rekomendacji do opracowywanego dokumentu nowej Strategii.

OPIS PROBLEMATYKI BADANIA EWALUACYJNEGO STRATEGII ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO NA LATA 2014-2020

Głównym celem ewaluacji poprzedniej Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego jest identyfikacja i ocena efektów realizacji założeń przyjętych w analizowanym dokumencie. Badanie ex-post ma szczególnie na celu ocenę jakości i wartości Strategii oraz efektów jej wdrażania, identyfikację pozytywnych i negatywnych efektów dla rozwoju Powiatu (oddziaływanie), dla którego została opracowana, problemów i trudności, jakie wystąpiły w trakcie realizacji działań w latach 2014-2020.

Ewaluacja jest rozumiana jako:

- ocena wartości dokumentu/projektu/programu przez porównanie rezultatów projektu z jego założeniami, celami. Czynniona za pomocą analizy, syntezy, generalizacji, wnioskowania.
- proces systematycznego zbierania i analizowania informacji (ilościowo i/lub jakościowo).

METODYKA BADANIA I STANDARDY EWALUACJI

Przedmiot ewaluacji: Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

Główny cel ewaluacji: identyfikacja i ocena efektów realizacji Strategii.

Szczegółowe cele: ocena jakości, wartości Strategii oraz efektów jej wdrażania, identyfikacja pozytywnych i negatywnych efektów Strategii, problemy i trudności, jakie wystąpiły w trakcie realizacji działań

Moment podjęcia badania: ewaluacja końcowa (ex post).

Standardy ewaluacji: Badanie spełniało następujące standardy:

- a) Rzetelność, całościowość i dokładność prac;
- b) Poszanowanie godności ludzkiej,
- c) Niezależność i dbałość o bezpieczeństwo pozyskiwanych danych.

Metodyka badania: badanie zrealizowano w oparciu o triangulację metodologiczną m.in. w oparciu o dane zastane, dane z monitoringu, dane urzędowe, wyniki badań społecznych zrealizowanych na społeczności lokalnej, władzach powiatu, radnych, pracownikach Starostwa, liderach samorządowych.

Polityka rozwoju regionu będąc obecnie ważnym czynnikiem rozwoju wpływającym na poprawę jego konkurencyjności, powinna być analizowana i oceniana kompleksowo na podstawie określonych kryteriów (kontekstów) ewaluacyjnych.

Prezentowane badanie opiera się na następujących kryteriach:

- **Trafność** – ocena adekwatności celów strategicznych i metod ich wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w Strategii
- **Skuteczność** – ocena stopnia realizacji założonych celów Strategii, skuteczność użytych metod wdrażania
- **Wydajność** – ocena relacji między nakładami, kosztami, zasobami a osiągniętymi celami
- **Użyteczność** – ocena całości rzeczywistych efektów Strategii (planowanych oraz nieplanowanych) odnoszących się do wyjściowej sytuacji oraz wyzwań społeczno-ekonomicznych
- **Trwałość** – ocena ciągłości efektów w perspektywie średnio- i długookresowej.

PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 wyznaczała długofalowe cele i priorytety rozwoju oraz proponowane kierunki działań. Jej wskazania opierały się na diagnozie kluczowych obszarów funkcjonowania powiatu. Strategia wskazywała misję i wizję Powiatu Pabianickiego oraz 5 celów strategicznych i przypisane do nich 18 celów operacyjnych.

Wizja Powiatu Pabianickiego według strategii na lata 2014-2020 brzmi następująco:

W 2020 roku Powiat Pabianicki rozpoznawalny na mapie województwa łódzkiego jako obszar atrakcyjny inwestycyjnie i sprzyjający rozwojowi osadnictwa

Misja Powiatu Pabianickiego w omawianej strategii brzmi:

Inicjowanie i koordynowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju we współpracy z samorządami lokalnymi

Podstawowe założenia zostały ujęte w 5 celach strategicznych z przypisanymi do nich celami operacyjnymi. Skupiają się one przede wszystkim na wsparciu przedsiębiorczości i inwestycjach w tym działalności rolniczej, obszarze szkolnictwa ponadgimnazjalnego i edukacji zawodowej, atrakcyjności osadniczej Powiatu, wypracowania wizerunku i promocji Powiatu, infrastrukturze technicznej. Dla wszystkich celów operacyjnych w dalszej kolejności wskazane zostały przypisane do nich proponowane działania. Szczególnie w odniesieniu do ich realizacji odnosi się dalsza część szczegółowej ewaluacji.

Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020:

CEL STRATEGICZNY I: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INWESTYCJE

- Cel operacyjny I.1 Wspieranie przedsiębiorców
- Cel operacyjny I.2 Jednolita polityka inwestycyjna

- Cel operacyjny I.3 Wspieranie i rozwój działalności rolniczej

CEL STRATEGICZNY II: SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

- Cel operacyjny II.1 Poszerzenie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy i popularyzacja szkolnictwa zawodowego
- Cel operacyjny II.2 Współpraca z uczelniami wyższymi
- Cel operacyjny II.3 Promocja szkolnictwa ponadgimnazjalnego

CEL STRATEGICZNY III: ATRAKCYJNOŚĆ OSADNICZA POWIATU

- Cel operacyjny III.1 Informacja na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodziną
- Cel operacyjny III.2 Rozwój kultury, sportu i rekreacji
- Cel operacyjny III.3 Polityka prorodzinna
- Cel operacyjny III.4 wspieranie i modernizacja jednostek porządku publicznego

CEL STRATEGICZNY IV: PROMOCJA POWIATU

- Cel operacyjny IV.1 Wypracowanie rozpoznawalnego i jednolitego wizerunku Powiatu
- Cel operacyjny IV.2 Promocja przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru Powiatu
- Cel operacyjny IV.3 Promocja oferty osadniczej
- Cel operacyjny IV.4 Współpraca z JST

CEL STRATEGICZNY V: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Cel operacyjny V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej
- Cel operacyjny V.2 Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej
- Cel operacyjny V.3 Infrastruktura ochrony środowiska i odnawialnych źródeł energii
- Cel operacyjny V.4 Informatyzacja

EWALUACJA STRATEGII

OCENA DIAGNOZY STRATEGII

Diagnoza Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 obejmuje szeroki zakres obszarów funkcjonowania powiatu. Poszczególne aspekty funkcjonowania opisuje w podziale na 5 rozdziałów. Są to kolejno:

- 1) Ogólna charakterystyka Powiatu Pabianickiego
- 2) Uwarunkowania historyczno-kulturowe
- 3) Położenie, ukształtowanie terenu, powiązanie z otoczeniem
- 4) Zasoby powiatu
- 5) Zagospodarowanie przestrzenne
- 6) Infrastruktura społeczna
- 7) Sfera gospodarcza

Analizując poszczególne części diagnozy, zauważyć można, że największy nacisk położono na zasoby powiatu, oraz sytuację finansową powiatu. Dość szczegółowo opisano zasoby historyczne

i przyrodnicze oraz omówiono łąd przestrzenny obejmujący w szczególności analizę infrastruktury technicznej (gospodarkę mieszkaniową i budownictwo, infrastrukturę transportową i transport publiczny, gospodarkę wodną, ściekową oraz gazownictwo, gospodarkę odpadami, energetykę, ciepłownictwo), uwarunkowania ochrony środowiska oraz infrastrukturę społeczną. Równie szeroko została opisana sfera gospodarcza, w której swoje odniesienia znalazł zakres dotyczący przemysłu, przedsiębiorczości, struktury podmiotów gospodarczych, rolnictwa, turystyki i rekreacji. W diagnozie, na podstawie budżetu oraz Wieloletniej Prognozy Finansowej, szczegółowo przeanalizowano sytuację finansową powiatu, prezentując wartości głównych źródeł dochodów i pozycji wydatków Powiatu Pabianickiego na przestrzeni ostatnich pięciu lat.

W oparciu o wnioski z poszczególnych obszarów oraz w wyniku konsultacji z władzami powiatu i pracownikami Starostwa, w dalszej kolejności powstał SWOT dla całego Powiatu Pabianickiego. Słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia wskazane zostały dla obszarów: Zasoby, Zagospodarowanie przestrzenne i sfera gospodarcza powiatu Pabianickiego. Należy ocenić, iż w większości trafne i dobrze ukierunkowane, częściowo zostały poparte wskazanymi bezpośrednio w diagnozie danymi statystycznymi. Wyraźnie na czoło wysuwają się Mocne strony powiatu bilansowane przez Słabe strony powiatu, które zostały opisane na podobnym poziomie szczegółowości i opierają się generalnie na diagnozie. Zastanawiające jest lakoniczne odniesienie do szans i wyzwań jak np. położenie, kryzys, które w takim ujęciu nie do końca wskazują na intencje autorów.

Część aspektów funkcjonowania powiatu została pominięta w diagnozie. Wynika to między innymi z przypisania działań z nimi związanych do zadań gmin wchodzących w skład powiatu. Diagnoza dla powiatu powinna jednak wskazywać również sytuację w tych obszarach, aby można było ukierunkować powiat na odpowiednie zadania związane ze współpracą z innymi JST.

OCENA TRAFNOŚCI ANALIZY SWOT POWIATU PABIANICKIEGO

Analiza SWOT Powiatu Pabianickiego w Strategii na lata 2014-2020 składa się tradycyjnie z podziału na Mocne strony, Słabe strony, Szanse i Wyzwania. Jak wspomniane zostało wyżej macierz SWOT powstała w oparciu o wnioski z poszczególnych obszarów oraz w wyniku konsultacji z władzami powiatu i pracownikami Starostwa. Słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia wskazane zostały dla obszarów: Zasoby, Zagospodarowanie przestrzenne i sfera gospodarcza powiatu Pabianickiego. Należy ocenić, iż w większości trafne i dobrze ukierunkowane, częściowo zostały poparte wskazanymi bezpośrednio w diagnozie danymi statystycznymi. Wyraźnie na czoło wysuwają się Mocne strony powiatu bilansowane przez Słabe strony powiatu, które zostały opisane na podobnym poziomie szczegółowości i opierają się generalnie na diagnozie. Zastanawiające jest lakoniczne odniesienie do szans i wyzwań jak np. położenie, kryzys, które w takim ujęciu nie do końca wskazują na intencje autorów.

W ocenie **Mocnych stron** wskazane zostały trafnie takie aspekty jak dogodny położenie i komunikacja publiczna (ŁOM). Ponadto przedsiębiorczość, branże kluczowe (farmaceutyka, medycyna, farmacja, kosmetyki), potencjał branży handlu hurtowego i detalicznego. Dostrzeżono walory systemu edukacyjnego, współpracę z innymi JST oraz organizacjami pozarządowymi. Jednocześnie dość odważnie wskazano jako mocną stronę Łódzki szlak konny, który w obecnym kształcie jest projektem o utraconym potencjale. Zauważono dość wysoką atrakcyjność rekreacyjną, historyczną i architektoniczną. Pozytywnie oceniona została też infrastruktura energetyczna, jakość wody oraz występowanie terenów rolniczych.

W ocenie **słabości** wymieniono nieco węższy zakres obszarów, w których sugerowana byłaby poprawa. Niewystarczająco rozwiniętą bazę sportową skorelowano z aktywnością klubów sportowych (mocna strona). Wyraźnie podkreślono niedobory w infrastrukturze gazowniczej, drogowej, OZE. Dość istotny wymiar słabości nadano brakowi funkcjonowania IOB w Powiecie oraz brakowi spójnej oferty inwestycyjnej powiatu oraz JST wchodzących w jego skład. Jako ważne w aspekcie słabości uznano mało rozpoznawalny wizerunek Powiatu i niewystarczającą promocję oraz politykę informacyjną.

W analizie SWOT wskazano stosunkowo niewiele szans. Były to przede wszystkim spostrzeżenia z zakresu infrastrukturalnego, m.in.: funkcjonowania i rozwój lotnisk w Łasku i Łodzi (Lublinek). Szansą określono także położenie Powiatu, gdzie Aglomerację Łódzką uznano za potencjalny rynek zbytu. Ponadto szans upatrywano w funduszach zewnętrznych, inwestorach zewnętrznych. Jako szanse wskazywano takie zagadnienia jak rozwój wzajemnych powiązań gospodarczych, konsolidację gospodarstw rolnych, tworzenie grup producenckich, klastrów, procesy suburbanizacji.

Jeżeli chodzi o **wyzwania**, zauważono ich o jedno więcej niż **szans**. Wśród nich są takie spostrzeżenia jak odpływ młodych osób, przeciwdziałanie negatywnym tendencjom demograficznym. Bardzo mocno wybrzmiewają wyzwania związane z bliskim sąsiedztwem ze stolicą regionu Łodzią oraz polityką państwa preferującą rozwój dużych miast. Jako istotne wyzwania uznano także niewystarczające finanse Powiatu, wpływające negatywnie na finansowanie zadań publicznych

Podsumowując analiza SWOT Strategii Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 była w większości punktów trafna, jednak dość ogólna i pomijała niektóre aspekty funkcjonowania jednostki. Podstawowy sposób rozpisania tabeli SWOT nie uwzględniał hierarchizacji i oceny możliwości rozwojowych poszczególnych obszarów funkcjonowania powiatu. Takie podejście w pewnym stopniu zmniejsza szansę na wskazanie optymalnych kierunków i celów rozwojowych opartych o wagę poszczególnych punktów. Niektóre wskazania analizy SWOT nie są też w szerszy sposób opisane. Poza podstawowymi stwierdzeniami wiele myśli nie jest rozwiniętych w opisach, co pozwoliłoby wykreować trafne rozwiązania dla poszczególnych problemów czy wykorzystania szans i atutów.

OCENA WIZJI, MISJI I CELÓW STRATEGICZNYCH

Wizja

W 2020 roku Powiat Pabianicki rozpoznawalny na mapie województwa łódzkiego jako obszar atrakcyjny inwestycyjnie i sprzyjający rozwojowi osadnictwa

Wizja Powiatu Pabianickiego w omawianej strategii została sformułowana prawidłowo choć nieco zbyt ogólnie. Wskazuje przewidywaną przyszłość powiatu wynikającą częściowo z jego uwarunkowań i potencjałów. Obejmuje zagadnienia z zakresu najważniejszych obszarów funkcjonowania jednostki – gospodarczego i społecznego. Wizja opiera się o główne potencjały, najistotniejsze w funkcjonowaniu powiatu, co jest prawidłowe. Są to odpowiednio wskazania na rozwinięty potencjał inwestycyjny, głównie przedsiębiorczość, zewn. inwestorów oraz ten wynikający z atrakcyjności położenia jednostki – w zakresie przestrzennym, rekreacji oraz ogólnie funkcji społecznych.

Zakładając, że wizja opisuje stan aktualny dla czasu podsumowującego ewaluację, można wysunąć stwierdzenie, że w znacznym, jednak niepełnym stopniu wizja ta została spełniona. Powiat rzeczywiście jest obecnie rozpoznawalny ze względu na swój przedsiębiorczy charakter i potencjał wynikający z dogodnego położenia i bliskości, również komunikacyjnej do stolicy regionu Łodzi. Dostrzegany jest również potencjał rekreacyjny – przede wszystkim w skali regionu, jednak wciąż nie w pełni się go wykorzystuje. Istnieją tu jeszcze duże rezerwy do wykorzystania. Również w kwestii Powiatu jako przyjaznego miejsca do „rozwoju osadnictwa”, konieczna jest kontynuacja działań rozwojowych i założeń ocenianej wizji.

Misja

Inicjowanie i koordynowanie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju we współpracy z samorządami lokalnymi

Misja, w analogii do wizji wskazywała na działania, które miałyby prowadzić do stanu, w jakim przedstawiany był powiat w założeniu na koniec obowiązywania strategii. Została sformułowana niezwykle ogólnikowo. Przede wszystkim wskazuje na konieczność działań opartych na zrównoważonym rozwoju, który poza przywołaniem OZE wśród słabości w macierzy SWOT nie wybrzmiewa specjalnie mocno nigdzie indziej. O ile trafnie ujęto współpracę z samorządami lokalnymi o tyle brakuje doprecyzowania, w jakim kierunku ta współpraca miałyby się rozwinąć. Obecnie wiadomo, że jest jeszcze wiele obszarów, w których wspomnianą współpracę należy wdrażać. Niemniej jednak brak warto byłoby zilustrować perspektywę, za którą miałyby podążać współpracujące ze sobą JST.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

1. CEL STRATEGICZNY I: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INWESTYCJE
2. CEL STRATEGICZNY II: SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO
3. CEL STRATEGICZNY III: ATRAKCYJNOŚĆ OSADNICZA POWIATU
4. CEL STRATEGICZNY IV: PROMOCJA POWIATU
5. CEL STRATEGICZNY V: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Wskazane cele strategiczne pomimo, nie opierają się bezpośrednio o zapisy misji Powiatu Pabianickiego. Wydaje się, że są związane i jasno sprecyzowane, jednak ich prezentowane ujęcie, pozostawia szerokie pole do interpretacji, albowiem nie wiadomo, co właściwie pod danym celem ma zostać wykonane/osiągnięte. Nie jest to do końca zgodne z praktyką formułowania celów.

Trzeba jednak odnotować, że użyte sformułowania w znacznym stopniu poszerzają zakres kierunków rozwojowych jednostki. Najszerzej interpretować można pierwszy cel, gdzie ujęto dążenie do rozwoju przedsiębiorczości i potencjału inwestycyjnego powiatu. Kolejne dwa cele odnoszą się do obszaru społecznego, uwypuklając rangę właściwej edukacji oraz przywołując wskazaną w misji powiatu atrakcyjność osadniczą powiatu. Właściwe byłoby doprecyzowanie o jaką promocję powiatu chodzi w celu IV. Jednocześnie możemy się domyślać, że w celu V zostały ujęte wszelkie aspekty wynikające z infrastrukturalnych deficytów Powiatu.

Cele operacyjne i przypisane do nich proponowane działania:

Cel operacyjny I.1 Wspieranie przedsiębiorców:

- Wspieranie stworzenia instytucji otoczenia biznesu
- Utworzenie platformy komunikacji i wymiany wiedzy
- Wspieranie w budowaniu oferty zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na każdym etapie edukacji wzmacniających postawy przedsiębiorcze.
- Analiza potrzeb szkoleniowych mieszkańców związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej
- Wspieranie współpracy funkcjonujących na terenie powiatu przedsiębiorstw i organizacji
- Promowanie działań związanych z przedsiębiorczością społeczną
- Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości

Cel operacyjny I.2 Jednolita polityka inwestycyjna:

- współpraca z JST w zakresie stworzenia spójnej oferty inwestycyjnej
- przygotowanie koncepcji rozwoju terenów inwestycyjnych
- prezentacja oferty na wybranych targach branżowych
- bezpośredni kontakt władz z kluczowymi potencjalnymi inwestorami
- promowanie zachęt dla inwestorów o charakterze ekonomicznym (pomoc publiczna – SSE).

Cel operacyjny I.3 Wspieranie i rozwój działalności rolniczej:

- działania promocyjno – informacyjne nt nowych form produkcji i organizacji (np. grupy producenckie),
- uruchomienie doradztwa związanego z certyfikacją produkcji,
- uruchomienie małych form przetwórci spożywczych
- współpraca z innymi JST w zakresie promocji wspólnej oferty,
- opracowanie koszyka produktów lokalnych – stworzenie marki

Cel operacyjny II.1 Poszerzenie oferty edukacyjnej dopasowanej do potrzeb rynku pracy i popularyzacja szkolnictwa zawodowego:

- identyfikacja potrzeb inwestorów i lokalnych przedsiębiorców w zakresie kadr,
- dostosowanie programów nauczania do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- promocja zawodów zgodnych z potrzebami inwestorów i przedsiębiorców
- odbudowa znaczenia szkolnictwa zawodowego – tworzenie nowych kierunków, tworzenie klas profilowanych – nauka zawodu
- podpisanie listów intencyjnych/ umów między szkołami a przedsiębiorstwami / ŁSSE na praktyki i szkolenia zawodowe.

Cel operacyjny II.2 Współpraca z uczelniami wyższymi:

- inicjowanie i koordynacja współpracy z uczelniami wyższymi w zakresie transferu wiedzy,
- współpraca z sektorem nauki poprzez nawiązanie kontaktu ze szkołami wyższymi np. w zakresie odbywania na terenie Powiatu praktyk, praktyki pracowników na uczelniach wyższych,
- inicjowanie powstawania nowych projektów badawczych dla zwiększenia innowacyjności działalności przedsiębiorstw,

- inicjowanie powstawania prac licencjackich czy magisterskich odpowiadających na aktualne problemy i potrzeby przedsiębiorstw z terenu Powiatu,
- pomoc przy stworzeniu systemu informacji o potrzebach przedsiębiorstw w zakresie rozwoju innowacji,
- pomoc przy stworzeniu systemu informacji o ofertach instytucji naukowo-badawczych dla przedsiębiorstw,
- działania związane ze stworzeniem systemu zachęt finansowych do prowadzenia badań na rzecz przedsiębiorstw.

Cel operacyjny II.3 Promocja szkolnictwa ponadgimnazjalnego:

- współpraca z JST w zakresie oferty edukacyjnej Powiatu
- stworzenie kompleksowej i jednolitej bazy dostępnych szkół ponadgimnazjalnych na terenie Powiatu (we współpracy z pozostałymi JST wchodzącymi w jego skład)
- stworzenie kompleksowego wykazu zawodów, w jakich kształci się może młodzież powiatowych szkół ponadgimnazjalnych,
- stworzenie systemu zachęt dla uczniów chcących kształcić się w Powiecie,
- inicjowanie współpracy na linii przedsiębiorcy szkoły ponadgimnazjalne w Powiecie,
- inicjowanie tworzenia klas patronackich,
- promocja oferty edukacyjnej Powiatu wśród młodych mieszkańców regionu oraz całego województwa.

Cel operacyjny III.1 Informacja na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodzinną:

- Utworzenie komórek organizacyjnych, we wszystkich jednostkach samorządu terytorialnego wchodzących w skład Powiatu, odpowiedzialnych za obsługę potencjalnych mieszkańców
- Utworzenie lub wskazanie komórki organizacyjnej w strukturach Starostwa Powiatowego w Pabianicach odpowiedzialnej za zbieranie i przetwarzanie informacji przekazywanych od gmin
- Opracowanie wspólnej oferty dla potencjalnych mieszkańców Powiatu uwzględniającej wszystkie jednostki samorządu terytorialnego
- Utworzenie strony internetowej zawierającej skondensowane informacje na temat Powiatu Pabianickiego jako miejsca dogodnego do osiedlania się
- Współpraca w ramach Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (reprezentowanie interesów całego Powiatu na forum ŁOM w kwestiach społecznych)

Cel operacyjny III.2 Rozwój kultury, sportu i rekreacji:

- Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Umożliwienie współpracy organizacjom pozarządowym i klubom sportowym poprzez organizację cyklicznych spotkań
- Przekształcenie i rozwój zadań Powiatowej Rady Sportu Powiatu Pabianickiego
- Stworzenie Powiatowego Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych
- Promowanie działań istotnych dla rozwoju Powiatu jako miejsca przyjaznego mieszkańcom poprzez wsparcie finansowe i rzeczowe stowarzyszeń i klubów sportowych

Cel operacyjny III.3 Polityka prorodzinna:

- Modernizacja i rozwój Domów Pomocy Społecznej
- Stworzenie i rozwój ośrodków dziennego pobytu
- Promocja rodzicielstwa zastępczego
- Stworzenie Powiatowej Karty Seniora
- Stworzenia Powiatowej Karty Dużej Rodziny

Cel operacyjny III.4 wspieranie i modernizacja jednostek porządku publicznego:

- Modernizacja i doposażenie jednostek porządku publicznego (Policja, Straż Pożarna)
- Rozwijanie dobrej współpracy z jednostkami porządku publicznego
- Edukacja mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa

Cel operacyjny IV.1 Wypracowanie rozpoznawalnego i jednolitego wizerunku Powiatu:

- Opracowanie materiałów promocyjnych
- Odpowiedni kolportaż materiałów promocyjnych
- Nawiązanie współpracy z biznesem w zakresie promocji Powiatu w ich działaniach branżowych

Cel operacyjny IV.2 Promocja przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru Powiatu:

- Promocja terenów inwestycyjnych gmin i miast z terenu Powiatu z inicjatywy Powiatu
- Stworzenie portalu internetowego dla przedsiębiorców zawierającą kompletną bazę informacji terenów inwestycyjnych na terenie Powiatu, bazę przedsiębiorców z terenu Powiatu, bazę firm / instytucji wspierających przedsiębiorczość oraz uaktualnianie oferty.
- Badanie kierunków rozwoju przedsiębiorstw z terenu Powiatu.
- Stworzenie wspólnego projektu (stowarzyszenia) łączącego wszystkie JST z terenu Powiatu w podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz rozwoju przedsiębiorczości
- Udział w targach i różnych wydarzeniach branżowych.
- Promocja przedsiębiorczości poprzez konkursy i wydarzenia tematyczne

Cel operacyjny IV.3 Promocja oferty osadniczej:

- Promocja oferty osadniczej Powiatu na targach regionalnych
- Stworzenie powiatowego portalu skupiającego wszystkie niezbędne informacje interesujące potencjalnych przyszłych mieszkańców (tereny pod zabudowę mieszkaniową, dostępność szkół i przedszkoli,
- Opracowanie materiałów promujących powiat jako obszar atrakcyjny pod względem osadniczym

Cel operacyjny IV.4 Współpraca z JST:

- Organizacja wspólnych konferencji i spotkań tematycznych w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących całego obszaru Powiatu
- Opracowywanie i realizacja wspólnych projektów
- Organizowanie wspólnych szkoleń dla pracowników JST z terenu Powiatu

Cel operacyjny V.1 Modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej:

- Modernizacja i rozwój lokalnych dróg powiatowych wraz z całą infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie, system melioracji i odwodnień itd.)
- Rozwój transportu publicznego w sposób zapewniający dogodne połączenia poszczególnych gmin ze stolicą Powiatu
- Dostosowanie połączeń lokalnego transportu zbiorowego do Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej
- Wsparcie działań związanych z realizacją Łódzkiego Tramwaju Regionalnego

Cel operacyjny V.2 Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej:

- Modernizacja i rozbudowa budynków użyteczności publicznej
- Dostosowanie istniejących budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych
- Prowadzenie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej jako odpowiedź na konieczność ograniczania wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii
- Wprowadzanie w obiektach użyteczności publicznej rozwiązań wykorzystujących odnawialne źródła energii

Cel operacyjny V.3 Infrastruktura ochrony środowiska i odnawialnych źródeł energii:

- Rozwój alternatywnych źródeł energii
- Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii
- Promocja budowy przydomowych oczyszczalni ścieków jako czynnika wpływającego na poprawę ochrony środowiska

Cel operacyjny V.4 Informatyzacja:

- Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu
- Rozwój sieci szerokopasmowego Internetu
- Rozwój sieci Hotspotów
- Stworzenie spójnego systemu informatycznego jednostek administracji publicznej i instytucji na terenie Powiatu
- Rozwój usług e – administracji
- Organizowanie szkoleń informatycznych dla pracowników jednostek administracyjnych i instytucji im podległych

Cele operacyjne i przypisane do nich działania w szerszy sposób określają kierunki rozwojowe dla poszczególnych celów strategicznych. Ich układ potwierdza, że najszerszy zakres działań rozwojowych ujęty został w drugim i trzecim celu strategicznym odnoszących się do: Szkolnictwa i Atrakcyjności osadniczej powiatu. W pierwszym przypadku cele operacyjne z działaniami obejmują swoim zakresem poszerzenie oferty edukacyjnej dopasowanej do rynku pracy, popularyzację szkolnictwa zawodowego, współpracę z uczelniami wyższymi, promocję szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Z kolei atrakcyjność osadnicza powiatu ujmuje: potrzebę przekazywania informacji na temat dostępnej bazy pod zabudowę jednorodzinna, rozwój kultury, sportu i rekreacji, odpowiednią politykę prorodzinną oraz wsparcie i modernizację jednostek porządku publicznego.

Cele operacyjne dla pierwszego kierunku strategicznego dotyczą szeroko rozumianego rozwoju gospodarczego i rozwoju przedsiębiorczości. Podkreślają istotność oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży wzmocniającej postawy proprzedsiębiorcze. Wyrażają dążenie do wspierania IOB, tworzenia inkubatora przedsiębiorczości, prowadzenia jednolitej polityki inwestycyjnej.

Cele operacyjne dla czwartego obszaru strategicznego skupiają się na wypracowaniu rozpoznawalnego wizerunku powiatu i promocji jego przedsiębiorczego i inwestycyjnego charakteru. Tu ponadto zauważalna jest priorytetyzacja działań związanych z promocją oferty osadniczej oraz współpraca z JST m.in. w obszarach problemowych wymagających wspólnych działań, realizacji wspólnych projektów, podnoszenia kwalifikacji kadry urzędniczej.

Ostatnia, piąta grupa celów operacyjnych zawiera odniesienia do potrzeby modernizacji i rozwoju infrastruktury drogowej, modernizacji budynków użyteczności publicznej, rozwoju infrastruktury ochrony środowiska i OZE. Ważnym zestawem działań są ponadto te, bezpośrednio związane z Informatyzacją.

Wskazane cele i działania są trafne dla Powiatu Pabianickiego i są nawet nieco szerszą odpowiedzią na najważniejsze deficyty i potrzeby określone w diagnozie (SWOT). Jednocześnie, większość z działań nakierowana jest na rozwój w obszarach będących już w momencie opracowywania dokumentu wiodącymi potencjałami rozwojowymi jednostki.

OCENA WDRAŻANIA, MONITORINGU I REALIZACJI STRATEGII

Dla realizacji poszczególnych celów strategia wskazuje szczegółowe kierunki i działania jakie powinny zostać realizowane, aby osiągnąć poprawę w poszczególnych obszarach funkcjonowania jednostki samorządowej. Działania przypisane do poszczególnych celów w dość optymalny sposób miały prowadzić do realizacji ich założeń. Jednocześnie jednak część z nich kreślona była zbyt ogólnikowo.

Monitoring ocenianej strategii prowadzony był na bieżąco przez odpowiednie komórki organizacyjne i jednostki podległe Starostwu Powiatowemu. Dane na temat realizacji celów i działań były archiwizowane i wykorzystane są w niniejszej ewaluacji dla uzyskania pełnego poglądu na stopień wykonania założeń strategii. Część z danych dotyczących działań rozwojowych dostępna jest w corocznych raportach o stanie Powiatu. Nie ma jednak publicznie dostępnej dokumentacji zbierającej stricte ocenę stopnia realizacji strategii w poszczególnych okresach jej wdrażania.

Poniżej w zbiorczym zestawieniu przedstawiono rzeczową realizację zaplanowanych w Strategii działań zgodnie z wyznaczonymi w niej celami strategicznymi i operacyjnymi.

Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020:

1. **CEL STRATEGICZNY I: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INWESTYCJE**
 - Cel operacyjny I.1 Wspieranie przedsiębiorców
 - Cel operacyjny I.2 Jednolita polityka inwestycyjna
 - Cel operacyjny I.3 Wspieranie i rozwój działalności rolniczej

Ze względu na dużą obszerność materiału zdecydowano o rozbiciu informacji uzyskanych w czasie badania ewaluacyjnego (przeglądu strategicznego) i ujęciu zestawienia w formie **Tabeli Ocena stanu wdrażania celów Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020** stanowiącej załącznik nr II do Strategii. Rzeczowy postęp w formie oceny wdrażania poszczególnych działań podzielono na cele strategiczne i operacyjne (każdy cel został poddany analizie w odrębnej tabe-

li). Ponadto wybrane działania zostały opatrzone dodatkowymi komentarzami oraz wszystkie działania zostały zilustrowane uwagami w postaci listy przypisanych wskaźników, bez podawania ich wartości.

Zasadniczo podczas dokonywania oceny wyszczególnionych w Strategii działań korzystano z rozbicia na trzy kategorie: działania zrealizowane, działania w trakcie realizacji oraz działania niezrealizowane.

W ujęciu zbiorczym dla celu strategicznego **I. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INWESTYCJE** udział poszczególnych kategorii kształtował się w następujący sposób:

- działania zrealizowane – 64,7% % łącznej liczby działań Celu I zdefiniowanych w Strategii,
- działania w trakcie realizacji – 0,00 %,
- działania niezrealizowane – 35,3 %.

Stan końcowy wdrażania działań w ramach Celu strategicznego I należy uznać za bardzo wysoki i zadowalający. Przeważający odsetek działań zrealizowanych wynika z konsekwentnej realizacji założeń Strategii w obszarze rozwoju przedsiębiorczego charakteru powiatu, gdzie istotną rolę przywiązano do działań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, utworzenia platformy wymiany wiedzy

i komunikacji m.in. pozwalającej na analizę potrzeb szkoleniowych mieszkańców związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. W celu operacyjnym I.1 jedynym niezrealizowanym działaniem było utworzenia inkubatora przedsiębiorczości. Nieco więcej (łącznie dwa) działań nie zrealizowano w celu operacyjnym I.2. Dotyczyły one stworzenia wspólnej z JST oferty inwestycyjnej oraz przygotowania koncepcji rozwoju terenów inwestycyjnych. Niestety w celu operacyjnym I.3 odnotować należy aż 3 na 5 nie zrealizowane działania. Nie udało się podjąć działań w zakresie informacji i promocji nt. grup producenckich, nie uruchomiono doradztwa związanego z certyfikacją produkcji, ani nie opracowano koszyka produktów lokalnych. Z obszaru wspierania działalności rolniczej uruchomiono małe formy przetwórci spożywczych oraz nawiązano współpracę z innymi JST w zakresie promocji wspólnej oferty.

W ujęciu zbiorczym dla celu strategicznego **II. SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO** udział poszczególnych kategorii kształtował się w następujący sposób:

- działania zrealizowane – 61,1% łącznej liczby działań Celu II zdefiniowanych w Strategii (łącznie przyjęto liczbę 54 działań bazując na rozbiciu działań na pomniejsze inicjatywy zgodnie z informacją uzyskaną od komórek organizacyjnych Starostwa),
- działania w trakcie realizacji – 29,6 %,
- działania niezrealizowane – 9,3 %.

Analizując stan realizacji w niniejszym celu strategicznym należy zauważyć, że jedynie co dziesiąte działanie nie zostało zrealizowane. Do grona nielicznych inicjatyw jakich zaniechano zaliczymy: inicjowanie powstawania prac licencjackich czy magisterskich odpowiadających na aktualne problemy i potrzeby przedsiębiorstw z terenu Powiatu, pomoc przy stworzeniu systemu informacji o potrzebach przedsiębiorstw w zakresie rozwoju innowacji, pomoc przy stworzeniu systemu informacji o ofertach instytucji naukowo-badawczych dla przedsiębiorstw, działania związane ze stworzeniem systemu zachęt finansowych do prowadzenia badań na rzecz przedsiębiorstw oraz stworzenie kompleksowej i jednolitej bazy dostępnych szkół ponadgimnazjalnych na terenie Powiatu (we współpracy z pozostającymi)

stałymi JST wchodzącymi w jego skład). Wszelkie pozostałe działania poczynając od identyfikacji potrzeb inwestorów i lokalnych przedsiębiorców w zakresie kadr, dostosowanie programów nau czania do potrzeb lokalnego rynku pracy, przez podpisanie listów intencyjnych/ umów między szkołami a przedsiębiorstwami / ŁSSE na praktyki i szkolenia zawodowe aż po inicjowanie i koor dynacja współpracy z uczelniami wyższymi w zakresie transferu wiedzy, są działaniami bądź zrea lizowanymi bądź w trakcie realizacji.

W ujęciu zbiorczym dla celu strategicznego **III. ATRAKCYJNOŚĆ OSADNICZA POWIATU** udział poszczególnych kategorii kształtował się w następujący sposób:

- działania zrealizowane – 50 % łącznej liczby działań Celu III zdefiniowanych w Strategii,
- działania w trakcie realizacji – 0,00 %,
- działania niezrealizowane – 50 %.

Pomimo, iż atrakcyjność osadnicza była niezwykle istotnym elementem ujętym w misji rozwoju Powiatu o tyle stan realizacji działań w omawianym celu pozostawia wiele do życzenia. Zgodnie z uzyskanymi ze Starostwa danymi, dokładnie po połowie rozkładają się działania zrealizowane i nie zrealizowane. Nie utworzono m.in. komórek organizacyjnych, we wszystkich jednostkach samo rządu terytorialnego wchodzących w skład Powiatu, odpowiedzialnych za obsługę potencjalnych mieszkańców ani nie wskazano komórki organizacyjnej w strukturach Starostwa Powiatowego w Pabianicach odpowiedzialnej za zbieranie i przetwarzanie informacji przekazywanych od gmin. Kolejnymi niepodjętymi działaniami okazały się: opracowanie wspólnej oferty dla potencjalnych mieszkańców Powiatu uwzględniającej wszystkie jednostki samorządu terytorialnego oraz utwo rzenie strony internetowej zawierającej skondensowane informacje na temat Powiatu Pabianickiego jako miejsca dogodnego do osiedlania się. Obiecująco natomiast wygląda podsumowanie działań w celu operacyjnym III.2 Rozwój kultury, sportu i rekreacji, gdzie jedynie jedno działanie z pięciu, konkretnie Stworzenie Powiatowego Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych nie zostało urzeczywistnione. Co pozytywne to z pewnością realizacja wszystkich działań zaplanowanych w celu wspierania i modernizacji jednostek porządku publicznego.

W ujęciu zbiorczym dla celu strategicznego **IV. PROMOCJA POWIATU** udział poszczególnych kategorii kształtował się w następujący sposób:

- działania zrealizowane – 20 % łącznej liczby działań Celu IV zdefiniowanych w Strategii,
- działania w trakcie realizacji – 0,00 %,
- działania niezrealizowane – 80 %.

Zdecydowanie najgorzej wypadła analiza stanu realizacji działań w celu strategicznym IV. Jedynie co piąte działanie zostało zrealizowane. Do wyjątków zaliczyć można: opracowanie materiałów promocyjnych, odpowiedni kolportaż materiałów promocyjnych i nawiązanie współpracy z biznes em

w zakresie promocji Powiatu w ich działaniach branżowych. Pod kątem ujęcia w następnej perspek tywie planowania strategicznego należałoby przeanalizować nie zrealizowane działania, zwłaszcza takie jak: promocja terenów inwestycyjnych gmin i miast z terenu Powiatu z inicjatywy Powiatu, stworzenie portalu internetowego dla przedsiębiorców zawierającą kompletną bazę informacji tere nów inwestycyjnych na terenie Powiatu, bazę przedsiębiorców z terenu Powiatu, bazę firm/instytucji wspierających przedsiębiorczość oraz uaktualnianie oferty, udział w targach i róż nych wydarzeniach branżowych, promocja przedsiębiorczości poprzez konkursy i wydarzenia tema tyczne, czy stworzenie powiatowego portalu skupiającego wszystkie niezbędne informacje interesu-

jące potencjalnych przyszłych mieszkańców (tereny pod zabudowę mieszkaniową, dostępność szkół i przedszkoli.

W ujęciu zbiorczym dla celu strategicznego **V. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA** udział poszczególnych kategorii kształtował się w następujący sposób:

- działania zrealizowane – 58,8 % łącznej liczby działań Celu V zdefiniowanych w Strategii,
- działania w trakcie realizacji w niniejszym podsumowaniu z uwagi na informacje pozyskane od Starostwa Powiatowego zostały określone jako brak danych – 17,6 %,
- działania niezrealizowane – 23,6 %.

Zdecydowana większość działań zaplanowanych w niniejszym celu strategicznym została zrealizowana. Do kluczowych można zaliczyć: modernizację i rozwój lokalnych dróg powiatowych wraz z całą infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie, system melioracji i odwodnień itd.), modernizację i rozbudowę budynków użyteczności publicznej, dostosowanie istniejących budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych czy chociażby wprowadzanie w obiektach użyteczności publicznej rozwiązań wykorzystujących odnawialne źródła energii. Niestety nie udało się zrealizować następujących działań: zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu, rozwój sieci szerokopasmowego Internetu, rozwój sieci Hotspotów, organizowanie szkoleń informatycznych dla pracowników jednostek administracyjnych i instytucji im podległych. Działaniami w zakresie, których nie uzyskano danych były działania związane z transportem publicznym w tym dostosowaniem połączeń lokalnego transportu zbiorowego do Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej oraz wsparciem działań związanych z realizacją Łódzkiego Tramwaju Regionalnego i połączeń poszczególnych gmin ze stolicą powiatu Pabianicami.

Tabela 2. Podsumowanie stanu realizacji działań w podziale na poszczególne Cele Strategiczne (źródło: Opracowanie własne)

Cel Strategiczny	Działanie zrealizowane	Działanie w trakcie realizacji	Działanie niezrealizowane
1. CEL STRATEGICZNY: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INWESTYCJE	11	0	6
RAZEM (%)	64,7%	0,00%	35,3%
2. CEL STRATEGICZNY: SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO	33	16	5
RAZEM (%)	61,1%	29,6%	9,3%
3. CEL STRATEGICZNY: ATRAKCYJNOŚĆ OSADNICZA POWIATU	9	0	9
RAZEM (%)	50%	0,00 (0%)	50%
4. CEL STRATEGICZNY: PROMOCJA POWIATU	3	0	12
RAZEM (%)	20%	0,00%	80%
5. CEL STRATEGICZNY: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	10	3 (brak danych)	4
RAZEM (%)	58,8%	17,6%	23,6%

ŁĄCZNIE DLA CELÓW STRATEGICZNYCH I-V	66/121 (54,5%)	19/121 (15,7%)	36/121 (29,8%)
---	-----------------------	-----------------------	-----------------------

ANALIZA WSKAŹNIKÓW ODDZIAŁYWANIA

Drugim elementem w realizowanej ewaluacji ex-post Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 była analiza uwarunkowań zewnętrznych o charakterze społeczno-gospodarczym, które określają zmiany w otoczeniu konkurencyjnym powiatu pabianickiego. Wskazują również na zachodzące przemiany istotne z punktu widzenia wdrażania Strategii. Tym samym poniżej przedstawiono podsumowanie wskaźników oddziaływania w oparciu o dane statystyczne Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, dane Starostwa Powiatowego w Pabianicach (dane za rok 2019) oraz innych urzędów i jednostek publicznych. Opis uwzględnia stan początkowy wskaźników na 2014 r. oraz ich aktualną wartość. Pełna prezentacja wskaźników została ujęta w **Tabeli. Zestawienie wskaźników oddziaływania dla Celów Strategicznych w oparciu o dane statystyczne Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego dla Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020**, stanowiącej załącznik nr III do Strategii.

CEL STRATEGICZNY I: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I INWESTYCJE

Cel Strategiczny I, w kontekście jego oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą był analizowany przez pryzmat katalogu 14 wskaźników. Z punktu widzenia interpretacji zachodzącej zmiany dominują procesy pozytywne. Udział wskaźników cechujących się korzystną tendencją kształtuje się na poziomie 57,1%. Dość znacznie wzrosła liczba podmiotów gospodarczych ogółem. Podobny trend wzrostowy odnotowano w zakresie liczby fundacji i stowarzyszeń, co może świadczyć o pozytywnym nurcie zrzeszania się, działalność organizacji pozarządowych, wzroście tożsamości i odpowiedzialności za rozwój JST. Pomimo, iż wzrosły dochody budżetu powiatu na 1 mieszkańca, o tyle zmniejszyły się wydatki JST. Na tym samym poziomie pozostała liczba grup producenckich. Cieszyć powinny pozytywne wartości wskaźników stricte gospodarczych jak np. wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach oraz wartość środków ze źródeł UE pozyskanych przez sektor MŚP, co świadczy o ponadprzeciętnej aktywności firm w pozyskiwaniu środków na rozwój.

Podsumowując, wskaźniki opisujące zmiany uwarunkowań w zakresie Celu strategicznego I mają charakter pozytywny. Z punktu widzenia końcowej ewaluacji ex-post dokumentu czynnik związany z gospodarką i inwestycjami mają pierwszorzędne znaczenie. Niemniej jednak należy wyciągnąć wnioski i podjąć działania w obszarach o wyraźnie zaznaczonych negatywnych trendach – zmniejszenie liczby instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej.

CEL STRATEGICZNY II: SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

Cel strategiczny II w kontekście jego oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą był analizowany z punktu widzenia katalogu 12 wskaźników.

Udział wskaźników cechujących się korzystną tendencją kształtuje się na poziomie 33,3%. Bez wątpienia pozytywnym aspektem jest spadek bezrobocia rejestrowanego oraz pozostałe wskaźniki związane ze zmniejszeniem liczby bezrobotnych i poprawą sytuacji na rynku pracy. Pozytywnie powinna także nastrojać rosnąca liczba ofert pracy zgłoszonych do PUP co świadczy o popycie na

pracowników ze strony firm. Niestety uwarunkowania demograficzne m.in. niż demograficzny wpływają negatywnie na wskaźniki związane z liczbą uczniów w szkołach policealnych. Podobnie negatywne trendy zauważono w zakresie liczby uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych. Zmalała także liczba ofert staży jako formy przeciwdziałania bezrobociu, co wespół z brakiem danych dotyczących liczby odbytych praktyk zawodowych oraz liczbą absolwentów szkół wyższych, niestety nie napawa optymistycznie pod kątem zasilenia kadr pracowniczych nowymi, młodymi, chcącymi się rozwijać osobami.

CEL STRATEGICZNY III: ATRAKCYJNOŚĆ OSADZNICZA POWIATU

Cel strategiczny III w kontekście jego oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą był analizowany z punktu widzenia katalogu 11 wskaźników (wskaźnik nr 9 podzielono na 3 różne). W przypadku tego celu strategicznego paritet pozytywnych zmian do negatywnych wygląda najmniej korzystnie. Jedynie nieco ponad 27% wskaźników odnotowało trend wzrostowy. Zwiększył się wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję, ogółem. Pozytywny trend zdiagnozowano także w zakresie przestępstw kryminalnych stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych oraz w obszarze zmniejszonej liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. Na tym samym poziomie pozostała liczba placówek DPS. Niestety zwiększyła się liczba przestępstw ogółem, w tym przestępstw gospodarczych. Z uwagi na brak dostępu do danych nie można ocenić jednoznacznie sytuacji organizacji pozarządowych zarejestrowanych w powiecie oraz wartości nakładów finansowych przekazanych na ich rzecz.

CEL STRATEGICZNY IV: PROMOCJA POWIATU

Cel strategiczny IV w kontekście jego oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą był analizowany z punktu widzenia katalogu 17 wskaźników. Odnotowano zdecydowaną przewagę wskaźników pozytywnych – 64,7%. O ile wzrosła liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym (14 lat i mniej), o tyle niekorzystnie zmniejszeniu uległa liczba osób w wieku produkcyjnym. Zwiększyła się natomiast liczba osób pracujących na 1000 ludności. Co więcej, pozytywny wzrost odnotowano w zakresie liczby osób pracujących w sektorze przemysłowym, budownictwie, ale także usługach. Co szczególnie pozytywne wzrosła wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, również

w relacji do średniej krajowej. Pomimo, iż zmniejszyła się liczba turystycznych obiektów noclegowych, to zwiększeniu uległy: stopień wykorzystania miejsc noclegowych, liczba udzielonych noclegów na 1000 ludności, ogółem, liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (nierezydentom), oraz liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 ludności, ogółem. Pokazuje to rosnącą rangę powiatu w obszarze turystycznym i skuteczność działań zarówno promocyjnych jak i tych infrastrukturalnych podejmowanych przez przedsiębiorstwa z branży turystyczno-rekreacyjnej i gastronomicznej.

CEL STRATEGICZNY V: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cel strategiczny V w kontekście jego oddziaływania na sytuację społeczno-gospodarczą był analizowany z punktu widzenia najszerszego katalogu, bo aż 29 wskaźników. Odnotowano przewagę wskaźników pozytywnych – 51,7%. W pierwszej kolejności należy zauważyć wzrost długości dróg publicznych o twardej nawierzchni (powiatowych i gminnych). Ponadto, wzrosły wartości w obszarze oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych. Liczba oczyszczalni pozostała na tym samym poziomie co niestety mogło mieć wpływ na zmniejszenie objętości ścieków oczyszczanych w ciągu roku zarówno biologicznie jak i przez oczyszczalnie komunalne. Niestety wzrosła objętość odpadów ściekowych przemysłowych odprowadzanych bezpośrednio do wód i ziemi. Pomimo, iż

wzrosła powierzchnia gruntów leśnych ogółem, o tyle negatywne trendy odnotowano, jeśli chodzi o zalesienie i nasadzenia drzew. Wzrosło niestety zużycie wody w gospodarstwach domowych, ale przypuszczać należy, że jest to związane ze zwiększeniem długości czynnej sieci wodociągowej a co za tym idzie zwiększeniem liczby korzystających osób. Podobnie tendencje wzrostowe odnotowano w zakresie wskaźników dotyczących sieci gazowej oraz opieki zdrowotnej.

ANALIZA I INTERPRETACJA WYNIKÓW BADANIA JAKOŚCIOWEGO

W procesie ewaluacji Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020 wykorzystano komplementarnie badanie jakościowe przeprowadzone w formie konsultacji społecznych odbytych w trakcie warsztatów:

- W dniu 1 lutego 2021 r. Warsztat strategiczny z władzami Powiatu, czyli osobami pełniącymi role decyzyjne i odpowiedzialne za realizację wszelkich zadań, w tym inwestycje na terenie Powiatu Pabianickiego oraz przedstawiciele wybranych komórek organizacyjnych - wydziałów Starostwa Powiatowego w Pabianicach.
- W dniu 10 marca 2021 r. Warsztat strategiczny z udziałem liderów samorządowych
- W dniu 19 kwietnia 2021 r. warsztat strategiczny – spotkanie konsultacyjne

Powyższe pomogły po pierwsze ocenić efektywność i poziom realizacji założeń poprzedniej Strategii, po drugie umożliwiły formułowanie wniosków, jak również docelowo rekomendacji do opracowywanego dokumentu nowej Strategii do roku 2030.

Dodatkowo, w czasie warsztatów w dn. 1.02.2021 r. przeprowadzono wywiad grupowy z władzami Powiatu. Metoda ta polegała na prowadzeniu przez moderatorem zadających pytania – wywiadu z kilkoma osobami jednocześnie. Często w literaturze stosuje się określenie „grupy zogniskowanej” (Focus group), sugerując, że uczestnicy skoncentrowani są na jednym określonym temacie. Realizatorzy ewaluacji z uwagi, na fakt, iż wywiad nie był nagrywany skłaniają się do terminu „wywiadu grupowego”, akcentując przypisaną mu w literaturze aktywność uczestników, interakcję i wymianę poglądów. Niezależnie od tego jakie określenie zastosujemy do w/w metody należy uznać, iż:

1. Była ona metodą badawczą, w której moderatorzy prowadzili dyskusję;
2. Uczestnicy byli dobrani celowo wg wcześniej ustalonych kryteriów;
3. Uczestnicy byli wcześniej uprzedzeni o celach wywiadu i formie jego przebiegu;
4. Wywiad prowadzony był przez moderatora na podstawie wcześniej przygotowanego scenariusza.

ANALIZA WYNIKÓW

Zgodnie z przyjętą metodyką prac, przeprowadzona i wcześniej opisana w niniejszym podrozdziale analiza ilościowa efektów realizacji założeń Strategii, uzupełniona została o dane pozyskane w toku badań jakościowych, spotkań konsultacyjnych i wywiadu grupowego. W trakcie prac badawczych, podjęto próbę oceny realizacji założeń poprzedniej Strategii oraz wskazania elementów i zadań, które w największym stopniu spełniły pokładane w nich oczekiwania oraz próbę dookreślenia działań, które mogłyby zostać dodatkowo podjęte (lub rozszerzone w ramach realizowanych już prac), aby rezultat prowadzonych działań odznaczał się wyższą skutecznością i efektywnością. Uczestnicy spotkania zostali poproszeni także o wskazanie przykładów i propozycji działań, które ich zdaniem mogą mieć istotny wpływ na utrzymanie trwałości wypracowanych efektów realizacji Strategii.

KONSULTACJE SPOŁECZNE I WYWIAD GRUPOWY

Do kluczowych wyzwań środowiskowych Powiatu uczestnicy zaliczyli: konieczność eliminacji zanieczyszczeń, wymianę pieców w indywidualnych systemach grzewczych, inwestycje w farmy fotowoltaiczne, działania ukierunkowane na realizację spalarni śmieci, elektromobilność, w tym stworzenie sieci ładowania pojazdów, rozwój zrównoważonego rolnictwa, kreowanie zielonej turystyki. Jako niedostateczne działania, pozostałość po poprzedniej Strategii Rozwoju wskazano niezrealizowanie termomodernizacji obiektów Starostwa i jednostek podległych (w tym m.in. budynku Wydziału Geodezji i Kartografii zlokalizowanego przy ul. Kościuszki 25 w Pabianicach, kotłowni gazowej w Pabianicach czy kotłowni w DPS), modernizację Domów Pomocy Społecznej (w Pabianicach przy ul. Łaskiej i w Konstancynie Łódzkiej przy ul. Bechcice 3), dalszą potrzebę prowadzenia prac remontowych dróg powiatowych (m.in. w Rydzynach w gminie Pabianice, Niesięcin w Konstancynie Łódzkiej czy też na odcinku Dłutów-Mierzączka), Za niewystarczające uznano działania związane z wprowadzeniem e-usług dla mieszkańców i innych interesariuszy korzystających z usług Starostwa, wdrożeniem Strategii promocji Powiatu i wsparciem dla organizacji pozarządowych.

W ostatnim etapie interesariusze zdefiniowali najważniejsze działania do zrealizowania w perspektywie 10 lat, które mogą stanowić podstawę i uzupełnienie do formowania kierunków działań w opracowanej Strategii Rozwoju 2030. Nieustannie wskazywano zadania mające na celu termomodernizację i dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych (w tym m.in. siedziby Starostwa Powiatowego przy ul. Piłsudskiego 2 w Pabianicach), przebudowę/remonty dróg powiatowych (najczęściej wymieniano ul. Wspólną w Pabianicach, drogę na odcinku Śładkowiec-Róża i we wsi Róża w gminie Dobroń) i tworzenie systemu ścieżek rowerowych łączących gminy miejskie (Pabianice, Konstancynów Łódzki) z ościennymi gminami, udoskonalanie usług administracyjnych poprzez cyfryzację urzędu i jednostek podległych czy też rozwój infrastruktury oświatowo-kulturalnej i dostosowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy. Nowe pomysły dotyczyły przede wszystkim inwestycji mających na celu rozwój turystyki i rekreacji na terenie Powiatu. Do istotnych działań w perspektywie 10 lat zaliczono również odchodzenie od placówek opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rodzin zastępczych, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, wdrażanie standardów zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem Odnawialnych Źródeł Energii, a także pozyskiwanie środków unijnych na rzecz rozwoju Powiatu.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

WNIOSKI

W oparciu o przeprowadzoną analizę ewaluacyjną zespół opracowujący przedstawił następujące wnioski co do poprzedniej Strategii Powiatu Pabianickiego, głównie w obszarze konstrukcji i wartości dokumentu oraz walorów metodologicznych i merytorycznych (wnioski dotyczą także procesu ewaluacji jaki został przeprowadzony zgodnie z oczekiwaniem Zamawiającego):

- W części diagnostycznej Strategii nie wszystkie dane, na których się opierano, wskazane były wystarczająco szczegółowo, co sprawiało trudności w rozumieniu wnioskowania przedstawionego w dalszej części dokumentu;
- Wizja Powiatu Pabianickiego w omawianej strategii została sformułowana prawidłowo choć nieco zbyt ogólnie;
- Misja, w analogii do wizji wskazywała na działania, które miałyby prowadzić do stanu, w jakim przedstawiany był powiat w założeniu na koniec obowiązywania strategii. Została sformułowana niezwykle ogólnikowo. Przede wszystkim wskazuje na konieczność działań

opartych na zrównoważonym rozwoju, który poza przywołaniem OZE wśród słabości w macierzy SWOT nie wybrzmiewa specjalnie mocno nigdzie indziej

- Część istotnych danych dotyczących realizacji celów i działań Strategii nie jest powszechnie dostępna, a ich agregowanie nastęrcza trudności powodując konieczność skorzystania z zasobów powiatu pozostających poza dostępem dla ogółu społeczeństwa.

Ponadto dokonano analizy efektywności wydajności w aspekcie finansowym. W tym celu przeanalizowano Wieloletnie Prognozy Finansowe za lata 2014-2020 oraz sprawozdania z wykonania budżetu Powiatu.

Analiza danych finansowych ujętych w WPF oraz wykonaniu budżetów za lata 2014 -2020 wskazuje na dobrą kondycję finansową powiatu, który jak wynika ze sprawozdań z wykonania budżetu jest w stanie wygenerować nadwyżkę, która przedstawiała się w ciągu ostatnich lat następująco: 2020 r. – 4 919 227,78 zł, w 2019 r. - 2 852 193,41zł w 2018 r. -(-)441 447,51 zł (deficyt), w 2017 r. - 3 084 973,06 zł.

Sprawne angażowanie środków finansowych zewnętrznych pozyskiwanych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w połączeniu ze środkami powiatu, pozwoliło osiągać założone cele strategiczne. Wydatki inwestycyjne realizowane w kolejnych latach wskazują na systematyczny rozwój powiatu.

W 2017 roku zaplanowano środki na realizację przedsięwzięć rozwojowych 7301 759,36 zł, w tym wydatki na projekty przy udziale środków z UE 2 908 969,64 zł.

W 2018 roku zaplanowano środki na realizację przedsięwzięć rozwojowych 14 932 711,54 zł, w tym wydatki na projekty przy udziale środków z UE 4 800 101,45 zł.

W 2019 roku zaplanowano środki na realizację przedsięwzięć rozwojowych 12 326 984,19 zł, w tym wydatki na projekty przy udziale środków z UE 2 535 640,48 zł.

W 2020 roku zaplanowano środki na realizację przedsięwzięć rozwojowych 5 800 086,00 zł, w tym wydatki na projekty przy udziale środków z UE 1 512 392,78 zł.

Rozkład środków finansowych został zaplanowany zgodnie z harmonogramami realizacji poszczególnych przedsięwzięć, na które corocznie zostały zabezpieczone środki w budżecie powiatu.

Zachowanie efektywności finansowej zapewniającej realizację działań zapisanych w strategii rozwoju powiatu potwierdzają wskaźniki płynności finansowej oraz wskaźniki zadłużenia dobrze oceniane przez RIO w Łodzi. Powiat pomimo wysokiego poziomu uzależnienia od subwencji ogólnej czynnikiem decydującym o powodzeniu w realizacji projektów jest zdolność pozyskiwania i sprawne gospodarowanie pozyskanymi z UE środkami finansowymi. Realizowane projekty natomiast bezpośrednio wpływają na osiągnięcie zakładanych celów zmierzających do specjalizacji powiatu jako atrakcyjnego dla inwestorów i tworzenia struktury osadniczej. Powiat Pabianicki w okresie realizacji strategii konsekwentnie dążył do poprawy, jakości życia mieszkańców poprzez szereg projektów infrastrukturalnych oraz społecznych miejsce przyjazne mieszkańcom, co potwierdzają wskaźniki wielkość inwestycji na jednego mieszkańca.

REKOMENDACJE

Wypracowane w wyniku ewaluacji rekomendacje zostały podzielone na rekomendacje dotyczące:

- a) obszaru metodologiczno-merytorycznego kolejnych opracowań planistycznych i strategicznych Powiatu oraz

b) rekomendacje wynikające z badań jakościowych, do rozważenia pod kątem ich ujęcia w celach i działaniach przedstawionych w Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030.

Obszar a) rekomendacji:

1. Rekomenduje się prowadzenie diagnozy w szerszym zakresie, z zawartymi w strategii lub załączniku danymi wskazującymi jasno na wskazane problemy i deficyty i konieczność obrania wskazywanych w przyszłości celów.
2. Rekomenduje się wskazywanie bardziej szczegółowych danych (w tym statystycznych) dotyczących ocenianych obszarów funkcjonowania Powiatu.
3. Rekomenduje się w części strategicznej wskazywanie kierunków/potrzeb rozwojowych będących poza kompetencją jednostki, jednak stanowiących wytyczne dla gmin znajdujących się w granicach powiatu.
4. Rekomenduje się opisywanie SWOT w oparciu o pełne sformułowania wyczerpujące intencje autorów. Należy rozważyć zastosowanie systematyki podziału na potencjały i deficyty dla lepszego zobrazowania obszarów do uruchomienia stosownej interwencji.
5. Należy podtrzymać tendencję ogólnego formułowania wizji i misji Powiatu, jednak w taki sposób, aby ujmować szerszy zakres potencjałów i oczekiwań co do jego rozwoju.
6. Cele należy formułować w sposób niepozostawiający pola do interpretacji co ma w ramach nich zostać wykonane/osiągnięte.
7. Rekomenduje się prowadzenie regularnego monitoringu i publikowanie danych ewaluacyjnych (ewaluacja śródkresowa) dotyczących realizacji poszczególnych celów i działań.
8. Rekomenduje się zebranie danych z całego okresu obowiązywania strategii w jednym dokumencie podsumowującym.
9. Upublicznianie danych diagnostycznych i ewaluacyjnych w jednym miejscu wraz ze Strategią.

Obszar b) rekomendacji:

Poza wskazaniem co do planów, kierunków konkretnych działań wyrażonych powyżej w podsumowaniu konsultacji społecznych i wywiadu grupowego, w oparciu o analizę ewaluacyjną, pod kątem ujęcia w następnej perspektywie planowania strategicznego należałoby przeanalizować nie zrealizowane działania, zwłaszcza takie jak: promocja terenów inwestycyjnych gmin i miast z terenu Powiatu, stworzenie portalu internetowego dla przedsiębiorców zawierającego kompletną bazę informacji nt. terenów inwestycyjnych na terenie Powiatu, bazę przedsiębiorców z terenu Powiatu, bazę firm/instytucji wspierających przedsiębiorczość oraz uaktualnienie oferty, udział w targach i różnych wydarzeniach branżowych, promocja przedsiębiorczości poprzez konkursy i wydarzenia tematyczne, oraz stworzenie powiatowego portalu skupiającego wszystkie niezbędne informacje interesujące potencjalnych przyszłych mieszkańców (tereny pod zabudowę mieszkaniową, dostępność szkół i przedszkoli).

3.8. ANALIZA SWOT POWIATU PABIANICKIEGO

Analiza SWOT jest metodą pozwalającą na przeanalizowanie i uporządkowanie kluczowych informacji dotyczących potrzeb rozwojowych jednostki. Nazwa niniejszej metody jest akronimem angielskich słów określających cztery elementy składowe analizy, czyli: mocne strony (*Strengths*),

słabe strony (*Weaknesses*), a także szanse (*Opportunities*) i zagrożenia (*Threats*). Można więc zauważyć, że analiza SWOT pozwala wykorzystać zgromadzone informacje o endogenicznych i egzogenicznych zasobach jednostki do opracowania strategii działania opartej na silnych stronach i szansach, przy jednoczesnym eliminowaniu bądź ograniczaniu słabych stron i zagrożeń. W przypadku Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego będzie ona przesłanką do wskazania najistotniejszych obszarów funkcjonowania jednostki, w których konieczne są działania poprawiające sytuację (w przypadku słabych stron i zagrożeń) oraz te, w których istotna jest kontynuacja dobrych praktyk i dalszy rozwój (w odniesieniu do mocnych stron i szans).

W oparciu o wyniki diagnozy Powiatu Pabianickiego przeprowadzona została analiza SWOT mająca na celu wyłonić endogeniczne mocne i słabe strony jednostki oraz płynące z zewnątrz szanse i zagrożenia wiążące się z dalszym jej rozwojem.

Omawiana analiza została przeprowadzona w nieco inny sposób. Elementem wyjścia były kluczowe czynniki rozwojowe Powiatu Pabianickiego, które zostały wyłonione na podstawie wcześniejszych prac diagnostycznych. Kolejno zostały one podzielone na potencjały i deficyty, a następnie poddane zostały ocenie przez zespół składający się ze specjalistów opracowujących całą dokumentację przy udziale przedstawicieli Starostwa Powiatowego w Pabianicach. W oparciu o posiadaną wiedzę wspólnymi siłami oceniono aktualną sytuację poszczególnych czynników rozwojowych powiatu, a następnie ocenie poddano przewidywany poziom szans i zagrożeń rozwojowych poszczególnych potencjałów i deficytów w perspektywie obowiązywania nowej Strategii. Przeprowadzona w ten sposób analiza dała możliwość podziału poddanych ocenie czynników na 4 obszary znane z klasycznego ujęcia analizy SWOT – mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń. Warto podkreślić, że przy zastosowanym podejściu zarówno wszystkie mocne jak i słabe strony jednostki, mogą w przyszłości stanowić zarówno szanse jak i zagrożenia dla rozwoju Powiatu. Niemniej jednak wykorzystana metodologia, dzięki wskazaniu wag poszczególnych deficytów i potencjałów oraz stopniowaniu priorytetów, pozwoliła płynnie określić możliwości rozwojowe w oparciu o wyniki uprzednio przeprowadzonej diagnozy.

W przyjętym modelu działań obrano skalę od -12 do +12 i na jej podstawie dokonano oceny czynników w aktualnej pozycji jak i w perspektywie 10 lat. W przypadku oceny aktualnej pozycji wartości minusowe oznaczają, że dany czynnik stanowi słabą stronę, natomiast wartości dodatnie dostarczają informacji o tym, że dany czynnik jest mocną stroną jednostki. Wartości zbliżone do 0 są bardziej neutralne. Analogicznie wygląda ocena przewidywanego stanu w przyszłej perspektywie czasowej. Im większa zmiana na + w danym czynniku, tym większe szanse na rozwój upatrywane są w tym obszarze, natomiast zmniejszone wartości w przyszłej ocenie wskazują, że poddany ocenie czynnik może stać się zagrożeniem w rozwoju. Wartości ujemne w przyszłej perspektywie informują z kolei o tym, iż dane czynniki należy rozpatrywać jako perspektywiczne zagrożenia. Można więc podsumować, że czynniki rozwojowe, które otrzymały najwyższą ocenę dodatnią (najbliższą wartości +12) stanowią największą szansę rozwojową Powiatu.

W odniesieniu do obecnej sytuacji Powiatu Pabianickiego wskazano łącznie 31 czynników rozwojowych. Wśród nich wyróżniono 14 najistotniejszych potencjałów oraz 17 czynników deficytowych.

W niniejszej analizie dodatkowo oceniono 9 czynników, w tym 7 potencjałów i 2 deficyty. W większości z nich upatruje się szansę na poprawę sytuacji w 10-letniej perspektywie czasowej okre-

ślonej w zapisach strategii, jednak warto nadmienić, iż różny jest przewidywany stopień ich rozwoju.

Słabą stroną powiatu stanowią zarówno deficyty jak i potencjały. Łącznie wskazano 21 słabych stron, w tym 14 zakwalifikowanych do czynników deficytowych i 7 do potencjałów jednostki. Co istotne, większość negatywnie ocenionych czynników ma szansę na poprawę, jednak wskazane w analizie deficyty stanowią największe wyzwanie rozwojowe dla Powiatu, w związku z czym wymagają one zintensyfikowanych działań. Ponadto, w części czynników deficytowych 13 z nich otrzymało ujemną ocenę w przyszłej perspektywie czasowej. Oznacza to, że mogą one również stanowić zagrożenie w kolejnych 10 latach. W czterech wyróżnionych deficytach przewiduje się pogorszenie sytuacji. Związane są one z aktywnością społeczną, wykorzystaniem środków unijnych, infrastrukturą oświatową (rosnącymi kosztami utrzymania szkolnictwa) oraz z zagospodarowaniem surowców wtórnych, w tym niebezpiecznych i nielegalnych składowisk. W pozostałych przewidywany jest mniejszy bądź większy rozwój.

Tabela 3. Zestawienie czynników rozwoju Powiatu Pabianickiego w formie potencjałów i deficytów rozwojowych. Kolorem zielonym zaznaczono najistotniejsze potencjały, kolorem fioletowym największe deficyty (źródło: opracowanie własne).

Kluczowe czynniki rozwoju (potencjały i deficyty)		Ocena aktualnej pozycji (słaba/ silna strona)	Ocena szans i zagrożeń w kolejnych 10 latach
P.1	Potencjał: Powiat Przedsiębiorców - spada liczba bezrobotnych	5,00	10,00
P.2	Potencjał: Tereny inwestycyjne (S14 Ksawerów; S8)	-5,00	1,00
P.3	Potencjał: Partnerstwo z JST	-5,00	3,00
P.4	Potencjał: Lokalizacja wokół miasta Łodzi / silna korelacja	5,00	9,00
P.5	Potencjał: Turystyka weekendowa: inicjowanie działań w całym regionie	-5,00	3,00
P.6	Potencjał: Rzeki + tereny o wysokich walorach przyrodniczych	-3,00	6,00
P.7	Potencjał: Wprowadzenie rozwiązań wykorzystania energii z odnawialnych źródeł	-1,00	4,00
P.8	Potencjał: Korzystne położenie/dostęp do ważnych szlaków komunikacyjnych (s8, s14)	7,00	8,00
P.9	Potencjał: Zróżnicowany charakter liczby ludności (Pabianice, a inne gminy)	4,00	8,00
P.10	Potencjał: Dobry stan dróg lokalnych i infrastruktura około drogowa	5,00	7,00
P.11	Potencjał: Zasoby historyczne w tym zabytki, o wysokim potencjale do tworzenia produktów turystycznych i kulturalnych	1,00	3,00
P.12	Potencjał: Edukacja, wymiana uczniów, oceny i wyniki matur	4,00	6,00
P.13	Potencjał: Wprowadzenie rozwiązania "od pola do stołu"	-1,00	7,00
P.14	Potencjał: Działania dotyczące bezpieczeństwa mieszkańców	-1,00	4,00
D.1	Deficyt: Zagospodarowanie surowców wtórnych, w tym niebezpiecznych i nielegalnych składowisk	1,00	-2,00
D.2	Deficyt: Infrastruktura oświatowa/rosnące koszty utrzymania szkolnictwa	3,00	-3,00
D.3	Deficyt: Brak ustrukturyzowanej i łatwo dostępnej oferty doradczej i rozwojowej dla przedsiębiorstw w oparciu o np. Instytucje Otoczenia Biznesu	-3,00	-1,00

D.4	Deficyt: Brak systemów współpracy pomiędzy wydziałami (zmiana procesów w instytucji)	-9,00	-4,00
D.5	Deficyt: Promocja wydarzeń powiatu (w tym kulturalnych, sportowych i edukacyjnych)	-3,00	-1,00
D.6	Deficyt: Tereny inwestycyjne (działania scalania i program partnerstw ze Skarbem Państwa)	-3,00	-2,00
D.7	Deficyt: Brak dostępności do e-usług	-8,00	-1,00
D.8	Deficyt: Ciągi pieszo-rowerowe	-8,00	-3,00
D.9	Deficyt: Partnerstwa międzynarodowe i projekty międzynarodowe	-10,00	-7,00
D.10	Deficyt: Wykorzystanie środków unijnych	-2,00	-5,00
D.11	Deficyt: Stan infrastruktury rekreacyjnej	-7,00	-2,00
D.12	Deficyt: Niska aktywność społeczna w tym stowarzyszeń i NGO's		-1,00
D.13	Deficyt: Stan infrastruktury sportowej	-6,00	
D.14	Deficyt: Stan infrastruktury turystycznej	-5,00	-1,00
D.15	Deficyt: Opieka psychologiczna dla mieszkańców	-4,00	4,00
D.16	Deficyt: Opieka społeczna (infrastruktura)	-5,00	2,00
D.17	Deficyt: Opieka społeczna (działania programowe)	-4,00	2,00

Analizując powyższą tabelę (**Tabela 2**) można zauważyć, że zdefiniowane czynniki rozwojowe (deficyty i potencjały) odnoszą się do wszystkich obszarów funkcjonowania Powiatu, tj. gospodarczego, społecznego, środowiskowego i przestrzennego. W konsekwencji tego, ocena kluczowych deficytów i potencjałów Powiatu pozwoli na określenie celów i kierunków rozwojowych we wszystkich obszarach funkcjonowania jednostki.

Do wskazanych **potencjałów** należą:

- **P.1 (5,00; 10,00) – Powiat Przedsiębiorców – spada liczba bezrobotnych:** Powiat Pabianicki posiada bazę gospodarczą rozwiniętą w sposób zadowalający – na jego terenie funkcjonuje wiele przedsiębiorstw, szczególnie zakwalifikowanych do sekcji G wg. PKD (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle). Dodatkowo nieustannie powstają nowe firmy (nawet podczas pandemii COVID-19). Ponadto w Powiecie spada liczba bezrobotnych – w 2017 r. stopa bezrobocia wynosiła 7,8%, natomiast 3 lata później 6,9%. Z uwagi na sytuację, jaka kształtuje się w powiecie pabianickim, jego potencjał przedsiębiorczy powinien być rozwijany i odpowiednio wykorzystywany.
- **P.2 (-5,00; 1,00) – Tereny inwestycyjne (S14 Ksawerów; S8):** atrakcyjność inwestycyjna Powiatu Pabianickiego wynika m.in. z korzystnej lokalizacji na skrzyżowaniu dwóch ważnych dróg ekspresowych S8 i S14. To właśnie w ich sąsiedztwie, przy węzłach, powinny powstawać nowe tereny inwestycje, które stanowiłyby istotną szansę rozwojową jednostki.
- **P.3 (-5,00; 3,00) Partnerstwo z JST:** w rozwoju Powiatu niezwykle istotna jest współpraca z innymi Jednostkami Samorządu Terytorialnego – zarówno, sąsiadującymi jak i skorelowanymi obszarowo jednostkami wyższego i niższego szczebla. Obecnie w Powiecie Pabianickim nie wykorzystuje się całkowitego potencjału płynącego ze współpracy.
Z tego względu Powiat Pabianicki powinien przykuć większą uwagę do działań strategicznych z gminami, sąsiednimi powiatami czy województwem w znacznie szerszym zakresie. Takie działania pozwolą szybciej i sprawniej zrealizować przedsięwzięcia, a do-

datkowo zminimalizować ich koszty. Co więcej, współpraca z innymi JST może stać się przesłanką do podjęcia działań, których Powiat sam nie byłby w stanie zrealizować.

- **P.4 (5,00; 9,00) Lokalizacja wokół miasta Łodzi (silna korelacja):** z punktu rozwoju Powiatu Pabianickiego niezwykle istotną kwestią jest położenie w sąsiedztwie miasta Łodzi. Dzięki silnej korelacji z tym miastem oraz zdecydowanie większym potencjalnym zasobem gruntów inwestycyjnych, których brakuje w zurbanizowanej Łodzi, Powiat Pabianicki ma większe szanse na przyciągnięcie inwestorów, co z kolei przyczyni się do rozwoju jednostki. Ponadto, niewielka odległość od dużego miasta wojewódzkiego stwarza predyspozycje do osiedlania się ludzi na terenie Powiatu, zapewniając ciszę, spokój i wolną przestrzeń
- **P.5 (-5,00; 3,00) Turystyka weekendowa: inicjowanie działań w całym regionie:** dzięki dogodnemu położeniu geograficznemu oraz zasobom endogenicznym Powiatu (środowisko przyrodnicze, w tym rzeki i obszary chronione, obiekty zabytkowe, dobrze rozwinięta baza noclegowa) Powiat Pabianicki ma potencjał do rozwoju turystyki weekendowej, która zyskuje coraz większe znaczenie wśród społeczeństwa. Turystyka weekendowa pozwala spędzić wolny czas i oderwać się od codziennych spraw w niezbyt dużej odległości od miejsca zamieszkania, nie generując tym samym zbyt wysokich kosztów dla turysty. Niemniej wykorzystanie omawianego potencjału Powiatu może pozytywnie wpłynąć na jego rozwój. Konieczne jednak jest skoordynowanie działań całego regionu w zakresie rozwoju infrastruktury, ochrony środowiska oraz promocji, które pozwolą wydobyć pełnię potencjału.
- **P.6 (-3,00; 6,00) Rzeki oraz tereny o wysokich walorach przyrodniczych:** jak już wcześniej wspomniano Powiat Pabianicki odznacza się cennymi walorami przyrodniczymi. Można do nich w szczególności zaliczyć stosunkowo silnie rozbudowaną sieć hydrograficzną, której najcenniejszym zasobem jest rzeka Grabia a także liczne zbiorniki wodne. Kolejnym atutem Powiatu jest stosunkowo wysoka lesistość (26,4%) oraz różnorodność chronionych form przyrody. Wymienione zasoby naturalne są istotnym potencjałem przyrodniczym i turystyczno-rekreacyjnym, co z kolei daje szanse na rozwój społeczno-gospodarczy jednostki. Niemniej jednak dla wydobywania pełni potencjału tych zasobów, konieczne są wzmożone działania związane z rozwojem infrastruktury, ochroną środowiska przyrodniczego jak i promocją najcenniejszych terenów.
- **P.7 (-1,00; 4,00) Wprowadzenie rozwiązań wykorzystania energii z odnawialnych źródeł:** istotnym problemem na terenie Powiatu Pabianickiego jest zła jakość powietrza atmosferycznego, wynikająca m.in. z emisji niskiej, czyli nieefektywnego spalania surowców, odpadów w indywidualnych, przestarzałych systemach grzewczych. Z tego względu konieczne jest wdrażanie innych, nowszych technologii, a w szczególności opartych na odnawialnych źródłach energii, do których można zaliczyć m.in. panele słoneczne czy turbiny wiatrowe. Tego rodzaju instalacje są w znikomym stopniu wykorzystywane w Powiecie, głównie przez osoby prywatne. W związku z powyższym konieczne są działania zwiększające udział wykorzystywanej energii ze źródeł odnawialnych – szczególnie w budynkach użyteczności publicznej. Rozwój tego typu technologii pozwoli zmniejszyć emisję szkodliwych substancji do środowiska a także zwiększyć niezależność energetyczną Powiatu.
- **P.8 (7,00; 8,00) Korzystne położenie/dostęp do ważnych szlaków komunikacyjnych (S8, S14):** Położenie Powiatu Pabianickiego w centrum kraju, w sąsiedztwie miasta Ło-

dzi i na skrzyżowaniu dwóch ważnych dróg ekspresowych, tj. S8 i S14 jest bardzo mocnym atutem regionu. Wykorzystanie potencjału lokalizacyjnego, może przyczynić się do dalszego rozwoju, szczególnie w branży logistyczno-magazynowej, a także przemysłowej. Co więcej, dobre skomunikowanie Powiatu z sąsiednimi jednostkami pozwala zwiększyć podaż pracy, niezależnie od geograficznego i administracyjnego lokowania się pracodawców. Atut wynikający z korzystnego położenia może być również wykorzystywany w innych kluczowych obszarach, takich jak turystyka czy współpraca z innymi JST.

- **P.9 (4,00; 8,00) Zróżnicowany charakter liczby ludności (Pabianice, a inne gminy):** ludność w Powiecie Pabianickim jest rozmieszczona nierównomiernie. Największy odsetek mieszkańców zamieszkuje gminy miejskie, czyli Miasto Pabianice i Miasto Konstantynów Łódzki. Zróżnicowany charakter liczby ludności, a więc i zróżnicowana specyfika Powiatu, jest istotną przesłanką do dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki.
- **P.10 (5,00; 7,00) Dobry stan dróg lokalnych i infrastruktura około drogowa:** Sieć drogowa wraz z infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, przystanki, zatoki itp.) należy do jednych z najintensywniej eksploatowanych elementów infrastruktury z uwagi na coraz większe natężenie ruchu. Powiat Pabianicki może się pochwalić dobrze rozwiniętą i utrzymywaną w dobrym stanie infrastrukturą techniczną w postaci dróg i towarzyszącej jej elementów. Z tego względu stanowi ona istotny potencjał rozwojowy Powiatu, który jest w stanie zaspokoić rosnące zapotrzebowanie obecnej jak i przyszłej społeczności lokalnej, przedsiębiorców czy też turystów.
- **P.11 (1,00; 3,00) Zasoby historyczne w tym zabytki, o wysokim potencjale do tworzenia produktów turystycznych i kulturalnych:** Powiat Pabianicki cechuje się bogatą historią, czego dowodem są symbole Powiatu jak i liczne zasoby historyczne, w postaci zabytków. Wśród nich można wyróżnić Dwór Kapituły Krakowskiej, Kościół św. Mateusza i św. Wawrzyńca, zespoły fabryczne Kruschego, dawny zespół klasztorny Reformatorów w Lutomiarsku czy też cmentarze wojenne na terenie Gminy Dobroń. Stanowią one duży potencjał Powiatu, który może zostać wykorzystany jako produkt turystyczny i kulturalny tworzący markę Powiatu. Warto jednak zaznaczyć, iż dla wydobycia pełni potencjału tych zasobów, konieczne są wzmożone działania związane z zagospodarowaniem obiektów zabytkowych i miejsc historycznych, ich pielęgnacją oraz promocją.
- **P.12 (4,00; 6,00) Edukacja, wymiana uczniów, oceny i wyniki matur:** Powiat Pabianicki jest organem prowadzącym nauczanie dla szkół ponadpodstawowych. Struktura szkół prowadzonych przez Powiat Pabianicki jest bardzo bogata – uczniowie mogą uczyć się zarówno w licach jak i w szkołach zawodowych. Szerokie jest również spektrum kierunków kształcenia. Niebagatelne znaczenie edukacyjne mają liczne projekty realizowane przez Powiat, w tym staże i praktyki zagraniczne. Kontynuacja takich działań z pewnością przyczyni się do zwiększenia wiedzy i kompetencji uczniów, a w przyszłości ich pozycji na rynku pracy.
- **P.13 (-1,00; 7,00) Wprowadzenie rozwiązania „od pola do stołu”:** strategia „od pola do stołu” jest elementem Zielonego Ładu i uwzględnia wyzwania związane ze zrównoważonym systemem żywnościowym, podkreślając tym samym relacje między człowiekiem a środowiskiem. Zakłada ona walkę z marnotrawstwem żywności, zwiększenie udziału rolnictwa ekologicznego, w tym redukcję zużycia pestycydów czy też nawozów. Z racji

tego, że Powiat Pabianicki tworzą głównie gminy wiejskie, władze Powiatu powinny być inicjatorem działań, które przyczyniłyby się do edukacji społeczeństwa i wdrożenia postulatów strategii „od pola do stołu”. Niemniej jednak konieczna jest tu współpraca z jednostkami funkcjonującymi w obrębie powiatu. Realizacja tego typu działań stanowi istotną szansę dla rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu, jak i poszczególnych gmin z jego obszaru.

- **P.14 (-1,00; 4,00) Działanie dotyczące bezpieczeństwa mieszkańców:** zgodnie z sondażem opinii publicznej, na terenie Powiatu Pabianickiego stosunkowo istotnym problemem jest przemoc w rodzinie, a także przestępczość i chuligaństwo. Powiat Pabianicki realizuje programy i strategie społeczne mające na celu rozwiązywanie tego typu problemów. Niemniej jednak konieczna jest kontynuacja tego typu działań oraz podejmowanie nowych przedsięwzięć, które przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa mieszkańców.

Z kolei jako deficyty w Powiecie Pabianickim uznano:

- **D.1 (1,00; -2,00) Zagospodarowanie surowców wtórnych, w tym niebezpiecznych i nielegalnych składowisk:** coraz poważniejszym problemem na terenie Powiatu Pabianickiego staje się zagospodarowanie surowców wtórnych, często niebezpiecznych (sprzęt RTV, odpady przemysłowe), które składowane są w nielegalny sposób. W ten sposób powstają tzw. dzikie wysypiska, których obecność wpływa negatywnie nie tylko na estetykę przestrzeni, ale również na środowisko naturalne (zanieczyszczenie wód i powietrza, skażenie gleby) i zdrowie ludzi. Władze Powiatu Pabianickiego, chcąc zapewnić odpowiednie warunki dla mieszkańców, przedsiębiorców bądź też turystów, powinny podjąć działania mające na celu edukację społeczeństwa i eliminację nielegalnych składowisk odpadów.
- **D.2 (3,00; -3,00) Infrastruktura oświatowa/rosnące koszty utrzymania szkolnictwa:** jak już wspomniano w powyższym potencjale, na terenie Powiatu Pabianickiego infrastruktura oświatowa jest dobrze rozwinięta. Niemniej jednak obecna sytuacja epidemiologiczna wymaga większych nakładów finansowych na infrastrukturę oświatową (sprzęt do nauczania, utrzymywanie czystości). Co więcej, tendencje demograficzne i społeczne wykazują spadek urodzeń, czego przyszlą konsekwencją może być zmniejszenie ilości uczniów w szkołach. Mogą się z tym wiązać zwiększone koszty utrzymania szkolnictwa. Konieczne są więc działania przeciwdziałające tym tendencjom, aby zminimalizować ich negatywne skutki.
- **D.3 (-3,00; -1,00) Brak ustrukturyzowanej i łatwo dostępnej oferty doradczej i rozwojowej dla przedsiębiorstw o np. Instytucje Otoczenia Biznesu:** na terenie Powiatu Pabianickiego funkcjonuje wiele przedsiębiorstw, jednak z uwagi na niewielką ilość Instytucji Otoczenia Biznesu rozwój w tym obszarze jest ograniczony. W konsekwencji powyższego konieczne jest wprowadzenie oferty doradczej i wsparcia rozwojowego dla przedsiębiorców. Jest to niezmiernie istotne by zapewnić dalszy rozwój obecnym przedsiębiorstwom jak i przykuć uwagę nowych inwestorów, co z kolei wpłynie na wzrost gospodarczy jednostki. Niezwykle istotne jest, aby tego typu działania były podejmowane przez Powiat Pabianicki przy współpracy z poszczególnymi gminami znajdującymi się w obrębie Powiatu.

-D.4 (-9,00; -4;00) Brak systemów współpracy pomiędzy wydziałami (zmiana procesów w instytucji): w Powiecie Pabianickim nie najlepiej ocenia się funkcjonowanie organów i instytucji samorządowych. Z wyników badania ankietowego wynika, że w omawianym aspekcie mieszkańcy najgorzej ocenili szybkość załatwiania spraw oraz komunikację z urzędnikami. Wynikiem tego może być zbyt powolny rozwój struktury instytucji Powiatu w stosunku do ciągle zmieniających się potrzeb obywateli. Konieczne są więc zmiany, które pozwolą zaspokoić potrzeby interesantów poprzez usprawnienie i unowocześnienie funkcjonowania struktur Starostwa i jednostek mu podległych. Z uwagi na złożoność i długotrwałość procesów administracyjnych i wciąż zmieniające się uwarunkowania (związane m.in. z rozwojem technologicznym, obiegiem informacji czy też wymaganiami obywateli) działania w tym obszarze nie są możliwe do zrealizowania wyłącznie w okresie obowiązywania strategii. Konieczna więc będzie ciągła kontynuacja działań mających na celu dostosowanie struktur do aktualnych potrzeb i uwarunkowań. Z tego względu przewiduje się, że omawiany czynnik w przyszłości może nadal stanowić zagrożenie i deficyt, jednak w mniejszym stopniu niż obecnie.

- **D.5 (-3,00; -1,00) Promocja wydarzeń Powiatu (w tym kulturalnych, sportowych i edukacyjnych):** w Powiecie Pabianickim wzrasta liczba wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych (warsztatów, koncertów, prelekcji) organizowanych przez muzeum, jednak zmniejsza się ilość osób biorących w nich udział. Dodatkowo na terenie Powiatu spada liczba imprez organizowanych przez domy i ośrodki kulturalne. Co więcej, osoby biorące udział w sondażu opinii publicznej słabo oceniły działalność promocyjną wydarzenia odbywające się na terenie Powiatu. Niezbędne jest więc podjęcie działań promocyjnych, które zachęciłyby społeczeństwo do aktywnego uczestnictwa w tego typu wydarzeniach.
- **D.6 (-3,00; -2,00) Tereny inwestycyjne (działania scalania i program partnerstw ze Skarbem Państwa):** Powiat Pabianicki posiada potencjał związany z rozwojem różnego typu inwestycji, jednak jednym z poważniejszych problemów są aktualne wydzielenia i prawa własności do terenów atrakcyjnych pod względem inwestycyjnym. Aby uzyskać pełnie szans w omawianym obszarze, konieczna jest kooperacja z innymi JST oraz z organami państwa. Wspólnie realizowane działania pozwolą wykorzystać potencjał terenów inwestycyjnych do przyciągnięcia nowych przedsiębiorców, a to z kolei przyczyni się do rozwoju gospodarczego Powiatu. Niemniej jednak procesy te są skomplikowane i ocenia się, że po upływie 10 lat wciąż mogą stanowić słabą stronę i nieznaczne zagrożenie w rozwoju Powiatu.
- **D.7 (-8,00; -1,00) Brak dostępności do e-usług:** obecnie w Powiecie Pabianickim tylko nieliczne formalności prawne i urzędnicze można załatwić online. W dobie rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych i zmieniających się potrzeb interesantów, konieczny jest rozwój systemu e-usług, który pozwoliłby zrealizować większość spraw zdalnie i ograniczyć procedury biurokratyczne do minimum. Co istotne obecny stan epidemiologiczny wymusza przyspieszone wprowadzanie tego rodzaju rozwiązań.
- **D.8 (-8,00; -3,00) Ciągi pieszo-rowerowe:** deficytowym obszarem w przypadku infrastruktury około drogowej na terenie Powiatu są ciągi piesze i rowerowe. Ciągi piesze istnieją głównie w granicach poszczególnych gmin, natomiast infrastruktury rowerowej nie ma praktycznie wcale. Ponadto, brakuje spójnego systemu połączeń pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Realizacja takich inwestycji może przyczynić się do poprawy

bezpieczeństwa ludzi, ale również zwiększenia zasobów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co z kolei wpłynie na atrakcyjność Powiatu. Niemniej jednak władze Powiatu nie mają w tym obszarze dużych możliwości, ponieważ wszelkie działania poza obrębem dróg powiatowych należą do kompetencji innych jednostek samorządu terytorialnego. W związku z powyższym niezwykle istotne jest lobbowanie tego typu rozwiązań w obszarach podlegających pod gminy czy województwo. Z uwagi na tak szerokie spektrum współpracy, inwestycje w spójny system ciągów pieszo-rowerowych wymagają długiej perspektywy czasowej, prawdopodobnie wykraczającej poza okres aktualności strategii.

- **D.9 (-10,00; -7,00) Partnerstwa międzynarodowe i projekty międzynarodowe:** w Powiecie Pabianickim nie realizuje się wielu partnerstw i projektów międzynarodowych. Może to wynikać z trudności pozyskiwania partnerów zagranicznych bądź też stworzenia atrakcyjnej oferty współpracy. Niemniej jednak Powiat Pabianicki powinien podejmować działania, które pozwoliłyby nawiązać nowe partnerstwa i realizować projekty w różnych dziedzinach. Nawiązane relacje przyczyniłyby się do wzmocnienia pozycji Powiatu, a tym samym do przyspieszenia rozwoju gospodarczego jednostki.
- **D.10 (-2,00; -5,00) Wykorzystanie środków unijnych:** środki zewnętrzne pochodzące z funduszy europejskich znacząco przyczyniają się do rozwoju jednostki na różnych płaszczyznach, zarówno w aspekcie gospodarczym, społecznym, środowiskowym i przestrzennym. Pozyskiwanie tego typu funduszy pozwala realizować projekty, których Powiat nie byłby w stanie sfinansować z własnych środków. W strukturze Starostwa Powiatowego funkcjonuje Wydział Inwestycji i Funduszy, który realizował projekty finansowane z środków europejskich. Mimo posiadanego doświadczenia w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych, przyszłe przewidywania, co do polityki finansowania projektów przez Unię Europejską, pozostawiają wiele wątpliwości, dlatego omawiany obszar uznano za czynnik deficytowy.
- **D.11 (-7,00; -2,00) Stan infrastruktury rekreacyjnej:** dobrze rozwinięta infrastruktura rekreacyjna, na którą składają się m.in. ciągi pieszo-rowerowe, ścieżki rowerowe, urządzenia rozrywkowe oraz odpowiednio zagospodarowana przestrzeń publiczna (obiekty wypoczynkowe, w tym zbiorniki wodne i tereny leśne), stanowi jeden z kluczowych czynników wpływających na atrakcyjność turystyczną danego terenu, ale również na jakość życia lokalnej społeczności. Niestety tego typu infrastruktura na terenie Powiatu jest niedostatecznie rozwinięta, dlatego konieczne jest podjęcie inwestycji z tego zakresu.
- **D.12 (0,00; -1,00) Niska aktywność społeczna w tym stowarzyszeń i NGO's (Organizacji Pozarządowych):** na terenie Powiatu Pabianickiego funkcjonują różnego rodzaju stowarzyszenia i organizacje pozarządowe. Są to często kluby wędkarskie, sportowe, motocyklowe, hodowli psów czy wspierające osoby z autyzmem. Wśród nich należy również wymienić Ochotnicze Straże Pożarne. Niemniej jednak społeczność lokalna Powiatu Pabianickiego odznacza się niską aktywnością, czego potwierdzeniem są wyniki sondażu opinii publicznej. Z tego względu zasadne jest podjęcie działań aktywizujących społeczność lokalną w życie Powiatu oraz pozwalające na szerzenie działalności stowarzyszeń i NGO's.
- **D.13 (-6,00; 0,00) Stan infrastruktury sportowej:** mimo, że zadania z zakresu sportu nie należą bezpośrednio do kompetencji Starostwa Powiatowego, to tworzenie odpowiednich warunków do uprawiania sportu oraz poprawy zdrowia i życia mieszkańców, a tym samym obniżenia kosztów funkcjonowania społeczeństwa, jest jak najbardziej ocze-

kiwane.

Z przeprowadzonej diagnozy stanu Powiatu Pabianickiego wynika, iż baza sportowa na jego terenie jest rozwinięta w sposób niewystarczający. Władze Powiatu przy współpracy z przedstawicielami poszczególnych JST powinny dążyć do poszerzenia bazy sportowej przeznaczonej dla wszystkich grup wiekowych, tj. dzieci, młodzieży, dorosłych jak też osób starszych. Realizacja tego typu przedsięwzięć wpłynęłaby na wizerunek Powiatu jako miejsca przyjaznego do życia.

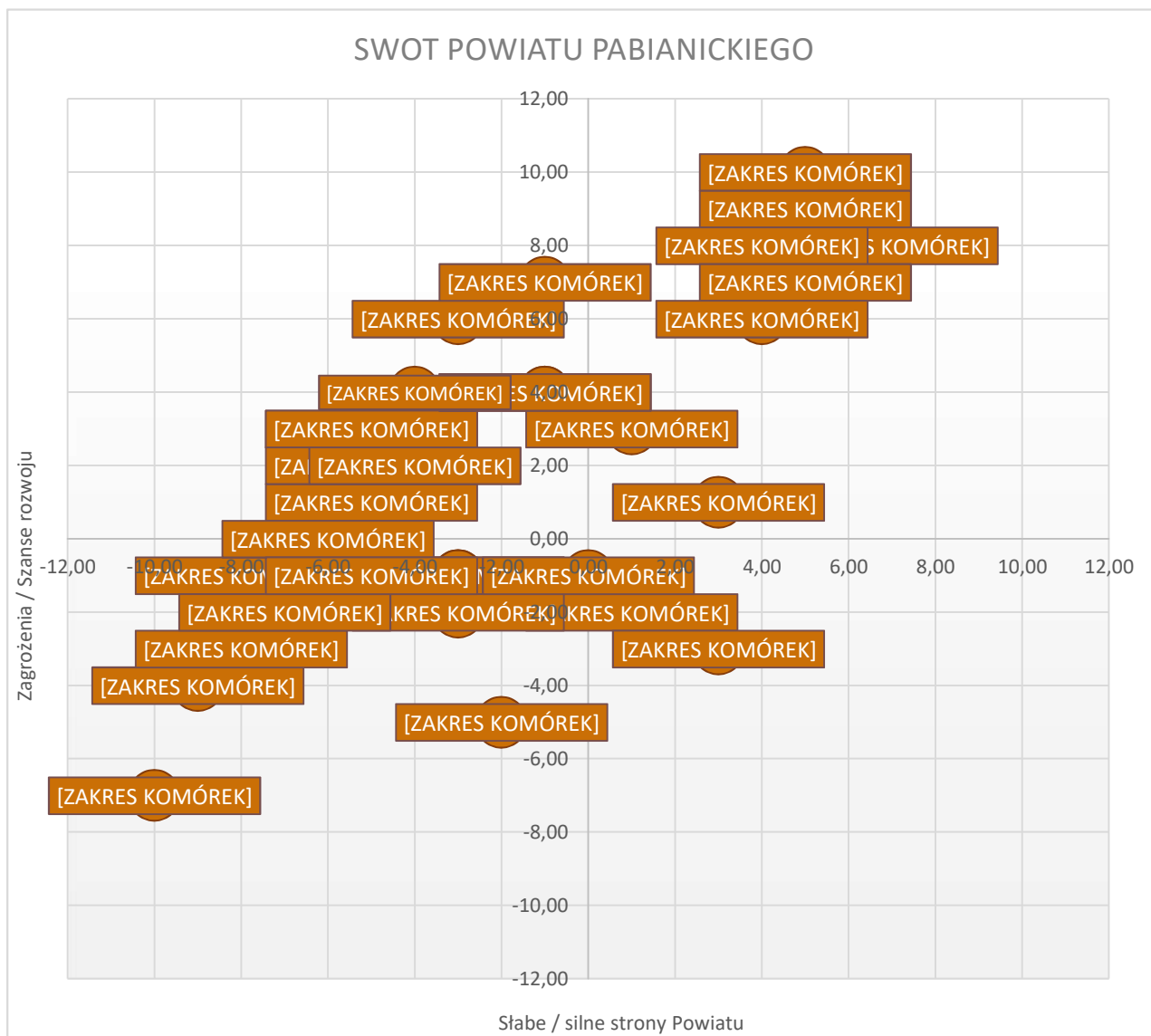
- **D.14 (-5,00; -1,00) Stan infrastruktury turystycznej:** z wcześniej omawianą infrastrukturą rekreacyjną w znacznym stopniu powiązania jest infrastruktura turystyczna, do której można dodatkowo zaliczyć szlaki turystyczne, sieć hotelową i gastronomiczną, jak też gospodarstwa agroturystyczne. Niestety tego typu infrastruktura na terenie Powiatu Pabianickiego również jest niedostatecznie rozwinięta, dlatego niezbędne jest podjęcie działań w tym zakresie. Poprawa stanu infrastruktury turystycznej przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu, ale również będzie przesłanką do poprawy jakości życia mieszkańców.
- **D.15 (-4,00; 4,00) Opieka psychologiczna dla mieszkańców:** zadania z zakresu opieki psychologicznej na terenie Powiatu Pabianickiego realizują przede wszystkim dwie placówki znajdujące się w Pabianicach i Konstantynowie Łódzkim (poradnie psychologiczno-pedagogiczne). Dodatkowo, podopieczni przebywający w Domach Pomocy Społecznej (znajdujących się w tych samych jednostkach terytorialnych) mogą uzyskać pomoc w omawianym zakresie. Współczesne, wymagające czasy, wraz z pandemią COVID-19 na czele, negatywnie wpływają na zdrowie i kondycję psychiczną człowieka na różnym etapie życia. Z problemami mogą się borykać zarówno dzieci, młodzież jak i dorośli, dlatego niezmiernie istotne jest, aby władze Powiatu Pabianickiego podejmowały działania skierowane na rozwój nowych możliwości wspierania społeczeństwa.
- **D.16 (-5,00; 2,00) Opieka społeczna (infrastruktura):** infrastruktura społeczna na terenie Powiatu nie jest w pełni rozwinięta. Według sondażu opinii publicznej, brakuje przede wszystkim placówek rehabilitacyjnych. Negatywnie oceniono również placówki stomatologiczne i placówki medyczne. Nadmienić także należy, iż z uwagi na panującą pandemię zmalała ilość usług oferowanych przez poszczególne poradnie funkcjonujące na terenie Powiatu, głównie w odniesieniu do zajęć grupowych. Znalezienie nowych rozwiązań jest więc niezbędne do dawania ciągłej i pełnej pomocy osobom jej potrzebującym.
- **D.17 (-4,00; 2,00) Opieka społeczna (działania programowe):** Powiat Pabianicki realizuje liczne działania programowe i strategiczne, których celem jest poprawa jakości życia mieszkańców i rozwiązywanie problemów społecznych. Wśród nich można wyróżnić m.in. Powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014-2020 czy też Powiatowy program działania na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2014-2020. Co istotne, Powiat będzie kontynuował takie działania (dokumenty są w trakcie przygotowywania). Dodatkowo w ostatnim okresie na terenie Powiatu odnotowano spadek liczby rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne dla dzieci, a także liczbę wydawanych świadczeń pomocowych. Niemniej jednak, wyniki sondażu opinii publicznej wskazują, że problemy społeczne w Powiecie występują w dość wysokiej skali, stąd zasadne jest podjęcie kolejnych, dodatkowych działań w tym zakresie.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że do najsłabszych stron Powiatu należą następujące czynniki: D9 – Partnerstwa międzynarodowe i projekty międzynarodowe, D4 - Brak systemów współpracy pomiędzy wydziałami (zmiana procesów w instytucji), D7 – Brak dostępności do e-usług, D8 – Ciągi pieszo-rowerowe oraz D11 – Stan infrastruktury rekreacyjnej.

Za najsilniejsze strony Powiatu uznaje się czynniki z największym potencjałem rozwojowym, czyli odpowiednio: P8 - Korzystne położenie/dostęp do ważnych szlaków komunikacyjnych (S8, S14), P1 - Powiat Przedsiębiorców - spada liczba bezrobotnych, P4 - Lokalizacja wokół miasta Łodzi/silna korelacja, P9 - Zróżnicowany charakter liczby ludności (Pabianice, a inne gminy) i P12 - Dobry stan dróg lokalnych i infrastruktura około drogowa. (Infrastruktura rekreacyjno-turystyczna). Niemniej jednak ich ocena waha się w przedziale od 4 do 7, dlatego Powiat ma jeszcze dość duże pole do rozwoju w tych obszarach.

Największe szanse na rozwój upatruje się przede wszystkim w czynnikach, które jednocześnie stanowią największy potencjał regionu, a więc są to kolejno: P1, P4, P8, P9, P10. Warto również podkreślić, że bardzo wysokie szanse rozwojowe rozpatrywane są w kontekście wprowadzenia rozwiązania „od pola do stołu” (P14), które obecnie jest słabą stroną Powiatu.

Największe zagrożenie stanowią obecne deficyty rozwojowe. Są to odpowiednio: D9 – Partnerstwa międzynarodowe i projekty międzynarodowe, D10 – Wykorzystanie środków unijnych i D4 - Brak systemów współpracy pomiędzy wydziałami (zmiana procesów w instytucji). Stawianie tych czynników po stronie zagrożeń wiąże się przede wszystkim z dużymi nakładami organizacyjno-finansowymi jak też trudnymi do przewidzenia rezultatami wprowadzanych zmian i brak pewności możliwości ich realizacji bez wsparcia i współpracy zewnętrznej. Warto nadmienić, że wskazane zagrożenia związane są ze skomplikowanymi procesami, które mogą okazać się nie do zrealizowania w okresie obowiązywania strategii i będą potrzebowały etapowych działań ujętych w kolejnych dokumentach strategicznych.

Wykres 1. Ocena czynników rozwojowych Powiatu Pabianickiego metodą SWOT (źródło: opracowanie własne).

CZĘŚĆ III

4. ELEMENTY STRATEGICZNE

4.1. MISJA

Misją Powiatu Pabianickiego jest wykorzystanie dogodnych warunków rozwoju wynikających z lokalizacji, wysokiej jakości środowiska naturalnego oraz możliwości jakie niesie polityka Unii Europejskiej w połączeniu ze wspieraniem rozkwitu gospodarczego obszaru.

Misja Powiatu Pabianickiego określa zamierzenia i kierunki działań, które powinny podejmować władze jednostki, aby osiągnąć pożądany stan (wizję). Innymi słowy mówiąc misja pokazuje ogólny kierunek, w którym zmierza Powiat w perspektywie najbliższych lat. Misja Powiatu Pabianickiego uwzględnia najmocniejsze strony jednostki, które stanowią jej fundament rozwojowy. Wśród nich należy wyróżnić dogodną lokalizację, wysoką jakość środowiska naturalnego, wysoki poziom przedsiębiorczości oraz możliwości wynikające z otoczenia zewnętrznego. Zdefiniowana w ten sposób misja Powiatu odpowiada na największe wyzwania rozwojowe jednostki, które powinny zostać rozwiązane poprzez realizację wyznaczonych celów i kierunków strategicznych, które są pewnego rodzaju uszczegółowieniem misji.

4.2. WIZJA

Powiat Pabianicki, w oparciu o dobrą współpracę gmin wchodzących w jego skład oraz o silną pozycję w regionie, rozwija się wykorzystując swój potencjał wewnętrzny i możliwości zewnętrzne. Mieszkańcy Powiatu mają dostęp do wysokiej jakości usług publicznych i wsparcie w rozwoju przedsiębiorczości. Rozwój obszaru prowadzony jest konsekwentnie, z uszanowaniem lokalnego środowiska życia i zamieszkania.

Wizja Powiatu Pabianickiego określa długofalowe wyobrażenie Powiatu, czyli najbardziej pożądany stan, do którego powinny dążyć władze jednostki w perspektywie do 2030 roku. Realizacja poszczególnych działań, celów i misji, w oparciu o potencjał wewnętrzny i możliwości zewnętrzne

pozwole osiągnąć przewidywaną pozycję Powiatu. Sformułowana w sposób holistyczny wizja uwzględnia poprawę zarówno w obszarze społecznym, gospodarczym jak i środowiskowym. W szczególności kładzie nacisk na współpracę samorządową, rozwój przedsiębiorczości i dogodne warunki życia w oparciu o posiadane zasoby i potencjały. Nieodłącznym komponentem realizacji poszczególnych działań jest poszanowanie i ochrona środowiska naturalnego.

4.3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę, proces partycypacyjny, analizę SWOT i sformułowaną Misję i Wizję Powiatu Pabianickiego opracowany został zestaw celów strategicznych i przypisanych do nich celów operacyjnych oraz kierunków działań. Są one odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby rozwojowe Powiatu we wszystkich obszarach jego funkcjonowania w oparciu o zdiagnozowane deficyty i potencjały jednostki.

Dla realizacji założeń Strategii sformułowano **3 Cele Strategiczne**:

- 1) **Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem** – obejmuje działania związane z rozbudową i innowacją różnorodnego rodzaju infrastruktury, zarówno drogowej, pieszej, rowerowej, rekreacyjnej, telekomunikacyjnej aż po infrastrukturę inwestycyjną i instytucjonalną (budynki administracji publicznej) w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem, czyli strategią rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej do 2050 r.
- 2) **Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych** – obejmuje działania związane z usprawnieniem i rozwojem wszelkiego rodzaju usług świadczonych przez Powiat na rzecz lokalnej społeczności, takich jak: opieka zdrowotna, oświata, administracja, a także usługi społeczne, których celem jest aktywizacja mieszkańców i pomoc grupom wykluczonym.
- 3) **Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu** – cel ten zorientowany jest przede wszystkim na rozwój gospodarczy Powiatu w oparciu o współpracę samorządową, przedsiębiorczość i potencjał turystyczno-rekreacyjny, przy jednoczesnym poszanowaniu i ochronie środowiska naturalnego. Cel ten obejmuje także przedsięwzięcia związane z budowaniem marki Powiatu Pabianickiego opierającej się na mocnych stronach jednostki.

Do wypracowanych celów strategicznych (ogólnych) przypisano uzupełniające cele operacyjne (szczegółowe). Pierwszy cel strategiczny rozwinięty został o 6 celów operacyjnych, natomiast drugi i trzeci cel strategiczny obejmuje 5 celów operacyjnych. Wśród nich wyróżniono:

1. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem

- 1.1. **Poprawa stanu i rozwój infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej** – cel ten powinien opierać się przede wszystkim na działaniach inwestycyjnych mających na celu modernizację i rozwój spójnego systemu infrastruktury drogowej i okołodrogowej, z uwzględnieniem działań prośrodowiskowych ukierunkowanych na nisko- i zeroemisyjny transport. Realizacja niniejszego celu powinna przebiegać we współpracy z gminami tworzącymi

Powiat. Podjęcie tego typu przedsięwzięć przyczyni się do poprawy jakości życia lokalnej społeczności, funkcjonowania istniejących przedsiębiorstw, jak również do poprawy wizerunku jednostki jako miejsca atrakcyjnego do życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

- 1.2. **Poprawa jakości i dostępności sieci telekomunikacyjnej (w tym wprowadzenie e-usług)** – w dobie postępującej informatyzacji i rozwoju technologicznego konieczne jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług telekomunikacyjnych, z uwzględnieniem szerokopasmowego Internetu. Kolejną istotną kwestią jest zwiększenie kompetencji cyfrowych pracowników instytucji funkcjonujących w obrębie Powiatu i rozwój systemu e-usług publicznych, który umożliwiłby załatwianie spraw przez Internet. Takie rozwiązania stałyby się udogodnieniem zarówno dla społeczności lokalnej jak i pracowników Starostwa Powiatowego i jednostek podległych. Niemniej jednak, aby przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu i usprawnić funkcjonowanie administracji samorządowej w oparciu o nowe technologie konieczna jest współpraca z JST znajdującymi się w granicach administracyjnych Powiatu.
- 1.3. **Budowanie infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej oraz czasu wolnego** – kolejnym krokiem do poprawy jakości życia mieszkańców jest zapewnienie dostępu do miejsc spędzania wolnego czasu. W tym zakresie niezbędny jest rozwój obiektów sportowych i rekreacyjnych, stworzenie systemu szlaków turystycznych wkomponowanych w otoczenie, a także organizacja i promocja wydarzeń kulturalnych czy spotkań dla lokalnej społeczności. Realizacja tego typu działań może przyczynić się także do wzrostu atrakcyjności Powiatu jako miejsca przyjaznego do życia dla potencjalnych mieszkańców, jak i do poprawy jego wizerunku pod względem turystycznym.
- 1.4. **Przygotowanie terenów inwestycyjnych** – ze względu na dogodną lokalizację i wynikającą z tego potencjał rozwojowy, Powiat Pabianicki powinien dążyć do organizacji terenów inwestycyjnych wraz z niezbędną infrastrukturą. Konieczne jest również podjęcie działań mających na celu promocję terenów inwestycyjnych, co z kolei ułatwi pozyskanie inwestorów (zarówno z terenu Polski jak i zagranicznych). Realizacja tego celu wpłynie na atrakcyjność powiatu oraz jego rozwój gospodarczy.
- 1.5. **Zwiększenie ilości instalacji odnawialnych źródeł energii** – zanieczyszczenia powietrza to rosnący problem w skali globalnej. Stanowią one zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi a także dla środowiska naturalnego. Jednym z założeń Europejskiego Zielonego Ładu jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r., czyli ograniczenie emisji zanieczyszczeń w każdym sektorze gospodarki. W Powiecie Pabianickim istotny wpływ na jakość powietrza ma emisja niska generowana przede wszystkim przez indywidualne systemy grzewcze, w których spalane są paliwa stałe i domowe odpady. Dążąc do redukcji szkodliwej emisji do środowiska w Powiecie Pabianickim wskazane jest wprowadzanie ekologicznych technologii opartych na odnawialnych źródłach energii. Powiat Pabianicki przy wykorzystaniu odpowiednich środków ma szansę stopniowego wprowadzania tego typu instalacji w przestrzeni publicznej czy budynkach użyteczności publicznej. Inwestycje te będą również dobrym przykładem dla mieszkańców i przedsiębiorców funkcjonujących w granicach jednostki.
- 1.6. **Poprawa infrastruktury pomocy społecznej** – proces starzejącego się społeczeństwa, a także skutki społeczne wywołane pandemią COVID-19 powinny skłonić władze Powiatu do działań mających na celu poprawę infrastruktury pomocy społecznej, a w szczególności

rozbudowę sieci Domów Pomocy Społecznej oraz unowocześnienie i poprawę dostępności do funkcjonujących w obrębie jednostki instytucji z zakresu pomocy społecznej. Podejmowanie takich działań będzie pewnego rodzaju wsparciem dla osób starszych, schorowanych, samotnych czy innych potrzebujących grup społecznych. Świadczenie usług z zakresu pomocy społecznej ukierunkowanych na potrzeby lokalnej społeczności może również pozytywnie wpływać na wizerunek Powiatu jako miejsca przyjaznego do życia.

2. Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych

2.1. Zwiększenie dostępności do usług medycznych, zdrowotnych dla mieszkańców na terenie całego powiatu – istotne znaczenie, z punktu widzenia jakości życia mieszkańców, ma odpowiednio prowadzona profilaktyka zdrowotna i szeroka wiedza na temat zdrowego trybu życia. W tym zakresie władze Powiatu powinny podejmować szeroko rozumiane działania promocyjne i edukacyjne skierowane do lokalnej społeczności. Istotne znaczenie ma również zwiększenie dostępności do usług medycznych, ze szczególnym uwzględnieniem porad specjalistycznych

i placówek rehabilitacyjnych zlokalizowanych na terenie całej jednostki. Biorąc pod uwagę obecną sytuację epidemiologiczną, która utrudnia dostęp do usług medycznych, władze Powiatu powinny również ukierunkować swoje działania na wsparcie rozwoju teleopieki i telemedycyny, czyli usług świadczonych na odległość. Wdrożenie tego typu rozwiązań może przyczynić się do optymalizacji funkcjonowania służby zdrowia i placówek medycznych w granicach jednostki poprzez zmniejszenie kolejek i zwiększenie dostępności dla osób najbardziej potrzebujących. Warto jednak podkreślić, że takie działania powinny być realizowane we współpracy z samorządami gminnymi.

2.2. Podnoszenie jakości i usprawnienie usług administracyjnych dla mieszkańców – dążąc do poprawy zarządzania jednostką samorządową i podniesienia jakości usług administracyjnych ważne jest wprowadzenie nowych rozwiązań dostosowanych zarówno do potrzeb społeczeństwa jak i do panujących warunków epidemiologiczno-gospodarczych. Szczególnie w dobie rozwijających się technologii i obecnej sytuacji kryzysowej wywołaną pandemią COVID-19 ważne jest podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników administracyjnych oraz usprawnienie i poszerzenie horyzontu dopełnienia spraw administracyjnych za pomocą platformy informatycznej. Ważnym aspektem jest również optymalizacja wewnętrznych systemów danych administracyjnych Powiatu poprzez rozwój wewnętrznych systemów komunikacji, wymiany informacji między poszczególnymi wydziałami Starostwa Powiatowego, jednostkami podległymi i urzędami gminnymi, jak i stworzenie czytelnego systemu archiwizacji danych przejrzystego dla pracowników instytucji.

2.3. Rozwój oferty edukacyjnej dostosowanej do rynku pracy – nieustannie zmieniająca się struktura rynku pracy wymusza na władzach samorządowych i placówkach edukacyjnych dostosowywanie oferty kształcenia do obecnych i przewidywanych trendów. Aby w dobrym kierunku rozszerzać ofertę edukacyjną konieczna jest współpraca z uczelniami wyższymi, pracodawcami oraz instytucjami i organizacjami, które specjalizują się w usługach związanych z edukacją

i pracą zawodową. W celu stworzenia atrakcyjnej oferty edukacyjnej, konieczne jest promowanie kształcenia zawodowego, tracącego swoje znaczenie na rzecz edukacji ogólnokształcącej. Aby dostosować wiedzę i kompetencje uczniów, nauczycieli, a także pozostałych grup społecz-

nych do postępujących zmian w każdej sferze życia konieczne jest także organizowanie kursów i szkoleń, które ułatwiłyby odnalezienie się na rynku pracy czy w e-usługach administracyjnych.

2.4. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej powiatu – aby zwiększyć atrakcyjność Powiatu i zaktywizować lokalną społeczność konieczny jest rozwój oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej jednostki w skali lokalnej jak i ponadlokalnej. Przy tworzeniu atrakcyjnej oferty niezwykle istotne jest przeprowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi, które umożliwiłyby dostosowanie oferty do potrzeb społeczeństwa. Kolejną kluczową kwestią w tym zakresie jest zaangażowanie instytucji kultury (bibliotek, miejskich i wiejskich ośrodków kultury) oraz wiejskich świetlic. Niezbędne jest również podejmowanie działań informacyjno-promocyjnych prowadzonych różnego rodzaju kanałami (strony internetowe, portale społecznościowe, tablice informacyjne w instytucjach publicznych).

2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup marginalizowanych – podejmowanie działań rozwojowych ukierunkowanych na poprawne funkcjonowanie jednostki samorządowej powinno uwzględniać proces partycypacyjny, umożliwiający mieszkańcom aktywne uczestnictwo w kreowaniu wizerunku i pozycji Powiatu poprzez wymianę opinii i pomysłów. Konieczne jest również wspieranie i promocja działalności NGO's, które mogłyby wykorzystać swój potencjał i zachęcić mieszkańców do aktywnej działalności w życiu społecznym. Kolejnym krokiem do aktywizacji lokalnej społeczności jest tworzenie odpowiedniej oferty i infrastruktury przeznaczonej dla wszystkich grup wiekowych (spotkania, warsztaty, zajęcia sportowe, miejsca spędzania wolnego czasu). Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu powinno opierać się także na organizacji kursów i szkoleń dla bezrobotnych oraz osób chcących poszerzyć swoje kompetencje. Podjęcie takich działań mogłoby wpłynąć na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy poprzez dostosowanie umiejętności społeczeństwa do potrzeb rynku pracy i ograniczenia problemu bezrobocia. Niemniej jednak konieczna jest tu kooperacja z Powiatowym Urzędem Pracy (PUP).

W działaniach dotyczących sfery społecznej należy pamiętać o osobach w wieku przedprodukcyjnym, a także innych osobach, które borykają się z trudną sytuacją życiową. Władze Powiatu powinny wspierać działania ukierunkowane na rozwój i organizację rodzinnej pieczy zastępczej oraz podejmować działania mające na celu likwidację barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i przestrzeniach publicznych poprzez projektowanie ich w sposób umożliwiający przemieszczanie się i łatwe korzystanie wszystkim grupom społecznym.

3. Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu

3.1. Działania wspierające lokalnych przedsiębiorców – wsparcie lokalnych przedsiębiorców jest jednym z kluczowych czynników warunkujących rozwój jednostki, dlatego władze Powiatu powinny podejmować współpracę z przedsiębiorcami w celu poznania ich potrzeb rozwojowych i zwiększenia pozycji na rynku. Konieczne jest również pozyskanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych wraz z niezbędną infrastrukturą. Korzyścią i szansą rozwoju dla Powiatu jak i dla przedsiębiorców jest też realizacja inwestycji w systemie Partnerstwa Publiczno-Prywatnego (PPP). Władze Powiatu powinny także ukierunkować swoje działania na stworzenie i rozwój instytucji otoczenia biznesowego, które wspierałyby rozwój biznesu w granicach jednostki, a w konsekwencji rozwój gospodarczy. Niezmiernie istotne jest, że tego typu instytucje w licznych przypadkach mogą wspierać bądź całkowicie zastępować samorządy w przyciąganiu nowych inwestorów. Władze Powiatu powinny również dążyć do wprowadzania innowacyjnych

rozwiązań gospodarczych, poprzez m.in. inicjowanie projektów w modelu TRIPLE HELIX opierającego się na współpracy środowiska akademickiego, instytucjonalnego i przedsiębiorstw. Podejmowanie tego typu przedsięwzięć przyczynić się może do pogłębienia wiedzy teoretycznej

i praktycznej, a także zwiększyć konkurencyjność współpracujących stron.

3.2. Wykorzystywanie potencjałów turystyczno-rekreacyjnych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego – ze względu na dogodną lokalizację i zasoby endogeniczne związane ze środowiskiem naturalnym i bogatym dziedzictwem historyczno-kulturowym jednostki, władze Powiatu Pabianickiego powinny podejmować skuteczne działania promujące unikalne zasoby znajdujące się w granicach administracyjnych jednostki (obiekty historyczne, kulturowe, komponenty środowiska przyrodniczego, np. tereny leśne, rzekę Grabię czy inne tereny nadwodne). Tego typu przedsięwzięcia mogłyby wpłynąć na wzrost ruchu turystycznego w Powiecie a także na poprawę warunków życia mieszkańców i wzrost ich tożsamości lokalnej. Aby przyciągnąć turystów konieczne jest również wyznaczenie i oznaczenie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, konnych np.: małej pętli szlaku konnego im. Mjr Hubala) a także wsparcie rozwoju bazy noclegowo-gastronomicznej oraz agroturystycznej. Niemniej jednak realizując te działania należy pamiętać o poszanowaniu i jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

3.3. Adaptacja do zmian klimatu - wykorzystanie nowego okresu programowania UE w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu – w dobie postępujących zmian klimatycznych i środowiskowych (globalne ocieplenie, ekstremalne zjawiska pogodowe, wzrost zanieczyszczeń powietrza) konieczne jest podejmowanie działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków i dostosowanie się do tych zmian. W konsekwencji tego należy dążyć do ograniczenia uszczelnienia powierzchni, która intensyfikuje zjawisko miejskiej wyspy ciepła, na rzecz błękitno-zielonej infrastruktury, czyli elementów zieleni i wody. Wdrażanie tego typu rozwiązań przyczyni się również do zwiększenia bioróżnorodności na terenie Powiatu. Niezmiernie istotne jest również podejmowanie działań na rzecz zrównoważonego gospodarowania wodą (np. poprzez optymalne wykorzystanie zasobów wodnych, stosowanie praktyk mających na celu zatrzymywanie i infiltrację wody opadowej, ponowne wykorzystanie wody szarej) oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza poprzez wdrażanie OZE. Kolejną inicjatywą na rzecz ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów jest przejście z modelu gospodarki liniowej na model

gospodarki o obiegu zamkniętym. Zakłada on tworzenie zamkniętej pętli procesów, w której produkty, materiały oraz surowce pozostają w gospodarce tak długo, jak to możliwe. Warto jednak zaznaczyć, że implementacja takich rozwiązań powinna być prowadzona przy współpracy z jednostkami gminnymi a także uwzględniać działania edukacyjne i promocyjne wśród społeczeństwa.

3.4. Zbudowanie silnej współpracy regionalnej z gminami powiatu i jednostkami sąsiednimi – rozwój Powiatu Pabianickiego powinien opierać się na współpracy z jednostkami gminnymi funkcjonującymi w jego obrębie. Jest to niezwykle ważne by Powiat rozwijał się w sposób zrównoważony przy wykorzystaniu wszystkich swoich mocnych stron i potencjałów. Ze względu na dogodną lokalizację i przedsiębiorczość Powiatu i płynące z tego szanse rozwojowe, współpraca władz Powiatu Pabianickiego z władzami poszczególnych gmin powinna uwzględniać działania na rzecz pozyskiwania inwestorów. Warto zaznaczyć, że władze Powiatu powinny być inicjatorem i koordynatorem takich działań. Pozytywny wpływ na rozwój Powiatu może mieć także współpraca z jednostkami sąsiednimi. W ramach współpracy mogą być realizowane projekty, których samorządy nie byłyby w stanie samodzielnie wykonać i sfinansować. Realiza-

cja przedsięwzięć w sposób zintegrowany jest więc przesłanką do budowania więzi i rozwoju całego regionu. Konsolidacja JST powinna przebiegać przede wszystkim w zakresie tworzenia oferty turystycznej i promocji walorów oraz zasobów regionu, działań na rzecz ochrony środowiska, promocji ochrony zdrowia jak też prowadzenia polityki planowania przestrzennego.

3.5. Podejmowanie działań promocyjnych i komunikacyjnych w celu integracji mieszkańców powiatu – istotne znaczenie dla rozwoju Powiatu ma także angażowanie mieszkańców w poszczególne działania. Społeczność lokalna, w ramach procesów partycypacyjnych, może wyrażać swoje opinie, pomysły na temat poszczególnych projektów i przedsięwzięć, dając tym samym cenne wskazówki dotyczące potrzeb i możliwości rozwojowych. Jednym z przykładów zaangażowania mieszkańców w kreowanie rozwoju jednostki może być wspólne budowanie i promocja marki Powiatu opartej o jego unikatowe walory. Integracja i włączenie różnych grup społecznych w życie Powiatu powinna opierać się także na współpracy z gminami oraz innymi instytucjami, dając tym samym dobry przykład mieszkańcom.

W ramach poszczególnych celów operacyjnych wskazano przykładowe kierunki działań, które są pewnego rodzaju wytycznymi, którymi powinny kierować się władze powiatu, aby osiągnąć zamierzone cele rozwojowe w okresie obowiązywania strategii. Należy jednak kolejny raz podkreślić, że Powiat jako jednostka samorządowa, nie dysponuje kompetencjami umożliwiającymi ingerencję w zmiany społeczno-przestrzenno-gospodarcze zachodzące w obrębie gmin znajdujących się w jego granicach. W związku z powyższym, aby osiągnąć pożądaną stan rozwojowy konieczna jest współpraca z innymi JST, której inicjatorem powinno być Powiat Pabianicki.

Poniższa tabela stanowi zestawienie wszystkich kierunków działań, które przypisano do konkretnych celów operacyjnych, zdefiniowanych w ramach głównych celów strategicznych.

Tabela 4. Cele strategiczne i operacyjne Powiatu Pabianickiego wraz z przypisanymi do nich kierunkami działań (źródło: opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁANIA
1. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Łądem	1.1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej	<ol style="list-style-type: none"> 1) Modernizacja sieci dróg powiatowych – poprawa stanu nawierzchni i infrastruktury; 2) Rozwój sieci pieszo-rowerowej – spójny system na terenie powiatu, w tym na terenach przyrodniczych; 3) Promowanie nisko- i zeroemisyjnych rozwiązań transportowych; 4) Rozwój infrastruktury towarzyszącej komunikacji – przystanków, tablic informacyjnych, spójnych rozkładów, systemu oznakowania
	1.2. Poprawa jakości i dostępności sieci telekomunikacyjnej (w tym wprowadzenie e-usług)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Działania mające na celu przyciąganie przedsiębiorców z zakresu dostarczania usług szerokopasmowego Internetu; 2) Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich; 3) Zwiększenie kompetencji cyfrowych poprzez unowocześnianie i poprawę dostępności do zasobów internetowych w ramach urzędu powiatowego i jego jednostek podległych; 4) Rozwój systemu e-usług publicznych
	1.3. Budowanie infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej oraz czasu wolnego	<ol style="list-style-type: none"> 1) Rozwój obiektów sportowych i rekreacyjnych (w tym sieci powiązań) na terenie Powiatu – w tym sieci siłowni plenerowych, boisk wielofunkcyjnych itp. (np. przy powiatowych obiektach użyteczności publicznej w tym na terenie szkół podległych Powiatowi); 2) Rozwój sieci szlaków turystycznych na terenie powiatu i powiązanie ich z otoczeniem;

		3) Wyznaczenie i przygotowanie miejsc do organizacji wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców itp. na terenie całego Powiatu
	1.4. Przygotowanie terenów inwestycyjnych	1) Organizacja terenów inwestycyjnych wraz z infrastrukturą niezbędną do ich funkcjonowania; 2) Promocja terenów inwestycyjnych; 3) Pozyskiwanie inwestorów z obszaru Powiatu oraz zewnętrznych, w tym zagranicznych
	1.5. Zwiększenie ilości instalacji odnawialnych źródeł energii	1) Stosowanie instalacji OZE w budynkach administracji publicznej (optymalizacja zarządzania budynkami); 2) Stosowanie rozwiązań wykorzystujących OZE w przestrzeni publicznej (np. oświetlenie uliczne, wiaty, przystanki); 3) Wsparcie doradcze z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie Powiatu
	1.6. Poprawa infrastruktury pomocy społecznej	1) Rozbudowa sieci Domów Pomocy Społecznej; 2) Unowocześnienie i poprawa dostępności do istniejących instytucji z zakresu pomocy społecznej
2. Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	2.1. Zwiększenie dostępności do usług medycznych, zdrowotnych dla mieszkańców na terenie całego Powiatu	1) Promowanie profilaktyki prozdrowotnej i zdrowego trybu życia – w tym zwiększenie dostępności do porad specjalistycznych; 2) Poprawa dostępności do placówek rehabilitacyjnych; 3) Rozwój usług dla mieszkańców w zakresie telemedycyny i teleopieki
	2.2. Podnoszenie jakości i usprawnienie usług administracyjnych dla mieszkańców	1) Wdrażanie usług publicznych z wykorzystaniem platformy elektronicznej; 2) Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników administracji; 3) Optymalizacja wewnętrznych systemów danych w ramach administracji powiatu; 4) Rozwój kompetencji/pozyskanie wiedzy i dobrych praktyk poprzez współpracę międzynarodową w zakresie funkcjonowania urzędów ponadlokalnych
	2.3. Rozwój oferty edukacyjnej dostosowanej do rynku pracy	1) Współpraca z uczelniami wyższymi, przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi; 2) Promocja kształcenia zawodowego (włączenie w ten proces przedsiębiorców, doposażenie pracowni, podnoszenie kompetencji kadr); 3) Organizacja zajęć i kursów dodatkowych pozwalających na poszerzenie wiedzy i kompetencji mieszkańców Powiatu (w tym ułatwiających odnalezienie się w zakresie e-usług administracyjnych itp.); 4) Podnoszenie jakości kształcenia poprzez współpracę międzynarodową
	2.4. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej Powiatu	1) Wspieranie mieszkańców w procesach tworzenia oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej; 2) Intensyfikacja działań informacyjno-promocyjnych o ofercie kulturalnej i sportowej Powiatu; 3) Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych w skali lokalnej i ponadlokalnej na terenie całego Powiatu; 4) Wzrost aktywności kulturalnej wiejskich świetlic oraz bibliotek; 5) Rozwój i promocja działań instytucji kultury;
	2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup marginalizowanych	1) Podejmowanie działań (programy) i rozwój infrastruktury (w tym przeznaczonej do spędzania wolnego czasu) mających na celu aktywizację mieszkańców; 2) Tworzenie oferty działań aktywizujących wszystkie grupy społeczne – spotkania, warsztaty, wykłady, szkolenia, zajęcia sportowe, ruchowe i inne wydarzenia dedykowane tym grupom;

		<ol style="list-style-type: none"> 3) Organizacja a także informowanie o kursach i szkoleniach dla bezrobotnych oraz chcących poszerzyć swoje kompetencje; 4) Likwidacja barier architektonicznych we wszystkich budynkach użyteczności publicznej, a także w przestrzeniach publicznych; 5) Wsparcie i promocja działalności lokalnych organizacji i stowarzyszeń pozarządowych; 6) Kontynuacja wsparcia i organizacji rodzinnej pieczy zastępczej (w tym lokalnych Rodzinnych Domów dziecka)
3. Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne Powiatu	3.1. Działania wspierające lokalnych przedsiębiorców	<ol style="list-style-type: none"> 1) Podjęcie systemowej współpracy z przedsiębiorcami; 2) Działania na rzecz zwiększania wartości istniejących przedsiębiorstw; 3) Wspieranie dla rozwój usług otoczenia biznesowego; 4) Rozwijanie działań z wykorzystaniem mechanizmów PPP; 5) Inicjowanie projektów w modelu TRIPLE HELIX; 6) Wspieranie internacjonalizacji przedsiębiorstw
	3.2. Wykorzystywanie potencjałów turystyczno-rekreacyjnych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wspieranie rozwoju i promocji lokalnej bazy noclegowej i gastronomicznej – z wyszczególnieniem agroturystyki; 2) Promowanie walorów przyrodniczych i rekreacyjnych Powiatu (np. rzeki Grabi, terenów nadwodnych, lasów); 3) Prowadzenie skutecznych działań promujących unikalne zasoby historyczne i kulturowe; 4) Podjęcie działań zmierzających do ochrony dziedzictwa kulturowego; 5) Wyznaczenie i oznaczenie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych oraz konnych)
	3.3. Adaptacja do zmian klimatu - wykorzystanie nowego okresu programowania UE w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnej; 2) Wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury w Powiecie; 3) Zrównoważone gospodarowanie wodą; 4) Wprowadzanie dobrych praktyk związanych z bioróżnorodnością na terenie Powiatu; 5) Edukacja, promocja i wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego oraz OZE; 6) Prowadzenie polityki zmierzającej do poprawy jakości powietrza w wybranych obszarach; 7) Kształtowanie proekologicznych postaw inwestorów w budownictwie
	3.4. Zbudowanie silnej współpracy regionalnej z gminami powiatu i jednostkami sąsiednimi.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Koordynacja działań na rzecz pozyskiwania inwestorów na terenie Powiatu; 2) Współpraca w rozwoju oferty turystycznej i promocji walorów i zasobów regionu; 3) Współpraca w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska; 4) Współpraca w zakresie promocji ochrony zdrowia; 5) Inicjowanie dobrych praktyk w zakresie prowadzenia polityki planowania przestrzennego;
	3.5. Podejmowanie działań promocyjnych i komunikacyjnych w celu integracji mieszkańców Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prowadzenie skutecznej komunikacji z mieszkańcami, w szczególności w zakresie prowadzonych projektów i przedsięwzięć; 2) Intensyfikacja procesów partycypacyjnych mieszkańców w różnych działaniach Powiatu; 3) Rozwój systemu informacji dotyczących zasobów turystycznych, historycznych, kulturowych i przyrodniczych; 4) Zwiększanie współpracy z gminami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami w celu integracji mieszkańców Powiatu; 5) Zbudowanie i promocja marki Powiatu Pabianickiego opartej o jego unikatowe walory; 6) Zaangażowanie mieszkańców, lokalnych grup społecznych do

5. OKREŚLENIE SPÓJNOŚCI STRATEGII ROZWOJU POWIATU ZE STRATEGIAMI NA SZCZEBLU KRAJOWYM I WOJEWÓDZKIM

Niniejszy rozdział poświęcony został ocenie spójności zapisów zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami rozwojowymi zawartymi w najważniejszych dokumentach wyższego rzędu, tj. w dokumentach krajowych i regionalnych. Niektóre z nich są w końcowej fazie przygotowania, dlatego przedstawiono również projekty nowych dokumentów.

Poniższa tabela stanowi zestawienie dotyczące zgodności celów strategicznych Powiatu Pabianickiego do roku 2030 z celami rozwojowymi zawartymi w dokumentach wyższego rzędu. W dalszych rozdziałach strategii (5.1. - 5.2.) w sposób bardziej szczegółowy określono spójność strategii z dokumentami krajowymi i regionalnymi

Tabela 5. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami dokumentów wyższego rzędu (źródło: opracowanie własne).

KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE DOKUMENTY STRATEGICZNE	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) SOR	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (uchylona)	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030	Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2020	Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego 2021-2027 (projekt)	Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projekt)	„Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem lat 2026-2031” (projekt)	Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023
	SOR 2030	KPZK 2030 (uchylona)	SZRT 2030	SRWL 2020 SRWL 2030 (proj.)	PZPWŁ 2020 PZPWŁ 2030 (proj.)	RPTWL 2020 RPTWL 2021-2027 (proj.)	LORIS 2030 (proj.)	PGOWL (proj.)	WPonZ	
CELE STRATEGICZNE	MACIERZ ZGODNOŚCI									
Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	+	+	+	+	+	+				

Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	+			+				+		+
Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne Powiatu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

W Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego wyróżniono trzy cele strategiczne, do których przypisano cele operacyjne wraz z kierunkami działań. Numeracja arabska celów operacyjnych przypisanych do trzech celów strategicznych odpowiada numerom w poniższych tabelach.

Cel Strategiczny I – Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem

1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej
2. Poprawa jakości i dostępności sieci telekomunikacyjnej (w tym wprowadzenie e-usług)
3. Budowanie infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej oraz czasu wolnego
4. Przygotowanie terenów inwestycyjnych
5. Zwiększenie ilości instalacji odnawialnych źródeł energii
6. Poprawa infrastruktury pomocy społecznej

Cel Strategiczny II – Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych

1. Zwiększenie dostępności do usług medycznych, zdrowotnych dla mieszkańców na terenie całego powiatu
2. Podnoszenie jakości i usprawnienie usług administracyjnych dla mieszkańców
3. Rozwój oferty edukacyjnej dostosowanej do rynku pracy
4. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej powiatu
5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup marginalizowanych

Cel Strategiczny III – Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne Powiatu

1. Działania wspierające lokalnych przedsiębiorców
2. Wykorzystywanie potencjałów turystyczno-rekreacyjnych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego
3. Adaptacja do zmian klimatu - wykorzystanie nowego okresu programowania UE w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu
4. Zbudowanie silnej współpracy regionalnej z gminami powiatu i jednostkami sąsiednimi
5. Podejmowanie działań promocyjnych i komunikacyjnych w celu integracji mieszkańców powiatu

5.1. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU, A STRATEGIE KRAJOWE

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR), przyjęta przez Radę Ministrów dnia 14 lutego 2017 r., w której jako cel główny wskazano: „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”. Realizację celu głównego wspierają trzy cele szczegółowe, z kolei podzielone na obszary i cele realizacji działań.

Tabela 6. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (źródło: opracowanie własne).

SOR – cele szczegółowe	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
1.Trwały wzrost gospodarczy oparty o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną. Obszary-cele realizacji działań			
Reindustrializacja - wzrost zdolności polskiego przemysłu do sprostania globalnej konkurencji	4		1,4
Rozwój innowacyjnych firm - zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych	4		1,4
Małe i średnie przedsiębiorstwa - przemiany strukturalne sektora; nowe formy działania i współpracy; nowoczesne instrumenty wsparcia	4		1,4
Kapitał dla rozwoju - trwale zwiększenie stopy inwestycji i ich, jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych	4		1,4,5
Ekspansja zagraniczna - zwiększenie umiędzynarodowienia polskiej gospodarki; zwiększenie eksportu towarów zaawansowanych technologicznie			1,4
2.Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. Obszary-cele realizacji działań			
Spójność społeczna - poprawa dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne; wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy	1,2,3,5,6	1,2,3,4,5,	
Rozwój zrównoważony terytorialnie - zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów; wzmocnienie regionalnych przewag konkurencyjnych w oparciu o specjalizacje gospodarcze i nowe nisze rynkowe; podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie na wszystkich szczeblach zarządzania	4		1,2,3,4,5
3.Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu. Obszary-cele realizacji działań			
Prawo w służbie obywatelom i gospodarce - uproszczenie prawa zapewniające lepsze warunki dla działalności gospodarczej i realizacji potrzeb obywateli		5	4
Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem - inkluzywne	2	1,2,3,4,5	1,4

i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców; budowa zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego			
E-państwo: cyfrowe państwo usługowe	2	1,2	5
Finanse publiczne - stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne	5	2	4
Efektywność wykorzystania środków UE - wykorzystanie środków z budżetu Unii Europejskiej w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe			1,3,4

Strategia Powiatu Pabianickiego wypełnia cele szczegółowe przedstawione w SOR. Zaproponowano bowiem inicjowanie projektów w modelu TRIPLE HELIX, służące usprawnieniu partnerstwa między mieszkańcami, władzą lokalną i sektorem przedsiębiorstw. Proponuje się również prowadzenie działań na rzecz odpowiedzialnego i zrównoważonego rozwoju opierając się na potencjałach endogenicznych obszaru opracowania, w taki sposób, aby działać zgodnie z zasadami adaptacji do zmian klimatu, co oznacza taką realizację przedsięwzięć, która nie powoduje zwiększenia wrażliwości elementów środowiska na zmiany klimatu. W tym celu powiat planuje wykorzystanie możliwości jakie oferuje nowy okres programowania UE w obszarze Zielonego Ładu. Strategia powiatu podkreśla wagę efektywnego zarządzania zasobami, wspierającego rozwój i internacjonalizację przedsiębiorstw. Wprowadzenie nowego modelu gospodarowania wpłynie pozytywnie na konkurencyjność przedsiębiorstw oraz ograniczenie zanieczyszczenia środowiska.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, przyjęta przez Radę Ministrów, uchylona dnia 13 grudnia 2011 r. 13.11.2020 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378). Była istotnym dokumentem szczebla krajowego odnoszącym się do zagospodarowania przestrzennego. W przyszłości zostanie zastąpiona koncepcją rozwoju kraju.

Tabela 7. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (źródło: opracowanie własne).

KPZK – cele szczegółowe	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
1.Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającego spójności	1,4		1,2,3,4,5
2.Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez m.in. wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów	1,2	5	1,2,3,4,5
3.Poprawa dostępności terytorialnej kraju poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej	1,2		
4.Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	5		1,2,3,4,5
5.Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego	1,5		1,3,4
6.Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego, m.in. poprzez: budowę zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego		5	4,5

Jako cel strategiczny tego dokumentu przedstawiono efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych. Określono sześć głównych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju. Strategia Rozwoju Powiatu wpisuje się w główne założenia koncepcji poprzez propozycję działań prowadzących do adaptacji do zmian klimatu. Podejmuje starania wspierające lokalnych przedsiębiorców poprzez wykorzystywanie potencjałów endogenicznych, rozwój terenów inwestycyjnych czy wsparcie dla rozwoju usług otoczenia biznesu. Strategia powiatu podkreśla również wagę inicjowania dobrych praktyk w zakresie prowadzenia polityki planowania przestrzennego.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. przyjęta przez Radę Ministrów 24 września 2019 r., gdzie jako główny cel krajowej polityki transportowej wskazano zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego.

Tabela 8. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. (źródło: opracowanie własne).

SZRT – kierunki interwencji	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
Budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce	1		4
Poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym	1,2		4
Zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności	1	5	
Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów	1		
Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko	1		3,4
Poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe	1		4

Realizację Strategii ujęto w ramach sześciu kierunków interwencji obejmujących wszystkie gałęzie transportu. Strategia rozwoju powiatu wpisuje się w proponowane kierunki poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej przede wszystkim skupiając się na poprawie jakości dróg powiatowych. Zapisy przedstawiane w strategii powiatu mają na celu promowanie zeroemisyjnych rozwiązań transportowych oraz rozwój infrastruktury towarzyszącej komunikacji.

5.2. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU, A STRATEGIE REGIONALNE – ZGODNOŚĆ Z WOJEWÓDZKIMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030+ (PZPWŁ) dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego 28 sierpnia 2018 r., w którym jako wizję do 2030 r. określono „Region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju i Europy, o najlepszej dostępności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką jakością życia”.

Tabela 9. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030+ (źródło: opracowanie własne).

PZPWŁ – cele szczegółowe	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
I. Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym	3,4		3,4
II. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury transportowej	1		
III. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury technicznej	5		3
IV. Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego	5		1,3,4
V. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym			2
VI. Region o wysokiej atrakcyjności turystycznej	3	4	4,5
VII. Region o krajobrazie wysokiej jakości	3	4	4,5
VIII. Region o wysokim poziomie bezpieczeństwa publicznego	1,7	5	
IX. Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego	4	5	1,4

W Planie zagospodarowania przestrzennego miasto Pabianice określono jako ośrodek o charakterze regionalnym. Natomiast w strukturze funkcjonalno-przestrzennej systemu osadniczego miasto Pabianice zaliczono do ośrodków usługowo-przemysłowych. W zróżnicowanym krajobrazie województwa Pabianice stanowią jeden z unikatowych ośrodków historycznych o randze regionalnej.

W planie województwa przeprowadzono analizy atrakcyjności zasobów pracy, wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, sytuacji rynkowej, innowacyjności oraz uwarunkowań przyrodniczych. Powiat Pabianicki zaliczono do powiatów o największej potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dla gospodarki narodowej. Strategia rozwoju powiatu proponuje działania z zakresu polepszenia usług publicznych. Dodatkowo podkreśla istotność ponoszenia inwestycji na rzecz

promowania lokalnej bazy noclegowej i gastronomicznej czy atrakcyjnych terenów inwestycyjnych w celu pobudzenia wielotorowego rozwoju społeczno- gospodarczego obszaru.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Uchwała Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

Tabela 10. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (źródło: opracowanie własne).

SRWL 2030 – cele operacyjne	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego	2,4	2	1,3,4
Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego	7	3,5	1
Wsparcie rozwoju MŚP	4		1,4
Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności			1
Rozwój kapitału społecznego	6	3,5	
Poprawa stanu zdrowia mieszkańców	5,6	1	3
Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego	6	2,3,5	5
Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska	5		1,3,4
Ochrona i kształtowanie krajobrazu			2,3,4
Zwiększenie dostępności transportowej	1		
Nowoczesna energetyka w województwie	5		
Racjonalizacja gospodarki odpadami			3
Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych	2	2	4

Strategia Rozwoju Powiatu uwzględnia cele operacyjne przewidziane w Strategii województwa. Najistotniejsze z nich to poprawa jakości życia mieszkańców poprzez modernizację infrastruktury pomocy społecznej, zwiększenie dostępności do usług medycznych i oświatowych, czy kształtowanie proekologicznych postaw inwestorów w budownictwie w celu zrównoważonego rozwoju przestrzennego. Drugą ważną kwestią podnoszoną w Strategii powiatu jest lepsze dostosowanie usług publicznych do potrzeb mieszkańców poprzez zwiększenie partycypacji społecznej i zapobieganie wykluczeniu. W celu podniesienia aktywności podmiotów gospodarczych, strategia proponuje stworzenie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej, promowanie agroturystyki, produktów lokalnych, przy jednoczesnej współpracy z innymi samorządami lokalnymi na rzecz ochrony środowiska.

Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego spełniający kryteria warunku ex ante dla celu tematycznego 7 do RPO WŁ na lata 2014-2020 – w dniu 5 lipca 2016 r. Zarząd Województwa Łódzkiego przyjął Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego spełniający kryteria warunku ex ante dla celu tematycznego 7 do RPO WŁ na lata 2014-2020. Przygotowywana jest aktualizacja tego dokumentu na lata 2021-2027.

Regionalny Plan Transportowy Województwa Łódzkiego dla realizacji warunku podstawowego Celu Polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021 – 2027 (projekt)

Tabela 11. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Regionalnego Planu Transportowego Województwa Łódzkiego (źródło: opracowanie własne).

RPTWŁ 2021-2027– cele strategiczne (projekt)	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
Budowa nowoczesnej i zintegrowanej sieci transportowej zwiększającej dostępność i atrakcyjność województwa	1		
Wzrost popytu na multimodalny transport pasażerski i ekologizacja transportu w regionie	1,5		
Poprawa bezpieczeństwa systemu transportowego	1		
Podniesienie efektywności zarządzania i organizacji systemu transportowego regionu	1		4

Strategia rozwoju powiatu wypełnia cele Planu transportowego poprzez położenie nacisku na zwiększenie dostępności obszaru. W tym celu proponuje realizację modernizacji sieci transportu oraz infrastruktury towarzyszącej oraz współpracę z innymi jednostkami samorządowymi w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu, dostępności transportu zbiorowego oraz wykorzystywania niskoemisyjnych środków transportu.

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projekt)

Tabela 12. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projektem) (źródło: opracowanie własne).

RSI LORIS 2030– cele operacyjne (projekt)	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
Zbudowanie przewag konkurencyjnych – lokomotywy rozwoju gospodarczego, które będą wyróżnikiem regionu	2,4	2	1,2,3,4
Wykorzystanie wewnętrznych potencjałów regionu dla poprawy innowacyjności gospodarki	2		1,2,4,5
Poprawa zarządzania innowacjami w regionie	2		1,4

Wskazane w RSI LORIS 2030 kierunki rozwoju koncentrują się przede wszystkim na zwiększeniu społeczno-gospodarczego potencjału zarówno do tworzenia jak i chłonięcia innowacji. Strategia rozwoju powiatu proponuje działania z zakresu rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, np. roz-

wój systemu e-usług publicznych, czy promocja terenów inwestycyjnych. Kolejnym ważnym czynnikiem dla zwiększania poziomu innowacyjności obszaru jest skupienie się na wspieraniu tworzenia usług otoczenia biznesu i internacjonalizacja przedsiębiorstw.

Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019 – 2025 z uwzględnieniem lat 2026 – 2031 (projekt) stanowi aktualizację Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Łódzkiego na lata 2016 – 2022 z uwzględnieniem lat 2023 – 2028 przyjętego Uchwałą Nr XL/502/17 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 20 czerwca 2016 r.

Tabela 13. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem projektu 2026-31 (źródło: opracowanie własne).

PGOWL (projekt) – najważniejsze cele w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
Zmniejszenie ilości powstających odpadów			3,4
Zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi			3,4
Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami			3,4
Zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie			3,4
Zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia			3,4
Zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych			3,4
Utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi			3,4

Zarówno Plan jak i jego aktualizacja zawiera kierunki działań w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, zbierania i transportu odpadów, recyklingu i przygotowania do ponownego użycia oraz metod ograniczania składowania. W Strategii Rozwoju Powiatu temu zagadnieniu poświęcono uwagę w celu operacyjnym związanym z adaptacją do zmian klimatu. Przedstawione kierunki działań mają za zadanie pobudzenie wdrażania gospodarki obiegu zamkniętego oraz OZE. Strategia wprowadza również zapisy dotyczące istotności kształtowania proekologicznych postaw w budownictwie, czy zrównoważonego gospodarowania wodą.

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023”.
Uchwała Sejmiku Województwa Łódzkiego Nr XXI/352/20 z dnia 23.12.2020.

Tabela 14. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-20203 (źródło: opracowanie własne).

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023 - cele operacyjne	Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego CELE OPERACYJNE DLA TRZECH CELÓW STRATEGICZNYCH		
	Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu
	I	II	III
Atrakcyjność krajobrazu kulturowego	3		2,5
Zintegrowany system zarządzania dziedzictwem kulturowym	3		2,5
Tożsamość wielokulturowa regionu	3		2,5

Strategia rozwoju powiatu podkreśla, iż jednym z potencjałów endogenicznych obszaru są walory turystyczno-przyrodnicze oraz obiekty dziedzictwa kulturowego. Dlatego przedstawia działania takie jak: promocja unikalnych obszarów kulturowych, poprzez wyznaczenie szlaków turystycznych łączących najcenniejsze obiekty historyczne, czy promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych z równoczesnym ich poszanowaniem i ochroną.

Podsumowując, analiza dokumentów wykazała, że opracowana Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030 jest spójna z celami wskazanymi w dokumentach krajowych i regionalnych.

6. FINANSOWANIE STRATEGII

W oparciu o informacje dostępne w chwili opracowania dokumentu Strategii, w zakresie oferty instytucji dystrybuujących środki finansowe oraz programów planowanych do uruchomienia w okresie programowania UE na lata 2021-2027, opracowano zestawienie potencjalnych źródeł finansowania zaproponowanych kierunków działań. Katalog nie stanowi zbioru zamkniętego, a jego zakres może ulegać zmianom w wyniku m.in. wyczerpywania się poszczególnych linii finansowania, zmian założeń programowych, ostatecznego ukonstytuowania się systemu realizacji środków UE w latach 2021-2027.

Tabela 15. Możliwe źródła finansowania przypisane do Celów Operacyjnych i powiązanych z nimi kierunków działania (źródło: opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁANIA	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA
1. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	1.1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej	<ol style="list-style-type: none"> 1) Modernizacja sieci dróg powiatowych – poprawa stanu nawierzchni i infrastruktury; 2) Rozwój sieci pieszo-rowerowej – spójny system na terenie powiatu, w tym na terenach przyrodniczych; 3) Promowanie nisko- i zeroemisyjnych rozwiązań transportowych; 4) Rozwój infrastruktury towarzyszącej komunikacji – przystanków, tablic informacyjnych, spójnych rozkładów, systemu oznakowania 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności • Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) • InvestEU
	1.2. Poprawa jakości i dostępności sieci telekomunikacyjnej (w tym wprowadzenie e-usług)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Działania mające na celu przyciąganie przedsiębiorców z zakresu dostarczania usług szerokopasmowego Internetu; 2) Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich; 3) Zwiększenie kompetencji cyfrowych poprzez unowocześnianie i poprawę dostępności do zasobów internetowych w ramach urzędu powiatowego i jego jednostek podległych; 4) Rozwój systemu e-usług publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • InvestEU
	1.3. Budowanie infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej oraz czasu wolnego	<ol style="list-style-type: none"> 1) Rozwój obiektów sportowych i rekreacyjnych (w tym sieci powiązań) na terenie Powiatu – w tym sieci siłowni plenerowych, boisk wielofunkcyjnych itp. (np. przy powiatowych obiektach użyteczności publicznej w tym na terenie szkół podległych Powiatowi); 2) Rozwój sieci szlaków turystycznych na terenie powiatu i powiązanie ich z otoczeniem; 3) Wyznaczenie i przygotowanie miejsc do organizacji wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców itp. na terenie całego Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • WFOŚiGW/NFOŚiGW • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy

	1.4. Przygotowanie terenów inwestycyjnych	<ol style="list-style-type: none"> 4) Organizacja terenów inwestycyjnych wraz z infrastrukturą niezbędną do ich funkcjonowania; 5) Promocja terenów inwestycyjnych; 6) Pozyskiwanie inwestorów z obszaru Powiatu oraz zewnętrznych, w tym zagranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności Programy Operacyjne na poziomie krajowym • Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji • ReactEU • Program HORYZONT EUROPA • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) • InvestEU
	1.5. Zwiększenie ilości instalacji odnawialnych źródeł energii	<ol style="list-style-type: none"> 1) Stosowanie instalacji OZE w budynkach administracji publicznej (optymalizacja zarządzania budynkami); 2) Stosowanie rozwiązań wykorzystujących OZE w przestrzeni publicznej (np. oświetlenie uliczne, wiaty, przystanki); 3) Wsparcie doradcze z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • WFOŚiGW/NFOŚiGW • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • ReactEU • RescEU • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Program HORYZONT EUROPA • InvestEU • Program LIFE
	1.6. Poprawa infrastruktury pomocy społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1) Rozbudowa sieci Domów Pomocy Społecznej; 2) Unowocześnienie i poprawa dostępności do istniejących instytucji z zakresu pomocy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • ReactEU • RescEU • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Program HORYZONT EUROPA • InvestEU
2. Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	2.1. Zwiększenie dostępności do usług medycznych zdrowotnych dla mieszkańców na terenie całego Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Promowanie profilaktyki prozdrowotnej i zdrowego trybu życia – w tym zwiększenie dostępności do porad specjalistycznych; 2) Poprawa dostępności do placówek rehabilitacyjnych; 3) Rozwój usług dla mieszkańców w zakresie telemedycyny i teleopieki 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • ReactEU • RescEU • Program HORYZONT EUROPA • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Programy Operacyjne na poziomie krajowym
	2.2. Podnoszenie jakości i usprawnienie usług administracyjnych dla mieszkańców	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wdrażanie usług publicznych z wykorzystaniem platformy elektronicznej; 2) Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników administracji; 3) Optymalizacja wewnętrznych systemów danych w ramach administracji powiatu; 4) Rozwój kompetencji/pozyskanie wiedzy i dobrych praktyk poprzez współpracę międzynarodową w zakresie funkcjonowania urzędów ponadlokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • InvestEU

3. Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu	2.3. Rozwój oferty edukacyjnej do- stosowanej do rynku pracy	<ol style="list-style-type: none"> 1) Współpraca z uczelniami wyższymi, przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi; 2) Promocja kształcenia zawodowego (włącznie w ten proces przedsiębiorców, doposażenie pracowni, podnoszenie kompetencji kadr); 3) Organizacja zajęć i kursów dodatkowych pozwalających na poszerzenie wiedzy i kompetencji mieszkańców Powiatu (w tym ułatwiających odnalezienie się w zakresie e-usług administracyjnych itp.); 4) Podnoszenie jakości kształcenia poprzez współpracę międzynarodową 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • ReactEU • RescEU • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)
	2.4. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wspieranie mieszkańców w procesach tworzenia oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej; 2) Intensyfikacja działań informacyjno-promocyjnych o ofercie kulturalnej i sportowej Powiatu; 3) Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych w skali lokalnej i ponadlokalnej na terenie całego Powiatu; 4) Wzrost aktywności kulturalnej wiejskich świetlic oraz bibliotek; 5) Rozwój i promocja działań instytucji kultury; 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • Dedykowane programy ministerialne • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy
	2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu grup marginalizowanych	<ol style="list-style-type: none"> 1) Podejmowanie działań (programy) i rozwój infrastruktury (w tym przeznaczonej do spędzania wolnego czasu) mających na celu aktywizację mieszkańców; 2) Tworzenie oferty działań aktywizujących wszystkie grupy społeczne – spotkania, warsztaty, wykłady, szkolenia, zajęcia sportowe, ruchowe i inne wydarzenia dedykowane tym grupom; 3) Organizacja a także informowanie o kursach i szkoleniach dla bezrobotnych oraz chcących poszerzyć swoje kompetencje; 4) Likwidacja barier architektonicznych we wszystkich budynkach użyteczności publicznej, a także w przestrzeniach publicznych; 5) Wsparcie i promocja działalności lokalnych organizacji i stowarzyszeń pozarządowych; 6) Kontynuacja wsparcia i organizacji rodzinnej pieczy zastępczej (w tym lokalnych Rodzinnych Domów dziecka) 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • ReactEU • RescEU • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Program HORYZONT EUROPA • InvestEU
	3.1. Działania wspierające lokalnych przedsiębiorców	<ol style="list-style-type: none"> 1) Podjęcie systemowej współpracy z przedsiębiorcami; 2) Działania na rzecz zwiększania wartości istniejących przedsiębiorstw; 3) Wspieranie dla rozwój usług otoczenia biznesowego; 4) Rozwijanie działań z wykorzystaniem mechanizmów PPP; 5) Inicjowanie projektów w modelu TRIPLE HELIX; 6) Wspieranie internacjonalizacji przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • Dedykowane programy ministerialne • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Program HORYZONT EUROPA • InvestEU

3.2. Wykorzystywanie potencjałów turystyczno-rekreacyjnych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wsparcie rozwoju i promocji lokalnej bazy noclegowej i gastronomicznej – z wyszczególnieniem agroturystyki; 2) Promowanie walorów przyrodniczych i rekreacyjnych Powiatu (np. rzeki Grabi, terenów nadwodnych, lasów); 3) Prowadzenie skutecznych działań promujących unikalne zasoby historyczne i kulturowe; 4) Podjęcie działań zmierzających do ochrony dziedzictwa kulturowego; 5) Wyznaczenie i oznaczenie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych oraz konnych) 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • Dedykowane programy ministerialne • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy
3.3. Adaptacja do zmian klimatu - wykorzystanie nowego okresu programowania UE w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnej; 2) Wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury w Powiecie; 3) Zrównoważone gospodarowanie wodą; 4) Wprowadzanie dobrych praktyk związanych z bioróżnorodnością na terenie Powiatu; 5) Edukacja, promocja i wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego oraz OZE; 6) Prowadzenie polityki zmierzającej do poprawy jakości powietrza w wybranych obszarach; 7) Kształtowanie proekologicznych postaw inwestorów w budownictwie 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • WFOŚiGW/NFOŚiGW • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • ReactEU • RescEU • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA) • Inne fundusze międzynarodowe m.in. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy • Program HORYZONT EUROPA • InvestEU • Program LIFE
3.4. Zbudowanie silnej współpracy regionalnej z gminami powiatu i jednostkami sąsiednimi	<ol style="list-style-type: none"> 1) Koordynacja działań na rzecz pozyskiwania inwestorów na terenie Powiatu; 2) Współpraca w rozwoju oferty turystycznej i promocji walorów i zasobów regionu; 3) Współpraca w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska; 4) Współpraca w zakresie promocji ochrony zdrowia; 5) Inicjowanie dobrych praktyk w zakresie prowadzenia polityki planowania przestrzennego; 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • Dedykowane programy ministerialne • Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji • Program HORYZONT EUROPA • Program LIFE • WFOŚiGW/NFOŚiGW • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)
3.5. Podejmowanie działań promocyjnych i komunikacyjnych w celu integracji mieszkańców Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prowadzenie skutecznej komunikacji z mieszkańcami, w szczególności w zakresie prowadzonych projektów i przedsięwzięć; 2) Intensyfikacja procesów partycypacyjnych mieszkańców w różnych działaniach Powiatu; 3) Rozwój systemu informacji dotyczących zasobów turystycznych, historycznych, kulturowych i przyrodniczych; 4) Zwiększanie współpracy z gminami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami w celu integracji mieszkańców Powiatu; 5) Zbudowanie i promocja marki Powiatu Pabianickiego opartej o jego unikatowe walory; 6) Zaangażowanie mieszkańców, lokalnych grup społecznych do działań dotyczących promocji Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego • Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych • Programy Operacyjne na poziomie krajowym • Dedykowane programy ministerialne • Program HORYZONT EUROPA • Program LIFE • Inne programy partnerskie (np.: URBACT, UIA)

7. WDRAŻANIE STRATEGII

7.1. SYSTEM WDRAŻANIA

System wdrażania Strategii w sposób bezpośredni łączy się z procesem zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym, który możemy scharakteryzować jako proces pozyskiwania, przetwarzania i generowania informacji przez władze Powiatu, którego finalnym efektem są ich własne decyzje oraz decyzje podmiotów od nich niezależnych, skutkujące rozwojem właściwego im układu lokalnego w długim okresie czasu.

Zarządzanie procesem wdrożeniowym będzie niczym innym jak procesem zarządzania projektowego, w którym kluczowe elementy takie jak: integracja zasobów, kompetencje realizatorów, metody zarządzania kapitałem ludzkim i poszczególnymi działaniami oraz wykorzystanie narzędzi wsparcia informatycznego, wpłynie na skuteczność osiągnięcia założonych celów strategicznych i operacyjnych. W celu wypracowania optymalnego systemu wdrażania zdecydowano się włączyć w zaplanowany model nurt organizacji i zarządzania oparty na stosunkach międzyludzkich (nazywany również szkołą behawioralną). Podstawowe założenia jakie wykorzystano do przyjętego systemu wdrażania:

- należy zaspokajać potrzeby społeczne pracowników Starostwa i jednostek podległych, a w szczególności potrzeby przynależności i uznania.
- należy zwiększać satysfakcję pracowników poprzez pielęgnowanie stosunków nieformalnych.
- wysokie morale i wysoki poziom zadowolenia pracowników można osiągnąć dzięki stosowaniu określonych technik zarządzania, których wspólną cechą jest okazywanie życzliwego zainteresowania sprawami podwładnych.
- należy kłaść nacisk na dobrą atmosferę w pracy i zespole, która może być źródłem poprawy wydajności i wysokiej efektywności pracy.
- ramy proceduralne procesu wdrażania są na równi istotne jak obszar relacji i zaspakajania potrzeb zespołu pracowniczego.
- istotną wartością jest otwartość zespołu ludzkiego, która będzie pomocna zwłaszcza w sytuacji pojawienia się okoliczności problemowych na etapie wdrażania Strategii.
- efektywność, wiarygodność i komunikacja - będą stanowiły bazę do działania multidyscyplinarnych, otwartych zespołów realizujących poszczególne działania zaplanowane w Strategii.

Powyższy nurt zarządzania zdecydowano połączyć się z uniwersalną metodą, przydatną do realizacji zadań projektowych, mianowicie Zarządzaniem Cyklem Projektu (Project Cycle Management - PCM).

Opracowanie Strategii Rozwoju, samo z siebie nie zapewni rozwoju Powiatu, nie gwarantuje także sukcesu jednostki jako organizacji. Powiat Pabianicki nie może pozwolić sobie na brak profesjonalnego podejścia do procesu wdrażania, które będzie złożonym procesem zarządzania poszczególnymi działaniami – „mikro projektami”. W celu uniknięcia podejmowania ad hoc działań adaptacyjnych do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i realizacji przedsięwzięć w sposób doraźny i niesystemowy, czego skutkiem mogłoby być obniżenie poziomu skuteczności realizowanych za-

mierzeń oraz ograniczenie kreowanego przez Powiat efektu synergicznego, konieczne staje się wprowadzenie instrumentów planistycznych, analitycznych i kontrolnych, a odpowiedni podział pracy, będzie stanowił kolejny niezwykle istotny element w procesie decyzyjnym wdrażania Strategii.

7.2. OPIS SYSTEMU WDRAŻANIA STRATEGII ORAZ PROCEDURA JEGO MODYFIKACJI

W Strategii stworzony został określony zbiór celów strategicznych do osiągnięcia. W wyniku działań operacyjnych, otwartych na współpracę i komunikację zespołów zadaniowych, podstawą będzie uwypuklenie ich inicjatywy przy uwzględnieniu kierowniczej, aczkolwiek partnerskiej roli Zarządu Powiatu. Podmiotem odpowiedzialnym za określanie i osiąganie celów Strategii będzie Starosta Powiatu wykonujący swe obowiązki przy pomocy podległych komórek organizacyjnych oraz instytucji i jednostek podległych. Pełni on rolę głównego koordynatora i organizatora procesu realizacji Strategii. W procesie tym występuje jako podmiot odpowiedzialny za inicjowanie i finansowanie większości zaplanowanych działań.

Przy pomocy powołanego Zespołu zadaniowego ds. wdrażania Strategii będzie koordynował, inspirował i motywował do przestrzegania harmonogramów, ale także określonych postaw i zachowań ze strony różnych podmiotów oraz organizacji gospodarczych i społecznych na rzecz realizacji celów zapisanych w Strategii.

Strategia będzie realizowana w oparciu o ramy instytucjonalne stworzone przez Ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 1998 r. nr 91, poz. 578) oraz w oparciu o zasady:

- zasadę zrównoważonego rozwoju - rozumianą jako trwałą poprawę poziomu życia mieszkańców Powiatu w wyniku rozwoju lokalnego osiąganego w dłuższej perspektywie czasu za zachowaniem równowagi społecznej, ekologicznej i przestrzennej;
- zasadę pomocniczości (subsydiarności) - rozumianą jako zachowanie autonomii i partnerstwa w relacjach pomiędzy strukturami samorządowymi lokalnymi i pozarządowymi a administracją państwową oraz jako możliwość realizacji jedynie tych przedsięwzięć, które mogą być realizowane lokalnie;
- zasadą spójności - rozumianą jako zachowanie korelacji podejmowanych działań z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla w tym unijnymi;
- zasadą partnerstwa - przyjęte w Strategii działania będą realizowane przez Powiat Pabianicki przy pośrednim i bezpośrednim udziale innych podmiotów przy zachowaniu efektywności wydatkowania środków publicznych i skuteczności osiągania zamierzonych celów;
- zasadą koncentracji - rozumianą jako koncentrację wysiłków jednostek zaangażowanych w realizację Strategii na osiągnięciu zamierzonych celów strategicznych i operacyjnych;
- zasadą otwartości - Strategia będzie realizowana w dynamicznie zmieniającym się środowisku, systematyczny proces ewaluacji będzie umożliwiał korygowanie działań w celu zwiększenia efektywności końcowej;
- zasadą dostępności - rozumianą jako wdrażanie standardów dostępności zgodnie z założeniami Programu Dostępność Plus 2018-2025;

Składowe elementy dwóch faz: wdrażanie i zamykanie procesu realizacji Strategii zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 16. Główne elementy fazy wdrażania Strategii (źródło: opracowanie własne na podstawie Podręcznik – Zarządzanie Cyklem

Lp.	Wyszczególnienie głównych elementów fazy wdrażania Strategii
1	Wskazanie kompetentnego lidera/kierownika Zespołu zadaniowego ds. wdrażania Strategii
2	Wypracowanie zakresów obowiązków dla członków zespołu
3	Ustalenie struktury organizacyjnej przedsięwzięcia
4	Posiadanie jasno wytyczonych celów
5	Ustalenie reguł i procedur komunikowania się w zespole
6	Przyjęcie zasady obiegu i archiwizowania dokumentacji

Projektu, MGIP, Warszawa, 2004).

Tabela 17. Główne elementy fazy zamykania procesu wdrażania Strategii (źródło: opracowanie własne na podstawie Podręcznik - Zarządzanie Cyklem Projektu, MGIP, Warszawa, 2004).

Lp.	Wyszczególnienie głównych elementów fazy zamykania procesu wdrażania Strategii
1	Przeprowadzenie odbiorów realizowanych zadań
2	Dokonywanie działań korygujących
3	Przekazywanie produktów i rezultatów projektu podmiotom odpowiedzialnym za zapewnienie ich utrzymania
4	Wykonywanie działań związanych z zamykaniem Strategii: ocena rezultatów, przygotowanie sprawozdań, archiwizacja dokumentacji
5	Ewaluacja procesu wdrażania Strategii
6	Rozwiązanie zespołu zadaniowego ds. wdrażania Strategii (opcjonalnie)

Planowana struktura zarządzania będzie zgodna ze standardami PMI. Przyjęto: poziom sterujący, który będzie wyznaczał Starosta Powiatu (powołanie Komitetu Sterującego -w zależności od potrzeb), poziom zarządczy (lider/kierownik Zespołu zadaniowego ds. wdrażania, asystenci, specjaliści w tym zewn.) a także wykonawczy (personel realizujący zadania, zaangażowani wykonawcy). Zespół zadaniowy będzie dbał o bliską współpracę z zaangażowanymi podmiotami, reagowanie na zmiany w otoczeniu, korzystanie z narzędzi informatycznych wspomagających proces wdrażania. Zaplanowano cykliczne spotkania Zespołu i Zarządu Powiatu (średnio 1/kwartał), podczas których omawiane będą najważniejsze sprawy dotyczące realizacji działań, w tym m.in. stopień osiągnięcia wskaźników, problemy i ryzyka, postęp w realizacji harmonogramów rzeczowo-finansowych, przepływy i zabezpieczenie finansów. Spotkania będą główną platformą, gdzie na podstawie analizy postępów w realizacji Strategii (weryfikacja danych bieżących z systemu monitorowania), analizy bieżących zdarzeń wdrożeniowych, weryfikacji aktualnych ryzyk w realizacji, będą przygotowywane rekomendacje w zakresie konieczności modyfikacji, podejmowania kolejnych kroków i inne wnioski i spostrzeżenia przedkładane Staroście Powiatu. Zarząd Powiatu we współpracy ze służbami finansowymi, prawno-administracyjnymi, poszczególnymi liderami działań (w tym zarządzającymi pod-

ległymi jednostkami), przy udziale procesu konsultacji społecznych (o ile będzie to uzasadnione) będą wnikliwie analizować zaistniałe okoliczności i na tej podstawie wypracowywać formalne wnioski do ewentualnych donatorów w zakresie konieczności wprowadzania ewentualnych modyfikacji w realizowane przedsięwzięcia (głównie projekty realizowane ze środków zewnętrznych). Ewentualne zmiany i korekty w działaniach nie będą wiązały się z koniecznością modyfikacji Strategii w czasie jej realizacji.

Zespół będzie także analizował możliwości poprawy swojej wydajności, a następnie dostrajał i dostosowywał swoje działania do wyciągniętych wniosków. Decyzje będą podejmowane większością głosów, w przypadku braku porozumienia głos decydujący będzie miał Starosta.

8. MONITORING I EWALUACJA REALIZACJI STRATEGII

8.1. ZAPROJEKTOWANIE SYSTEMU MONITORINGU I EWALUACJA STRATEGII

Planowana realizacja planów strategicznych Powiatu stała się determinantem do stworzenia zinstytucjonalizowanego systemu monitorowania, który będzie zdolny do obsługi działań, ale także do stałego wykorzystywania. System monitorowania jest kompletny, kompleksowy i rzetelny. Obejmuje wszystkie wymiary monitorowania i opiera się na adekwatnych dla Strategii i zaplanowanych w niej działaniach wskaźnikach.

Monitorowanie i ewaluacja Strategii będzie jednym z elementów procesów zarządzania strategicznego. Będzie to badanie postępu realizacji jej wdrażania. Planuje się systematyczne obserwowanie zmian jakościowych i ilościowych wskaźników określonych w Strategii. Jest to warunek konieczny przy aktywnej realizacji polityki rozwoju samorządu.

Podstawą skutecznego wdrażania jest możliwość reagowania na pojawiające się problemy w osiągnięciu założonych rezultatów. Wymaga to z jednej strony zbudowania sprawnego systemu monitorowania, pozwalającego na bieżącą ocenę postępów prowadzonych działań, z drugiej zaś - systemu obiektywnej oceny efektów realizowanych działań. Sprawnie działający system monitorowania pozwoli wprowadzać stosowne korekty, w przypadku, gdy postęp realizacji odbiega od założonego, można reagować na zmiany sytuacji w bezpośrednim otoczeniu oraz przedstawiać Zarządowi Powiatu i ogółowi społeczeństwa informację dotyczącą wykorzystania publicznych środków finansowych przeznaczonych na realizację polityki rozwoju samorządu.

Skutecznie działający monitoring pozwala na prawidłowe wykorzystanie środków finansowych kierowanych na poszczególne działania i projekty, co ma istotne znaczenie w sytuacji wykorzystywania środków zewnętrznych pochodzących z różnych zewnętrznych źródeł.

Monitorowanie będzie obejmować takie działania jak:

- systematyczne zbieranie danych liczbowych dotyczących realizacji celów strategicznych i operacyjnych, przeprowadzenie analiz porównawczych i tematycznych;

- przygotowanie cyklicznych raportów (nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy) ukazujących stopień realizacji Strategii (system obligatoryjnie będzie generował niezbędne informacje na potrzeby składania raportów rocznych i raportu końcowego);
- ocena osiągniętych rezultatów oraz określenie stopnia wykonania przyjętych celów i działań;
- ocena rozbieżności między przyjętymi celami, działaniami a osiągniętymi rezultatami;
- analiza przyczyn rozbieżności oraz identyfikacja obszarów wymagających podjęcia działań interwencyjnych;
- wydawanie rekomendacji odnośnie zmian (aktualizacji) przyjętych Działań.

Przedmiotem monitorowania będą wszystkie procesy składające się na realizowane Przedsięwzięcia. W szerszym rozumieniu, system monitorowania obejmie również następujące elementy:

- sytuację społeczno-gospodarczą, w tym uwarunkowania wpływające na politykę rozwoju samorządu;
- sytuację wewnątrz organizacji, przemiany, zachodzące procesy, potencjały i deficyty;
- realizację obszarów kluczowych, celów strategicznych określonych w Strategii;
- realizację konkretnych działań.

Zakres systemu monitorowania Strategii nie powinien być zbyt obszerny. Odpowiedzialny za monitorowanie realizacji Strategii będzie Starosta Powiatu, który zadanie wykonywał będzie za pośrednictwem Zespołu ds. wdrażania Strategii, w którym zostaną wskazane co najmniej 2 osoby, do prowadzenia bieżącego monitoringu, gromadzenia danych i informacji, współpracy z poszczególnymi komórkami organizacyjnymi i realizatorami działań (jednostkami podległymi, innymi partnerami). W procesie monitorowania uczestniczyć będzie także Rada Powiatu jako ciało nadzorcze, do którego kompetencji należeć będzie: zapoznawanie się z postępami realizacji Strategii, ocena efektywności i skuteczności realizacji, wydawanie rekomendacji odnośnie zmian, aktualizacji, nowych kierunków, ewentualnie podejmowania działań zaradczych w przypadku rozbieżności osiągniętych a planowanych rezultatów.

Wyżej opisany system monitorowania oraz raportowania służyć będzie kontrolowaniu postępów realizacji Strategii. Ma zapewnić zgodność realizacji Strategii z uprzednio przyjętymi założeniami, w szczególności poprzez dbałość o realizację zamierzonych celów strategicznych. Istotnym zadaniem tak zaprojektowanego systemu monitorowania będzie również identyfikacja ewentualnych problemów, jakie mogą wystąpić w trakcie realizacji Strategii oraz odpowiednio wczesne reagowanie na występujące trudności poprzez podjęcie stosownych działań zaradczych lub naprawczych.

8.2. PLAN MONITORINGU (ŹRÓDŁA DANYCH, NARZĘDZIA, ODPOWIEDZIALNOŚĆ)

Przyjęcie hierarchicznej struktury celów (cele strategiczne – cele operacyjne), działań z przypisanymi im wskaźnikami, charakteryzuje się wieloma zaletami. Po pierwsze, w podstawowym polu widzenia realizatora Strategii, pozostaną te najważniejsze, przez co łatwiej będzie zarządzać zarówno etapem wdrażania jak i polityką rozwoju samorządu. Wyraźnie artykułując określoną grupę ce-

łów, władze samorządowe mają stałą możliwość oceny wszelkich własnych działań pod kątem ich zgodności ze Strategią. Plan monitoringu nabiera istotności, albowiem w miarę upływu czasu i prawdopodobnego następowania zmian uwarunkowań rozwojowych Powiatu, realizatorzy działań, będą mieć możliwość takiego ich korygowania, aby wyznaczone cele strategiczne były dalej osiągalne

i osiągane. Wnikliwy i bieżący monitoring, analiza struktury celów, wskaźników itd. daje władzom możliwość skutecznej reakcji. Ponadto, wyodrębnienie celów strategicznych pozwala na prowadzenie precyzyjnego monitoringu Strategii, poprzez przypisanie zespołu wskaźników. Taki oparty na celach strategicznych monitoring pozwala na ocenę skuteczności i efektywności poszczególnych działań, a także na ich korektę w trakcie realizacji.

W realizację działań monitoringowych zostaną zaangażowani wszyscy realizujący założenia Strategii, szczególnie komórki organizacyjne odpowiedzialne za poszczególne kierunki działań oraz Zespół ds. wdrażania Strategii. Poziom odpowiedzialności zostanie ustalony i zatwierdzony przed przystąpieniem do działań wdrożeniowych.

Oprócz wyników, wniosków i rekomendacji płynących z przeprowadzenia ewaluacji, kolejnymi źródłami danych mogą być m.in.: dane GUS (Bank Danych Lokalnych), dane MRL (Monitor Rozwoju Lokalnego), dane publikowane przez Związek Miast Polskich, publikacje i raporty Ministerialne, raporty okresowe publikowane przez Urząd Marszałkowski (Dep. Ds. Polityki Regionalnej, Biuro Planowania Przestrzennego), dane pochodzące z monitoringu rynku pracy, aktualne publikacje naukowe, zestawienia branżowe i sektorowe.

Podstawowym narzędziem, do monitorowania i oceny stanu wdrażania będzie ewaluacja, która generalnie jest rozumiana jako:

- ocena wartości dokumentu/projektu/programu przez porównanie rezultatów projektu z jego założeniami, celami. Czyniona za pomocą analizy, syntezy, generalizacji, wnioskowania.
- proces systematycznego zbierania i analizowania informacji (ilościowo i/lub jakościowo).

Do głównych kryteriów mogących stanowić podstawę do przeprowadzenia ewaluacji zaliczymy m.in.:

1. Ocenę adekwatności celów strategicznych i metod ich wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w strategii;
2. Ocenę stopnia realizacji założonych celów Strategii, skuteczność użytych metod wdrażania;
3. Ocenę relacji między nakładami, kosztami, zasobami a osiągniętymi celami;
4. Ocenę całości rzeczywistych efektów Strategii (planowanych oraz nieplanowanych) odnoszących się do wyjściowej sytuacji oraz wyzwań społeczno-ekonomicznych;
5. Ocenę ciągłości efektów w perspektywie średnio i długookresowej;

Zawartość merytoryczna raportu ewaluacyjnego może składać się z następujących elementów:

1. Zbiorczego zestawienia realizacji poszczególnych działań wskazanych w Strategii.
2. Aktualnego zestawienia wskaźników oddziaływania sporządzonego w oparciu o dane statystyczne Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, dane Starostwa Powiatowego, dane z Centralnego Systemu Teleinformatycznego oraz innych urzędów i jednostek

publicznych. Opis uwzględniać może stan początkowy wskaźników oraz ich aktualną wartość.

3. Badania jakościowego przeprowadzonego w formie konsultacji społecznych.

Wypracowane w wyniku ewaluacji rekomendacje można podzielić na rekomendacje dotyczące:

- obszaru metodologiczno-merytorycznego kolejnych opracowań planistycznych i strategicznych Powiatu oraz
- rekomendacje wynikające z badań jakościowych, do rozważenia pod kątem ich ujęcia w procesie wdrażania Strategii bądź w celach i działaniach przedstawionych w kolejnym okresie strategicznego planowania.

Tabela 18. Zestawienie wskaźników monitorowania przypisanych do poszczególnych celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań (źródło: opracowanie własne).

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁANIA	WSKAŹNIKI (jedn. miary)
1. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem	1.1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej	<ol style="list-style-type: none"> Modernizacja sieci dróg powiatowych – poprawa stanu nawierzchni i infrastruktury; Rozwój sieci pieszo-rowerowej – spójny system na terenie powiatu, w tym na terenach przyrodniczych; Promowanie nisko- i zeroemisyjnych rozwiązań transportowych; Rozwój infrastruktury towarzyszącej komunikacji – przystanków, tablic informacyjnych, spójnych rozkładów, systemu oznakowania 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów realizowanych ze środków zewn. w zakresie infrastruktury ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (szt.) Długość wybudowanych ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych (km) Liczba realizowanych projektów dotyczących modernizacji infrastruktury drogowej (szt.) Długość zmodernizowanych dróg powiatowych (km) Liczba zadań/projektów realizowanych w zakresie infrastruktury i usprawnień funkcjonowania transportu zbiorowego (szt.)
	1.2. Poprawa jakości i dostępności sieci telekomunikacyjnej (w tym wprowadzenie e-usług)	<ol style="list-style-type: none"> Działania mające na celu przyciąganie przedsiębiorców z zakresu dostarczania usług szerokopasmowego Internetu; Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich; Zwiększenie kompetencji cyfrowych poprzez unowocześnianie i poprawę dostępności do zasobów internetowych w ramach urzędu powiatowego i jego jednostek podległych; Rozwój systemu e-usług publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu (szt.) Liczba punktów publicznego dostępu do bezprzewodowego Internetu (szt.) Liczba projektów związanych z informatyzacją Starostwa i jednostek organizacyjnych Powiatu (szt.) Długość sieci szerokopasmowego Internetu w Powiecie (km) Liczba e-usług wprowadzonych do Starostwa, gmin i jednostek podległych (szt.) Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w zakresie dostępnych dla ogółu społeczeństwa systemów informacji, baz danych, systemów archiwizacji itp. (szt.)

1.3. Budowanie infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej oraz czasu wolnego	<p>4) Rozwój obiektów sportowych i rekreacyjnych (w tym sieci powiązań) na terenie Powiatu – w tym sieci siłowni plenerowych, boisk wielofunkcyjnych itp. (np. przy powiatowych obiektach użyteczności publicznej w tym na terenie szkół podległych Powiatowi);</p> <p>5) Rozwój sieci szlaków turystycznych na terenie powiatu i powiązanie ich z otoczeniem;</p> <p>6) Wyznaczenie i przygotowanie miejsc do organizacji wydarzeń kulturalnych, spotkań mieszkańców itp. na terenie całego Powiatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nakłady finansowe poniesione na rozwój sieci urządzeń sportowych w Powiecie (zł) • Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł w zakresie rozwoju sieci urządzeń sportowych w Powiecie (szt.) • Długość sieci szlaków turystycznych na terenie Powiatu (km) • Liczba zadań realizowanych w celu uzupełnienia i rozwoju istniejącej siatki szlaków turystycznych pieszych i rowerowych (szt.) • Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł w zakresie przygotowania miejsc do organizacji wydarzeń kulturalnych ogólnodostępnych dla mieszkańców (szt.) • Liczba wydarzeń turystycznych, sportowych i kulturalnych organizowana na terenie Powiatu (szt.)
1.4. Przygotowanie terenów inwestycyjnych	<p>7) Organizacja terenów inwestycyjnych wraz z infrastrukturą niezbędną do ich funkcjonowania;</p> <p>8) Promocja terenów inwestycyjnych;</p> <p>9) Pozyskiwanie inwestorów z obszaru Powiatu oraz zewnętrznych, w tym zagranicznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia terenów inwestycyjnych w Powiecie (ha) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu uzbrojenia terenów inwestycyjnych (szt.) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w obszarze promocji gospodarczej regionu (szt.) • Liczba podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenach inwestycyjnych w Powiecie (szt.) • Liczba inicjatyw promujących potencjał inwestycyjny Powiatu (szt.)
1.5. Zwiększenie ilości instalacji odnawialnych źródeł energii	<p>4) Stosowanie instalacji OZE w budynkach administracji publicznej (optymalizacja zarządzania budynkami);</p> <p>5) Stosowanie rozwiązań wykorzystujących OZE w przestrzeni publicznej (np. oświetlenie uliczne, wiaty, przystanki);</p> <p>6) Wsparcie doradcze z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie Powiatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wartość inwestycji w OZE realizowanych w budynkach administracji publicznej w Powiecie (zł) • Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł w zakresie zastosowania OZE w budynkach administracji publicznej w Powiecie (szt.) • Wielkość nakładów finansowych przeznaczonych na zastosowanie OZE w drogowej infrastrukturze towarzyszącej (np. oświetlenie uliczne, wiaty, przystanki) (zł) • Liczba akcji promocyjnych w zakresie zwiększenia świadomości o konieczności podejmowania działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu (szt.) • Nakłady finansowe ponoszone na działania związane z adaptacją do zmian klimatu (PLN) • Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych na rzecz adaptacji do zmian klimatu (szt.) • Liczba inicjatyw promujących alternatywne, odnawialne źródła energii (szt.) • Liczba projektów/inwestycji dotyczących instalacji OZE (szt.)
1.6. Poprawa infrastruktury pomocy społecznej	<p>3) Rozbudowa sieci Domów Pomocy Społecznej;</p> <p>4) Unowocześnienie i poprawa dostępności do istniejących instytucji z zakresu pomocy społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wartość inwestycji realizowanych w celu rozbudowy sieci Domów Pomocy Społecznej (zł) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych stwarzających miejsca opieki i oferujących pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem (m.in. starszym, samotnym, schorowanym) (szt.) • Liczba realizowanych projektów/zadań dotyczących projektowania uniwersalnego w instytucjach pomocy społecznej (szt.)

2. Poprawa, rozwój i podniesienie jakości usług publicznych	2.1. Zwiększenie dostępności do usług medycznych zdrowotnych dla mieszkańców na terenie całego Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 4) Promowanie profilaktyki prozdrowotnej i zdrowego trybu życia – w tym zwiększenie dostępności do porad specjalistycznych; 5) Poprawa dostępności do placówek rehabilitacyjnych; 6) Rozwój usług dla mieszkańców w zakresie telemedycyny i teleopieki 	<ul style="list-style-type: none"> • Czas oczekiwania na dostęp do leczenia szpitalnego w Powiecie (%) • Liczba programów w zakresie ochrony zdrowia realizowanych przez jednostki szpitalne w Powiecie (szt.) • Liczba usług medycznych realizowanych w podmiotach leczniczych w Powiecie (szt.) • Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych dla mieszkańców w zakresie telemedycyny i teleopieki (szt.) • Liczba realizowanych zadań z zakresu zdrowia publicznego (szt.) • Liczba zadań z zakresu poszerzenia oferty i dostępności do usług specjalistycznych (szt.) • Skrócenie czasu oczekiwania na wizytę w placówkach rehabilitacyjnych (%)
	2.2. Podnoszenie jakości i usprawnienie usług administracyjnych dla mieszkańców	<ol style="list-style-type: none"> 5) Wdrażanie usług publicznych z wykorzystaniem platformy elektronicznej; 6) Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników administracji; 7) Optymalizacja wewnętrznych systemów danych w ramach administracji powiatu; 8) Rozwój kompetencji/pozyskanie wiedzy i dobrych praktyk poprzez współpracę międzynarodową w zakresie funkcjonowania urzędów ponadlokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Wartość nakładów finansowych poniesionych z związku z podnoszeniem kwalifikacji kadry urzędniczej (zł) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w obszarze informatyzacji i wdrażania e-usług w Starostwie i jednostkach podległych (szt.) • Liczba usług świadczonych drogą elektroniczną w Starostwie i jednostkach podległych (szt.) • Liczba pracowników Starostwa biorących udział w szkoleniach dotyczących e-usług • Liczba pracowników Starostwa i jednostek organizacyjnych biorących udział w szkoleniach, kursach, studiach podnoszących kompetencje zawodowe (os.) • Liczba zawartych porozumień o współpracy z partnerami zagranicznymi
	2.3. Rozwój oferty edukacyjnej dostosowanej do rynku pracy	<ol style="list-style-type: none"> 5) Współpraca z uczelniami wyższymi, przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi; 6) Promocja kształcenia zawodowego (włączenie w ten proces przedsiębiorców, doposażenie pracowni, podnoszenie kompetencji kadr); 7) Organizacja zajęć i kursów dodatkowych pozwalających na poszerzenie wiedzy i kompetencji mieszkańców Powiatu (w tym ułatwiających odnalezienie się w zakresie e-usług administracyjnych itp.); 8) Podnoszenie jakości kształcenia poprzez współpracę międzynarodową 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych na rzecz poprawy jakości nauczania w szkołach podległych Powiatowi (szt.) • Liczba projektów ze środków zewnętrznych realizowanych w celu doposażenia placówek kształcenia zawodowego (szt.) • Liczba porozumień z przedsiębiorcami dotyczących promocji kształcenia zawodowego (szt.) • Liczba szkoleń dla kadry nauczycielskiej zaangażowanej w kształcenie w szkołach podległych Powiatowi (szt.) • Liczba zawartych porozumień o współpracy z uczelniami wyższymi, pracodawcami, instytucjami, organizacjami społecznymi w celu poszerzenia oferty edukacyjnej (szt.) • Liczba zajęć i kursów dodatkowych pozwalających na poszerzenie wiedzy i kompetencji mieszkańców Powiatu (szt.)

	2.4. Rozwój oferty kulturalnej i sportowej Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 6) Wspieranie mieszkańców w procesach tworzenia oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej; 7) Intensyfikacja działań informacyjno-promocyjnych o ofercie kulturalnej i sportowej Powiatu; 8) Organizacja wydarzeń kulturalnych i sportowych w skali lokalnej i ponadlokalnej na terenie całego Powiatu; 9) Wzrost aktywności kulturalnej wiejskich świetlic oraz bibliotek; 10) Rozwój i promocja działań instytucji kultury; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w Powiecie (szt.) • Prowadzenie zapytań w formie on-line dotyczących preferowanych przez mieszkańców wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Powiat (tak/nie) • Nakłady finansowe na materiały promujące kulturę i sport w Powiecie (zł) • Prowadzenie działań informacyjno-promujących ofertę kulturalną i sportową Powiatu przez media internetowe i portale społecznościowe (tak/nie) • Liczba działań/inicjatyw podejmowanych we współpracy z lokalnymi społecznościami i organizacjami na rzecz organizacji wydarzeń kulturalnych i sportowych w Powiecie (szt.) • Liczba osób korzystających z oferty wydarzeń/zajęć kulturalnych i sportowych w Powiecie (os.) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych przez instytucje kultury (szt.)
	2.5. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup marginalizowanych	<ol style="list-style-type: none"> 7) Podejmowanie działań (programy) i rozwój infrastruktury (w tym przeznaczonej do spędzania wolnego czasu) mających na celu aktywizację mieszkańców; 8) Tworzenie oferty działań aktywizujących wszystkie grupy społeczne – spotkania, warsztaty, wykłady, szkolenia, zajęcia sportowe, ruchowe i inne wydarzenia dedykowane tym grupom; 9) Organizacja a także informowanie o kursach i szkoleniach dla bezrobotnych oraz chcących poszerzyć swoje kompetencje; 10) Likwidacja barier architektonicznych we wszystkich budynkach użyteczności publicznej, a także w przestrzeniach publicznych; 11) Wsparcie i promocja działalności lokalnych organizacji i stowarzyszeń pozarządowych; 12) Kontynuacja wsparcia i organizacji rodzinnej pieczy zastępczej (w tym lokalnych Rodzinnych Domów dziecka) 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zadań/inicjatyw na rzecz aktywizacji mieszkańców (szt.) • Liczba zadań/inicjatyw na rzecz aktywizacji seniorów (szt.) • Liczba uczestników biorących udział w działaniach aktywizujących wszystkie grupy społeczne (szt.) • Liczba inicjatyw/projektów aktywizujących skierowanych do młodzieży (szt.) • Liczba kursów i szkoleń dla bezrobotnych (szt.) • Nakłady finansowe poniesione na rzecz likwidacji barier architektonicznych w budynkach i przestrzeni publicznej (zł) • Liczba inicjatyw/projektów w celu wsparcia i promocji działań NGO's (szt.) • Wysokość nakładów finansowych na wsparcie i promocję działań NGO's (zł)
3. Prowadzenie polityki rozwoju w oparciu o potencjały endogeniczne powiatu	3.1. Działania wspierające lokalnych przedsiębiorców	<ol style="list-style-type: none"> 7) Podjęcie systemowej współpracy z przedsiębiorcami; 8) Działania na rzecz zwiększania wartości istniejących przedsiębiorstw; 9) Wspieranie dla rozwój usług otoczenia biznesowego; 10) Rozwijanie działań z wykorzystaniem mechanizmów PPP; 11) Inicjowanie projektów w modelu TRIPLE HELIX; 12) Wspieranie internacjonalizacji przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w obszarze promocji gospodarczej regionu (szt.) • Liczba podmiotów biorących udział w wydarzeniach o charakterze gospodarczym w ramach programów promocji gospodarczej (szt.) • Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł w zakresie wsparcia instytucji otoczenia biznesu (szt.) • Liczba nowych inwestycji w Powiecie (szt.) • Liczba działań/inicjatyw realizowanych w modelu TRIPLE HELIX (szt.) • Liczba zrealizowanych na terenie Powiatu inwestycji w formule PPP (szt.) • Wielkość inwestycji przedsiębiorców zrealizowanych na terenie Powiatu (PLN) • Liczba inicjatyw i działań podejmowanych wspólnie z przedsiębiorcami na terenie Powiatu (szt.) • Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (PLN) • Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (PLN)

3.2. Wykorzystywanie potencjałów turystyczno-rekreacyjnych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego	<ol style="list-style-type: none"> 7) Wspieranie rozwoju i promocji lokalnej bazy noclegowej i gastronomicznej – 8) z wyszczególnieniem agroturystyki; 9) Promowanie walorów przyrodniczych i rekreacyjnych Powiatu (np. rzeki Grabi, terenów nadwodnych, lasów); 10) Prowadzenie skutecznych działań promujących unikalne zasoby historyczne i kulturowe; 11) Podjęcie działań zmierzających do ochrony dziedzictwa kulturowego; 12) Wyznaczenie i oznaczenie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych oraz konnych) 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba inicjatyw promujących ofertę turystyczną (baza noclegowa, gastronomia, agroturystyka) w Powiecie (szt.) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w celu promocji walorów i oferty usług agroturystycznych w Powiecie (szt.) • Liczba materiałów promujących agroturystykę, obiekty historyczne i kulturowe w Powiecie (szt.) • Liczba wydarzeń promujących potencjał turystyczny Powiatu (szt.) • Liczba opracowanych materiałów promujących atrakcje turystyczne Powiatu (szt.) • Liczba zadań realizowanych w celu uzupełnienia i rozwoju istniejącej siatki szlaków turystycznych pieszych i rowerowych (szt.) • Liczba odwiedzających korzystających z bazy noclegowej w tym agroturystyki w Powiecie (os.)
3.3. Adaptacja do zmian klimatu - wykorzystanie nowego okresu programowania UE w obszarze Europejskiego Zielonego Ładu	<ol style="list-style-type: none"> 8) Zwiększanie udziału powierzchni biologicznie czynnej; 9) Wprowadzenie elementów błękitno-zielonej infrastruktury w Powiecie; 10) Zrównoważone gospodarowanie wodą; 11) Wprowadzanie dobrych praktyk związanych z bioróżnorodnością na terenie Powiatu; 12) Edukacja, promocja i wdrażanie gospodarki obiegu zamkniętego oraz OZE; 13) Prowadzenie polityki zmierzającej do poprawy jakości powietrza w wybranych obszarach; 14) Kształtowanie proekologicznych postaw inwestorów w budownictwie 	<ul style="list-style-type: none"> • Wielkość nakładów finansowych przeznaczonych na nasadzenia zieleni w przestrzeniach publicznych w tym w obszarze dróg powiatowych (zł) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych na działania edukacyjne kształtujące postawy proekologiczne (szt.) • Liczba realizowanych projektów służących zachowaniu środowiska przyrodniczego i zasobów naturalnych (szt.) • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w obszarze błękitno-zielonej infrastruktury oraz promocji miejsc chronionych i odpowiedniego zagospodarowania terenów nadwodnych (szt.) • Liczba działań podejmowanych wspólnie w celu promocji błękitno-zielonej infrastruktury (szt.) • Liczba inicjatyw promujących alternatywne, odnawialne źródła energii oraz wprowadzających dobre praktyki związane z bioróżnorodnością na terenie Powiatu (szt.) <p>Liczba projektów inwestycyjnych w budownictwie uwzględniających aspekty środowiskowe (szt.)</p> <p>Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł w zakresie gospodarki obiegu zamkniętego (szt.)</p>
3.4. Zbudowanie silnej współpracy regionalnej z gminami powiatu i jednostkami sąsiednimi	<ol style="list-style-type: none"> 6) Koordynacja działań na rzecz pozyskiwania inwestorów na terenie Powiatu; 7) Współpraca w rozwoju oferty turystycznej i promocji walorów i zasobów regionu; 8) Współpraca w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska; 9) Współpraca w zakresie promocji ochrony zdrowia; 10) Inicjowanie dobrych praktyk w zakresie prowadzenia polityki planowania przestrzennego; 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów realizowanych ze środków zewnętrznych w obszarze promocji gospodarczej regionu (szt.) • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi (m.in. gminami) w celu rozwoju oferty turystycznej i promocji walorów i zasobów regionu (tak/nie) • Liczba inicjatyw promujących potencjał inwestycyjny Powiatu (szt.) • Liczba działań podejmowanych wspólnie z JST w celu rozwoju oferty turystycznej i promocji walorów i zasobów regionu (szt.) • Podejmowanie działań z gminami Powiatu na rzecz ochrony środowiska (tak/nie) • Liczba działań podejmowanych wspólnie z JST w celu promocji ochrony zdrowia (szt.) • Liczba wdrożonych dobrych praktyk w zakresie prowadzenia polityki planowania przestrzennego (szt.)

	3.5. Podjęcie działań promocyjnych i komunikacyjnych w celu integracji mieszkańców Powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 7) Prowadzenie skutecznej komunikacji z mieszkańcami, w szczególności w zakresie prowadzonych projektów i przedsięwzięć; 8) Intensyfikacja procesów partycypacyjnych mieszkańców w różnych działaniach Powiatu; 9) Rozwój systemu informacji dotyczących zasobów turystycznych, historycznych, kulturowych i przyrodniczych; 10) Zwiększanie współpracy z gminami, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami w celu integracji mieszkańców Powiatu; 11) Zbudowanie i promocja marki Powiatu Pabianickiego opartej o jego unikatowe walory; 12) Zaangażowanie mieszkańców, lokalnych grup społecznych do działań dotyczących promocji Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba działań partycypacyjnych z ogółem społeczeństwa w szczególności w zakresie prowadzonych projektów i przedsięwzięć (szt.) • Współpraca z podmiotami zewnętrznymi (m.in. gminami) w celu rozwoju oferty turystycznej i promocji walorów i zasobów regionu (tak/nie) • Liczba systemów informacji dotyczących zasobów turystycznych, historycznych, kulturowych i przyrodniczych (szt.) • Liczba projektów realizowanych z zewnętrznych źródeł w celu zbudowania i promocji marki Powiatu (szt.) • Liczba działań/inicjatyw angażujących mieszkańców oraz lokalne grupy społeczne w promocję Powiatu (szt.)
--	--	--	---

8.3. PROCEDURA EWALUACJI

Dla poprawności realizacji działań i osiągnięcia zamierzonych celów strategicznych, w Strategii opracowano i zawarto wyczerpujący opis procesu ewaluacji, który gwarantuje rzetelną i obiektywną ocenę (w tym wnioski i rekomendacje) faktycznych rezultatów jej realizacji. Zaproponowany system nadaje się do stałej weryfikacji i aktualizowania polityki rozwoju Powiatu do roku 2030.

Zaplanowany proces ewaluacyjny jest niczym innym jak oceną wartości nakładów publicznych (materialnych i niematerialnych) dokonaną przy uwzględnieniu odpowiednich kryteriów i standardów. Ocena taka dotyczyć będzie generalnie potrzeb, jakie powinny być zaspokojone w wyniku przeprowadzonych działań oraz osiągniętych dzięki nim efektów.

Założenia do konstrukcji procesu ewaluacji Strategii:

- proces ewaluacji będzie przeprowadzony przez zewn. wyspecjalizowany podmiot doradczy o odpowiednim doświadczeniu;
- ewaluacja będzie funkcjonalnie powiązana z działaniami monitoringowymi (analiza raportów, współpraca merytoryczna, nadzór);
- zaplanowano dwa zadania ewaluacyjne - ewaluację bieżącą (tzw. on-going) po upływie około połowy okresu wdrażania Strategii, ewaluację po zakończeniu wdrażania projektu (ex-post).

Ewaluacja zgodnie z wymogami postawionymi zewnętrznemu wykonawcy, wyłonionemu w konkurencyjnej procedurze przetargowej, zostanie oparta na specjalnie zebranych i zinterpretowanych informacjach przy wykorzystaniu adekwatnej metodologii (interesariusze, standardy, zasady i kryteria ewaluacji), która będzie zaproponowana przez potencjalnych wykonawców i będzie przedmiotem oceny przedłożonych w przetargu ofert. Istotą ewaluacji będzie ocena wpływu pewnych grup działań na rozwiązanie problemów strukturalnych oraz do podniesienia efektywności wykorzystanych nakładów publicznego.

Ewaluacja jak wskazano będzie w pewien sposób funkcjonalnie powiązana z procesem monitoringu, poprzedza on bowiem zazwyczaj działania o charakterze ocennym (ewaluacja) oraz działania zmierzające do wprowadzenia zmian w treści dokumentów strategicznych (aktualizacja) w myśl

zasady, że obserwacji i analizie dokumentu z punktu widzenia jego spójności z wszelkimi istotnymi uwarunkowaniami polityki rozwoju powinna towarzyszyć ocena dotychczasowych zapisów treści i podejmowanych adekwatnych działań korygujących o ile jest to uzasadnione. Systemy monitoringu i ewaluacji są współzależne w taki sposób, że informacje generowane przez system monitoringu warunkować będą proces ewaluacji Strategii jako dokumentu strategicznego wpływającego na politykę rozwoju, tworzącego zasób wiedzy o rozwoju samorządu.

Przedmiotem ewaluacji zaplanowanym do realizacji w procesie wdrażania Strategii będzie co najmniej: ewaluacja całego pakietu interwencji (działania) oraz ich wpływu na politykę rozwoju i osiągnięte rezultaty. Dopuszcza się także, w zależności od zaistniałych potrzeb, przeprowadzenie ewaluacji tematycznej tj. takiej, gdzie przedmiotem oceny może być konkretna kwestia zarządzania lub jakiś wybrany aspekt Strategii (w zależności od zdiagnozowanych potrzeb). Takie badanie może być przeprowadzone przekrojowo, jednak będzie dotyczyć wyłącznie efektów uzyskanych w wyniku realizacji Strategii.

Charakterystyka typów zaplanowanej ewaluacji:

- ewaluacja bieżąca (on-going) - wykonana będzie w trakcie realizacji Strategii, może być zarówno oceną punktową albo składać się z całego szeregu badań wykonywanych po sobie i realizowanych przez jeden zespół badawczy (ilościowych i jakościowych);
- ewaluacja końcowa (ex-post) będzie przeprowadzona po zakończeniu realizacji Strategii a otrzymane wnioski i rekomendacje będą wykorzystane do planowania strategicznego na kolejny okres po 2030 roku.

Lista przykładowych pytań/zakresów oceny do zastosowania w procesie ewaluacji skuteczności i efektywności wdrażania Strategii i realizacji polityki rozwoju samorządu:

- odniesienie wskaźników skuteczności oddziaływania do nakładów poniesionych na realizację Strategii;
- weryfikacja czy system wskaźników umożliwi ocenę realizacji priorytetów i celów polityki rozwoju zapisanych w dokumentach strategicznych i operacyjnych;
- ogólna ocena stopnia i sposobu realizacji działań, aby odpowiedzieć na pytanie czy i w jakim stopniu cele strategiczne zostały/są realizowane;
- czy istotność każdego z celów strategicznych jest identyczna z punktu widzenia ewaluacji skuteczności realizacji całej polityki rozwoju samorządu?
- czy zakres realizacji celów strategicznych i działań jest efektywny finansowo?

Rozwój regionalny stanowi współcześnie niezwykle ważny element i źródło przewagi konkurencyjnej mogącej pozytywnie oddziaływać na rozwój danego obszaru. Efekty polityki rozwoju zgodnie z zaplanowanym w Strategii systemem ewaluacji będą oceniane i analizowane kompleksowo. Przykładowe konteksty oceny polityki rozwoju samorządu:

- zmiany zjawisk i procesów w lokalnym systemie funkcjonowania samorządu, powstające wskutek realizacji określonego planu strategicznego w wymiarze instytucjonalnym i społeczno-gospodarczym;
- zakres spójności wewnętrznej Strategii;

- spójność Strategii z wybraną koncepcją rozwoju i politykami wyższych i horyzontalnych wymiarów zarządzania;
- trafność wyboru i realizacji określonych działań, mierzona spójnością ich produktów, rezultatów i oddziaływania z celami polityki rozwoju samorządu;
- efektywność wkładu finansowania publicznego określona w Strategii.

Przykładowe dokumenty wykonawcze pomocne we wdrażaniu i metodologii określania wskaźników bazowych i docelowych, oraz możliwe do wykorzystania w procesie ewaluacji, stanowią **Załączniki nr IV, V i VI do Strategii Rozwoju.**

CZĘŚĆ IV

9. SPIS TABEL

Tabela 1. Zestawienie dokumentów, z którymi Strategia Rozwoju Powiatu powinna zachowywać spójność (źródło: opracowanie własne).	8
Tabela 2. Podsumowanie stanu realizacji działań w podziale na poszczególne Cele Strategiczne (źródło: Opracowanie własne)	32
Tabela 3. Zestawienie czynników rozwoju Powiatu Pabianickiego w formie potencjałów i deficytów rozwojowych. Kolorem zielonym zaznaczono najistotniejsze potencjały, kolorem fioletowym największe deficyty (źródło: opracowanie własne).	40
Tabela 4. Cele strategiczne i operacyjne Powiatu Pabianickiego wraz z przypisanymi do nich kierunkami działań (źródło: opracowanie własne).	57
Tabela 5. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami dokumentów wyższego rzędu (źródło: opracowanie własne).	60
Tabela 6. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (źródło: opracowanie własne).	62
Tabela 7. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (źródło: opracowanie własne).	63
Tabela 8. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. (źródło: opracowanie własne).	64
Tabela 9. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi 2030+ (źródło: opracowanie własne).	65
Tabela 10. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (źródło: opracowanie własne).	66
Tabela 11. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Regionalnego Planu Transportowego Województwa Łódzkiego (źródło: opracowanie własne).	67
Tabela 12. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030 (projektem) (źródło: opracowanie własne).	67
Tabela 13. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025 z uwzględnieniem projektu 2026-31 (źródło: opracowanie własne).	68
Tabela 14. Zestawienie zgodności celów strategicznych Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego z celami Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-20203 (źródło: opracowanie własne).	69
Tabela 15. Możliwe źródła finansowania przypisane do Celów Operacyjnych i powiązanych z nimi kierunków działania (źródło: opracowanie własne).	70
Tabela 16. Główne elementy fazy wdrażania Strategii (źródło: opracowanie własne na podstawie Podręcznik – Zarządzanie Cyklem Projektu, MGiP, Warszawa, 2004).	76

Tabela 17. Główne elementy fazy zamykania procesu wdrażania Strategii (źródło: opracowanie własne na podstawie Podręcznik - Zarządzanie Cyklem Projektu, MGiP, Warszawa, 2004).....	76
Tabela 18. Zestawienie wskaźników monitorowania przypisanych do poszczególnych celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań (źródło: opracowanie własne).....	80

10. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Struktura Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030 (źródło: opracowanie własne).	7
Rysunek 2. Podział administracyjny Powiatu Pabianickiego.	10
Rysunek 3. Drogi w Powiecie Pabianickim.	11
Rysunek 4. Symbole powiatu pabianickiego przyjęte na mocy uchwały XL/304/09 z dnia 28 maja 2009 roku.	13

11. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Ocena czynników rozwojowych Powiatu Pabianickiego metodą SWOT (źródło: opracowanie własne).....	49
---	----

12. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

ZAŁĄCZNIK I – DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ POWIATU

ZAŁĄCZNIK II – OCENA STANU WDRAŻANIA CELÓW STRATEGII POWIATU PABIANICKIEGO 2014-2020

ZAŁĄCZNIK III – ZESTAWIENIA WSKAŹNIKÓW ODDZIAŁYWANIA W OPRACIU O DANE STATYSTYCZNE BANKU DANYCH LOKALNYCH GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO DLA STRATEGII ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO 2014-2020

ZAŁĄCZNIK IV – OCENA STANU WDRAŻANIA CELÓW STRATEGII POWIATU

ZAŁĄCZNIK V – WERYFIKACJA WSKAŹNIKÓW ODDZIAŁYWANIA W OPARCIU O DANE STATYSTYCZNE BANKU DANYCH LOKALNYCH GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO DLA STRATEGII ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO

ZAŁĄCZNIK VI – LISTA PRZYKŁADOWYCH PYTAŃ DO WYWIADU OGNISKOWEGO W RAMACH PROCESU EWALUACJI STRATEGII POWIATU (BADANIE JAKOŚCIOWE)

ZAŁĄCZNIK I – DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO- GOSPODARCZEJ POWIATU

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU PABIANICKIEGO 2030

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	3
1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA DIAGNOZY	3
1.2. METODOLOGIA PRAC NAD DIAGNOZĄ.....	3
2. DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH POWIATU.....	5
2.1. WYMIAR PRZESTRZENNY I INFRASTRUKTURALNY	5
ASPEKTY PRZESTRZENNE FUNKCJONOWANIA POWIATU.....	5
STAN PLANISTYCZNY GMIN POWIATU	7
GEODEZJA I KARTOGRAFIA	9
GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI	9
ZABYTKI POWIATU	11
INFRASTRUKTURA DROGOWA – DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	12
TRANSPORT PUBLICZNY	14
2.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	15
STRUKTURA RYNKU PRACY	15
2.3. WYMIAR SPOŁECZNY	21
EDUKACJA.....	21
OPIEKA ZDROWOTNA	26
POMOC SPOŁECZNA.....	27
BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY	30
SPORT I REKREACJA	36
KULTURA.....	38
ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA SPOŁECZNE.....	42
2.4. WYMIAR GOSPODARCZY	44
STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH.....	44
STRUKTURA ROLNICTWA	47
ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA	50
INSTYTUCJE OTOCZENIA RYNKOWEGO	51
AKTYWNOŚĆ LOKALNYCH PODMIOTÓW W POZYSKIWANIU ŚRODKÓW Z FUNDUSZY UNIJNYCH	52
SYTUACJA FINANSOWA POWIATU	55
ZASOBY INSTYTUCJONALNE POWIATU	58

2.5. WYMIAR ŚRODOWISKOWY	61
SUROWCE NATURALNE	61
WODY POWIERZCHNIOWE	63
WODY PODZIEMNE	67
INWESTYCJE GEOTERMALNE	68
LESISTOŚĆ	69
KLIMAT	70
JAKOŚĆ POWIETRZA	71
OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE	73
OCHRONA ŚRODOWISKA	75
2.6. SONDAŻ OPINII PUBLICZNEJ.....	75
3. SPIS TABEL	94
4. SPIS WYKRESÓW	97
5. SPIS RYSUNKÓW.....	98

13. WPROWADZENIE

13.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA DIAGNOZY

Niniejsza diagnoza jest kluczowym elementem pozwalającym na zweryfikowanie aktualnego stanu powiatu i wskazanie obszarów wymagających najpilniejszych interwencji pod względem działań rozwojowych, które będą konieczne do określenia „Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030”. W niniejszej analizie zawarto dane dotyczące wszystkich obszarów funkcjonowania JST. Poniższe opracowanie określa uwarunkowania demograficzne, społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne. Holistyczne spojrzenie na wszystkie wymienione aspekty, daje spójny i kompletny obraz funkcjonowania Powiatu Pabianickiego i pozwala określić potrzeby rozwojowe jednostki.

13.2. METODOLOGIA PRAC NAD DIAGNOZĄ

Dla określenia uwarunkowań i problematycznych aspektów funkcjonowania Powiatu niezbędne są kompleksowe analizy. Szczegółowa diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej pozwala wskazać elementy wymagające zintensyfikowania działań i wskazania nowych kierunków rozwojowych. Do stworzenia diagnozy wykorzystane zostały niezbędne narzędzia. W przypadku niniejszego dokumentu są to: Bank Danych Lokalnych, analiza dokumentów strategicznych powiatu - strategie wykonawcze, analiza raportów ze stanu powiatu na kolejne lata, oraz badania ankietowe, analiza materiałów Starostwa Powiatowego.

Bank Danych Lokalnych (BDL) jest największą w Polsce bazą danych statystycznych dotyczących gospodarki, ludności, przestrzeni, środowiska, finansów itp. Powadzony jest przez **Główny Urząd Statystyczny (GUS)**. Można w nim znaleźć konkretne cechy statystyczne (ponad 40 tys.) pogrupowane tematycznie w ponad 30 kategoriach. Dane w BDL są na bieżąco uzupełniane i archiwizowane, co pozwala na porównanie różnych danych liczbowych na przestrzeni nawet kilkunastu lat. Można dokonywać porównań zarówno rocznych jak i krótkookresowych. Zebrane dane i wskaźniki dotyczą zarówno całego kraju jak i poszczególnych miejscowości, gmin, powiatów, województw czy podregionów i regionów. Na potrzeby diagnozy pozyskiwane były dane liczbowe dotyczące poszczególnych aspektów funkcjonowania powiatu, jak np.: powierzchnie, dane demograficzne, finansowe, dotyczące środowiska itp.

Strategie i dokumenty wykonawcze Powiatu – dokumenty wskazujące działania dotyczące funkcjonowania Powiatu w poszczególnych obszarach – są cennym źródłem informacji na temat sytuacji w obszarach rozwojowych, których dotyczą:

- Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020;
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024

Dokumenty, dane opracowane przez inne jednostki państwowe, w tym m.in.:

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa;
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska;
- Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023;
- Geoportal województwa łódzkiego;
- Komenda Główna Straży Pożarnej;
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach;
- OKE Łódź – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Łodzi;

Badania ankietowe – formularze ankietowe online dla mieszkańców Powiatu – są cennym źródłem opinii mieszkańców na temat sytuacji istniejącej w Powiecie oraz zapotrzebowania na działania rozwojowe:

- Badanie ankietowe techniką CAWI (online) dotyczące funkcjonowania Powiatu i potrzeb rozwojowych mieszkańców;

Zgodnie z przyjętą metodologią prac, na każdy z etapów prac przeprowadzono szeroko zakrojone **konsultacje społeczne**. Pozwoliło to na zaangażowanie w proces grona lokalnych interesariuszy, ale również na bieżącą weryfikację wyników prowadzonych prac. W procesie konsultacji społecznych zorganizowano i przeprowadzono spotkania informacyjne: z mieszkańcami powiatu, z organizacjami pozarządowymi, organizacjami społecznymi, z radnymi, pracownikami urzędu, z przedsiębiorcami i in. Zespół opracowujący Strategię brał udział w posiedzeniach Komisji oraz sesji Rady Powiatu. Do wypowiedzi na temat zakresu opracowanych kierunków strategicznych zaproszono mieszkańców powiatu, instytucji pozarządowych oraz przedstawicieli innych środowisk branżowych.

Partycypacyjne podejście do opracowania Strategii pozwoliło na wypracowanie jej założeń w znacznym stopniu akceptowanych społecznie, przy zaangażowaniu środowisk, do których dokument jest kierowany.

14. DIAGNOZA POTENCJAŁÓW I BARIER ROZWOJOWYCH POWIATU

14.1. WYMIAR PRZESTRZENNY I INFRASTRUKTURALNY

ASPEKTY PRZESTRZENNE FUNKCJONOWANIA POWIATU

Powiat Pabianicki położony jest w obszarze centralnej Polski, w centralnej części województwa łódzkiego. Od północy graniczy z powiatami: poddębickim i zgierskim, od południa z powiatami: piotrkowskim i bełchatowskim, od zachodu z powiatem łaskim, a od wschodu z powiatem łódzkim wschodnim oraz miastem Łódź.

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

W skład Powiatu wchodzi 7 jednostek administracyjnych: Gmina Pabianice, Gmina Dłutów, Gmina Dobroń, Gmina Lutomiersk, Gmina Ksawerów, Miasto Konstantynów Łódzki oraz Miasto Pabianice (miasto powiatowe).

Pabianice (gmina miejska)

Pabianice to jedno z ważniejszych miast województwa łódzkiego, siedziba władz powiatu pabianickiego, miasto należące do aglomeracji łódzkiej. Historia Pabianic sięga X wieku, kiedy nad rzeką Dobrzyńką, powstała śródleśna osada. Okres XII i XIV wieku to czas dla Pabianic o tyle ważny, że stały się one miejscem lokowania siedziby zarządu dóbr kapituły w ziemi sieradzkiej, połowa XIV wieku to czas, od kiedy Pabianice stawały się miastem. Przez wiele lat własność kapituły krakowskiej, od XVIII wieku Pabianice stały się własnością rządową. Po przyłączeniu do Królestwa Polskiego Pabianice zyskiwały na znaczeniu jako ośrodek rozwoju przemysłu włókienniczego i sukienniczego. Dzisiejsza struktura miasta w znacznym stopniu odzwierciedla jego historyczny rozwój, również naznaczona jest pamiątkami po wielokulturowej historii tego miasta (oprócz Polaków na losy miasta wpływ mieli Niemcy i Żydzi). Obecne Pabianice to ważny ośrodek miejski w województwie łódzkim, miejsce ważnych inicjatyw gospodarczych, poddane szeroko zakrojonemu procesowi rewitalizacji stają się miejscem wykorzystującym poprzemysłową spuściznę w celu budowania przestrzeni do rozwoju. Powstające tu nowe inicjatywy kulturalne, usługowe oraz związane z wykorzystaniem naturalnych walorów przyrodniczych do tworzenia zdrowej przestrzeni do życia, w połączeniu z dobrym skomunikowaniem miasta z większymi ośrodkami w kraju sprawiają, iż Pabianice są coraz częściej wybierane jako miejsce zamieszkania. W Pabianicach zlokalizowane są obiekty edukacyjne (szkoły poziomu podstawowego i ponadpodstawowego), siedziba Sądu Rejonowego a także instytucje związane z funkcjonowaniem Gminy Miejskiej Pabianice i Starostwa Powiatowego w Pabianicach.

Powierzchnia miasta w 2019 roku: 33 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 64757 os.

Konstancin Łódzki (gmina miejska)

Konstancin Łódzki to dynamicznie rozwijające się miasto graniczące od wschodu z Łodzią. W ostatnich latach stało się jednym z ważniejszych kierunków migracji łodzian poszukujących spokojnego miejsca zamieszkania, o dobrym połączeniu komunikacyjnym ze stolicą regionu i dostępnością usług lokalnych. Podstawą gospodarki są tu m. in. przemysł włókienniczy i drzewny, do dyspozycji mieszkańców obiekty sportowe, kulturalne i oświatowe (szkoły podstawowe). Miasto jest siedzibą Urzędu Miejskiego w Konstancinie Łódzkim.

Powierzchnia gminy w 2019 roku: 27 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 18 206 os.

Gmina Pabianice (gmina wiejska)

Gmina wiejska Pabianice to gmina o dość nietypowym układzie geograficznym - składa się z dwóch obszarów przedzielonych obszarem miasta Pabianice - tam właśnie zlokalizowana jest siedziba Gminy Pabianice.

Powierzchnia gminy w 2019 roku: 88 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 7636 os.

Liczba miejscowości: 23

Liczba sołectw: 18

Gmina Dłutów (gmina wiejska)

Gmina wiejska z siedzibą w miejscowości Dłutów

Powierzchnia gminy w 2019 roku: 101 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 4657 os.

Liczba miejscowości: 24

Liczba sołectw: 20

Gmina Dobroń (gmina wiejska)

Gmina wiejska z siedzibą w miejscowości Dobroń. Miejscowość położona nad rzeką Grabią znana jest od XIV wieku, kiedy to stanowiła część stanowiąła część dóbr pabianickich kapituły krakowskiej. Miejscowość Dobroń jest siedzibą Urzędu Gminy Dobroń.

Powierzchnia gminy w 2019 roku: 95 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 7728 os.

Liczba miejscowości: 25

Liczba sołectw: 18

Gmina Lutomiersk (gmina wiejska)

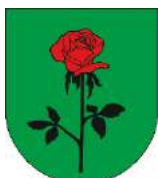
Gmina wiejska z siedzibą w miejscowości Lutomiersk. Do 1998 roku w województwie sieradzkim. Miejscowość Lutomiersk jest siedzibą Urzędu Gminy Lutomiersk.

Powierzchnia gminy w 2019 roku: 134 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 8639 os.

Liczba miejscowości: 40

Liczba sołectw: 31

Gmina Ksawerów (gmina wiejska)

Gmina wiejska z siedzibą w miejscowości Lutomiersk. Do 1953 roku - gmina Widzew. Miejscowość Lutomiersk jest siedzibą Urzędu Gminy Lutomiersk.

Powierzchnia gminy w 2019 roku: 14 km²

Liczba ludności miasta wg danych dla roku 2019 roku: 7668 os.

Liczba miejscowości: 3

Liczba sołectw: 6

STAN PLANISTYCZNY GMIN POWIATU

Obszar wszystkich gmin powiatu objęte są ustaleniami studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, niektóre z tych dokumentów aktualnie poddawane są procedurom zmiany lub aktualizacji. Obszary aż 4 z 7 gmin pokryte są niemal w całości obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Miasto Pabianice

- Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Pabianic (Uchwała Rady Miejskiej w Pabianicach XXVII/316/12 z dnia 20.06.2012 roku)
- Udział powierzchni miasta objętej mpzp: 100,0%

Miasto Konstancynów Łódzki

- Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Konstancynów Łódzki (Uchwała nr XXXVI / 293 / 17 Rady Miejskiej w Konstancynowie Łódzkim z dnia 7 września 2017 roku)
- Udział powierzchni miasta objętej mpzp: 48,6%

Gmina Pabianice

- Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Pabianice (Uchwały Nr LVII/518/2018 Rady Gminy Pabianice z dnia 27 czerwca 2018 roku)
- Udział powierzchni gminy objętej mpzp: 100,0%

Gmina Dłutów

- Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dłutów (Uchwała Nr XXXI/209/14 Rady Gminy Dłutów z dnia 25 marca 2014 roku)

- Udział powierzchni gminy objętej mpzp: 99,1%

Gmina Dobroń

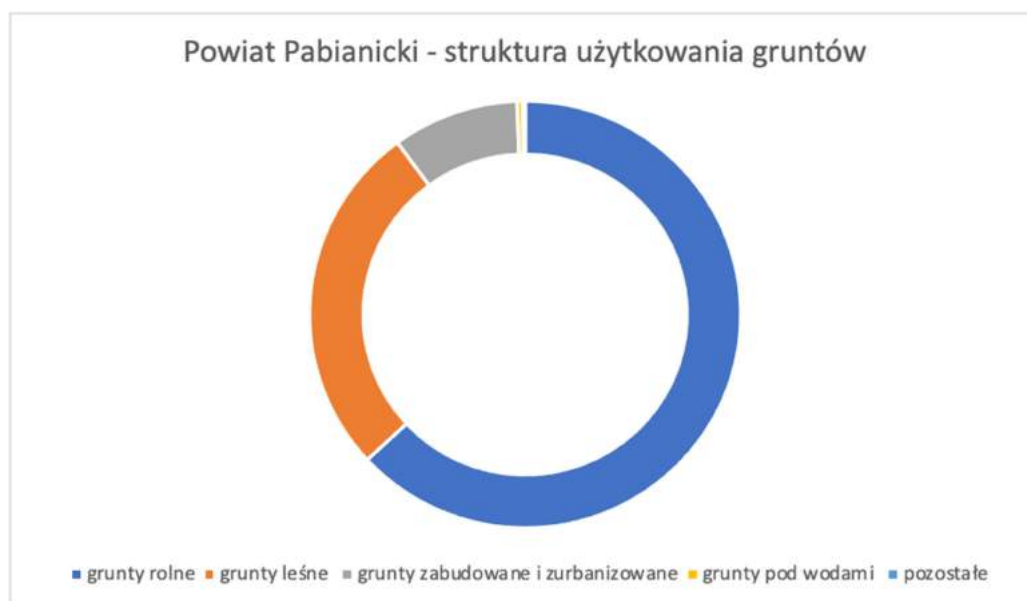
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dobroń (Uchwała Nr XV/110/2016 Rady Gminy w Dobroniu z dnia 11 lutego 2016 roku) z późniejszą zmianą
- Udział powierzchni gminy objętej mpzp: 14,6%

Gmina Lutomiersk

- Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lutomiersk (Uchwała Nr X/79/19 Rady Gminy Lutomiersk z dnia 7 czerwca 2019 roku)
- Udział powierzchni objętej mpzp: 24,7%

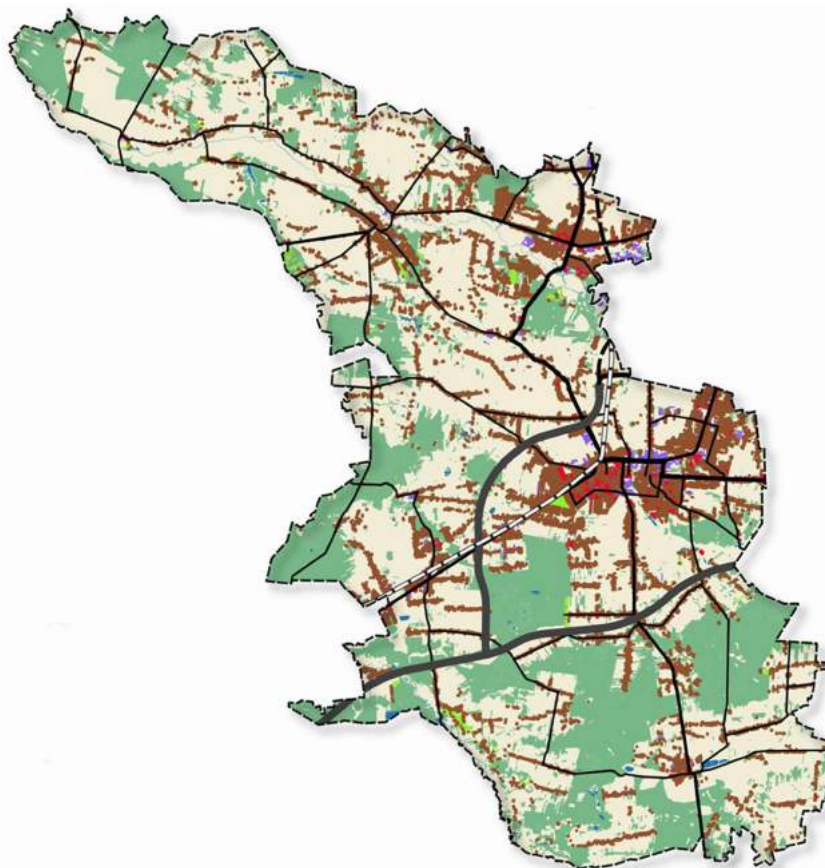
Gmina Ksawerów

- Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ksawerów (Uchwała Nr LXXII/506/10 Rady Gminy Ksawerów z dnia 9 listopada 2010 roku)
- Udział powierzchni objętej mpzp: 99,9%

Wykres 2. Struktura użytkowania gruntów w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).

Zgodnie z danymi z wojewódzkiego Geoportalu, wg stanu na rok 2020 największy udział w powierzchni gruntów powiatu miały grunty rolne: 31057 ha (63,08% powierzchni powiatu), 13208 ha stanowią grunty leśne (26,83%). Grunty zabudowane i zurbanizowane to 4675 ha, czyli około 9,5% powierzchni powiatu.

Rysunek 5. Struktura użytkowania gruntów w Powiecie Pabianickim.

GEODEZJA I KARTOGRAFIA

W ramach udostępniania zasobu geodezyjnego i kartograficznego, w 2019 roku zrealizowano 21676 wniosków (w 2018 r. 21 080), w tym 11919 związanych ze zgłaszanymi pracami geodezyjnymi i kartograficznymi (w 2018 r. 11 753). Łączna kwota uzyskana w wyniku realizacji wniosków to 1 086 200,00 zł. W ramach aktualizacji, w 2019 roku przyjęto do zasobu 4751 operaty z pomiarów geodezyjnych i kartograficznych (w 2018 r. 4072), na podstawie których zaktualizowano treść mapy zasadniczej powiatu. Na podstawie dokumentacji geodezyjnej oraz dokumentów dotyczących stanu prawnego nieruchomości wprowadzono 11 368 zmian do rejestru Ewidencji Gruntów i Budynków (w 2018 r. 8120). Transakcje na rynku nieruchomości oraz dokumenty wyceny umożliwiły wprowadzenie 1458 pozycji w rejestrze Cen i Wartości Nieruchomości (w 2018 r. 1404). W związku z realizacją zadań w 2019 r. wydano 11 decyzji administracyjnych z zakresu ewidencji gruntów i budynków oraz gleboznawczej klasyfikacji gruntów (w 2018 r. 27).

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

Gospodarowanie zasobem Powiatu Pabianickiego polega w szczególności na wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 23 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami tj. ewidencjonowaniu nieruchomości zgodnie z katastrzem nieruchomości, zapewnieniu wyceny, zabezpieczaniu nieruchomości przed uszkodzeniem lub zniszczeniem, zbywaniu lub nabywa-

niu, wydzierżawianiu, wynajmowaniu, użyczeniu, wykonywaniu czynności związanych z naliczaniem należności za nieruchomości udostępnione z zasobu oraz prowadzeniu windykacji tych należności, podejmowaniu czynności w postępowaniu sądowym, w szczególności w sprawach dotyczących własności lub innych praw rzeczowych na nieruchomości, o zapłatę należności za korzystanie z nieruchomości, o rozszereżenie ze stosunku najmu, dzierżawy lub użyczenia, o stwierdzenie nabycia nieruchomości przez zasiedzenie, składaniu wniosków o założenie księgi wieczystej dla nieruchomości powiatowych oraz o wpis w księdze wieczystej.

Stan zasobu Powiatu Pabianickiego wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosi: 340,6729 ha (w 2018 r. 344,0421 ha), w tym:

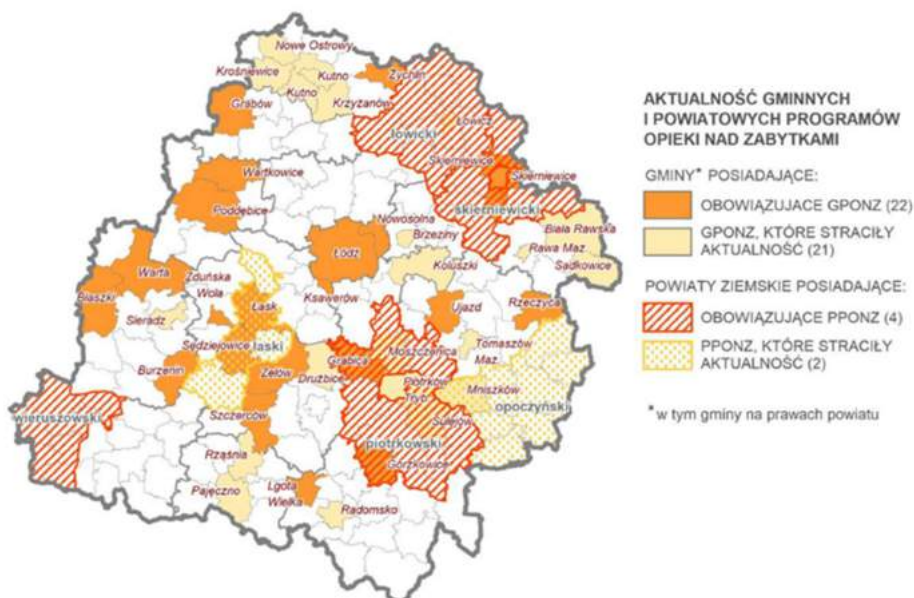
- 7,6097 ha oddano w trwałe zarząd powiatowym jednostkom organizacyjnym (szkoły, PODNiDM, Dom Kultury),
- 39,6811 ha (w 2018 r. 40,3013 ha) oddano w użyczenie (DPS, PUP, PCPR, Centrum Administracyjne do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych, ZSCKR w Ksawerowie),
- 68,3679 (w 2018 r. 69,0932 ha) oddano w dzierżawę i najem (dot. nieruchomości położonych: w Pabianicach przy ul. Zamkowej 6 oraz w Ksawerowie przy ul. Szkolnej),
- 0,6593 ha (w 2018 r. 0,5697 ha) przeznaczono pod siedziby Starostwa Powiatowego w Pabianicach (dot. nieruchomości przy ul. Piłsudskiego 2, Kościuszki 25 i Partyzanckiej 56),
- 1,8696 ha (w 2018 r. 5,8610 ha) to grunty nierozdysponowane (dot. nieruchomości położonej w Ksawerowie przy ul. Szkolnej),
- 0,7253 ha to grunt przeznaczony m.in. pod siedzibę Starostwa powiatowego w Pabianicach, część nieruchomości oddana w dzierżawę i użyczenie (dot. nieruchomości przy ul. św. Jana 33),
- 0,0003 ha to grunt oddany w użytkowanie wieczyste Pabianickiej Spółdzielni Mieszkaniowej,
- 221,7597 ha (w 2018 r. 220,6072) ha zajęte pod drogi powiatowe.

Stan zasobu Skarbu Państwa na obszarze powiatu pabianickiego wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosi: 640,3169 ha (w 2018 r. 642,2779 ha), w tym:

- 100,6434 ha (w 2018 r. 100,1434 ha) oddano w trwałe zarząd jednostkom organizacyjnym (m. in. Komendzie Wojewódzkiej Policji w Łodzi, Komendzie Powiatowej Straży Pożarnej, Zakładowi Poprawczemu i Schronisku dla Nieletnich w Ignaciewie, Sądowi Rejonowemu w Pabianicach, Izbie Skarbowej w Pabianicach, Prokuratorze Okręgowej w Łodzi, Powiatowemu Inspektoratowi Weterynarii, MON, Państwowej Szkole Muzycznej w Pabianicach, ZSCKR w Ksawerowie),
- 437,6464 ha (w 2018 r. 438,2410 ha) oddano w trwałe zarząd GDDKiA (dot. nieruchomości zajętych pod drogi publiczne),
- 53,6367 ha oddano w najem i dzierżawę,
- 11,3838 ha oddano w użytkowanie (Polski Związków Działkowców),
- 0,6530 ha (w 2018 r. 0,7426 ha) oddano w użyczenie (Gmina Miejska Pabianice, Gmina Pabianice, Powiat Pabianicki),
- 36,3536 ha (w 2018 r. 38,1304 ha) stanowią nieruchomości nierozdysponowane.

ZABYTKI POWIATU

Powiat pabianicki nie posiada aktualnego powiatowego programu opieki nad zabytkami, nie posiada także wielu zabytków w swoim zasobie nieruchomości. Głównym zabytkowym obiektem będącym przedmiotem gospodarowania przez powiat pabianicki jest siedziba Starostwa Powiatowego w Pabianicach tzw. "Pałac Enderów".

Rysunek 6. Aktualność programów opieki nad zabytkami – stan na 2019 rok
(źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023).

Podobny obowiązek w zakresie opracowywania programów opieki nad zabytkami ciąży także na powiatach. W województwie łódzkim Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami (PPOnZ) sporządzono dla 6 powiatów: łowickiego (2018-2021), piotrkowskiego (2013-2016 i 2017-2020), skierniewickiego (2020-2023), wieruszowskiego (2018-2022) oraz łaskiego i opoczyńskiego (których dokumenty straciły aktualność przed upływem 2019 r.⁸⁴).

Lp.	Miejsowość	Gmina	Obiekt	Chronologia	Adres	Stan zachowania na 2020 r. ¹	Rekomendowane działania ²
1	Dłutów	Dłutów	Zespół dworsko-parkowy	XIX	Główna 4/6	ZL	RL
2	Kazimierz nad Nerem	Lutomiersk	Układ urbanistyczny z kościołem i zespołem stodoł	XIV		DB-	RLK
3	Ksawerów	Ksawerów	Zespół pałacowo-parkowy, pałac O. Kindlera	XIX	Szkolna 12	SR	RLK
4	Pabianice	Pabianice m.	Dwór kapituły krakowskiej	XVI	Stary Rynek 1	DB+	LKR
5	Pabianice	Pabianice m.	Pałac Enderów	XIX	Piłsudskiego J. 2	DDB-	RLK

6	Pabianice	Pabianice m.	Kościół parafialny św. Ma-teusza i Anny	XVI	Stary Rynek 22	DB+	LKR
7	Pabianice	Pabianice m.	Kościół ewangelicko- augsburski św. Piotra i Paw- ła	XIX	Zamkowa 8/Kiliński ego	DB	LKR

¹ Objaśnienia do skali oceny stanu zachowania: bardzo dobry (BDB), dobry (DB), średni (SR), zły (ZL).

² Objaśnienia do działań rekomendowanych: bieżące prace utrzymaniowe (BPU), lokalne działania konserwatorsko-remontowe (LKR), kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji (RLK), kompleksowa rewaloryzacja/rewitalizacja (RL).

Tabela 19. Obiekty i obszary reprezentatywne – ocena stanu zachowania oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2020-2023 (źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023).

Lp.	Miejscowość	Gmina	Numer stanowiska	Rodzaj stanowiska (chronologia)
1	Szydłów	Lutomiersk	Stanowisko nr 1	Grodzisko (IX-X w.)

Tabela 20. Lista zabytków archeologicznych uznanych za obszary i obiekty reprezentatywne (źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023).

INFRASTRUKTURA DROGOWA – DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Obszar powiatu pabianickiego zlokalizowany jest bardzo korzystnie względem układu dróg krajowych, co w połączeniu z centralną lokalizacją w Polsce zapewnia dogodne połączenie komunikacją kołową zarówno z większymi ośrodkami krajowymi jak i łatwe dotarcie do ośrodków za-

granicznych.

Rysunek 7. Mapa stanu budowy dróg krajowych, łódzkie (źródło: gddkia.gov.pl)

Oddanie do użytku odcinka drogi ekspresowej S8 (tzw. południowej obwodnicy Pabianic) o relacji wschód – zachód pozwoliło na znaczne odciążenie centrum miasta od ruchu kołowego. Zadaniem drogi S14 (kolejny odcinek w trakcie realizacji) ma być zapewnienie płynnej komunikacji kołowej w kierunku północnym. Powyższy układ drogowy ma zapewnić dobre skomunikowanie (w tym gmin powiatu pabianickiego) z krajową siecią autostrad.

Powiat pabianicki zarządza drogami o łącznej długości 183,452 km (w tym drogami o nawierzchni bitumicznej o długości: 168,702 km, tłuczniowej: 2,650 km oraz gruntowej: 12,1 km).

<i>Numer drogi</i>	<i>Przebieg drogi</i>
1112E	Konstantynów Ł. ul. Niesięcin, ul. Kręta, Krzywiec – (od granic m. Łodzi do granic Powiatu)
1512E	Zofiówka – Leszczyny Duże – (od granic Powiatu do drogi powiatowej nr 3310E)
2904E	Tuszyn –Czyżemin – (od granic Powiatu do drogi powiatowej nr 1512E)
3300E	Lutomiersk –Wodzierady – (od drogi wojewódzkiej nr 710 do granic Powiatu)
3301E	Lutomiersk –Włodzimierz – (od drogi wojewódzkiej nr 710 do granic Powiatu); Włodzimierz –Janowice (od granic Powiatu do granic Powiatu); Poleszyn -od granic Powiatu do granic Powiatu.
3302E	Konstantynów Ł. ul. Niesięcin, ul. Klonowa - (od drogi powiatowej nr 1112E do drogi wojewódzkiej nr 710)
3303E	Rypułtowicka –Ksawerów –Wola Zaradzyńska – (od granic Miasta Pabianice do granic Gminy Pabianice)
3304E	Pabianice ul. Wiejska – (od ul. Łaskiej do ul. Wileńskiej), ul. Wileńska, ul. Orła, ul. Grota Roweckiego – (od ul. Orlej do ul. Nawrockiego), ul. Nawrockiego – (od ul. Grota Roweckiego do ul. Warszawskiej)
3305E	Pabianice ul. Lutomińska – (od ul. Zamkowej do ul. Partyzanckiej)
3306E	Pabianice ul. Myśliwska – (od ul. Warszawskiej do ul. 20 Stycznia)
3307E	Konstantynów Ł. ul. 1 Maja, Kolejowa – (od drogi krajowej nr 711 do granic Powiatu); Pabianice ul. Konstantynowska, Rypułtowicka – (od ul. Warszawskiej do granic Miasta)
3308E	Pabianice ul. Piłsudskiego) –Szynkielew –Petrykozy –Kudrowice – (od granic Miasta Pabianice przez wieś Szynkielew I do drogi powiatowej nr 4911E)
3309E	Pabianice ul. Rydzynska-Rydziny – (do drogi powiatowej nr 3310E)
3310E	Mogilno Duże -Róża –Pawlikowice II –Rydziny –Leszczyny Duże
3311E	Pawlikowie I – (od drogi wojewódzkiej nr 485 do granic Gminy)
3312E	Pabianice ul. 3 Maja, 20 Stycznia - (od ul. Warszawskiej do ul. Granicznej)
3313E	Róża –Ślądkowice –Mierzączka Duża –Dłutów –Tażewy (gr. Pow. Pabianickiego/ Łódzkiego Wschodniego)
3314E	Porszewice (od DK 71) –Lutomiersk –Szydłów (do DP 3709E)
3315E	Malanów –Charbice (od granicy Powiatu do drogi powiatowej nr 3709E)
3706E	Kuciny –Kwiatkowice – (od granic Powiatu do granic Powiatu i od granic Powiatu do granic Powiatu)
3709E	Kałów –Mianów –Puczniew – (od drogi powiatowej nr 3706E do granicy Powiatu); Puczniew – Kazimierz –Lutomiersk – (od drogi powiatowej 3706E do drogi wojewódzkiej nr 710)
3719E	Sarnów –Malanów – (od drogi powiatowej nr 37 134 do granic Powiatu)
4911E	Pabianice (ul. Wspólna) – Janowice (do granic Powiatu)
4912E	Kiki –Mauryców; Mauryców –Dobroń; Dobroń –Talar (do granic Powiatu)
5102E	Konstantynów Ł. ul. Zgierska – (od drogi krajowej nr 711 do granic Powiatu)
5166E	Lutomiersk (od DW 710) –Babice (do gr. pow. pabianickiego)

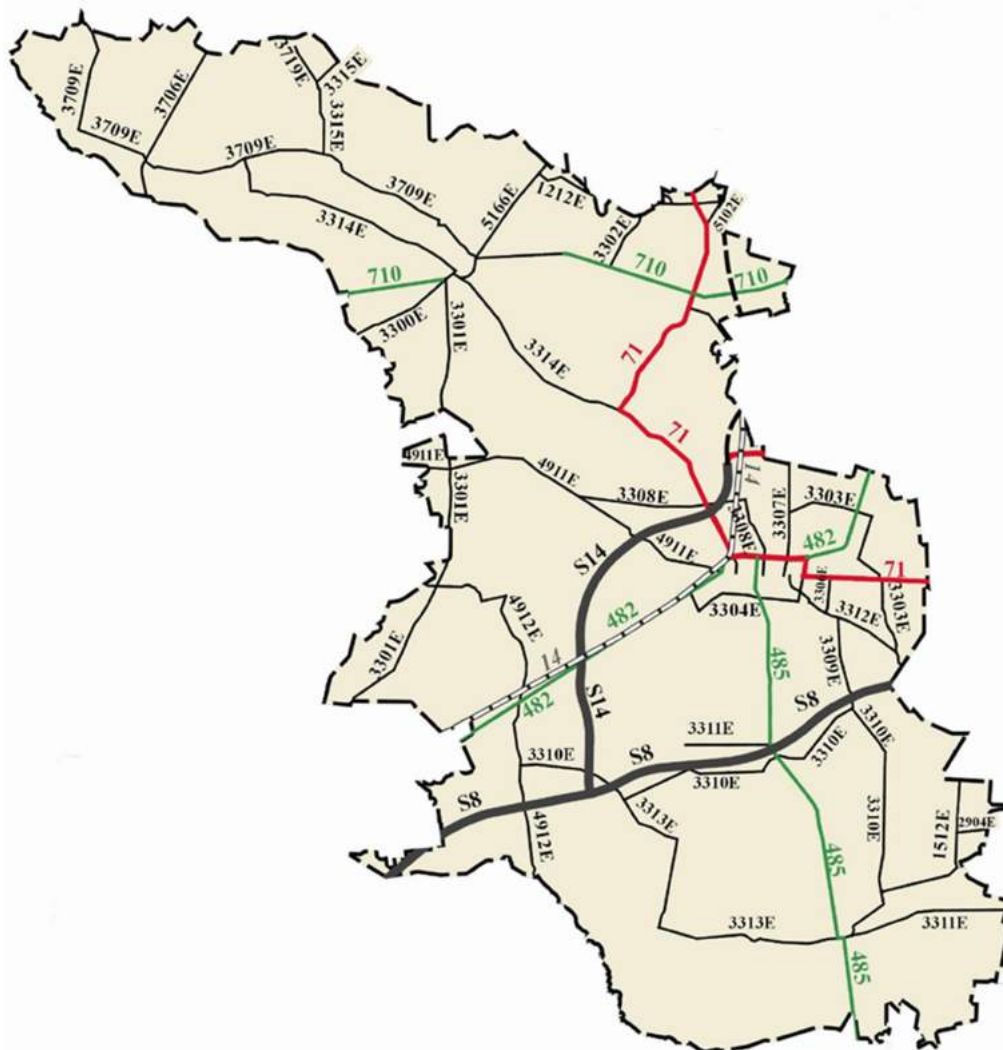

Tabela 21. Drogi Powiatowe w Powiecie Pabianickim.

Rysunek 8. Drogi w Powiecie Pabianickim.

TRANSPORT PUBLICZNY

Głównym realizatorem usług transportowych na terenie powiatu jest Miejski Zakład Komunikacyjny Sp. z o.o. z siedzibą w Pabianicach (w skrócie MZK), który realizuje łącznie siedem linii autobusu miejskiego (w granicach miasta Pabianice) oraz sześć linii autobusu podmiejskiego, obejmującego gminę wiejską Pabianice, gminę Ksawerów oraz gminę Rzgów (powiat łódzki wschodni).

Ponadto, na mocy porozumień z gminą Łask (powiat łaski) oraz Łodzią (miasto na prawach powiatu) realizowane są usługi transportu publicznego wykraczające poza granice powiatu Pabianickiego. Na mocy porozumienia z gminą Łask realizowane jest połączenie autobusowe linii D, które odbywa się pomiędzy dworcem PKP oraz zajezdnią autobusową Waltera-Jankego w mieście Pabianice, a dworcem PKP w Łasku. Zadanie to realizuje Zakład Komunikacji Miejskiej w Łasku. W imieniu miasta Łódź usługi transportowe realizuje z kolei Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne

Sp. z o.o. z siedzibą w Łodzi (w skrócie MPK). Na mocy porozumienia MPK realizuje cztery linie autobusowe: 97B pomiędzy Łodzią a Niesięcinem (gmina Konstantynów Łódzki), 94 pomiędzy

Łodzią a Konstantynowem Łódzkim, 43B pomiędzy Łodzią a Lutomierskiem oraz Z41 pomiędzy Łodzią a miastem Pabianice. Linia autobusowa Z41 stanowi komunikację zastępczą dla linii tramwajowej, która jest aktualnie modernizowana w ramach projektu „Łódzki Tramwaj Metropolitalny: etap Pabianice – Ksawerów” współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 i budżetu państwa. Ponadto, na skutek ograniczenia pasażerów od grudnia 2020 roku zawieszona jest nocna linia autobusowa N4 pomiędzy Łodzią a miastem Pabianice (realizowana przez MPK).

Istotne znaczenie dla transportu ponadlokalnego mają połączenia PKS, które odbywają się z powiatu pabianickiego w obrębie województwa łódzkiego, w kierunku Bełchatowa (powiat bełchatowski), Radomska (powiat radomszczański), Rzgowa i Romanowa (powiat łódzki wschodni), Zduńskiej Woli (powiat zduńskowolski), Sieradza i Widawy (powiat sieradzki), Wielunia (powiat wieluński),

a także poza granice województwa w kierunku Częstochowy (województwo śląskie) oraz Wrocławia (województwo dolnośląskie). Znaczenie w transporcie ponadlokalnym mają również przewoźnicy prywatni, tzw. BUS. Na terenie powiatu pabianickiego działalność prowadzą:

- PPHU „MS KRIS” Krzysztof Gierczak pomiędzy miastem Pabianice a miastem Łódź,
- Adam Gierczak pomiędzy miastem Pabianice a miastem Łódź,
- ES-KA-ES pomiędzy miastem Pabianice a Konstantynowem Łódzkim,
- PHU „OLA” Tomasz Trzeszczak pomiędzy miastem Pabianice a Lutomierskiem,
- PUH NKM Mariusz Nowak pomiędzy miastem Pabianice a Rydzynami (gmina Pabianice),
- DYLIŻANS-BUS pomiędzy Bełchatowem a Łodzią przez miasto Pabianice,
- Sebastian Szubert przewóz osób pomiędzy Bełchatowem a Łodzią przez miasto Pabianice,
- TRANSFER SERVICE Dominik Szubert pomiędzy Bełchatowem a Łodzią przez miasto Pabianice.

Powiat pabianicki położony jest w granicach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej, w związku z czym przez jego obszar przebiega linia kolejowa 14, która została zmodernizowana na całej trasie pomiędzy Łodzią a Sieradzem. W efekcie pracom poddano tory kolejowe, jak i infrastrukturę taką jak przystanki komunikacji kolejowej. W granicach powiatu pabianickiego znajdują się trzy przystanki, w Dobroniu i Chechle (gmina Dobroń) oraz w mieście Pabianice (dworzec PKP). Jednakże, w planach jest utworzenie dodatkowego przystanku zwanego Pabianice-Północ zlokalizowanego przy ul. Lutomierskiej w Pabianicach (w pobliżu granicy z gminą wiejską Pabianice).

14.2. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

STRUKTURA RYNKU PRACY

„Wybierz pracę, którą kochasz, a nie będziesz pracować ani jednego dnia przez całe życie.” - Konfucjusz

Pojęcie rynku pracy ma wymiar ekonomiczny, społeczny i przestrzenny. Z punktu widzenia sensu ekonomicznego, wysokość płac wynika bezpośrednio z konfrontacji popytu i podaży na pracę.

Kształtowanie się tego rynku wynika także w sposób bezpośredni z demografii i co za tym idzie z popytu na dobra konsumpcyjne. Potrzeby gospodarcze zwiększenia produkcji wpływają bezpośrednio na zwiększenie wzrost zatrudnienia, tak w sektorze produkcyjnym, jak i w usługach go wspierających. Zrównoważony rynek pracy w Powiecie, ma szanse zaspokajać podstawowe i najważniejsze potrzeby mieszkańców, kreując w drugiej kolejności coraz bardziej „wartościowe” miejsca pracy. Praca, która stawia na wiedzę, umiejętności i know-how jest niezbędna by poziom życia całej społeczności się podnosił w sposób ciągły i harmonijny.

Potencjał lokalnego rynku zależy od wielkości popytu na pracę zgłaszanego przez funkcjonujące na terenie gminy firmy. Popyt zaś generowany jest przez przedsiębiorców, którzy gotowi są inwestować swoje pieniądze w miejscach spełniających ich wymagania. Z tego też powodu niezmiernie istotne jest zwiększanie poprzez różnorakie działania atrakcyjności inwestycyjnej Powiatu. Zaspokojenie podstawowej podaży będzie wpływać na pojawienie się popytu na pracowników wykwalifikowanych – z większymi kompetencjami.

Kolejnym istotnym czynnikiem, który wpływa na ostateczny efekt, są sprawnie działające instytucje związane z rynkiem pracy – podmioty kształtujące politykę gospodarczą, PUP-y, agencje zatrudnienia, szkoły i ośrodki kształcenia zawodowego.

W Powiecie Pabianickim zdecydowana większość ludności mieszka w dwóch największych miastach: Pabianicach i Konstantynowie Łódzkim. To właśnie z tego powodu ¾ bezrobocia w Powiecie notowana jest właśnie w tych dwóch ośrodkach. Z drugiej strony, bardzo silnie na rynek pracy w tych dwóch ośrodkach wpływa bliskość metropolii jaką jest Łódź. Bardzo dobre skomunikowanie tych trzech ośrodków pozwala zwiększać podaż pracy, niezależnie od geograficznego i administracyjnego lokowania się pracodawców. Powiat Pabianicki ma zdecydowanie większy potencjał od Łodzi w przyciąganiu inwestorów, których inwestycje są ziemią chłonne. Takich terenów brak jest w silnie zurbanizowanej Łodzi, a to z kolei wpływa stymulująco na rozwój gospodarki wraz z rynkiem pracy.

Demograficzne uwarunkowania społeczeństwa w Polsce, które się w bardzo szybko starzeje i depopuluje, zauważalne są także w Powiecie Pabianickim. Zmiany demograficzne mają bezpośredni wpływ na rynek pracy, ale także na aspekty społeczne i socjalne mieszkańców. Zachodzące zmiany widoczne są już gołym okiem i postępują rok rocznie.

		2015	2016	2017	2018
Wiek przedprodukcyjny	%	16,2	16,3	16,4	16,5
Wiek produkcyjny	%	61,2	60,5	59,8	59,2
Wiek poprodukcyjny	%	22,5	23,2	23,7	24,3
Wiek nieprodukcyjny (przedprodukcyjny + poprodukcyjny)	%	38,7	39,5	40,1	40,8

Tabela 22 Podstawowe dane dotyczące struktury wiekowej dotyczące struktury wiekowej ludności Powiatu Pabianickiego
(źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

W załączonej tabeli wyraźnie można dostrzec trend starzenia się społeczeństwa. Cieszyć może jedynie niewielki wzrost w grupie przedprodukcyjnej, który jednak nie zniweluje znacznego zwiększania się grupy poprodukcyjnej. Niesie to za sobą ryzyko zwolnienia gospodarczego, które jednak można minimalizować poprzez zdecydowanie większe otwieranie rynku pracy na cudzoziemców.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, na dzień 31 grudnia 2019 roku w Polsce mieszkało 2.106.101 obcokrajowców, a wśród nich:

- Ukraińców - 1.351.418;
- Białorusinów - 105.404;
- Niemców - 77.073;
- Mołdawian - 37.338;
- Rosjan - 37.030;
- Hindusów - 33.107;
- Gruzinów - 27.917;
- Wietnamczyków - 27.386;
- Turków - 25.049;
- Chińczyków - 23.838;

Co ciekawe, według eksperymentalnego badania GUS, liczba cudzoziemców mieszkających w Polsce, zmniejszyła się o ponad 10 % i to tylko w marcu i kwietniu 2020 roku. Na tak drastyczną zmianę mogły mieć wpływ: otwarcie rynku niemieckiego dla pracowników ze wchodu oraz pandemii COVID-19. Tym niemniej zauważyć trzeba, iż rynek pracy dla obcokrajowców jest bardzo chimeryczny. W celu ustabilizowania rynku pracy, odpowiednie instytucje powinny przygotować plan mający na celu zwiększania liczby pracowników, poprzez próbę związania ich z ziemią, na której będą żyli. Działania, które można podejmować by przekonać obcokrajowców do wiązania swojej przyszłości z Powiatem Pabianickim to np.: tanie mieszkania na wynajem, dostęp do pożyczek i dotacji na rozwój firm, nauka języka polskiego, pomoc w znalezieniu pracy itp.

W 2019 roku znacząco wzrosła – w stosunku do roku 2018 - liczba oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcom. W 2018 roku było ich 1.822, w 2019 roku ponad czterokrotnie więcej - 7.475. Na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcom mogą pracować tylko obywatele Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy. Jest to procedura uproszczona.

	2016	2017	2018	2019
Ogółem	209	210	215	226

Tabela 23. Pracujący na 1000 mieszkańców (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

		2016	2017	2018	2019
Pracujący ogółem	osoba	28.952	29.089	29.686	31.022
Pracujący mężczyźni	osoba	13.844	13.788	14.182	15.056
Pracujące kobiety	osoba	15.108	15.301	15.504	15.966

Tabela 24. Pracujący ogółem (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

		2016	2017	2018	2019
Ogółem	osoba	28.952	29.089	29.686	31.022
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	osoba	4.258	4.279	4.052	4.027
Przemysł i budownictwo	osoba	11.767	11.719	12.110	12.286

Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	osoba	5.024	5.145	5.475	6.665
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	osoba	1.000	985	967	923
Pozostałe usługi	osoba	6.903	6.961	7.082	7.121

Tabela 25. Pracujący ogółem w sektorach (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Pozytywnie należy podchodzić do danych, które pokazują wzrost wskaźnika pracujących na 1000 mieszkańców. Wpływ na te dane mieć może właśnie liczba cudzoziemców rozpoczynająca pracę w Powiecie, wchodzenie młodych ludzi na rynek pracy czy aktywizacja osób, które poza nim pozostawały dotychczas.

Przez ostatnie kilka lat bezrobocie w Polsce malało w sposób ciągły. Trend ten niestety w najbliższym czasie zgodnie z opiniami ekspertów, ma się odwrócić. Bezpośrednim winowajcą takiej sytuacji jest pandemia COVID – 19, która w sposób decydujący i bezpośredni wpłynie na wiele aspektów życia mieszkańców Powiatu Pabianickiego.

W odniesieniu do większości zawodów, w Powiecie Pabianickim istnieje równowaga pomiędzy popytem i podażą. Istnieją jednak zawody o dużym bądź bardzo dużym popycie i niewielkiej podaży¹, należą do nich:

- Lekarze;
- Pielęgniarki;
- Fizjoterapeuci;
- Ratownicy medyczni;
- Nauczyciele;
- Kierowcy;
- Magazynierzy;
- Kucharze;
- Elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy;
- Murarze;
- Monterzy;
- Ślusarze;
- Spawacze;
- Operatorzy budowlani;
- Operatorzy maszyn;
- Pracownicy fizyczni;
- Pracownicy ds. rachunkowości i finansów;
- Technicy budownictwa.

		2017	2018	2019	2020
Ogółem	%	7,8	6,9	6,2	6,9

¹ Źródło: Barometr Zawodów 2020

Ogółem (Polska = 100)	%	118,2	119,0	119,2	111,3
-----------------------	---	-------	-------	-------	-------

Tabela 26. Stopa bezrobocia rejestrowanego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Z wyżej przywołanych danych widać, jak zmniejszało się bezrobocie do roku 2020, w którym to nagle zaczęło wzrastać. Co ciekawe, w odniesieniu do całej Polski sytuacja nie jest aż tak negatywna. Powodem może być wiele czynników, ale głównym jest z pewnością to, iż Powiat Pabianicki opiera się na branżach odpornych na lock down, takich jak: produkcja czy logistyka. Brak rozwiniętej gałęzi turystyczno – hotelarsko – gastronomicznej powoduje, iż lokalna gospodarka w przypadku COVID-19 będzie bardziej odporna na niekorzystne implikacje.

W podziałach na wiek i wykształcenie, bezrobocie w Powiecie Pabianickim wygląda następująco:

	2017	2018	2019	2020
Ogółem	3.559	3.174	2.890	3.253
Wyższe	376	369	354	402
Policealne, średnie zawodowe	638	580	488	589
Średnie ogólnokształcące	445	370	365	424
Zasadnicze zawodowe/branżowe	846	703	637	697
Gimnazjalne i poniżej	1.254	1.152	1.046	1.141

Tabela 27. Bezrobotni według wykształcenia (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Ogółem	3.559	3.174	2.890	3.253
Bez stażu pracy	255	214	192	230
1 rok i mniej	632	565	531	597
1 - 5 lat	706	652	626	726
5 - 10 lat	605	569	506	555
10 - 20 lat	677	600	531	604
20 - 30 lat	516	421	368	402
Powyżej 30 lat	168	153	136	139

Tabela 28. Bezrobotni zarejestrowani wg stażu pracy (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Ogółem	3.559	3.174	2.890	3.253
24 lata i mniej	286	245	227	283
25 i więcej	3.273	2.929	2.663	2.970
25-34	782	709	621	667
35-44	918	850	783	846
45-54	764	681	638	739
55 i więcej	809	689	621	718

Tabela 29. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
3 miesiące i mniej	1.084	967	840	696
3 - 6 miesięcy	580	492	441	495
6 - 12 miesięcy	634	539	509	717
Powyżej 12 miesięcy	1.261	1.176	1.100	1.345

12 - 24 miesięcy	547	515	457	620
Powyżej 24 miesięcy	714	661	643	725
Ogółem	3.559	3.174	2.890	3.253

Tabela 30. Bezrobotni zarejestrowani wg czasu pozostawania bez pracy (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

		2017	2018	2019	2020
Ogółem	osoba	1.261	1.176	1.100	1.345
Ogółem w % bezrobotnych ogółem	%	35,4	37,1	38,1	41,3
Mężczyźni w % bezrobotnych mężczyzn	%	33,6	35,3	36,5	41,9
Kobiety w % bezrobotnych kobiet	%	37,3	38,9	39,7	40,8
W % ludności aktywnej zawodowo	%	2,8	2,6	2,3	2,9
Bezrobotni w wieku 55-64 lat pozostający bez pracy przez okres dłuższy niż 1 rok	%	46,4	47,6	46,9	49,0
Ogółem	osoba	3.559	3.174	2.890	3.253

Tabela 31. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Ogółem	359	323	314	285
Mężczyźni	214	183	183	166
Kobiety	145	140	131	119

Tabela 32. Bezrobotni niepełnosprawni zarejestrowani według płci (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Z danych powyżej wyciągnąć można kilka istotnych informacji i wniosków. Po pierwsze, wyższe wykształcenie nie gwarantuje lepszego odnalezienia się na rynku pracy. Podaż osób z wykształceniem wyższym humanistycznym jest zbyt wysoka, co przekłada się na trudności w znalezieniu pracy. W dalszym ciągu ponad 30 % wszystkich bezrobotnych to osoby najslabiej wykształcone – ten trend jest stały.

Co ciekawe ilość osób bezrobotnych według stażu pracy w podziale na grupy jest zbliżona przy czym najmniejsze grupy to osoby bez stażu pracy i z największym stażem. Jeśli chodzi o pierwszą grupę to najpewniej, osoby młode po zdobyciu wykształcenia są skłonne szukać pierwszej pracy za granicą, co pozwala zdobyć doświadczenie i pieniądze niezbędne na swój życiowy start. Co do drugiej grupy, to oczywistym jest, że osoby z doświadczeniem powyżej 30 lat szukają rozwiązań przyczyniających się do przejścia na emeryturę.

Niezmiernie pocieszający jest także fakt, iż osoby niepełnosprawne coraz rzadziej odwiedzają urzędy pracy w celu rejestracji. Ten trend się utrzymuje i to także w roku pandemii, która w żaden sposób nie wpłynęła na pogorszenie sytuacji ekonomicznej osób niepełnosprawnych.

Z perspektywy pracownika, istotne jest także bezpieczeństwo w miejscu pracy. Co prawda ilość wypadków i poszkodowanych jest na podobnym poziomie rokrocznie, to jednak należałoby przeprowadzać kampanie uświadamiające tak pracowników, jak i pracodawców co to potrzeby działania zgodnie z wytycznymi BHP.

	2016	2017	2018	2019
Wypadki ogółem	181	201	220	212
Wypadki kobiety	87	94	104	86
Wypadki mężczyźni	94	107	116	126

Tabela 33. Poszkodowani w wypadkach przy pracy (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Przed Powiatem Pabianickim stoi wiele wyzwań związanych z regulowaniem i wpływaniem na rynek pracy. Najważniejszym z pewnością jest zapobieganie eskapizmowi – szczególnie ludzi młodych, którzy szukają miejsca do życia, zasobnego w dobrej jakości miejsca pracy, w których otrzymać będą satysfakcjonujące wynagrodzenie.

Jednocześnie niezmiernie istotnym wydaje się wypracowanie odpowiedniej strategii dotyczącej wsparcia cudzoziemców przybywających do Powiatu w celu znalezienia lepszego miejsca do życia. Wszelkie programy pomocowe będą wpływały na minimalizację skutków starzenia się społeczeństwa, a co za tym idzie spowolnienia gospodarczego w przyszłości.

Jednocześnie należy przygotować plany wyjścia z kryzysu po-COVIDowego i wprowadzić go w życie.

14.3. WYMIAR SPOŁECZNY

EDUKACJA

„Co my wiemy, to tylko kropelka. Czego nie wiemy, to cały ocean.” – Isaak Newton

Nauka jest jednym z niewielu tak ważnych w życiu każdego człowieka obszarów. O ile najczęstsze obcowanie z nią przypada na naszą młodość, o tyle mamy z nią do czynienia przez całe nasze życie. Nasze dzieci, ale także my sami podczas dorosłości potrzebujemy bodźców rozwojowych, których doświadczać będziemy w przyjaznej atmosferze, bezpiecznych miejscach i korzystając z najnowocześniejszego sprzętu. Dzięki temu oraz cierpliwości i merytorycznej wiedzy pedagogów jesteśmy w stanie wpływać na rozwój lokalnej społeczności.

Z uwagi na przepisy, Powiat Pabianicki jest organem prowadzącym nauczanie dla szkół ponadpodstawowych. Natomiast gminy wchodzące w skład powiatu są zobowiązane do prowadzenia nauczania przedszkolnego i wczesnoszkolnego.

Powiat Pabianicki jest organem prowadzącym następujące placówki:

- 1) I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego w Pabianicach;
- 2) II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi w Pabianicach;
- 3) Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Kilińskiego w Pabianicach;
- 4) Zespół Szkół Nr 2 im. prof. dr. inż. Janusza Groszkowskiego w Pabianicach;
- 5) Zespół Szkół Nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic w Pabianicach;
- 6) Zespół Szkół Specjalnych Nr 4 im. Marii Grzegorzewskiej w Konstancynie Łódzkiej;

7) Zespół Szkół Specjalnych Nr 5 im. Marii Konopnickiej w Pabianicach;

Dodatkowo, zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2019, na terenie Powiatu Pabianickiego zlokalizowanych jest 32 Szkół Podstawowych, w których znajdowały się 472 oddziały. Z usług tych szkół korzystało 8.773 uczniów. Zaznaczyć należy, iż ilość szkół oraz uczniów, w stosunku do roku 2018, wzrosła.

W Powiecie znajduje się także 38 publicznych i niepublicznych przedszkoli oraz punktów przedszkolnych. Liczba ta systematycznie wzrasta, choć nie w sposób skokowy.

Dla prawidłowego rozwoju gospodarczego Powiatu, niezbędne są szkoły zawodowe, które kształcą przyszłych specjalistów na najwyższym poziomie.

Zespół Szkół Nr 1 w Pabianicach, w technikum kształci uczniów w następujących kierunkach:

- a) Technik pojazdów samochodowych;
- b) Technik mechanik;
- c) Technik mechatronik;
- d) Technik mechatronik (z innowacją e-sport);
- e) Technik budownictwa i architektury wnętrz.

Jeśli chodzi natomiast o kierunki nauczania w branżowej szkole I stopnia to są one następujące:

- a) Mechanik pojazdów samochodowych;
- b) Blacharz samochodowy;
- c) Mechatronik;
- d) Operator obrabiarek skrawających;
- e) Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie;
- f) Monter sieci i instalacji sanitarnych;
- g) Stolarz;
- h) Fryzjer;
- i) Cukiernik;
- j) Piekarz;
- k) Sprzedawca;
- l) Tapicer;
- m) Kucharz.

Zespół Szkół Nr 2 w Pabianicach, prowadzi liceum ogólnokształcące o profilu mundurowo – sportowym natomiast w technikum kształci uczniów w następujących kierunkach:

- a) Technik informatyk;
- b) Technik grafiki i poligrafii cyfrowej;
- c) Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej;
- d) Technik technologii żywności;
- e) Technik analityk (z elementami kosmetologii);
- f) Technik elektronik;
- g) Technik automatyk transportu bliskiego;
- h) Technik elektryk;

- i) Technik ochrony środowiska;
- j) Elektryk;
- k) Elektromechanik;
- l) Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego.

Zespół Szkół Nr 3 w Pabianicach, prowadzi liceum ogólnokształcące o profilu socjalnym natomiast w technikum kształci uczniów w następujących kierunkach:

- a) Technik logistyk;
- b) Technik spedytor;
- c) Technik ekonomista;
- d) Technik handlowiec;
- e) Technik reklamy;
- f) Technik fotografii i multimediiów;
- g) Technik hotelarstwa;
- h) Technik organizacji i turystyki;
- i) Technik usług fryzjerskich.

Jeśli chodzi natomiast o kierunki nauczania w branżowej szkole I stopnia to są one następujące:

- a) Sprzedawca;
- b) Fotograf.

Zespół Szkół Specjalnych Nr 4 w Konstancynie Łódzkiej, prowadzi szkołę podstawową oraz szkołę przysposabiającą do pracy.

Zespół Szkół Nr 5 w Pabianicach, jest szkołą branżową kształcąca uczniów w następujących kierunkach:

- a) Kucharz;
- b) Pracownik pomocniczy w gastronomii;
- c) Stolarz;
- d) Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej;
- e) Mechanik pojazdów samochodowych;
- f) Fryzjer;
- g) Sprzedawca.

Szkoły, które znajdują się w gestii Powiatu Pabianickiego mają szerokie spektrum kierunków nauczania. Każdy z uczniów może znaleźć coś ciekawego dla siebie. Powielane są jedynie te kierunki, których absolwenci są licznie poszukiwani, a ich braki na rynku likwidowane są poprzez częste zatrudnianie obcokrajowców. Tym niemniej należy zastanowić się nad przygotowaniem kolejnych roczników, do prac dających im nowe możliwości rozwoju po rozpoczęciu kariery zawodowej. Wśród nowych zawodów, które mogłyby być rozważone przez właściwe organy znajdują się między innymi:

- a) Technik dekarstwa;
- b) Technik stylisty;
- c) Technik programowania;

- d) Technik robotyki;
- e) Podolog;
- f) Specjalista ds. social mediów;
- g) Traffic manager;
- h) Animator.

Od 2012 roku liczba uczniów uczęszczających do techników w Powiecie Pabianickim jest na stabilnym poziomie i oscyluje w przedziale 1.100 – 1.200 uczniów rocznie. Około 33% z uczniów stanowią kobiety. Możliwości nauczania w technikach nie są przekroczone o czym świadczyć może fakt, iż w Powiecie Pabianickim przypada na jeden oddział tylko 21,7 ucznia co jest niższym wynikiem niżli w województwie (22,9), a także średnio w całym kraju (23,8).

Prawie połowa uczniów szkół ponadpodstawowych w Powiecie uczy się języka angielskiego, języka niemieckiego około 40%, 4% francuskiego i po 3 % hiszpańskiego i rosyjskiego.

Niebagatelne znaczenie dla rozwoju dzieci i młodzieży mają projekty realizowane bezpośrednio przez Powiat Pabianicki bądź jednostki mu podległe. Wykorzystanie funduszy unijnych bądź funduszy krajowych (Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) wpływa w sposób istotny na poprawę jakości nauczania, zwłaszcza podczas pandemii COVID-19. Nie zmienia to faktu, iż z punktu widzenia poprawy kształcenia i dostosowania go do potrzeb XXI wieku niezbędne są projekty, które w sposób daleko idący wpłyną na rozwój młodzieży dostosowany do wyzwań stawianych przez ówczesny świat.

Wybrane projekty, które udało się zrealizować bądź są w trakcie realizacji w zakresie szkolnictwa to:

- a) **Wykorzystaj szansę - osiągniesz sukces. Praktyki zagraniczne uczniów ZS Nr 2 w Pabianicach;**
- b) **Europejskie praktyki zawodowe dla uczniów Zespołu Szkół nr 2 w Pabianicach**
- c) **„Zagraniczny staż drogą rozwoju kompetencji kluczowych” - Europejskie praktyki zawodowe dla uczniów Zespołu Szkół nr 3 w Pabianicach;**
- d) **Europejskie praktyki zawodowe dla uczniów Zespołu Szkół nr 2 im. prof. Janusza Groszkowskiego w Pabianicach jako szansa rozwoju zawodowego i osobistego”;**
- e) **Mobilność międzynarodowa uczniów jako narzędzie wspierające walkę z wykluczeniem cyfrowym osób z niepełnosprawnościami;**
- f) **Europejski Staż - dobrym startem w przyszłość;**
- g) **Staż zagraniczny drogą rozwoju kompetencji zawodowych uczniów z ZS 3 Pabianice;**
- h) **Zagraniczne praktyki kluczem do sukcesu zawodowego na europejskim rynku pracy;**
- i) **Dobry zawód - dobra praca;**
- j) **„Krok ku Europie”;**
- k) **Wykorzystaj szansę - osiągniesz sukces. Praktyki zagraniczne uczniów ZS Nr 2 w Pabianicach;**
- l) **Zagraniczne staże początkiem kariery zawodowej;**
- m) **Jutro należy do zawodowców;**
- n) **Nowoczesne technologie gwarancją sukcesu w kształceniu uczniów Zespołu Szkół nr 2 w Pabianicach;**
- o) **Staż zawodowe – drogą do kariery;**
- p) **Chcę być najlepszy w swoim zawodzie;**

- q) Zaprogramuj się na przyszłość-projekt podnoszący kwalifikacje zawodowe uczniów Zespołu Szkół nr 2 im. prof. Janusza Groszkowskiego;
- r) Staże zawodowe - drogowskazem sukcesu;
- s) Zdalna szkoła-wsparcie dla szkół Powiatu Pabianickiego;
- t) Zagraniczny staż krokiem w zawodową przyszłość.

Mnogość projektów realizowanych przy wykorzystaniu pozyskanego dofinansowania przez Powiat Pabianicki jest więcej niż zadowalająca, co pozwala mieć nadzieję, że przy utrzymanym podobnym kursie pozyskiwania środków zewnętrznych, edukacja będzie w dalszym ciągu zyskiwać.

Zdawalność egzaminów maturalnych w Powiecie Pabianickim jest ogólnie na nieco niższym poziomie niż średnio w Województwie Łódzkim. Wynik ten byłby zdecydowanie gorszy od wojewódzkiego, gdyby nie oba pabianickie licea, które windują do góry wynik, co jednak nie zmienia faktu, iż ogólne statystyki w innych powiatach także są poprawiane przez wyniki liceów.

Z danych przekazywanych przez OKE można także wysnuć wniosek, iż w Powiecie Pabianickim uczniowie są najlepiej przygotowywani do egzaminu maturalnego z języków obcych a najgorzej z matematyki.

Placówka edukacyjna	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego	89,70	97,90	98,51	99,22	97,98	92,23	95,60
II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi	93,55	88,06	96,23	94,74	95,59	96,77	95,08
Liceum Ogólnokształcące im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa 1000-lecia	57,58	50,00	72,73	56,52	bd	bd	bd
Zespół szkół nr 1 im. Jana Kilińskiego	49,06	73,81	69,23	52,00	70,97	76,19	45,45
Zespół szkół nr 2 im. prof. dr. inż. Janusza Groszkowskiego	71,08	88,41	70,42	78,57	77,11	75,19	69,05
Zespół szkół nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic	51,22	44,44	56,47	46,43	56,76	49,25	44,68
Pozostałe placówki w powiecie pabianickim	36,46	48,65	58,44	60,00	46,27	54,67	50,00
Powiat pabianicki (ogółem)	71,06	77,02	78,89	76,68	78,78	77,44	71,67
Województwo łódzkie	71,00	74,04	79,70	79,85	79,61	79,84	72,49

Tabela 34. Zdawalność egzaminu maturalnego (%) w latach 2014-2020 (źródło: <http://www.oke.lodz.pl/>).

Placówka edukacyjna	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego	65,90	76,53	77,64	74,42	75,64	71,04	72,21
II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi	71,17	71,88	73,28	71,64	73,12	96,40	68,84
Liceum Ogólnokształcące im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa 1000-lecia	48,83	55,46	64,39	51,02	bd	bd	bd
Zespół szkół nr 1 im. Jana Kilińskiego	46,60	59,98	53,90	47,95	52,47	48,82	39,96
Zespół szkół nr 2 im. prof. dr. inż. Janusza Groszkowskiego	51,98	66,08	56,43	59,22	54,57	55,22	56,24
Zespół szkół nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic	44,44	51,73	49,00	46,98	47,22	32,77	44,32
Pozostałe placówki w powiecie pabianickim	40,99	49,84	50,49	47,62	44,24	47,34	51,06
Powiat pabianicki (ogółem)	56,36	64,37	62,74	60,35	61,00	58,46	57,55
Województwo łódzkie	55,84	60,40	62,00	60,41	60,74	59,85	57,50

Tabela 35. Średnia wyników egzaminu maturalnego (obowiązkowa część pisemna) (%) w latach 2014-2020 (źródło: <http://www.oke.lodz.pl/>).

Placówka edukacyjna	Język polski	Matematyka	Język obcy
I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego	60,03	71,59	85,16
II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi	61,55	64,30	80,69
Liceum Ogólnokształcące im. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego Prymasa 1000-lecia	bd	bd	bd
Zespół szkół nr 1 im. Jana Kilińskiego	26,60	35,33	58,36
Zespół szkół nr 2 im. prof. dr. inż. Janusza Groszkowskiego	48,24	47,41	73,06
Zespół szkół nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic	41,98	33,38	57,60
Pozostałe placówki w powiecie pabianickim	44,68	35,41	56,69
Powiat pabianicki (ogółem)	50,45	50,89	71,34
Województwo łódzkie	50,58	52,18	69,78

Tabela 36. Średnia wyników egzaminu maturalnego w roku 2020 (obowiązkowa część pisemna) (%) (źródło: <http://www.oke.lodz.pl/>).

OPIEKA ZDROWOTNA

„Lekarz leczy, natura uzdrawia” – Hipokrates

W chwili obecnej, żaden szpital nie znajduje się w gestii zarządczej Starostwa Powiatowego w Pabianicach.

Największym szpitalem działającym na terenie Powiatu Pabianickiego jest Pabianickie Centrum Medyczne Sp. z o.o. Organem stanowiącym jest w tym przypadku gmina miejska Pabianice, która posiada 100 % udziałów w spółce.

W skład szpitala wchodzi następujące jednostki Ambulatoryjnej Opieki Medycznej z Centrum Diagnostyki:

- 1) Pabianickie Centrum Rehabilitacji;
- 2) Pabianickie Centrum Psychiatryczne – Ambulatorium;
- 3) Zakład Diagnostyki Obrazowej i Elektrodiagnostyki;
- 4) Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej;
- 5) Zakład Patomorfologii;
- 6) Przychodnia Specjalistyczna;
- 7) Przychodnia Stomatologiczna;
- 8) Przychodnia POZ;
- 9) Przychodnia Nr. 3;
- 10) Nocna Świąteczna Pomoc Medyczna POZ;
- 11) Dzienny Dom Opieki Medycznej;

Dodatkowo szpital im. E. Biernackiego składa się z:

- 1) Szpitala;
- 2) Pabianickiego Centrum Rehabilitacji;
- 3) Pabianickiego Centrum Psychiatrycznego;

4) Pabianickiego Centrum Gastroenterologii, Chirurgii Małoinwazyjnej i Endoskopowej

W skład szpitala wchodzi Centrum Medycznej Opieki Pozaszpitalnej: Zakład Opiekuńczo – Lecznicy.

Należy jednocześnie zauważyć, że liczba łóżek szpitalnych z roku na rok maleje w sposób drastyczny, w latach 2017 – 2019 zmniejszyła się bowiem o 25 %.

Co niepokojące, pomimo niewielkiego wzrostu w latach 2018-2019, liczba lekarzy zajmujących się pacjentami spadła w stosunku do 2017 o blisko 29%:

	2017	2018	2019
Lekarze	719	502	515
Pielęgniarki	467	396	398

Tabela 37. Personel medyczny pracujący w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Na terenie Powiatu Pabianickiego na dzień 31 grudnia 2019 roku, znajdowały się 74 przychodnie, co daje 6 przychodni na każde 10 tysięcy mieszkańców.

W dalszym ciągu najczęstszą przyczyną śmierci mieszkańców Powiatu (dane na rok 2018) są choroby krążenia – 36,9 %, nowotwory – 24,8 % i choroby układu oddechowego – 7,6 %.

W Powiecie Pabianickim zmniejsza się systematycznie także liczba aptek i punktów aptecznych. W chwili obecnej działają tu 43 apteki. Jeżeli zaś chodzi o obsługę, to w 2019 roku stanowiło ją 110 farmaceutów z tytułem magistra. Z uwagi na regulacje rządowe liczba aptek w dalszym ciągu będzie spadała w najbliższym czasie.

W celu prób rozwiązania problemu bezpłodności wśród mieszkańców, Zarząd Powiatu Pabianickiego przyjął Program Polityki Zdrowotnej pn.: „Dofinansowanie do leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego dla mieszkańców Powiatu Pabianickiego w latach 2019-2023”. Do początku lutego 2021 roku, program ten pomógł rodzicom 12 dzieci, które urodziły się właśnie dzięki dofinansowaniu uzyskanemu z funduszy Starostwa.

POMOC SPOŁECZNA

„Każdemu, kto tonie, należy podać rękę” – Irena Sendlerowa

Pomoc społeczna organizowana przez jednostki samorządowe, z uwagi na olbrzymie potrzeby finansowe, jest zawsze delikatnym tematem, o zwyczajowo sporym deficycie finansowym. Jest to jedna z tych niezbędnych działalności samorządu, w której przydaje się każda złotówka.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Powiatu realizują jednostki administracji samorządowej i pozarządowej. Do powiatowych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za świadczenie szeroko rozumianej pomocy społecznej mieszkańcom należą:

- 1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- 2) Dom Pomocy Społecznej w Pabianicach;
- 3) Dom Pomocy Społecznej w Konstantynowie Łódzkim;
- 4) Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza im. A Kamińskiego w Porszewicach;

5) Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne w Pabianicach i Konstantynowie Łódzkim.

Wachlarz usług oferowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) jest szeroki, skierowany głównie do osób niepełnosprawnych i potrzebujących pomocy okazjonalnej i codziennej, w zależności od przypadku. Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych jest bez wątpienia przykładem partycypacji mieszkańców i organizacji pozarządowych w podejmowaniu działań mających na celu pomagać mieszkańcom. W PCPR osoby niepełnosprawne mogą liczyć na wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, otrzymać kartę parkingową czy legitymację dla osoby niepełnosprawnej. Praca PCPR nie sprowadza się jednak tylko i wyłącznie do spraw administracyjnych. Liczne programy mają na celu wsparcie osób najbardziej potrzebujących. Zaliczyć do nich można:

- a) Dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych, sprzętu rehabilitacyjnego, likwidacji barier, sportu;
- b) Program wyrównywania różnic między regionami, mającym na celu likwidację barier architektonicznych, tworzenie spółdzielni socjalnych, aktywizacja osób niepełnosprawnych;
- c) Program „Aktywny samorząd” mający na celu pomoc w finansowaniu kupna lub naprawy protez;
- d) Projekt kompleksowej rehabilitacji.

W odniesieniu natomiast do pomocy społecznej PCPR realizuje programy wsparcia rodzin zastępczych, repatriantów, uchodźców, prowadzenia placówek opiekuńczo – wychowawczych, realizacji programów rządowych np.: „Dobry start”.

Głównymi projektami zrealizowanymi bądź realizowanymi obecnie, były bądź są:

- a) Projekt „Lepsze jutro”;
- b) Projekt „Razem damy radę”;
- c) Projekt „PRACUŚ”.

Dom Pomocy Społecznej w Pabianicach, będący jednostką organizacyjną Starostwa Powiatowego, składa się z dwóch niezależnych budynków zlokalizowanych przy ul. Wiejskiej i przy ul. Łaskiej. Dzięki licznym inwestycjom, czynionym przez Powiat Pabianicki, podnosi się jakość usług świadczonych na rzecz mieszkańców. DPS w Pabianicach pomaga swoim podopiecznym w zakresie:

- a) Usług opiekuńczych;
- b) Usług pielęgnacyjnych;
- c) Rehabilitacji;
- d) Opieki psychologicznej;
- e) Terapii zajęciowych;
- f) Posługi duszpasterskiej.

Dom Pomocy Społecznej w Konstantynowie Łódzkim specjalizuje się natomiast pomocą kobietom, przewlekłe psychicznie chorym. Zakres pomocy dla mieszkańców to:

- a) Usługi zdrowotne (opieka lekarska, pielęgnarska, psychologiczna);
- b) Usługi opiekuńcze;

- c) Usługi wspomagające (liczne rodzaje terapii silwoterapia, biblioterapia, choreoterapia, plastykoterapia i wiele innych; grupowe zajęcia integracyjne; kółka prac manualnych).
- d) Posługi duszpasterskiej.

W Domach Pomocy Społecznej znajdujących się w Pabianicach i w Konstancynie Łódzkim łącznie znajduje się 446 miejsc z czego w 2019 roku zajętych było ich 440.

Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne w Pabianicach i Konstancynie Łódzkim świadczą niezbędną pomoc na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkających na terenie Powiatu. Zakres usług poradni jest bardzo szeroki:

- a) Diagnoza i terapia psychologiczna;
- b) Diagnoza i terapia pedagogiczna;
- c) Diagnoza i terapia logopedyczna;
- d) Terapia rodzin;
- e) Poradnictwo zawodowe;
- f) Badanie słuchu;
- g) Grupy wsparcia dla rodziców;
- h) Porady i konsultacje dla nauczycieli i rodziców;
- i) Interwencje kryzysowe;
- j) Badanie dojrzałości szkolnej;
- k) Wydawanie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju i orzeczenia w określonych przepisami prawa sprawach;
- l) Prowadzenie mediacji i negocjacji dla dzieci, młodzieży i ich rodziców;
- m) Prowadzenie szkoleń, warsztatów i prelekcji dla nauczycieli i rodziców;
- n) Prowadzenie różnego rodzaju profilaktyki, w tym profilaktyki uzależnień.

Nadmienić także należy, iż z uwagi na panującą pandemię zmalała ilość usług oferowanych przez poradnie, głównie w odniesieniu do zajęć grupowych. Znalezienie nowych rozwiązań jest niezbędne do dawania ciągłej i pełnej pomocy osobom jej potrzebującym.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pabianicach w ramach swojej działalności przygotowuje liczne programy mające na celu identyfikację potrzeb oraz sposoby ich spełniania.

Lista programów i strategii społecznych:

- 1) Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2018–2020. Program na lata 2021 – 2023 jest w trakcie przygotowywania;
- 2) Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014–2020. Strategia na lata 2021 – 2027 jest w trakcie przygotowywania;
- 3) Powiatowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017–2020. Program na lata 2021 – 2025 jest w trakcie przygotowywania;
- 4) Powiatowy program profilaktyczny w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie w powiecie pabianickim na lata 2017–2020. Program na lata 2021 – 2025 jest w trakcie przygotowywania;

- 5) Powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2014–2020. Program na lata 2021 – 2027 jest w trakcie przygotowywania.

Liczba beneficjentów korzystających z pomocy społecznej w 2019 roku, wyniosła 3.856 osób, co daje 323 osoby na każde 10 tysięcy mieszkańców powiatu.

Na terenie Powiatu Pabianickiego znajduje się 5 placówek socjalizacyjnych dla dzieci i młodzieży, w których miejsce może znaleźć 81 osób.² Dodatkowo w powiecie znajduje się tylko jeden rodzinny dom dziecka. Uwagę zwraca także spadek rodzin zastępczych pomiędzy 2018 i 2019 rokiem ze 159 do 147. Fakt ten może martwić szczególnie, że takie „bezpieczne przystanie” są bardzo pożądane w każdym rozwiniętym społeczeństwie.

Na terenie Powiatu znajduje się jedno schronisko dla bezdomnych.

W ostatnim okresie zauważalnie wzrasta liczba rodzin posiadających Kartę Dużych Rodzin. W latach 2018 – 2019 liczba takich rodzin zwiększyła się z 811 do 1.141. Cieszyć także może spadająca liczba rodzin otrzymująca zasiłki rodzinne na dzieci. W latach 2018 – 2019 liczba zasiłków zmniejszyła się z 3.057 do 2.787. Zmniejsza się także systematycznie liczba wydawanych świadczeń pomocowych.

BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY

*„Jeśli ograniczymy swoją wolność, by uzyskać bezpieczeństwo – stracimy obie te rzeczy”
Benjamin Franklin*

Starostwu Powiatowemu w Pabianicach podlegają dwie komendy: Komenda Powiatowa Policji w Pabianicach i Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach.

Komendzie Powiatowej Policji w Pabianicach podlegają:

- 1) Komisariat Policji w Konstantynowie Łódzkim;
- 2) Posterunek Policji w Hermanowie;
- 3) Posterunek Policji w Ksawerowie;
- 4) Punkt Przyjęć Interesantów w Dłutowie;
- 5) Punkt Przyjęć Interesantów w Lutomiarsku.

Punkty Przyjęć Interesantów w Dłutowie i Lutomiarsku przyjmują petentów w dwa dni tygodnia przez 2 godziny.

Posterunek Policji w Ksawerowie składa się z Zespołu ds. Prewencji i Jednoosobowego Stanowiska ds. Kryminalnych, natomiast Posterunek Policji w Hermanowie składa się z Zespołu ds. Kryminalnych i Zespołu ds. Prewencji.

Komisariat Policji w Konstantynowie Łódzkim składa się z pionu prewencji, pionu kryminalnego i pionu wspomagającego.

Komenda Powiatowa Policji w Pabianicach składa się z następujących pionów:

- 1) Pion Prewencji;

² Dane Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2019

- a) Wydział Prewencji;
- b) Jednoosobowe Stanowisko ds. Prasowo – Informacyjnych;
- c) Wydział Ruchu Drogowego;
- 2) Pion Kryminalny;
 - a) Wydział Kryminalny;
 - b) Wydział do Walki z Przeszłością Gospodarczą i Korupcją;
 - c) Wydział Dochodzeniowo – Śledczy;
- 3) Służba Wspomagająca;

Dobrym pomysłem w zakresie usprawnienia kontaktu z mieszkańcami było tworzenie wspólnie map zagrożeń. Niestety ostatnie takie działania podjęte były aż pięć lat temu tj. w 2016 roku. Z uwagi na ilość wakacji w Policji praktycznie w każdej części kraju, zrozumiałe jest skupienie się na najważniejszych kwestiach, ale nadmienić trzeba, że podczas partycypacyjnego tworzenia takich map, nawiązuje się współpraca między wszystkimi stronami społeczności.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego za lata 2019 – 2020, spadła ilość stwierdzonych przestępstw z 2.641 w roku 2019 do 2.476 rok później.

	2019	2020
Ogółem	2.641	2.476
O charakterze kryminalnym	1.008	1.016
O charakterze gospodarczym	1.374	1.219
Przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji -	197	178
Przeciwko życiu i zdrowiu	35	22
Przeciwko mieniu	990	1 077
Przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności razem	69	77
Przeciwko rodzinie i opiece	102	66
Przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem	218	200
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję - ogółem	0,8	0,8

Tabela 38. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

W odniesieniu do Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa zauważyć można, iż większość zgłoszeń dotyczy pospolitych wykroczeń: złego parkowania bądź poruszania się z niedozwoloną prędkością. Jedynymi nietypowymi zdarzeniami mającymi miejsce w Powiecie Pabianickim są zgłoszenia w Babiczkach dotyczących nielegalnego wysypywania śmieci; w Konstanczynie Łódzkim dotyczącego zdarzenia ze zwierzętami leśnymi; w Pabianicach zgłoszeń dotyczących nielegalnego spożywania alkoholu u zbiegu ulic 20-go Stycznia i Partyzanckiej.

		2019	2020
Ogółem	%	80,1	78,9
O charakterze kryminalnym	%	56,4	57,8

O charakterze gospodarczym	%	94,5	93,0
Przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	%	97,2	98,5
Przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji	%	97,5	98,3
Przeciwko życiu i zdrowiu	%	88,6	95,5
Przeciwko mieniu	%	54,6	59,6
Przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania, wolności seksualnej i obyczajności	%	-	63,6
Przeciwko wolności, wolności sumienia i wyznania razem	%	-	64,4
Przeciwko wolności	%	-	64,4
Przeciwko rodzinie i opiece	%	-	100,0
Przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	%	-	76,5
Przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	%	-	100,0
Przeciwko wiarygodności dokumentów	%	-	57,7
Przeciwko obrotowi gospodarczemu	%	-	100,0
Z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	%	-	86,0

Tabela 39. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Do licznych zadań Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach między innymi należy³:

- 1) Analizowanie stanu zabezpieczenia operacyjnego na obszarze powiatu oraz przygotowanie komendy powiatowej do organizacji działań ratowniczych, w tym w czasie nadzwyczajnych zagrożeń, katastrof lub klęsk żywiołowych, a także nadzór nad prawidłowością prowadzenia akcji ratowniczych;
- 2) Opracowywanie planów ratowniczych i ich bieżąca aktualizacja;
- 3) Przyjmowanie zgłoszeń o wystąpieniu zdarzeń niebezpiecznych i dysponowanie niezbędnymi siłami i środkami do ich likwidacji, ewentualnie przekierowywanie zgłoszeń do właściwych służb;
- 4) Koordynacja działań ratowniczych lub kierowanie siłami i środkami zaangażowanymi w działania ratownicze na obszarze powiatu;
- 5) Sporządzanie analiz i wniosków z działań ratowniczych prowadzonych przez jednostki ksr-g, prowadzenie ewidencji zaistniałych zdarzeń oraz wydawanie niezbędnych zaświadczeń;
- 6) Nadzorowanie gotowości operacyjnej jrg oraz innych podmiotów ksr-g, analizowanie gotowości operacyjno - technicznej na podstawie raportów dobowych oraz prowadzonych kontroli, a także przedstawienie wniosków w tym zakresie;
- 7) Organizowanie i prowadzenie akcji ratowniczych w czasie walki z pożarami oraz likwidacji miejscowych zagrożeń;
- 8) Dokumentowanie toku pełnienia służby ze szczególnym uwzględnieniem sporządzania informacji z prowadzonych działań ratowniczych;

³ Źródło: Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach

- 9) Wykonywanie pomocniczych czynności w czasie klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń, gdy działaniami kierują inne służby;
- 10) Wykonywanie podstawowych czynności ratowniczych w obszarze chronionym oraz w ramach odwodów operacyjnych;
- 11) Współdziałanie z innymi służbami ratowniczymi na przydzielonym obszarze działania w zakresie doskonalenia likwidacji zdarzeń;
- 12) Rozpoznawanie zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń poprzez przeprowadzanie czynności kontrolno-rozpoznawczych;
- 13) Współpraca z organami Policji, Prokuratury, Nadzoru Budowlanego, Inspekcji Pracy oraz organami administracji i innymi instytucjami w zakresie poprawy stanu zabezpieczenia ppoż. oraz likwidacji innych miejscowych zagrożeń;
- 14) Inicjowanie i koordynowanie działań zmierzających do poprawy stanu ochrony przeciwpożarowej na terenie powiatu;

Dzięki danym Głównego Urzędu Statystycznego możemy także śledzić w jaki sposób jednostki straży pożarnej wykonują swoją pracę.

Żadne statystyki jednak nie zmieniają poczucia mieszkańców, że straż pożarna jest potrzebna. Co więcej, zaufanie do tej służby wśród społeczeństwa jest największe ze wszystkich formacji mundurowych. Straż pożarna to służba, która dzięki wielu środkom finansowym w sposób ciągły się modernizuje a jako priorytetowe uznaje różnorodne szkolenia mające na celu podnoszenie kwalifikacji strażaków.

Rodzaj zagrożenia	2019
Ogółem	560
Silne wiatry	97
Opady śniegu	14
W komunikacji	229
Medyczne	175

Tabela 40. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Czas dojazdu na miejsce zdarzenia	2019
ogółem	1.208
do 5 min.	520
6-10 min.	513
11-15 min.	142
16-20 min.	20
21-30 min.	10
powyżej 30 min.	3

Tabela 41. Zdarzenia według czasu dojazdu na miejsce (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Zdarzenia wg rodzajów i wielkości	2019
zdarzenia ogółem	1.363
pożary razem	347
pożary - male	336

pożary - średnie	11
miejscowe zagrożenia razem	861
miejscowe zagrożenia - małe	67
miejscowe zagrożenia - lokalne	779
miejscowe zagrożenia - średnie	15

Tabela 42. Zdarzenia według rodzajów i wielkości (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Na terenie Powiatu Pabianickiego działają łącznie 53 Ochotnicze Straże Pożarne z czego tylko część – 15 - włączona jest do Krajowego Systemu Ratownictwa Gaśniczego⁴. System ten jest co-roczenie aktualizowany tak by wypełniał stawiane przed nim cele, wynikających między innymi z ilości i typu zdarzeń.

OSP włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego		
Lp.	Nazwa	Gmina
1	OSP Dłutów	Dłutów
2	OSP Chechło	Dobroń
3	OSP Dobroń	Dobroń
4	OSP Niesięcin	m. Konstantynów Łódzki
5	OSP Konstantynów Łódzki	m. Konstantynów Łódzki
6	OSP Wola Zaradzyńska	Ksawerów
7	OSP Szydłów	Lutomiersk
8	OSP Kazimierz	Lutomiersk
9	OSP Lutomiersk	Lutomiersk
10	OSP Pabianice	m. Pabianice
11	OSP Górka Pabianicka	Pabianice
12	OSP Kudrowice	Pabianice
13	OSP Pawlikowice	Pabianice
14	OSP Piątkowisko	Pabianice
15	OSP Rydzyny	Pabianice

Tabela 43. OSP włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

OSP nie włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego		
Lp.	Nazwa	Gmina
1	OSP Czyżemin	Dłutów
2	OSP Huta Dłutowska	Dłutów
3	OSP Leszczyny	Dłutów
4	OSP Mierzączka	Dłutów
5	OSP Orzk	Dłutów

⁴ Źródło: Komenda Główna Straży Pożarnej

6	OSP Piętków	Dłutów
7	OSP Redocziny	Dłutów
8	OSP Tążewy	Dłutów
9	OSP Ślądkowice	Dłutów
10	OSP Ldzań	Dobroń
11	OSP Markówka	Dobroń
12	OSP Mogilno	Dobroń
13	OSP Morgi	Dobroń
14	OSP Orpelów	Dobroń
15	OSP Róża	Dobroń
16	OSP Srebrna	m. Konstanyńów Łódzki
17	OSP Dąbrowa	m. Konstanyńów Łódzki
18	OSP Albertów	Lutomiersk
19	OSP Babice	Lutomiersk
20	OSP Behcice	Lutomiersk
21	OSP Charbice	Lutomiersk
22	OSP Czołczyn	Lutomiersk
23	OSP Franciszków	Lutomiersk
24	OSP Jerwonice	Lutomiersk
25	OSP Malanów	Lutomiersk
26	OSP Mianów	Lutomiersk
27	OSP Mirosławice	Lutomiersk
28	OSP Orzechów	Lutomiersk
29	OSP Prusinowice	Lutomiersk
30	OSP Puczniew	Lutomiersk
31	OSP Stanisławów	Lutomiersk
32	OSP Wygoda Mikołajewska	Lutomiersk
33	OSP Zdziechów	Lutomiersk
34	OSP Gorzew	Pabianice
35	OSP Janowice	Pabianice
36	OSP Konin	Pabianice
37	OSP Żytowice	Pabianice
38	OSP "PAFANA" Pabianice	m. Pabianice

Tabela 44. OSP nie włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Powiat Pabianicki i wszystkie jego części są w sposób odpowiedni zabezpieczone przez jednostki straży pożarnej. Należy jednak pamiętać, iż nakłady czynione na tę służbę powinny być czynione rok rocznie by zachować najwyższą gotowość bojową jednostek.

SPORT I REKREACJA

„Jak trenujesz tak będziesz walczyć” – Bruce Lee

Zadania z zakresu sportu i rekreacji co prawda nie leżą bezpośrednio w kompetencji Starostwa Powiatowego w Pabianicach, ale tworzenie odpowiednich warunków do uprawiania sportu i poprawy w ten sposób zdrowia swoich mieszkańców jest jak najbardziej oczekiwany.

Baza sportowa na terenie Powiatu jest rozwinięta w sposób niewystarczający. Tymczasem inwestycje w infrastrukturę sportową zmieniają przyzwyczajenia mieszkańców i wpływają na obniżenie kosztów funkcjonowania społeczeństwa. To dzięki inwestycjom w sport zostają znacznie obniżone koszty leczenia pacjentów. Sport jest profilaktyką i w taki sposób powinniśmy go postrzegać.

W średnioterminowym okresie, liczba klubów sportowych na terenie powiatu się nie zmienia. Cieszy jednak fakt, iż coraz więcej osób uważa sport jako alternatywę dla pasywnego trybu życia. Szczególnie kobiety zwiększają swoją obecność w sporcie amatorskim i profesjonalnym, co jest zadowalające, chociaż ilość ćwiczących kobiet w porównaniu do mężczyzn jest ciągle zdecydowanie niższa.

Pomimo wykształcenia się pewnej mody na sport martwi spadek ilości trenerów i instruktorów. O ile podjęcie decyzji o rozpoczęciu uprawiania sportu jest kluczowe, to równie istotne jest trenowanie pod okiem wykwalifikowanej kadry. Pozwala to w szybszym czasie osiągnąć pożądane rezultaty, ale co ważniejsze nie złapać kontuzji, która wyeliminuje nas z uprawiania dyscyplin sportowych.

		2014	2016	2018
Kluby	szt.	36	36	36
Członkowie	osoba	2.820	2.878	3.205
Ćwiczący ogółem	osoba	2.748	3.011	3.059
Ćwiczący mężczyźni	osoba	2.082	2.338	2.205
Ćwiczący kobiety	osoba	666	673	854
Ćwiczący do lat 18 ogółem	osoba	1.862	2.030	2.200
Ćwiczący do lat 18 chłopcy	osoba	1.305	1.477	1.494
Ćwiczący do lat 18 dziewczęta	osoba	557	553	706
Sekcje sportowe	szt.	62	66	54
Trenerzy	osoba	72	74	73
Instruktorzy sportowi	osoba	50	53	37
Inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	osoba	17	19	15

Tabela 45. Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Do zdrowego uprawiania sportu niezbędna jest infrastruktura, która będzie spełniała wymogi stawiane tak przez młodszych, jak i przez starszych sportowców. Nakłady ponoszone na infrastrukturę zwracają się z wielokrotnością. Z tego powodu martwi słabo rozwinięta infrastruktura basenowa, przy czym ilość innych obiektów także jest na średnim, a nie kiedy na słabym poziomie.

Tworzenie stref sportowych dla młodzieży jest także niezmiernie ważne. Niewystarczająca ilość skate parków czy nowych miejsc w postaci pump tracków rzuca się od razu w oczy. Młodzi mieszkańcy posiadając taką infrastrukturę mieliby szansę „zarazić się” niewymuszonym sportem, przy okazji spędzając czas na dworze a nie przed monitorami komputerów.

Także infrastruktura dla osób starszych jest niewystarczająca. Siłownie zewnętrzne, w których seniorzy mogliby się spotkać w celu poćwiczenia czy po prostu porozmawiania jest niewystarczająca.

Stadiony; ogółem	ob.	5
Stadiony; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - ćwiczących	ob.	3
Stadiony; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - widzów	ob.	3
Boiska; boiska piłkarskie	ob.	15
Boiska; boiska do koszykówki	ob.	1
Boiska; boiska uniwersalne - wielozadaniowe	ob.	5
Hale sportowe o wymiarach od 36x19 m; ogółem	ob.	3
Hale sportowe o wymiarach od 36x19 m; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - ćwiczących	ob.	3
Hale sportowe o wymiarach od 36x19 m; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - widzów	ob.	3
Sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze; ogółem	ob.	3
Sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - ćwiczących	ob.	1
Sale gimnastyczne o wymiarach poniżej 36x19 m i sale pomocnicze; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - widzów	ob.	1
Korty tenisowe; ogółem	ob.	10
Korty tenisowe; otwarty	ob.	7
Korty tenisowe; kryty	ob.	3
Pływalnie kryte; ogółem	ob.	2
Pływalnie kryte; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - ćwiczących	ob.	2
Pływalnie kryte; dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych - widzów	ob.	2
Inne obiekty; skate parki	ob.	3
Inne obiekty; siłownie zewnętrzne	ob.	10

Tabela 46. Infrastruktura sportowa w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Cieszyć może fakt, iż władze Powiatu Pabianickiego dofinansowują wszelkiego typu organizacje sportowe. Dla małych klubów zastrzyk środków ze strony Powiatu może dawać możliwość przygotowania zawodów czy imprez sportowych, które przyciągną nowych sportowców, ewentualnie zaktywizują trenujących amatorów. Moralną powinnością powinno być możliwe podnoszenie dotacji dla klubów sportowych w każdym kolejnym roku. Z ekonomicznego punktu widzenia, pieniądze te zostaną zwielokrotnione, w postaci oszczędności na służbie zdrowia. Wysportowane społeczeństwo jest zdrowsze, bezpieczniejsze i bardziej zrównoważone.

Nazwa Klubu	Wys dotacji
Klub Sportowy „Zjednoczeni” w Pabianicach	5.000,00 zł
Konstantynowski Klub Sportowy „Włóknierz” – piłka nożna	1.200,00 zł

Konstantynowski Klub Sportowy „Włókniarz” – piłka ręczna	1.800,00 zł
Konstantynowski Klub Sportowy „Włókniarz” – podnoszenie ciężarów	1.000,00 zł
Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Piątkowisko	3.000,00 zł
Pabianicki Klub „O co biega”	2.000,00 zł
Ludowy Klub Sportowy "Iskra" w Dobroniu	3.000,00 zł
Pabianicki Klub Koszykówki 99	8.000,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy "Korona" Pabianice	4.000,00 zł
Stowarzyszenie Piłki Ręcznej „Pabiks”	5.500,00 zł
Gminny Ludowy Klub Sportowy „Dłutów”	3.500,00 zł
Ludowy Klub Sportowy „Jutrzenka” Bychlew	3.000,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy „Heros” Team	1.800,00 zł
Konstantynowska Akademia Sportu	2.500,00 zł
Pabianicki Klub Sztuk Walki "Azja"	2.900,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy „Piątka”	9.000,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy „Lider” Konstantynów	2.500,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Koszykówki w Pabianicach	18.000,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – sumo	3.500,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – zapasy	8.000,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – piłka nożna	9.000,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – kolarska	1.500,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – motorowa	1.000,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – szachy	1.000,00 zł
Pabianickie Towarzystwo Cyklistów – brydż	1.000,00 zł
Stowarzyszenie Klub Sportowy Progres Konstantynów Łódzki	900,00 zł
Młodzieżowy Uczniowski Klub Sportowy „Włókniarz” Pabianice – piłka nożna	5.000,00 zł
Młodzieżowy Uczniowski Klub Sportowy „Włókniarz” Pabianice – tenis stołowy	1.000,00 zł
Centrum Rozwoju Sportu	1.000,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy „Azymut” przy SP Nr 16 w Pabianicach – bieg na orientację	4.500,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy „Azymut” przy SP Nr 16 w Pabianicach – lekkoatletyka	1.550,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy „Szkółka Małych Sportowców Pabianice”	900,00 zł
Pabianicki Klub Szachowy „Skoczek”	450,00 zł
Uczniowski Klub Sportowy Sparta Pabianice	800,00 zł
Klub Sportowy Piłki Siatkowej „Energia-Pabianice”	1.700,00 zł
Stowarzyszenie Basket 4EVER Ksawerów	1.000,00 zł
Pabianicki Klub Sportów Wodnych	4.000,00 zł
Konstantynowskie Towarzystwo Sportowe	500,00 zł
Stowarzyszenie Klub Sportowy Orzeł w Kazimierzu	1.000,00 zł
Ludowy Klub Sportowy „LUKS” Dobroń	3.000,00 zł
RAZEM:	130.000,00 zł

Tabela 47. Podział i wysokość dotacji na zadanie własne Powiatu Pabianickiego w zakresie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi sportu w 2021 r. (źródło: opracowanie na podstawie materiałów ze strony Starostwa Powiatowego w Pabianicach).

KULTURA

„Możemy nosić chińskie ciuchy, jeździć czeskimi autami, patrzeć w japońskie telewizory, gotować w niemieckich garnkach hiszpańskie pomidory i norweskie łososie. Co do kultury, to jednak wypadaloby mieć własną” – Andrzej Sapkowski

Wspólnota bez kultury zanika, dlatego warto ją rozwijać. Nie stanowi ona tylko o tym jak przyjemnie spędzimy czas, ale daje nam pole do przemyśleń i rozmyślań. To one pchają naszą cywilizację do przodu. Niestety w Powiecie Pabianickim z instytucjami kultury nie dzieje się dobrze.

Infrastruktura kulturalna jest ważnym czynnikiem zrównoważonego rozwoju regionalnego. Zachowanie dziedzictwa kulturalnego to nie tylko ochrona zabytków, ale również poszerzanie zbiorów bibliotecznych, muzealnych oraz organizowanie przez jednostki kulturalne imprez masowych. Rozwijanie infrastruktury kulturowej pozwala zaspokajać potrzeby społeczne mieszkańców w dziedzinie kultury.

Dla odbiorcy kultury masowej istotne są kina. Przez ostatnie lata co prawda upadały wszelkie kina studyjne, ale część z nich przetrwała proponując widzom odmienną rozrywkę niż multipleksy. Te z kolei są istotne dla odbiorców masowych, którzy w kinie cenią sobie rozrywkę w najlepszych dostępnych formatach.

		2018	2019
Ogółem	ob.	1	2
Sale	-	2	6
Miejsca na widowni	msc.	318	924
Seanse ogółem	-	1.051	3.787
Seanse filmy produkcji polskiej	-	312	1.155
Widzowie ogółem	osoba	18.132	130.747
Widzowie na filmach produkcji polskiej	osoba	5.481	43.606
Obiekty przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich: wejście do budynku	ob.	1	2
Obiekty przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich: udogodnienia wewnątrz budynku	ob.	1	2

Tabela 48. Kina w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Na przykładzie powyższej tabeli można zobaczyć, jak ważne jest kino dla mieszkańców powiatu. Otwarcie multipleksu w 2019 roku wpłynęło w olbrzymi sposób na ilość osób odwiedzających kina. Liczba widzów w roku 2019 powiększyła się prawie dziesięciokrotnie w porównaniu z rokiem 2018, w którym multipleksu nie było. Świadczy to o tym, że mieszkańcy szukają kultury i jeśli ją dostaną to chętnie będą wydawali na nią swoje zasoby finansowe.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, aż do wybuchu pandemii COVID-19 z roku na rok zwiększała się liczba organizowanych imprez masowych, na które w 2019 roku przyszło 12.700 osób. Największe imprezy miały charakter artystyczny. Nie zmienia to jednak faktu, iż imprez masowych w Powiecie jest po prostu za mało.

W Powiecie Pabianickim nie zmienia się ilość galerii i salonów sztuki - 3, co może świadczyć o małym zapotrzebowaniu lub niewystarczającej promocji organizowanych przez nie wydarzeń. Z pewnością pandemia nie wpłynęła w sposób stymulujący na tę gałąź kultury.

Jedynym muzeum na terenie Powiatu jest muzeum Miasta Pabianic⁵. Co może dziwić to fakt, iż pomimo zwiększania liczby warsztatów, koncertów czy prelekcji liczba odwiedzających spadała i to jeszcze przed wybuchem pandemii (lata 2018 – 2019). Na spadek odwiedzających mogła wpłynąć także mniejsza ilość różnego rodzaju wystaw czasowych.

		2018	2019
Biblioteki i filie	ob.	16	16
Pracownicy bibliotek (działalności podstawowej)	os.	47	43
Księgozbiór	wol.	283.641	284.144
Czytelnicy w ciągu roku	os.	16 128	15 796
Wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	318.891	347.194
Wypożyczenia zbiorów audiowizualnych na zewnątrz	-	5.946	6.482
Punkty biblioteczne ogółem	ob.	2	2
Obiekty przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich: wejście do budynku	ob.	6	6
Obiekty przystosowane dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich: udogodnienia wewnątrz budynku	ob.	5	5

Tabela 49. Biblioteki i ich filie w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Z danych dotyczących bibliotek i ich filii można wyciągnąć wniosek, że spada liczba osób wypożyczających książki. Co ciekawe, nie idzie to w parze z ilością wypożyczanych książek. Dane te wskazują, iż biblioteki odwiedzane są przez stałych czytelników. Powyższe dane nie ukazują w jaki sposób na ilość odwiedzających biblioteki osób wpłynęła pandemia. Domyślać się jednak można, iż pomimo czasowego lock down'u liczba wypożyczeń książek, powinna w 2020 roku pozostać na podobnym poziomie bądź nawet wzrosnąć.

Komputery użytkowane w bibliotece ogółem	szt	90	88
Komputery użytkowane w bibliotece dostępne dla czytelników	szt	42	44
Komputery podłączone do Internetu dostępne dla czytelników	szt	42	44
Biblioteki, które umożliwiają korzystanie z Internetu bezprzewodowego	szt	10	11
Biblioteki, które posiadają dostęp do Internetu szerokopasmowego	szt	9	9
Biblioteki, które oferują katalog on-line	szt	11	11
Biblioteki, które oferują możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne	szt	8	8

Tabela 50. Komputeryzacja bibliotek w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Niezmiernie istotne, szczególnie w dzisiejszych czasach jest komputeryzacja bibliotek, a także digitalizacja zbiorów. Niestety na tym polu jest jeszcze bardzo dużo do zrobienia. Tylko trochę ponad 50 % bibliotek ma dostęp do Internetu szerokopasmowego. Problemem jest także

⁵ Źródło: GUS

możliwość zdalnego składania zamówień na książki i czasopisma. Biblioteki w dalszym ciągu powinny zmieniać się by sprostać oczekiwaniom czytelników, którzy w coraz większym stopniu korzystają z rozwiązań online.

Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice		2018	2019
Ogółem	ob.	10	10
Imprezy	szt.	635	546
Uczestnicy imprez	osoba	63.793	44.387
Liczba uczestników imprez na 1000 ludności	osoba	534,7	372,2
Grupy artystyczne	szt.	72	62
Członkowie grup artystycznych	osoba	1.099	1.312
Kola / kluby / sekcje	szt.	94	85
Członkowie kół / klubów / sekcji	osoba	2.218	1.914
Liczba osób na placówkę	osoba	11.928	11.929

Tabela 51. Domy i ośrodki kultury w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Domy i ośrodki kulturalne, szczególnie te położone w małych miejscowościach czy na terenach wiejskich są niezwykle ważne dla mieszkańców. Oferta kulturalna powinna się rozwijać, co spowodowałoby wzrost ilości odwiedzających je osób. Co ciekawe w latach 2018 – 2019 nastąpił drastyczny spadek ilości organizowanych w nich imprez – o około 15%, a co za tym idzie ilości odwiedzających o ponad 30 %. Widoczna jest degradacja ośrodków kultury. Z pewnością pandemia nie pomogła branży, co przypuszczalnie wpłynie z kolei na dalszy upadek ośrodków. Wydaje się niezbędnym podjęcie w nadchodzących latach działań mających na celu znaczny rozwój kultury w położonych lokalnie ośrodkach.

Ogółem	szt.	94	85
Plastyczne/techniczne	szt.	21	21
Taneczne	szt.	14	13
Muzyczne	szt.	15	9
Informatyczne	szt.	1	1
Fotograficzne i filmowe	szt.	2	2
Teatralne	szt.	6	9
Turystyczne i sportowo rekreacyjne	szt.	18	15
Literackie	szt.	2	2
Seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku	szt.	5	6
Kolo gospodyń wiejskich	szt.	2	3
Inne	szt.	8	4
Grupy artystyczne		2018	2019
Ogółem	szt.	72	62
Teatralne	szt.	12	6

Muzyczne - instrumentalne	szt.	18	18
Wokalne i chóry	szt.	9	8
Folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	szt.	10	11
Taneczne	szt.	23	18

Tabela 52. Kola, kluby i grupy artystyczne w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Ogółem	osoba	1.099	1.312
Teatralne	osoba	127	62
Muzyczne - instrumentalne	osoba	242	287
Wokalne i chóry	osoba	141	187
Folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	osoba	203	219
Taneczne	osoba	386	532

Tabela 53. Ilość osób uczęszczających na zajęcia poszczególnych grup (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Jak widać z powyższych danych, ilość grup czy kół i klubów artystycznych z roku na rok się zmniejsza. Co ciekawe w pokazanym okresie liczba uczestników uległa zwiększeniu. Tym niemniej uznać trzeba, iż oferta zajęć prowadzonych dla zainteresowanych jest zdecydowanie nie wystarczająca. W Powiecie Pabianickim w coraz mniejszym zakresie można rozwijać swoje pasje, co budzi duży niepokój. Tym samym powinny zostać podjęte działania po wygaśnięciu lub ograniczeniu pandemii COVID-19, tak by każdy zainteresowany mieszkaniec mógł się spełniać kulturowo.

ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA SPOŁECZNE

„Być może dla świata jesteś tylko człowiekiem, ale dla niektórych ludzi jesteś całym światem”
– Gabriel Garcia Marquez

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element demokracji i społeczeństwa obywatelskiego. To właśnie one bardzo często są tam, gdzie dzieje się „prawdziwe” życie. Pomagają potrzebującym, zrzeszają chcących pomagać, rozwijają pasje czy skupiają wokół siebie całe społeczności.

W Powiecie Pabianickim ulokowały swoją działalność tak stowarzyszenia zwykłe, jak i rejestrowe, przy czym tych drugich jest zdecydowanie więcej. Różnica pomiędzy tymi dwoma rodzajami stowarzyszeń jest taka, iż stowarzyszenie zwykłe to grupa raczej nieformalna. Najważniejszą różnicą jest jednak fakt, iż stowarzyszenie zwykłe nie może prowadzić działalności gospodarczej ani odpłatnej działalności pożytku publicznego.

Stowarzyszenia zwykłe	
Pabianice	10
Konstantynów Łódzki	3
Dłutów	2
Dobroń	1

Tabela 54. Stowarzyszenia zwykłe w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Stowarzyszenia zwykle prowadzą zróżnicowaną działalność. Są to często kluby wędkarskie, motocyklowe, hodowli psów czy wspierające osoby z autyzmem.

Wszystkich stowarzyszeń rejestrowych zlokalizowanych w Powiecie jest 159⁶. Gros z nich to Ochotnicze Straże Pożarne (42), których działania wpisane są w odpłatną działalność pożytku publicznego.

Na terenie Powiatu znajduje się także 40 fundacji.

Fundacje	
Pabianice	27
Lutomiersk	5
Konstantynów Łódzki	5
Ksawerów	1
Dobroń	1
Dłutów	1

Tabela 55. Fundacje w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).

Zakres działalności fundacji jest także bardzo szeroki. Zajmują się problemami pomocy słabszym, niepełnosprawnym czy starszym. Zajmują się aspektami sportowymi, gospodarczymi czy kulturalnymi. Zaspokajają olbrzymie potrzeby wielu ludzi i całego lokalnego społeczeństwa.

Ostatnią grupą stowarzyszeń są Kluby Sportowe i Uczniowskie Kluby Sportowe. Najwięcej klubów sportowych ma wpisane w swoich statutach wsparcie ogólnego rozwoju fizycznego swoich członków. Zdarzają się jednak stowarzyszenia, które starają się skupiać na konkretnych dyscyplinach takich jak: Koszykówka (3), kolarstwo (2), tenis (2), siatkówka (2), czy sporty walki (2). Mamy też kluby trenujące i przygotowujące sportowców w: szermierce, piłce nożnej, szczypiorniaku, łucznictwie japońskim, rugby, sumo, bieganiu, jeździectwie, szachach, strzelaniu czy podnoszeniu ciężarów.

Kluby Sportowe	
Pabianice	30
Konstantynów Łódzki	5
Ksawerów	3
Lutomiersk	5
Dłutów	1
Dobroń	3

Tabela 56. Kluby Sportowe w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).

UKS	
Pabianice	14
Konstantynów Łódzki	4

⁶ Źródło: Starostwo Powiatowe w Pabianicach

Ksawerów	2
Lutomiersk	2

Tabela 57. Uczniowskie Kluby Sportowe w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).

Patrząc na dane dotyczące klubów sportowych należy zauważyć, że znaczna ich większość znajduje się w jednym miejscu – Pabianicach. Niestety żadne Uczniowskie Kluby Sportowe nie znajdują się ani w gminie Dłutów ani gminie Dobroń.

14.4. WYMIAR GOSPODARCZY

STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

„Tworzenie firmy to nie sprint. To maraton” – Elon Musk

Powiat Pabianicki posiada bazę gospodarczą rozwiniętą na poziomie zadowalającym. Nie zmienia to faktu, iż ciągłe pobudzanie społeczeństwa do prowadzenia działalności gospodarczej korzystnie wpływa na pełne wykorzystanie zasobów Powiatu.

Niezmiernie cieszy fakt, iż Polacy są narodem przedsiębiorczym, co świetnie widać na przykładzie Powiatu Pabianickiego. Nowe firmy, powstają nawet podczas pandemii COVID-19 (choć mniej niż w latach poprzednich), co świadczy o zaangażowaniu społeczeństwa w chęć budowania swojej przyszłości.

	2017	2018	2019	2020
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	9.917	10.267	10.616	10.971
Osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej	3.157	3.079	3.163	3.215

Tabela 58. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Ogółem	1.115	1.153	1.077	926
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	14	24	12	19
Przemysł i budownictwo	277	278	300	237
Pozostała działalność	824	851	765	670

Tabela 59. Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	1.115	1.153	1.077	926
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego ogółem	6	3	3	2
Sektor publiczny - ogółem	13	6	2	6

Sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	4	1	2	1
Sektor prywatny - ogółem	1.067	1.108	1.025	882
Sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	924	989	900	798
Sektor prywatny - spółki handlowe	72	54	61	42
Sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	6	3	3	2
Sektor prywatny - fundacje	9	8	3	2
Sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	16	12	12	10

Tabela 60. Nowo powstające podmioty (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Sekcja A	14	24	12	19
Sekcja B	0	0	0	1
Sekcja C	121	109	100	93
Sekcja D	0	0	2	9
Sekcja E	2	3	3	1
Sekcja F	154	166	195	133
Sekcja G	275	274	228	228
Sekcja H	62	68	48	50
Sekcja I	46	34	32	19
Sekcja J	49	49	57	59
Sekcja K	13	28	19	19
Sekcja L	38	28	44	31
Sekcja M	104	118	110	80
Sekcja N	32	43	45	36
Sekcja O	0	0	2	0
Sekcja P	45	41	30	27
Sekcja Q	48	45	55	49
Sekcja R	20	20	12	7
Sekcje S i T	91	101	81	64

Tabela 61. Podmioty nowo zarejestrowane wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych (źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

		2017	2018	2019	2020
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	%	4,13	3,73	4,55	5,08
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatyw-	%	6,19	6,42	6,13	5,51

nego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem					
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	%	1,08	0,69	0,84	0,97

Tabela 62. Udziały nowo zarejestrowanych podmiotów w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Zgodnie z przewidywaniami analityków i ekspertów, pandemia COVID-19 wpłynęła na wyhamowanie w ilości nowo powstających firm. Cieszyć natomiast powinien tylko niewielki spadek ilości powstających przedsiębiorstw. Oznacza toż, iż po upowszechnieniu się szczepień, sytuacja rynkowa powinna wrócić do normy, co więcej może nastąpić tendencja mocnego odbicia się rynku.

Wyraźnie rośnie liczba firm z sektora medycznego w ogólnym ujęciu nowo zarejestrowanych podmiotów. Wzrost ten może mieć także związek z pandemią COVID-19, chociaż należy oczekiwać, że ilość usług medycznych na rynku w nadchodzących latach będzie rosła. Wraz ze wzrostem zamożności, społeczeństwo szuka lepszej opieki zdrowotnej, której nie dostarcza publiczna służba zdrowia. Zdecydowanie widać, iż mieszkańcy Powiatu, starają się przeczekać niekorzystny czas, nie ryzykując z inwestycjami w swój biznes.

	2017	2018	2019	2020
Ogółem	862	919	713	569
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	7	0	6
Przemysł i budownictwo	193	269	167	136
Pozostała działalność	661	643	546	427

Tabela 63. Podmioty wyrejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	2017	2018	2019	2020
Sektor publiczny - ogółem	7	6	5	1
Sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	7	6	5	1
Sektor prywatny - ogółem	854	913	704	568
Sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	792	669	590	481
Sektor prywatny - spółki handlowe	25	145	71	57
Sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	6	36	23	7
Sektor prywatny - spółdzielnie	0	22	1	0
Sektor prywatny - fundacje	0	4	0	1
Sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	6	31	5	5

Tabela 64. Podmioty wyrejestrowane wg sektorów własnościowych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Zdecydowanie najciekawsze dane dotyczące struktury przedsiębiorstw znaleźć można w tabelach pokazujących ilość wyrejestrowanych firm. Liczba podmiotów, które zdecydowały się

wyrejestrować w roku 2020 spadła niezależnie od sektora, który bralibyśmy pod uwagę. Świadczyć to może o zabezpieczeniu swojej przyszłości zawodowej poprzez posiadanie własnej firmy.

To właśnie dzięki tak małej liczbie wyrejestrowanych firm, ogólna ilość podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do bazy REGON rośnie.

STRUKTURA ROLNICTWA

„Gdy w końcu kwietnia deszcz rosi, błogosławieństwo polom przynosi” – przysłowie ludowe

Zgodnie z badaniami wykonanymi przez Główny Urząd Statystyczny w połowie 2020 roku, około 80% rolników - uznało bieżącą (czerwiec 2020 r.) ogólną sytuację swoich gospodarstw rolnych jako normalną jak na tę porę roku lub dobrą. Należy przy tym zauważyć, że zwiększyła się przewaga opinii o złej sytuacji gospodarstw rolnych nad opiniami przeciwnymi porównując rok do roku.

Najmniej pesymistyczne opinie wyrażali użytkownicy gospodarstw ukierunkowanych na produkcję roślinną, natomiast najgorzej swoją sytuację ocenili użytkownicy gospodarstw wielokierunkowych. Wśród gospodarstw ukierunkowanych na produkcję zwierzęcą najmniej pesymistyczne opinie odnotowano u rolników prowadzących chów drobiu nieśnego. Z analizy odpowiedzi wynika, że analogicznie jak w poprzednim półroczu, najgorzej swoją sytuację ocenili rolnicy prowadzący plantacje drzew i krzewów owocowych oraz chów drobiu rzeźnego⁷.

1. Województwo Łódzkie

Województwo Łódzkie jest regionem ze słabo rozwiniętym rolnictwem przemysłowym. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych nie przekracza 15 hektarów, co często nie pozwala konkurować ceną czy to z innymi, bardziej uprzemysłowionymi regionami Polski czy to z importem z krajów Unii Europejskiej.

Liczba gospodarstw rolnych	Ogółem	128.309
	Do 1 włącznie	2.502
	Powyżej 1	125.807
	1,01 - 1,99	21.272
	2,00 - 2,99	14.585
	3,00 - 4,99	26.033
	5,00 - 9,99	35.727
	10,00 - 14,99	15.300
	15,00 - 19,99	5.493
	20,00 - 29,99	4.284
	30,00 - 49,99	2.111
	50,00 - 99,99	759
	100,00 i więcej	243

⁷ Źródło: GUS, Koniunktura w gospodarstwach rolnych w pierwszym półroczu 2020

Tabela 65 Grupy obszarowe powierzchni użytków rolnych w ha (2013 rok) w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	w sztukach	krowy	krowy mleczne
Ogólnie	468.283	175.825	168.715
W tym w gospodarstwach indywidualnych	465.749	174.593	167.579

Tabela 66. Pogłowie bydła w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	Ogółem w tys. szt.	W tym lochy na chów w tys. szt.
Łódzkie	1.119,4	62,8

Tabela 67. Pogłowie trzody chlewnej w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	Ogółem	Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik
Łódzkie	776.5	569.5	36.3	5.3	28.1

Tabela 68. Powierzchnia zasiewów w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

	Zboża	W tym zboża podstawowe		Ziemniaki	Buraki cukrowe	Rzepak i rzepik	
		razem	w tym				
Łódzkie	1805.0	1626.6	394.1	269.8	827.4	310.2	75.0

Tabela 69. Zbiory głównych ziemniaków w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

2. Powiat Pabianicki

Zadania z zakresu ochrony środowiska i przyrody, gospodarki wodnej, rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego realizowane są na podstawie przepisów prawa przez jednostkę organizacyjną Starostwa Powiatowego - Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.

Głównymi działaniami realizowanymi przez Powiat w rzeczowym zakresie to między innymi:

- Wydawanie kart wędkarskich;
- Wydawanie decyzji o wyłączeniu gruntów z produkcji rolniczej i prowadzenie postępowań administracyjnych;
- Uzgadnianie decyzji w sprawie lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy w zakresie ochrony gruntów rolnych;
- Nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności SP;
- Cechowanie drewna;
- Prowadzenie postępowań administracyjnych.

W ramach w/w działań w roku 2020 przeprowadzono 3.401 postępowań administracyjnych (w 2019 r. 3.281; w 2018 r. 3.271), wydano 826 decyzji (w 2019 r. 830; w 2018 r. 820 decyzji), dokonano 2.576 uzgodnień w zakresie wymienionych kompetencji (w 2019 r. 2.664; w 2018 r. 2.456). Najczęściej podejmowane działania w ramach przypisanych Wydziałowi Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa obowiązków były m.in.:

- Wydawanie kart wędkarskich;
- Uzgodnienia w zakresie ochrony gruntów rolnych;
- Uzgodnienia dokumentacji budowlanych pod kątem ochrony środowiska;
- Wydawanie zaświadczenia w sprawie uproszczonego planu urządzenia lasu;
- Wydawanie świadectwa legalności pozyskania drewna;
- Wydawanie decyzje w zakresie ochrony gruntów rolnych;
- Wydawanie decyzji w zakresie usunięcia drzew.

Na podstawie decyzji Starosty w 2020 roku z nieruchomości gminnych wycięto 715 drzew oraz nakazano 500 nasadzeń zastępczych. W roku 2019 wycięto 615 drzew i 40 m² krzewów oraz nakazano 376 nasadzeń zastępczych.

Dodatkowo w 2020 roku pozyskano 799,86 m³ drewna stosowego iglastego i liściastego oraz 505,95m³ dłużycowego.

Gminą tworzącą Powiat Pabianicki, w której na koniec 2019 roku zarejestrowanych było najwięcej działalności gospodarczych o profilu rolnym bądź pokrewnym był Ksawerów. Na drugim miejscu znalazło się miasto Pabianice, w którym z uwagi na zdecydowanie większą liczbę zarejestrowanych gmin, procent tego typu działalności jest najniższy.

Gmina:	Liczba działalności	Procent w ogóle prowadzonych działalności
Dłutów	21	4,30%
Dobroń	35	4,50%
Ksawerów	77	6,50%
Lutomiersk	43	5,40%
Pabianice	28	2,80%
Konstantynów Łódzki	49	2,20%
m. Pabianice	57	0,80%

Tabela 70. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w dziedzinie rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa bądź rybactwa (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Łączna procentowa wartość firm o profilu rolniczym lub pokrewnym w Powiecie Pabianickim wynosi jedynie 2,3%.

W Powiecie Pabianickim nie istnieją żadne grupy producentów rolnych ani tym bardziej związki takich producentów. Jest to sygnałem, iż rolnictwo w bardziej konkurencyjnej formie praktycznie w powiecie nie istnieje. Smuci także fakt, iż nawet w rejestrze wstępnie uznanych grup producentów, nie ma żadnego podmiotu, który siedzibę miałby na terenie powiatu.⁸ Zrzeszanie się producen-

⁸ Źródło: Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

tów rolnych, a co za tym idzie zwiększanie swojej konkurencyjności na rynku powinno być wzbudzane także przez władze Powiatu.

Powierzchnia użytków rolnych w Powiecie Pabianickim to ponad 30 tysięcy hektarów, z których ponad 60 % to grunty orne. Jednocześnie zauważalny jest bardzo niski poziom sadów i niewielki łąk.

		Powiat Pabianicki	Lutomiersk	Dłutów	Dobroń	Ksawerów	gmina Pabianice	Konstantynów Łódzki
Ogółem	ha	6.071	1.200	780	809	489	1.383	620
Powierzchnia użytków rolnych	ha	30.016	9.113	5.502	4.685	861	1.632	1.790
Grunty orne	ha	22.774	7.224	4.289	2.996	760	1.323	1.366
Sady	ha	205	75	17	19	11	24	27
Łąki	ha	4.799	1.135	755	1.320	47	228	296
Pastwiska	ha	2.238	679	441	350	43	57	101

Tabela 71. Powierzchnia użytków rolnych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA

„Inwestowanie powinno być raczej jak oglądanie schnącej farby lub rosnącej trawy. Jeśli chcesz emocji, weź 800 dolarów i ruszaj do Las Vegas” – Paul Samuelson

Atrakcyjność inwestycyjna Powiatu Pabianickiego opiera się w głównej mierze na dwóch czynnikach:

- Lokalizacji w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym;
- Lokalizacji na skrzyżowaniu dwóch ważnych dróg ekspresowych S8 i S14.

Dzięki bliskości miasta metropolitalnego – Łodzi oraz zdecydowanie większych zasobów gruntowych umożliwiających rozwój nowoczesnego przemysłu, Powiat Pabianicki może być rezerwuarem potencjału rozwojowego branży logistyczno – magazynowej, a także przemysłowej. Dzięki tym uwarunkowaniom w Konstantynowie Łódzkim i w gminie Ksawerów powstały podstrefy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Pączkowanie klastra AGD, który założony został w Łodzi wpływa bezpośrednio na pojawianie się nowych inwestycji w Powiecie. Z tego też powodu, wydaje się potrzebnym i niezbędnym dalsze wspieranie inwestorów poprzez przygotowywanie odpowiedniej oferty przez urzędy pracy czy organizowanie transportu publicznego, tak by także mieszkańcy Powiatu gorzej skomunikowani mogli dojechać bez problemu do pracy.

Z punktu widzenia Powiatu, istotne jest także wykorzystanie potencjału drzemącego w łańcuch transportowym jakim są drogi ekspresowe. To właśnie w bezpośrednim pobliżu, przy węzłach powinny powstawać nowe inwestycje. O ile Powiat Pabianicki nie jest bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowywanie terenów inwestycyjnych, o tyle reprezentowanie związków gmin w celu lepszego wykorzystania szans jawi się jako działanie niezbędne.

		2016	2017	2018	2019
Liczba podmiotów		58	56	53	48
Kapitał zagraniczny	mln zł	116,0	139,7	151,5	159,3
Kapitał zagraniczny na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym	zł	1.607	1.957	2.147	2.277

Tabela 72. Kapitał zagraniczny w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Niestety z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż z każdym rokiem ilość podmiotów z kapitałem zagranicznym ulokowanych na terenie Powiatu Pabianickiego maleje. Wynikać to może z niewystarczającej promocji gospodarczej regionu na arenie międzynarodowej, jak również z rosnących kosztów pracy, które są w Polsce zdecydowanie wyższe niż w innych krajach Unii Europejskiej, takich jak Bułgaria, Rumunia, Grecja czy Litwa.

INSTYTUCJE OTOCZENIA RYNKOWEGO

„Firmy, które rosną dzięki rozwojowi i ulepszeniom, nie zginą. Ale kiedy firma przestaje być twórcza, kiedy uważa, że osiągnęła doskonałość i teraz musi tylko produkować – już po niej.” – Henry Ford

W Powiecie Pabianickim nie ma wielu instytucji otoczenia biznesu. Przedsiębiorcy jednak mogą liczyć na wsparcie instytucji ulokowanych w Łodzi.

Tymczasem w Powiecie działa Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna, która wspiera nowych inwestorów. Stworzone zostały dwie podstrefy: Konstantynów Łódzki i Ksawerów. W obu podstrefach ŁSSE posiada jeszcze tereny z przeznaczeniem przemysłowym.

W Pabianicach swoją siedzibę ma Cech Rzemiosł Różnych, który reprezentuje i pomaga firmom głównie z branży motoryzacyjnej i budowlanej, choć nie tylko. Także w Pabianicach znajduje się Punkt Obsługi Przedsiębiorcy, którego nadrzędnym celem jest wspieranie MŚP.

Niestety w granicach Powiatu nie ma też instytucji takich jak inkubatory przedsiębiorczości, agencje rozwoju, izby gospodarcze, ośrodki wspierania przedsiębiorczości (za wyjątkiem wspomnianych wyżej).

W Powiecie Pabianickim działają podstawowe instytucje, dzięki którym biznes może się rozwijać. Wśród nich działają oddziały banków, które na terenach wiejskich mają swoje filie. Funkcjonują tu także biura rachunkowe, brokerzy ubezpieczeniowi czy kancelarie prawne, które obsługują przedsiębiorców.

Z powodu ubogiej oferty otoczenia biznesu niezbędne są instytucje wspierające biznes a co za tym idzie gospodarkę. Powiat Pabianicki powinien wraz z gminami lobbować w przyszłości na rzecz wsparcia instytucji chcących rozwijać swoją działalność na terenie powiatu. Otoczenie biznesu jest niezmiernie istotne i w licznych przypadkach może zastąpić samorządy w przyciąganiu nowych inwestorów.

AKTYWNOŚĆ LOKALNYCH PODMIOTÓW W POZYSKIWANIU ŚRODKÓW Z FUNDUSZY UNIJNYCH

„Gdyby Europa została kiedyś zjednoczona, szczęście, dobrobyt i duma 400 milionów jej mieszkańców nie miałyby granic” – Winston Churchill

Ważnym elementem określającym dynamizm przedsiębiorczy danego rynku jest umiejętność wykorzystywania szans płynących z otoczenia. Stanowi ona fundament jednej z teorii przedsiębiorczości – teorii odkrywania (discovery theory). Obecnie jednym z najważniejszych źródeł szans płynących z otoczenia jest dostępność zewnętrznych źródeł finansowania działalności w postaci środków z funduszy europejskich. Przedsiębiorcy z Powiatu Pabianickiego wykazali się bardzo dużą aktywnością w pozyskiwaniu środków UE na realizację celów związanych z podnoszeniem konkurencyjności przedsiębiorstw w obecnej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Wg danych prezentujących stan na 10.03.2021 r. pozyskali oni finansowanie z funduszy unijnych dla niebagatelnej liczby 98 projektów na łączną kwotę 503 337 802 mln zł. Przeszło 85% z tej kwoty pochodziło z programów krajowych.

Cele związane z podnoszeniem konkurencyjności przedsiębiorstw	Obszar wsparcia projektu	Liczba projektów		Wartość projektów (zł)	
		Program krajowy	Program regionalny	Program krajowy	Program regionalny
Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji		16	5	325.552. 112	12.906.406
	Procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach	1		7.502.720	
	Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	3		182.339. 522	
	Działania badawcze i innowacyjne w publicznych ośrodkach badawczych i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci	1		8.810.115	
	Działania badawcze i innowacyjne w prywatnych ośrodkach badawczych, w tym tworzenie sieci	2		1.082.323	
	Transfer technologii i współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami, z korzyścią głównie dla MŚP	2		10.943. 651	

	Procesy badawcze i innowacyjne w MŚP (w tym systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne)	7		114.873.780	
	Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi		4		8.830.403
	Procesy badawcze i innowacyjne w MŚP (w tym systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne)		1		4.076.003
Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)		11	64	103.789.139	59.619.917
	Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	8		103.115.879	
	Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out)	3		673.260	
	Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP)		51		53.939.263
	Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)		5		501.840
	Rozwój działalności MŚP, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia przedsiębiorstw (w tym wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out)		8		5.178.815

Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach			2		1.470.228
	Energia odnawialna: słoneczna		2		1.470.228

Tabela 73. Liczba i wartość projektów dofinansowanych z funduszy europejskich, na cele związane z rozwojem konkurencyjności przedsiębiorstw, realizowanych przez przedsiębiorstwa Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych na stronie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020> (źródło: Opracowanie własne).

Zdecydowana większość ogólnej puli środków została pozyskana na realizację celu związanego ze Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji. Głównym obszarem wsparcia były Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi. Środki pozyskane w ramach tego obszaru lokalni przedsiębiorcy przeznaczali na wsparcie wdrożeń wyników prac B+R (w tym związane z prowadzeniem badań na rynek oraz kredytem na innowacje technologiczne). Druga pula znaczących środków ze źródeł krajowych (ponad 114 mln zł) została wykorzystana w związku z Procesami badawczymi

i innowacyjnymi w MŚP – gdzie odnajdujemy takie kierunki finansowania jak: systemy bonów, innowacje procesowe, projektowe, innowacje w obszarze usług i innowacje społeczne.

Z kolei w ramach finansowania pochodzącego z RPO WŁ na lata 2014-2020, na czoło zdecydowanie wybija się (wykorzystanie ponad 53 mln zł) obszar - Ogólne inwestycje produkcyjne w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP). Godna pochwały jest też liczba realizowanych projektów, która skłania do przekonania o znaczącym potencjale rozwojowym i sporej świadomości sektora MŚP co do konieczności inwestowania i rozwoju w oparciu o zewn. źródła finansowania.

Analizując charakterystykę realizowanych projektów (zarówno w oparciu o środki krajowe jak i regionalne) widać spore nacechowanie badaniami i rozwojem kierunków dotacyjnych w oparciu, o które przedsiębiorcy w Powiecie zdecydowali się budować swoje przewagi konkurencyjne. Odnajdujemy wśród nich m.in:

- 1) Procesy badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach
- 2) Działania badawcze i innowacyjne w publicznych ośrodkach badawczych i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci
- 3) Działania badawcze i innowacyjne w prywatnych ośrodkach badawczych, w tym tworzenie sieci
- 4) Transfer technologii i współpraca między uczelniami a przedsiębiorstwami, z korzyścią głównie dla MŚP.
- 5) Inwestycje w infrastrukturę, zdolności i wyposażenie w MŚP, związane bezpośrednio z działaniami badawczymi i innowacyjnymi.

Prezentowane dane wskazują na wysoki stopień endogenicznego dynamizmu przedsiębiorczego, wokół którego można budować ambitne plany rozwoju dla rynku lokalnego. W takiej sytuacji ten

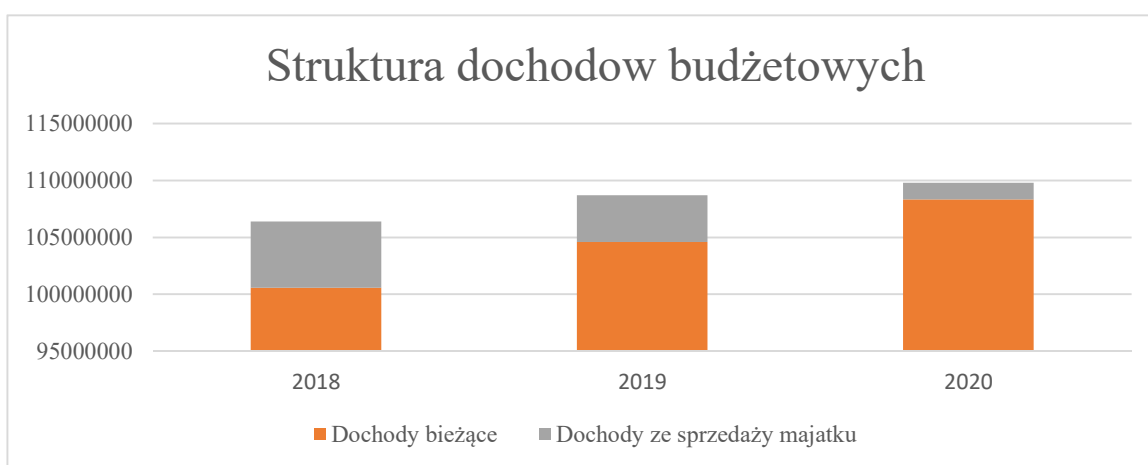
rozwój należy tylko ukierunkować i wzmocnić poprzez odpowiednie działania, stworzenie właściwych ram i wprowadzenie stymulant wyzwalających zmiany w pożądanym kierunku.

SYTUACJA FINANSOWA POWIATU

„Kto wydaje więcej niż zarabia, wpada w pułapkę niepotrzebnych zachcianek, z której szybko dostaje się na dno kłopotów i upokorzenia” – Robert Kiyosaki

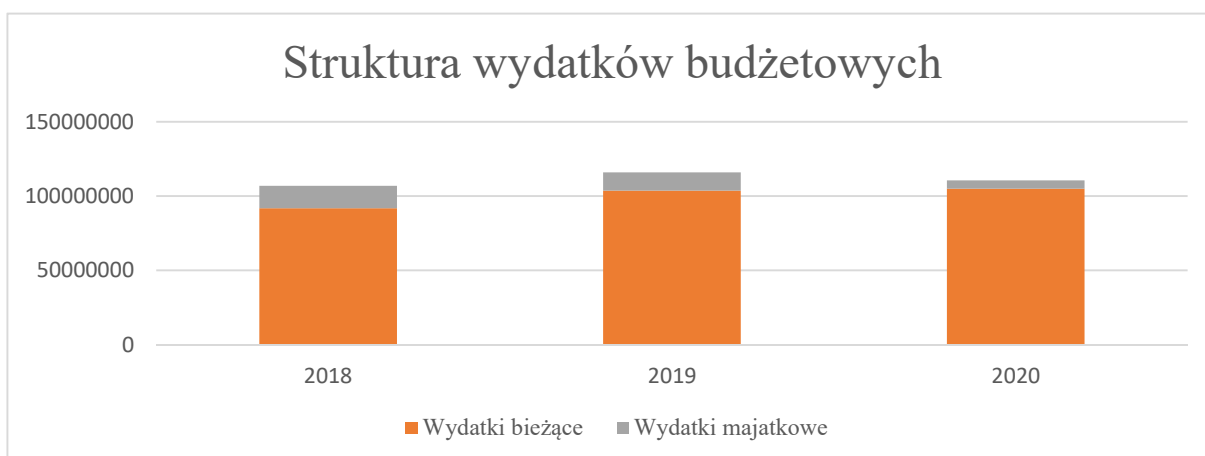
Powiat Pabianicki jak wynika z analizy budżetu zachowuje stabilność finansową, która zabezpiecza wykonalność zadań własnych wynikających ze prawnie ustanowionych kompetencji, lecz także zadań zleconych i powierzonych z zakresu administracji rządowej.

Struktura dochodów oraz wydatków bieżących i majątkowych przedstawia się następująco:

Wykres 3. Struktura dochodów budżetowych (źródło: opracowanie własne).

Powiat Pabianicki w przeważającej części pozyskuje dochody z tytułu dochodów bieżących, dochody ze sprzedaży majątku stanowią ok 1,3-5,5% dochodów ogółem.

Wykres 4. Struktura wydatków budżetowych (źródło: opracowanie własne).

Powiat Pabianicki ponosi wydatki majątkowe, w szczególności nakłady na inwestycje na poziomie 5-13% wydatków ogółem.

Zadania własne powiatu są głównie środkami z subwencji ogólnej oraz z udziału w podatku od osób fizycznych (PIT), udziału w podatku od osób prawnych (CIT). Powierzone zadania realizowane są ze środków budżetu państwa, przekazywanych miastu w formie dotacji celowych.

Z danych finansowych powiatu wynika, iż podstawowym źródłem finansowania zadań pozostają środki z budżetu państwa, które stanowią ok. 70 % dochodów, na drugim miejscu względem wielkości, znaczącym źródłem dochodów pozostają dochody z tytułu udziału we wpływach z podatków dochodowych (CIT i PIT) 30%.

W finansowaniu projektów i programów, realizowanych przez powiat pabianicki wykorzystuje się również środki pochodzące z budżetu UE oraz innych bezzwrotnych źródeł finansowania (w budżecie na 2021 rok zaplanowano kwotę ok 1 573 398,68. zł).

Zadłużenie powiatu pabianickiego spełnia wszystkie wymogi określone w art. 243 ustawy o finansach publicznych. Prognozę kwoty długu sporządzono na okres, na który zaciągnięto i planuje się zaciągnąć zobowiązania, tj. na lata 2020-2025.

Przyjęty okres na spłaty zobowiązań z tytułu planowanych kredytów i pożyczek, został ustalony do 2025 roku i wynika z zobowiązań zaciągniętych w 2020 r. Szczegółowy harmonogram regulowania zobowiązań kredytowych zawarty został w Wieloletniej Prognozie Finansowej Powiatu Pabianickiego na lata 2020-2025.

Kondycję finansową powiatu pabianickiego oceniono poprzez optymalny zestaw wskaźników opisujących sytuację finansową jednostki.

Analiza wskaźnikowa syntetycznie charakteryzuje różne aspekty działalności jednostek samorządu terytorialnego. W ocenie sytuacji finansowej jednostki samorządu terytorialnego wykorzystuje się zasadniczo cztery grupy wskaźników:

- 1) płynności - mierzą zdolność do wywiązywania się z krótkoterminowych zobowiązań,
- 2) zadłużenia - informują o zadłużeniu i zdolnościach do obsługi tego zadłużenia,
- 3) atrakcyjności jednostki samorządu terytorialnego,
- 4) samodzielności finansowej jednostek samorządu terytorialnego.

1. Analiza płynności finansowej

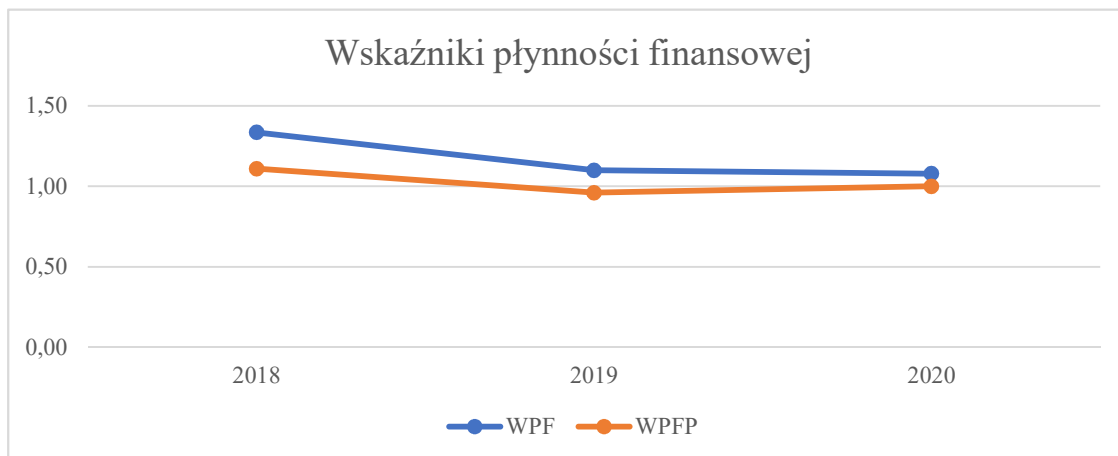
Płynność finansowa rozumiana jako skorelowanie w czasie regulowań zobowiązań wynikających z realizowanych zadań publicznych zobrazowana została przy pomocy wskaźnika płynności finansowej JST w układzie planowym (WPPF) oraz wskaźnika płynności finansowej na podstawie bieżących danych, opartego na relacji dochodów i przychodów otrzymanych do wielkości zrealizowanych wydatków bieżących (WPF).

Wskaźnik	2018	2019	2020
WPF	1,34	1,10	1,08
WPPF	1,11	0,96	1,00

Tabela 74. Wskaźniki płynności finansowej WPPF oraz WPF w latach 2018-2020 (źródło: opracowanie własne).

Wskaźnik $WPF > 1$ oznacza pełne pokrycie wydatków i rozchodów budżetowych oraz dodatkowo na koniec roku występuje nadwyżka środków pieniężnych, która może wynikać z realizacji ponadplanowych dochodów lub niewykonania wydatków.

Wskaźnik WFPF poniżej 1 lub równy 1 w układzie planistycznym, oznacza pełne pokrycie wydatków i rozchodów budżetowych lub niedoszacowanie dochodów czy przychodów.

Wykres 5. Wskaźniki płynności finansowej WFPF oraz WPF (źródło: opracowanie własne).

Kształtowanie się wskaźnika WFPF na poziomie niższym niż wskaźnika WPF stanowi o zachowaniu ostrożności przy planowaniu budżetu, co jest dobrym prognostykiem dla zachowania płynności finansowej JST.

2. Ocena poziomu zadłużenia jednostki samorządu terytorialnego

Ocena poziomu zadłużenia jest ważnym zagadnieniem, które stanowi ważny element oceny pozycji finansowej jednostki samorządu terytorialnego.

Wskaźnik	2018	2019	2020
Wskaźnik pokrycia długu pierwszego stopnia	2,80	-1,44	0
Wskaźnik pokrycia długu drugiego stopnia	59,62	-8,46	0

Tabela 75. Wskaźniki pokrycia długu I i II stopnia na podstawie opracowań naukowych (źródło: opracowanie własne).

Wskaźniki pokrycia obsługi długu pierwszego i drugiego stopnia w 2018 roku kształtował się na wysokim dodatnim poziomie co wskazywało nie tylko na możliwości pokrycia długu, ale nawet nadwyżkę finansową, w roku 2019 wskaźniki te już kształtują się ujemnie, co oznacza, że powiat nie posiada możliwości pokrycia długu, ponieważ brakuje wolnych środków.

Z opracowań Wieloletnich prognoz Finansowych dla powiatu pabianickiego oraz opinii Regionalnej Izby Obrachunkowej dla WFP na lata 2020-25, wynika, że poziom wskaźnika indywidualnego zadłużenia JST (zgodnie z ustawą o finansach publicznych) kształtować się będzie na poziomie niższym od maksymalnego ustalonego dla danego roku.

3. Analiza samodzielności finansowej jednostki samorządu terytorialnego

Wskaźnik samodzielności dochodowej informuje o samodzielności powiatu w kreowaniu dochodów. Im wskaźnik ten jest wyższy, tym jednostka jest mniej zależna od środków z budżetu państwa, a tym samym od poziomu wskaźników regulujących gospodarkę narodową.

Wskaźnik	2018	2019	2020
Wskaźnik samodzielności dochodowej (w %)	99%	90%	99%
Wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej I stopnia	71%	66%	69%
Wskaźnik samodzielności finansowej wydatkowej II stopnia	94%	90%	98%

Tabela 76. Analiza samodzielności finansowej (źródło: opracowanie własne).

W badanym okresie wartości wskaźników nie wyznaczają trendu samodzielności wydatkowej powiatu. Znacząca różnica pomiędzy wartościami poszczególnych wskaźników samodzielności wydatkowej w szczególności pierwszego i drugiego stopnia oznacza, że powiat pabianicki w znacznym stopniu jest uzależniony od środków budżetowych w tym subwencji ogólnej.

4. Analiza atrakcyjność jednostki samorządu terytorialnego

Atrakcyjność jednostki samorządu terytorialnego może być określana w ujęciu wielkości zdarzeń, zjawisk, dóbr w postaci wskaźników w przeliczeniu na jednego mieszkańca danej jednostki samorządu terytorialnego. Pokazują one zasobność i zdolności rozwojowe transformowane z wielkości bezwzględnych do postaci relacyjnych, które obrazują umowny udział jednostkowy w zasobach publicznych.

	2018	2019	2020
Wielkość inwestycji na jednego mieszkańca	125,18	103,34	48,62

Tabela 77. Wartość inwestycji na jednego mieszkańca (źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych powiatu Pabianickiego oraz danych GUS o liczbie mieszkańców powiatu).

Wskaźnik ten oznacza, że w powiecie pabianickim wielkość inwestycji na jednego mieszkańca wynosiła w przedstawionym okresie od 48,62 zł do 125,18 zł rocznie, co stanowi o niewielkim poziomie działaniach inwestycyjnych. Wskaźnik ten w porównaniu z powiatami woj. łódzkiego jest jednym z najniższych, decydujący wpływ na kształtowanie wskaźnika na takim poziomie ma również gęstość zaludnienia powiatu.

ZASOBY INSTYTUCJONALNE POWIATU

„Nie instytucje tworzą człowieka, ale człowiek instytucje.” – Stanisław Ignacy Witkiewicz

Usługi administracyjne na poziomie powiatowym świadczone są przez jednostkę organizacyjną Starostwo Powiatowe. Siedziba Starostwa Powiatowego znajduje się w mieście Pabianice. Główny budynek starostwa zlokalizowany jest przy ul. Piłsudskiego 2. Część wydziałów starostwa urzęduje w budynkach przy ul. Partyzanckiej 56 oraz przy ul. Kościuszki 25.

Za sprawną organizację pracy i efektywne funkcjonowanie starostwa odpowiedzialny jest przede wszystkim Starosta Powiatu. Zadaniemi wykonywanymi przez Starostę Powiatu są między innymi: przewodniczenie Zarządowi Powiatu, kierowanie Starostwem, wydawanie decyzji, pełnienie zwierzchnictwa nad podległymi służbami, inspekcjami i strażą. Starosta Powiatu pełni bezpośredni nadzór nad:

- Komendą Powiatową Policji;
- Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej;

- Biuro Audytu i Kontroli;
- Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego i Informacji Niejawnych;
- Biurem Rady Powiatu;
- Biurem Powiatowego Rzecznika Konsumentów;
- Inspektorem Ochrony Danych Osobowych;
- Inspektorem ds. BHP i p. poż;
- Zespołem Obsługi Prawnej;
- Rzecznikiem Prasowym;
- Referatem Archiwum Zakładowe.

Jeżeli Starosta nie może pełnić obowiązków służbowych, wszystkie jego zadania i kompetencje (z zastrzeżeniem art. 38 ust. 2 ustawy o samorządzie powiatowym) obejmuje Wicestarosta. Ponadto, Wicestarosta posiada kompetencje i wykonuje inne zadania w zakresie wyznaczonym przez Starostę. Co więcej, Wicestarosta nadzoruje działalność niektórych wydziałów starostwa, a także powiatowych jednostek organizacyjnych, takich jak:

- Wydział Oświaty i Wychowania;
- Szkoły Specjalne;
- Poradnie Psychologiczne – Pedagogiczne;
- Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Doradztwa Metodycznego;
- Młodzieżowy Dom Kultury.

Kolejno, trzem Członkom Zarządu podlegają następujące wydziały, powiatowe jednostki organizacyjne oraz jednostki administracji rządowej w terenie :

- Wydział Dróg i Mostów;
 - Wydział Inwestycji i Funduszy;
 - Powiatowy Urząd Pracy;
 - Wydział Komunikacji i Transportu;
 - Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa, Leśnictwa;
 - Wydział Architektury i Budownictwa;
 - Wydział Gospodarki Nieruchomościami;
 - Wydział Geodezji i Kartografii;
 - Referat Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej;
 - Wydział Infrastruktury Społecznej i Spraw Obywatelskich;
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
 - Domy Pomocy Społecznej;
 - Placówka Opiekuńczo – Wychowawcza;
 - Powiatowy Urząd Pracy;
-
- Państwowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna;
 - Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego;
 - Komenda Powiatowa Policji w Pabianicach;

- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach;

Ważną osobą w strukturze administracyjnej Starostwa Powiatowego jest Skarbnik, będący głównym księgowym budżetu Powiatu. W konsekwencji tego do zadań Skarbnika należy przede wszystkim: nadzór nad całokształtem spraw z zakresu rachunkowości w Starostwie i powiatowych jednostkach organizacyjnych Powiatu, prowadzenie księgowości i ewidencji mienia, opracowywanie projektu budżetu i analiza jego realizacji, jak też sporządzanie prawidłowej sprawozdawczości budżetowej.

Zadaniami Sekretarza jest między innymi nadzór nad komórkami organizacyjnymi starostwa zajmującymi się sprawną obsługą Urzędu i petentów. Podlegają mu stanowiska ds. kadr i płac, Kancelaria Starosty, stanowiska ds. informatyki i Referat Organizacyjny.

Podstawowymi komórkami organizacyjnymi Starostwa są⁹:

- 1) Wydział Architektury i Budownictwa;
- 2) Wydział Dróg i Mostów;
- 3) Wydział Finansowy;
- 4) Wydział Gospodarki Nieruchomościami;
- 5) Wydział Infrastruktury Społecznej i Spraw Obywatelskich;
- 6) Wydział Inwestycji i Funduszy;
- 7) Wydział Komunikacji i Transportu;
- 8) Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa;
- 9) Wydział Oświaty i Wychowania;
- 10) Wydział Geodezji i Kartografii;
- 11) Referat Powiatowy Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej;
- 12) Referat Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego i Informacji Niejawnych;
- 13) Referat Archiwum Zakładowe;
- 14) Referat Kancelaria Starosty;
- 15) Referat Organizacyjny;
- 16) Biuro Rady Powiatu;
- 17) Biuro Powiatowego Rzecznika Konsumentów.

Ponadto do wykonywania zadań o charakterze specjalistycznym utworzono zespoły, wieloosobowe i samodzielne stanowiska pracy:

- 1) Biuro Audytu i Kontroli;
- 2) Wieloosobowe Stanowisko ds. Kadr i Płac;
- 3) Wieloosobowe Stanowisko ds. Informatyki;
- 4) Rzecznik Prasowy;
- 5) Inspektor Ochrony Danych Osobowych;
- 6) Inspektor do Spraw BHP i P.poż;
- 7) Zespół Obsługi Prawnej.

⁹ <http://powiat.pabianice.bip.info.pl/>

Do wspólnych kompetencji komórek organizacyjnych można zaliczyć m.in.: prowadzenie postępowań administracyjnych i wydawanie określonych decyzji, sporządzanie projektów uchwał i innych aktów wnoszących, opracowywanie planów, prognoz, sprawozdań z wykonywanych zadań, przestrzeganie obowiązujących przepisów prawnych, czy przyjmowanie interesantów.

Struktura starostwa jest dość rozbudowana. Wymaga to szczególnej koordynacji działań w celu zoptymalizowania pracy starostwa i funkcjonowania całego powiatu. Konieczne są usprawnienia informatyczne i strukturalne, aby działania wszystkich wydziałów były w pełni skoordynowane i największym stopniu przystępne dla mieszkańców.

Realizacja zadań wynikających z ustawy o samorządzie powiatowym realizowana jest przez powiatowe jednostki organizacyjne. Należą do nich:

- 1) Starostwo Powiatowe w Pabianicach;
- 2) I Liceum Ogólnokształcące im. Jędrzeja Śniadeckiego;
- 3) II Liceum Ogólnokształcące im. Królowej Jadwigi;
- 4) Zespół Szkół Nr 1 im. Jana Kilińskiego;
- 5) Zespół Szkół Nr 2 im. prof. dr. inż. Janusza Groszkowskiego;
- 6) Zespół Szkół Nr 3 im. Legionistów Miasta Pabianic;
- 7) Zespół Szkół Specjalnych Nr 4 im. Marii Grzegorzewskiej;
- 8) Zespół Szkół Specjalnych Nr 5 im. Marii Konopnickiej;
- 9) Młodzieżowy Dom Kultury im. Heleny Salskiej;
- 10) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- 11) Dom Pomocy Społecznej w Pabianicach;
- 12) Dom Pomocy Społecznej w Konstancynie Łódzkim;
- 13) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. A. Kamińskiego w Porszewicach;
- 14) Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli i Doradztwa Metodycznego;
- 15) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Pabianicach;
- 16) Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Konstancynie Łódzkim;
- 17) Powiatowy Urząd Pracy.

14.5. WYMIAR ŚRODOWISKOWY

SUROWCE NATURALNE

Powiat Pabianicki charakteryzuje się stosunkowo niską zasobnością w surowce naturalne, co związane jest z jego budową geologiczną – obszar Powiatu zlokalizowany jest w centralnej części tzw. Niecki Łódzkiej zbudowanej w dużej mierze z utworów czwartorzędowych. W konsekwencji tego na terenie Powiatu występują przede wszystkim kruszywa naturalne (piaski i piaski ze żwirem) wykorzystywane w budownictwie i drogownictwie, surowce ilaste ceramiki budowlanej oraz piaski kwarcowe wykorzystywane do produkcji cegły wapienno-piaskowej. Poniższa tabela przedstawia zestawienie złóż kopalin występujących na terenie Powiatu Pabianickiego.

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania	Zasoby geologiczne	Zasoby przemysłowe	Wydobycie [tys. ton]
-----	-------------	-----------------------	--------------------	--------------------	----------------------

		złoża	bilansowe [tys. ton]	[tys. ton]	
PIASKI I ŻWIRY					
1	Czyżemin*	Z	79	-	-
2	Czyżemin I*	Z	494	-	-
3	Czyżemin II*	Z	118	-	-
4	Czyżemin III*	R	868	-	-
5	Czyżemin IV	R	1 538	-	-
6	Czyżemin V	E	428	-	7
7	Dobroń Duży II	T	547	547	-
8	Mierzączka Duża	R	181	-	-
9	Mogilno Duże II	Z	178	-	-
10	Mogilno Duże III	E	412	412	46
11	Nowa Wola 7*	E	368	368	4
12	Okołowice II	E	255	-	23
13	Pabianice-Nowowolska V	Z	95	-	-
14	Pabianice-Rypułtowska	R	499	-	-
15	Piątkowisko II	E	72	-	28
16	Porszewice	T	403	403	-
17	Porszewice I	R	3 270	-	-
18	Porszewice II	R	202	-	-
19	Ślądkowice	R	163	-	-
20	Wymysłów II	R	1 899	1 899	-
21	Wymysłów III	R	640	-	-
22	Zalew II	E	621	621	36
23	Zalew III	T	348	-	-
24	Zalew V	E	471	-	1
25	Żytowice III	E	71	-	10
26	Żytowice IV	E	451	274	33
PIASKI KWARCOWE					
27	Teodory II	T	1 292,23	12,67	-
SUROWCE ILASTE CERAMIKI BUDOWLANEJ					
28	Gospodarz	Z	1 788	-	-
29	Wymysłów	Z	1	-	-

Legenda:

*złoża zawierające piasek ze żwirem

E – złoża eksploatowane

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo

T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Z – złoża, z którego wydobywanie zostało zaniechane

Tabela 78. Złoża kopalni na terenie Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie Bilansu zasobów złóż kopalni w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r., Państwowa Służba Geologiczna, Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2020).

Z powyższej tabeli wynika, że na terenie Powiatu występuje 13 eksploatowanych złóż, w tym 4 eksploatowane okresowo. W 9 kopalniach złoża zostały rozpoznane szczegółowo, natomiast w 7 wydobywanie zostało zaniechane. Największymi zasobami surowców może pochwalić się Gmina Pabianice (w szczególności kopalnia Porszewice I i Wymysłów II), Gmina Dłutów oraz Gmina Dobroń. Na obszarze Konstanczyna Łódzkiego i Gminy Ksawerów nie udokumentowano żadnego złoża.

Obecna jak i przyszła eksploatacja udokumentowanych zasobów surowców naturalnych może być zagrożeniem dla środowiska, powodując jego dewastację przejawiającą się nieracjonalnym gospodarowaniem zasobów nieodnawialnych, zmianą ukształtowania rzeźby terenu oraz transformacją procesów hydrologicznych poprzez leje depresyjne i obniżenie poziomów wodonośnych. Ponadto działalność odkrywkowa negatywnie wpływa na rolnictwo, ale również na estetykę krajobrazu, w związku z czym konieczna jest skuteczna ochrona złóż kopalin i prowadzenie optymalnej gospodarki przy zachowaniu równowagi ekologicznej.

WODY POWIERZCHNIOWE

Powiat Pabianicki położony jest w dorzeczu rzeki Warty, a co istotne przez jego teren przebiega dział wodny IV rzędu pomiędzy rzeką Ner a rzeką Widawką¹⁰. Sieć hydrograficzna Powiatu jest stosunkowo silnie rozbudowana. Przeważająca jego część, tj. Gmina Pabianice, Lutomiersk, Ksawerów i Miasto Konstantynów Łódzki - odwodniana jest przez rzekę Ner i jej dopływy: Dobrzynkę, Pabiankę, Gadkę, Łódkę, Jasieniec, Wrzącą i Lubczynę. Druga część Powiatu, czyli Gmina Dłutów i Gmina Dobroń odwadniane są przez rzekę Grabie wraz z dopływami: Pałusznicę, Jesionkę (Dłutówkę) oraz Grabkę (Małą Widawkę)¹¹.

Najdłuższą rzeką przepływającą przez Powiat Pabianicki jest **Ner** (rzeka III rzędu) o łącznej długości 125,9 km. Warto wspomnieć, że jest to rzeka, która przepływa przez tereny dwóch województw: łódzkiego i wielkopolskiego. Źródła Neru znajdują się niedaleko Wiśniowej Góry (na południowy wschód od Łodzi), natomiast ujście do rzeki Warty zlokalizowane jest w pobliżu wsi Majdany. Z uwagi na fakt, że Ner wraz z dopływami przepływa w dużej mierze przez tereny zurbanizowane miasta Łodzi, ich stan jakościowy nie jest zadowalający. Głównym źródłem zanieczyszczeń tych wód są ścieki komunalne i przemysłowe, w tym ścieki odprowadzane przez Grupową Oczyszczalnię Ścieków w Łodzi. Dopiero od miejscowości Puczniew (gm. Lutomiersk) w wyniku samooczyszczania i rozcieńczenia się wody stan jakościowy rzeki ulega znacznej poprawie, jednak w dalszym ciągu charakteryzuje się złym stanem czystości.

Rzeka Dobrzynka (IV rzędu), która przepływa przez Miasto Pabianice, jest najdłuższym lewo-brzeżnym dopływem Neru. Jej długość całkowita wynosi 25,4 km. Źródła rzeki znajdują się we wsi Górki Duże w okolicach Tuszyń, natomiast jej ujście zlokalizowane jest na polach między Łaskowicami a Gorzewem (przy południowo-zachodniej granicy Miasta Łodzi). Wody w górnym biegu rzeki Dobrzynki, w szczególności w miejscowości Zofiówka, odznaczają się wysoką czystością. Mimo to kilka kilometrów od źródła wody Dobrzynki są zanieczyszczone związkami organicznymi, w tym nawozami, pochodzącymi z terenów wiejskich.

Przez teren Powiatu przepływa także rzeka **Pabianka** o całkowitej długości 20 km. Wypływa ona z leśnego obszaru położonego na zachód od wsi Dąbrowa (gm. Dłutów), natomiast uchodzi do Dobrzynki na wysokości bulwarów miejskich w Pabianicach. Koryto tej rzeki na terenie miasta jest uregulowane.

Kolejną rzeką na terenie Powiatu Pabianickiego jest **Jasieniec** będąca prawobrzeżnym dopływem Neru. Toczy ona swój bieg z północnego wschodu (osiedle „Żeromskiego” na Teofilowie w Łodzi) na południowy zachód. Jej całkowita długość wynosi 8,63 km, z czego 4,7 km na terenie

¹⁰ Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

¹¹ Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

Konstantynowa Łódzkiego. Dolna część zlewni Jasieńca przepływa przez zurbanizowaną część wspomnianego miasta, a dodatkowo została ona włączona w system kanalizacji deszczowej. Z tego względu Jasieniec jest głównym odbiornikiem wód deszczowych nie tylko z Konstantynowa Ł., ale także z łódzkich osiedli takich jak Teofilów czy Nowe Żółtno. W konsekwencji tego wody niniejszej rzeki są silnie zanieczyszczone.

Prawobrzeżnym dopływem Neru w Konstantynowie Łódzkim jest też rzeka **Łódka**. Płyńcie ona z północnego wschodu na południowy zachód. Całkowita długość Łódki to 19,94 km, z czego zaledwie 4,64 km znajduje się na terenie Konstantynowa Ł. Tak samo jak rzeka Jasieniec, została ona włączona w system kanalizacji deszczowej i ogólnospławnej, co skutkuje zanieczyszczeniem wód.

Następnym prawobrzeżnym dopływem Neru jest **Lubczyna**, której źródła zlokalizowane są w pobliżu wsi Rąbień (gm. Aleksandrów Ł.). Dalej płynie ona przez miasto Konstantynów Ł., kończąc swój bieg w okolicy Kazimierza (gm. Lutomiersk). Całkowita długość rzeki wynosi 11 km.

Rzeka **Wrząca** o długości 12,3 km jest lewobrzeżnym dopływem Neru. Jej źródła usytuowane są na terenie wsi Kudrowice (gm. Pabianice), natomiast ujście w Lutomiersku w okolicach ośrodka Salezjanów. Koryto rzeki na terenie gminy Pabianice jest uregulowane a jej wody zasilane są spływami z urządzeń melioracyjnych z miejscowości Kudrowice, Świątniki i Górka Pabianicka. Dodatkowo wody rzeki Wrzącej wpływają do niewielkiego zbiornika zaporowego w Lutomiersku, który przeznaczony jest do celów rekreacyjnych.

Ostatnim dopływem Neru jest rzeka **Gadka** (IV rzędu), której długość wynosi zaledwie 4,7 km. Jej źródło znajduje się we wsi Nowa Gadka (gm. Ksawerów), natomiast kończy ona swój bieg w obrębie łódzkich Stawów Stefańskiego.

Bardzo istotne znaczenie, z punktu widzenia zasobów przyrodniczych, ma III-rzędowa rzeka **Grabia**, będąca prawobrzeżnym dopływem Widawki, a więc i dopływem Warty. Całkowita długość Grabi wynosi 84 km i w przeważającej części odznacza się ona dużym bogactwem i malowniczością – występują tu liczne starorzecza, niewielkie zbiorniki wodne oraz naturalne zbiorowiska olsów

i łągów, jak też roślinności bagiennej, mokradeł czy terenów podmokłych. Z tego względu rzeka Grabia zaliczana jest do jednego z najcenniejszych elementów przyrodniczych centralnej Polski, ale również traktowana jest jako ważne siedlisko wielu gatunków z europejskiego punktu widzenia. Grabia w swym środkowym biegu przepływa przez Powiat Pabianicki a jej dolinę wypełniają głównie grunty orne i użytki zielone. Warto wspomnieć, iż niniejsza rzeka przegradzana jest licznymi jazami – na terenie Powiatu zlokalizowano dwie takie budowle: w Talarze i Baryczy (gm. Dobroń).

Najdłuższym dopływem Grabi jest rzeka **Grabka**, zwana również Małą Widawką. Jej długość całkowita wynosi ok. 21 km, z czego $\frac{3}{4}$ jej długości znajduje się na terenie Powiatu Pabianickiego.

Kolejnym dopływem Grabi jest **Pałusznicza** przebiegająca przez gminę Dobroń w kierunku północ-południe, czyli od miejscowości Markówka aż do Mogilna Dużego, kolejno płynąc do miejscowości Kolumna, gdzie uchodzi do Grabi. Niniejsza rzeka odwadnia przede wszystkim tereny rolne

i leśne, w związku z czym pełni kluczową funkcję dla regulacji stosunków wodnych w rolnictwie. Pałusznicza jest także odbiornikiem ścieków z oczyszczalni zlokalizowanej na terenie gminy Dobroń, a dodatkowym obciążeniem dla rzeki są betonowe przegrody piętrzące wodę. Dwie z nich znajdują się powyżej postu na drodze Kolumna-Dobroń.

Ostatnią rzeką na terenie Powiatu Pabianickiego jest **Jasionka (Dłutówka)** będąca ciekim V rzędu, stanowiąc tym samym prawobrzeżny dopływ Grabi. Źródła Jasionki usytuowane są w miejscowości Górki Duże (gm. Tuszyn), natomiast ujście w miejscowości Molenda (gm. Zelów). Jej długość wynosi ok. 19 km, z czego 15,6 km przepływa przez teren gminy Dłutów, czyli przez takie miejscowości jak: Tążewy, Leszczyny Duże, Leszczyny Małe, Dłutów, Dłutówek, Łaziska i Mierzączka Mała¹².

W Powiecie Pabianickim zagrożenie powodziowe stwarzają przede wszystkim następujące rzeki: Dobrzyńka, Ner, Jasieniec, Łódka i Grabia. Największym zagrożeniem powodziowym spośród wszystkich gmin Powiatu odznacza się Gmina Lutomiersk. Na pozostałych terenach Powiatu zagrożenie powodziowe jest niewielkie - mogą wystąpić jedynie lokalne podtopienia związane z sezonowymi zmianami poziomu wód w rzekach wynikające z intensywnych opadów atmosferycznych, wiosennych roztopów czy też zatorów lodowych¹³.

Na terenie Powiatu Pabianickiego znajdują się liczne zbiorniki wodne, których łączna powierzchnia wynosi 288,27 ha, w tym: 10 zbiorników retencyjnych o powierzchni 21,84 ha, 21 zbiorników w lasach o powierzchni 3,3 ha oraz około 100 stawów o łącznej powierzchni 263,13 ha.

Zbiornik	Miejscowość	Rzeka/ciek
Dłutów	Dłutów	Rzeka Jasionka
Orzk	Orzk, gm. Dłutów	rów
Łaziska	Łaziska, gm. Dłutów	rów
Rydziny I	Rydziny gm. Pabianice	rów
Żabiczki I	Żabiczki, Konstantinów Ł	rów R-N-6
Rydziny II	Rydziny gm. Pabianice	rów R-D-37
Żabiczki II	Żabiczki, Konstantinów Ł	rów R-D-N-15
Rydziny IV	Rydziny gm. Pabianice	rów R-4
Jasieniec	Konstantinów Ł.	Rzeka Jasieniec
Salezjański Ośrodek Młodzieżowy „Don Bosco”	Lutomiersk, ul. Kapieliskowa 2	Rzeka Wrząca

Tabela 79. Zbiorniki retencyjne na terenie Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.).

Z powyżej tabeli wynika, że zbiorniki retencyjne w Powiecie Pabianickim zlokalizowane są głównie w gminie Dłutów, gminie Pabianice oraz w Konstantinowie Łódzkim. W odniesieniu do zbiorników w lasach również znajdują się one w gminie Dłutów (9 zbiorników), gminie Pabianice (8 zbiorników) i w gminie Dobroń (4 zbiorniki). Najmniejsza ilość zbiorników wodnych znajduje się w gminie Ksawerów oraz w gminach miejskich, czyli w Pabianicach i w Konstantinowie Łódzkim¹⁴.

Odnosząc się do Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP), teren Powiatu Pabianickiego został podzielony na 18 JCWP. Zalicza się do nich kolejno:

¹² Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

¹³ Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

¹⁴ Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

1. RW600016182876 (Pisia),
2. RW600016182874 (Dopływ z Anielina),
3. RW600016182856 (Dopływ ze Śładkowiec),
4. RW600016182858 (Dopływ z Gucina),
5. RW6000161832392 (Dopływ z Mikołajewic),
6. RW600016183234 (Jasieniec),
7. RW600017183238 (Lubczyna),
8. RW600020183235 (Ner od Dobrzyńki do Zalewki),
9. RW600016183236 (Zalewka),
10. RW600017183232 (Łódka),
11. RW600019182873 (Grabia od Dłutówki do Dopływu z Anielina),
12. RW600016182869 (Pałusznicza),
13. RW600020183271 (Ner od Zalewki do Dopływu spod Łęzek),
14. RW600016182889 (Końska Struga),
15. RW600017183249 (Pisia),
16. RW600017183269 (Bełdówka),
17. RW600017183229 (Ner do Dobrzyńki),
18. RW600016182854 (Grabia do Dłutówki).

Oceny stanu wód powierzchniowych dokonuje się na podstawie wyników państwowego oraz wojewódzkiego monitoringu środowiska uzyskanych podczas badań niezbędnych elementów składowych. W poniższej tabeli zestawiono informacje dotyczące stanu wód dla wyżej wskazanych Jednolitych Części Wód Powierzchniowych. Zgodnie z danymi zgromadzonymi przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w latach 2011-2016 oraz 2017-2018 jak również z danymi z 2017 roku opublikowanymi przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, wszystkie JCWP na terenie Powiatu odznaczają się złym stanem. Co istotne, nie wszystkie Jednolite Części Wód Powierzchniowych zachowały swój naturalny charakter (status) - sześć z nich zostało antropogenicznie przekształconych, tym samym stanowiąc sztuczne części wód (SZCW). Ponadto, zgodnie z Aktualizacją Planów Gospodarowania Wodami (aPGW), dwanaście wymienionych JCWP (zgodnie z numeracją w tabeli są to kolejno: 6-8 i 10-18) zagrożone są nieosiągnięciem wyznaczonych celów środowiskowych, czyli dobrego stanu/potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego. W konsekwencji tego, przedłużono dla nich termin osiągnięcia celów (do 2021 bądź 2027 roku), głównie ze względu na brak możliwości technicznych, dysproporcjonalne koszty lub brak szczegółowego rozpoznania presji¹⁵.

Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Powiatu Pabianickiego - według danych z lat 2015-2018.

Lp	JCWP	Status JCWP ¹	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan, potencjał ekologiczny ²	Klasyfikacja stanu chemicznego	Ocena stanu JCWP
----	------	--------------------------	-------------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------	--	--------------------------------	------------------

¹⁵ Załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, Załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry.

1	RW600016182876	NAT	2	2	>2	3	<i>bd.</i>	zły
2	RW600016182874	NAT	niemonitorowana					zły
3	RW600016182856	NAT	niemonitorowana					zły
4	RW600016182858	NAT	niemonitorowana					zły
5	RW6000161832392	NAT	3	2	>2	3	<i>bd.</i>	zły
6	RW600016183234	SZCZW	5	2	>2	5	<i>bd.</i>	zły
7	RW600017183238	NAT	2	2	>2	3	<i>bd.</i>	zły
8	RW600020183235	SZCZW	5	2	>2	5	poniżej dobrego	zły
9	RW600016183236	NAT	3	2	>2	3	poniżej dobrego	zły
10	RW600017183232	SZCZW	5	2	>2	5	<i>bd.</i>	zły
11	RW600019182873	NAT	4	1	>2	4	dobry	zły
12	RW600016182869	NAT	3	1	>2	3	poniżej dobrego	zły
13	RW600020183271	SZCZW	2	2	>2	3	poniżej dobrego	zły
14	RW600016182889	SZCZW	3	2	2	3	<i>bd.</i>	zły
15	RW600017183249	NAT	2	2	>2	3	<i>bd.</i>	zły
16	RW600017183269	NAT	3	2	2	3	poniżej dobrego	zły
17	RW600017183229	SZCZW	3	2	>2	3	<i>bd.</i>	zły
18	RW600016182854	NAT	3	2	>2	3	poniżej dobrego	zły

Objaśnienia:¹ SZCW – sztuczna część wód, NAT - naturalna² 3 - umiarkowany stan/potencjał ekologiczny,

4 - słaby stan/potencjał ekologiczny,

5 – zły stan/potencjał ekologiczny

bd. - brak danych

Tabela 80. Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Powiatu Pabianickiego według danych z lat 2015-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2011-2016, Oceny stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w roku 2017-2018, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, <http://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod> a także na podstawie Oceny JCWP 2017, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi https://www.wios.lodz.pl/Stan_jakosci_wod_powierzchniowych_w_2017_r.319).

WODY PODZIEMNE

Na obszarze Powiatu Pabianickiego występują dwa główne poziomy wodonośne wód podziemnych: czwartorzędowy i górnokredowy. Występują one na różnej głębokości w zależności od warunków hydrogeologicznych oraz potrzeb poszczególnych użytkowników. Mimo to wody czwartorzędowe są z reguły płytsze i charakteryzują się mniejszą wydajnością w porównaniu do wód poziomu górnokredowego. Najwięcej studni znajduje się w mieście Pabianice i Konstancynie Łódzkiej, natomiast najmniej w gminie Dłutów i gminie Dobroń. Większość ujęć wodociągowych na terenie Powiatu związana jest z eksploatacją poziomu górnej kredy, jedynie w gminie Dłutów ujęcia oparte są na podziemnych wodach czwartorzędowych. Wody podziemne w granicach Powiatu Pabianic-

kiego odznaczają się stosunkowo dobrą jakością, w konsekwencji czego mogą być wykorzystywane do celów pitnych i gospodarczych¹⁶.

Pod względem Jednolitych Części Wód Podziemnych, Powiat Pabianicki w przeważającej części znajduje się w obrębie zbiornika wód podziemnych nr 72, czyli JCWPd nr 72 (kod UE: PLGW600072). Należy on do Dorzecza Odry, Regionu Wodnego Warty zarządzanego przez RZGW w Poznaniu. Główną zlewnią w obrębie tej JCWPd jest rzeka Warta i Ner (rzeki III rzędu). Zgodnie z bazą danych do aktualizacji planów gospodarowania wodami (aPGW) na obszarach dorzeczy, ponad 74% terenów JCWPd nr 72 użytkowanych jest w sposób rolniczy. Na podstawie przeprowadzonych badań ogólny stan wód w niniejszej części wód podziemnych oceniono jako dobry, zarówno z dobrym stanem chemicznym, jak i ilościowym. Dodatkowo stwierdzono, że nie istnieje ryzyko nieosiągnięcia założonych celów środowiskowych, czyli dobrego stanu chemicznego i ilościowego.

Południowa część Powiatu należy do JCWPd nr 83 (kod UE: PLGW600083). Również została ona zaliczona do Dorzecza Odry, Regionu Warty zarządzanego przez RZGW w Poznaniu. Główną zlewnią w obrębie tej JCWPd jest rzeka Widawka (III rzędu). Według aPGW niniejsza Jednolita Część Wód Podziemnych użytkowana jest w sposób rolniczy (66,65% stanowią tereny rolne). Ogólny stan PLGW600083 został oceniony jako słaby, z dobrym stanem chemicznym, jednak słabym stanem ilościowym. Wskutek powyższego stwierdzono ryzyko nieosiągnięcia wyznaczonych celów środowiskowych - dobrego stanu chemicznego i ilościowego. Istotnym zagrożeniem dla omawianej Jednolitej Części Wód Podziemnych jest intensywny pobór wód podziemnych związany z odwadnianiem górniczym w wyniku funkcjonowania Pola Bełchatów i Pola Szczerców (Kopalnia Węgla Brunatnego Bełchatów)¹⁷.

Według danych Państwowego Instytutu Geologicznego większa część Powiatu Pabianickiego znajduje się w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 401 Niecka Łódzka. Jest to zbiornik porowo-szczelinowy, w którym znajdują się wody z okresu kredy dolnej. Pobór wód podziemnych z poziomu tego zbiornika wynosi łącznie ok. 34 776 m³/d, co stanowi ok. 36% jego szacowanych zasobów dyspozycyjnych. Wody GZWP 401 odznaczają się na ogół dobrą jakością, co wskazuje na stosunkowo słaby wpływ antropopresji oraz dobrą izolację poziomu¹⁸. Gmina Dobroń, większa część gminy Dłutów oraz gminy Lutomiersk nie jest położona w granicach żadnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych.

INWESTYCJE GEOTERMALNE

Zgodnie z dokumentem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego „*Energia odnawialna województwa łódzkiego – studium przypadku*” na terenie całego województwa znajdują się warstwy wodonośne dolnej jury, których zakres temperatur waha się w granicach 20-110°C. Powiat Pabianicki został zaklasyfikowany do obszarów, na których występują najlepsze warunki tempera-

¹⁶ Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

¹⁷ Bazy danych i geobaza do aktualizacji planów gospodarowania wodami, <https://www.apgw.gov.pl/pl/II-cykl-materialy-do-pobrania>

¹⁸ Informator PSH, Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce, Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy we współpracy z Ministerstwem Środowiska oraz Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej, Warszawa 2017 r.

turowe (do 80°C). Co więcej, według niniejszego dokumentu teren Powiatu odznacza się również znacznymi zasobami energii geotermalnej triasu górnego¹⁹. Warto jednak podkreślić, iż są to jedynie dane szacunkowe, w związku z czym konieczne jest wykonanie odwiertów, które wykażą rzeczywiste zasoby geotermalne w granicach administracyjnych Powiatu.

LESISTOŚĆ

Powierzchnia lasów (ogółem) w granicach administracyjnych Powiatu Pabianickiego nie ulega znacznym zmianom i w 2019 roku wynosiła ona nieco ponad 13 000 ha. Świadczy to o tym, że lesistość Powiatu jest dość wysoka i obecnie kształtuje się na poziomie 26,4% (dla porównania lesistość województwa łódzkiego wynosi 21,5%, natomiast dla całego kraju 29,6%). Przeważająca część lasów to zasoby publiczne stanowiące własność Skarbu Państwa, które nadzorowane są przez trzy nadleśnictwa: Kolumna, Grotniki i Poddębice, będące w zarządzaniu Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi. Lasy prywatne stanowią 20,3% ogólnej powierzchni lasów, natomiast do zasobów gminnych należy wyłącznie 0,3% ogólnej powierzchni lasów. Poniższa tabela przedstawia zmiany powierzchni lasów zachodzące na przestrzeni lat 2015-2019 w Powiecie Pabianickim.

	2015	2016	2017	2018	2019
Powierzchnia lasów (ogółem) [ha]	12 981,63	12 964,26	13 016,83	13 018,91	13 015,87
Lesistość [%]	26,4	26,3	26,4	26,5	26,4
Lasy publiczne (ogółem) [ha]	10 403,05	10 393,7	10 379,11	10 380,06	10 378,61
Lasy publiczne Skarbu Państwa [ha]	10 352,55	10 342,65	10 326,83	10 327,90	10 325,36
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	10 344,55	10 336,56	10 320,74	10 321,81	10 319,27
Lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP [ha]	8,00	6,09	6,09	6,09	6,09
Lasy publiczne Gminne [ha]	36,60	37,20	38,38	38,26	39,35
Lasy prywatne [ha]	2 578,58	2 570,51	2 637,72	2 638,85	2 637,26

Tabela 81. Powierzchnia lasów w Powiecie Pabianickim w latach 2015-2019 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).

Lasy w Powiecie Pabianickim występują przede wszystkim w południowej i zachodniej jego części, w związku z czym największą powierzchnią lasów odznacza się gmina Dobroń i Dłutów, natomiast najmniejszą gmina Ksawerów. Największym obszarem zarządza Nadleśnictwo Kolumna, które obejmuje miasto Pabianice oraz gminę Dobroń, Dłutów, Ksawerów i częściowo gminę Pabianice. Pozostała część lasów występujących na terenie gminy Pabianice wraz lasami w mieście Konstantynów Łódzki oraz z fragmentem lasów gminy Lutomiersk administrowana jest przez Nadleśnictwo Grotniki. Nadleśnictwo Poddębice obejmuje pozostałe tereny leśne w gminie Lutomiersk²⁰.

Wśród zbiorowisk leśnych w Powiecie Pabianickim wyróżniono 12 typów siedliskowych w lasach państwowych i 6 typów siedliskowych w lasach prywatnych. Mimo to występuje tu przede wszystkim drzewostan na siedliskach borowych: 51% powierzchni stanowią bory świeże (na terenie

¹⁹ Energia odnawialna województwa łódzkiego – studium przypadku, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, <https://docplayer.pl/9809276-Energia-geotermalna-w-wojewodztwie-lodzkiem-studium-przypadku.html>

²⁰ Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

lasów państwowych zajmują one aż 87,11% całkowitej powierzchni), 26% to siedliska boru mieszanego świeżego a 8,5% całkowitej powierzchni lasów w Powiecie zajmuje bór mieszany wilgotny. O wiele mniejszy odsetek stanowi ols (5,5%), bór wilgotny (4,6%), jak również siedliska lasu mieszanego świeżego, lasu mieszanego wilgotnego, boru suchego, lasu wilgotnego czy też olsu jesionowego. Do gatunków domieszkowych zalicza się przede wszystkim: dąb, brzoza, świerk i gatunki introdukowane – sosna banksa, smołowa oraz robinia akacjowa. Dodatkowo, w granicach Powiatu występuje stosunkowo młody drzewostan leśny – dominują drzewa II, III i IV klasy wieku, mniej liczne są drzewostany I, V i prawie znikomej VI klasy wieku²¹.

KLIMAT

Obszar Powiatu Pabianickiego znajduje się w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego pomiędzy klimatem morskim i kontynentalnym, co jest charakterystyczne dla terenów środkowej Polski. Średnia roczna temperatura wynosi ok. 8,4°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią temperaturą ok. +18°C, natomiast najchłodniejszym styczeń ze średnią temperaturą -1,7°C²².

Poziom opadów atmosferycznych na terenie Powiatu zalicza się do średnich w skali ogólnopolskiej - średnioroczna suma opadów kształtuje się na poziomie 532 – 604 mm, przy czym 63% rocznej sumy opadów przypada na okres wegetacyjny. W związku z powyższym największe sumy opadów odnotowuje się w lipcu (88 mm), natomiast najmniejsze w lutym (25 mm). W granicach administracyjnych Powiatu ilość dni z pokrywą śnieżną nie przekracza 60 dni w roku, natomiast względna wilgotność powietrza waha się od 70 do 90 %. Z kolei mgły obserwuje się najczęściej na terenach wilgotnych, gdzie występują niskie temperatury powietrza, czyli w dolinach i obniżeniach.

Ponadto klimat Powiatu cechuje się dużą wietrznością o przewadze wiatrów zachodnich, które stanowią ok. 48% ogólnej sumy wiatrów. Najrzadziej występują wiatry o kierunku: północnym i południowo – wschodnim, stanowiąc tym samym zaledwie ok. 5%²³.

W ciągu ostatnich lat obserwuje się globalne zmiany klimatyczne, które charakteryzują się przede wszystkim wzrostem średniej rocznej temperatury wraz z coraz częściej występującymi falami upałów czy okresami suszy, jak również przesunięciem występowania największej intensywności opadów z miesięcy wiosennych na miesiące letnie, przy jednoczesnym wzroście nawalnych deszczy.

Co więcej, coraz częściej obserwuje się negatywne skutki tychże ekstremalnych zjawisk pogodowych, które potęgują efekty katastrof naturalnych wywoływanych m.in. przez silne wiatry, wyładowania atmosferyczne a nawet trąby powietrzne. Mogą one powodować nie tylko liczne straty materialne (zniszczenia dróg, linii elektroenergetycznych, uszkodzenie upraw, podtopienia budynków), ale są też istotnym zagrożeniem dla życia i zdrowia ludzi. Z licznych badań i obserwacji wynika,

że przytoczone zmiany klimatyczne w dalszym ciągu będą się nasilać, tym samym powodując nieprzewidywalne skutki, dlatego niezbędne jest podjęcie działań, które zniwelują niepożądane efekty.

²¹ Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

²² Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

²³ Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

JAKOŚĆ POWIETRZA

Zanieczyszczenie powietrza to wszelkie skażenie powietrza spowodowane występowaniem w jego składzie substancji chemicznych (w postaci stałej (pyły), ciekłej lub gazowej) w stężeniach nieodpowiadających jego naturalnemu składowi bądź też niewystępujących naturalnie w składzie atmosfery ziemskiej. Emisja zanieczyszczeń może pochodzić z następujących źródeł:

- **punktowych**, czyli z zorganizowanych zakładów przemysłowych, które wytwarzają zanieczyszczenia w wyniku energetycznego spalania paliw i procesów technologicznych,
- **liniowych**, zwłaszcza z transportu samochodowego i kolejowego (emisja komunikacyjna),
- **powierzchniowych** - zanieczyszczenia uwalniane są z indywidualnych systemów grzewczych, oczyszczalni ścieków, składowisk odpadów czy też z terenów rolniczych, tj. z upraw i hodowli zwierząt²⁴.

Według „Raportu o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2017 roku” największym emitentem punktowych zanieczyszczeń do powietrza na terenie Powiatu Pabianickiego był Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. Co istotne znalazł się on na piątym miejscu w skali całego województwa łódzkiego. W nawiązaniu do emisji liniowej skupiona jest ona przede wszystkim w pobliżu głównych szlaków komunikacyjnych oraz na terenach zurbanizowanych, w związku z czym na terenie Powiatu największa koncentracja tego typu zanieczyszczeń występuje przy trasie S8, S14, drodze krajowej nr 71, drodze wojewódzkiej nr 485 i 710. W odniesieniu do jednostek samorządowych wchodzących w skład Powiatu Pabianickiego najbardziej narażone jest miasto Pabianice i Konstantynów Łódzki. Największym źródłem emisji powierzchniowej (niskiej) są indywidualne paleniska domowe, które do celów grzewczych wykorzystują przestarzałe piece opalane węglem. Coraz częściej spalane są także odpady np. w postaci plastiku.

Zgodnie z roczną oceną jakości powietrza w województwie łódzkim z 2019 roku - przeprowadzoną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi – Powiat Pabianicki został podzielony na dwie strefy:

- 1) miasto Pabianice i Konstantynów Łódzki zostały przypisane do Aglomeracji Łódzkiej,
- 2) pozostałe gminy do Strefy Łódzkiej.

Jak wynika z poniższej tabeli zarówno w aglomeracji łódzkiej jak i w strefie łódzkiej, a więc i w całym Powiecie Pabianickim, stwierdzono występowanie w ciągu roku, ponadnormatywnej ilości przekroczeń dopuszczalnego średniodobowego stężenia pyłu zawieszonego PM10, PM2,5, ozonu a także przekroczenie wartości docelowej stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu w pyłe PM10. Warto zaznaczyć, że wyniki oceny stężeń zanieczyszczeń w powietrzu występujących w roku 2019 na obszarze strefy łódzkiej, uwzględniające kryterium ochrony roślin, nie wykazały przekroczeń stanu dopuszczalnego, z wyjątkiem ozonu. Do obszarów przekroczeń poziomu docelowego niniejszego zanieczyszczenia zakwalifikowano jedynie południową oraz południowo-zachodnią część

²⁴ Program Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.

województwa łódzkiego, a więc nie dotyczy to Powiatu Pabianickiego. Dla obszaru aglomeracji łódzkiej nie przeprowadzono badań uwzględniających kryterium ochrony roślin.

Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń w podziale na Aglomerację Łódzką i Strefę Łódzką												
	SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	Pb	As	Cd	Ni	PM _{2,5}	PM ₁₀	BaP	O ₃
Aglomeracja Łódzka	A	A	A	A	A	A	A	A	C	C	C	C
Strefa Łódzka	A	A	A	A	A	A	A	A	C	C	C	C

Objaśnienia:
 A - stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych,
 C - stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe.

Tabela 82. Klasyfikacja stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi (za rok 2019) (źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim z 2019 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Łódź 2020).

Jak wynika z Programu Ochrony Powietrza i Planu działań krótkoterminowych dla aglomeracji łódzkiej uchwalonego w 2020 roku, na stacji pomiarowej przy ul. Kilińskiego 4 w mieście Pabianice w 2013 roku odnotowano maksymalną średnioroczną wartość pyłu PM₁₀ z terenu całej aglomeracji łódzkiej (Tabela 53). Mimo to obserwuje się spadek wartości stężeń tego zanieczyszczenia. W latach 2018-2020 na obszarze omawianego miasta odnotowano następujące wartości PM₁₀: 39,4, 31,8 i 30,1 µg/m³²⁵, w związku z czym nie został przekroczony dopuszczalny poziom stężeń pyłu PM₁₀ w powietrzu.

Stężenie średnioroczne pyłu PM ₁₀ [µg/m ³]* na stacjach pomiarowych w Pabianicach						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ul. Kilińskiego 4	41,2	40,8	39,3	36,3	36,4	37,3
ul. Konstantynowska	35,3	39,0	37,7	38,9	39,3	39,4

*Dopuszczalny poziom 40 µg/m³

Tabela 83. Stężenie średnioroczne pyłu PM₁₀ [µg/m³]* na stacjach pomiarowych w Pabianicach w latach 2013-2018 (źródło: Program ochrony powietrza i plan działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka (Uchwała nr XX/304/20 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 września 2020 r.).

Niemniej jednak dobowe stężenie tego pyłu w Pabianicach cały czas utrzymuje się powyżej dopuszczalnej normy i w 2015 roku zanotowano najwięcej dni (z całej aglomeracji) z przekroczeniem stężenia PM₁₀. Co istotne, w 2018 roku miasto znalazło się na 3 miejscu, biorąc pod uwagę strefę aglomeracji łódzkiej, pod względem liczby dni z przekroczeniem dopuszczalnego stężenia 24-godzinny pyłu zawieszony PM₁₀. W konsekwencji tego miasto Pabianice, ale również miasto Konstantynów Łódzki zostały wskazane jako obszary, na których należy podjąć działania napraw-

²⁵ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, <http://powietrze.gios.gov.pl/>

cze, których realizacja umożliwi osiągnięcie jakości powietrza odpowiadającej normom krajowym i unijnym²⁶.

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

Obszar Powiatu Pabianickiego jest zróżnicowany pod względem form ochrony przyrody zdefiniowanych Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r., w związku z czym można go zaliczyć do jednych z ciekawszych miejsc w województwie łódzkim.

Jednym z najistotniejszych obszarów chronionych w granicach Powiatu jest obszar Natura 2000 „Grabia” (kod: PLH100021) wyznaczony dyrektywą siedliskową w 2011 roku. Jego całkowita powierzchnia wynosi 1 670,48 ha i swym zasięgiem obejmuje gminę Dłutów i gminę Dobroń oraz przyległe tereny powiatu łaskiego i bełchatowskiego²⁷. Przedmiotem ochrony jest środkowy i dolny bieg rzeki Grabi wraz z przylegającymi ekosystemami łąkowymi i leśnymi. Niezwykle cenne są tu liczne starorzecza, małe zbiorniki wodne, lasy łąkowe oraz różnorodne gatunki zwierząt: ssaków, bezkręgowców i ryb wraz z ich siedliskami²⁸.

Na terenie Powiatu Pabianickiego znajdują się także dwa fitocenotyczne, leśne rezerwaty przyrody:

- Jodły Oleśnickie ustanowiony w 1962 roku. Zajmuje 11,7 ha (nie wyznaczono otuliny) i obejmuje swym zasięgiem gminę Lutomiersk. Jest to przykład ekosystemu leśnego i borowego, podtypu lasów wyżynnych, którego celem ochrony jest zachowanie naturalnego lasu jodłowego o cechach grądu subkontynentalnego z jodłą na północnej granicy zasięgu.
- Mianów uznany w 2000 roku. Jego całkowita powierzchnia wynosi 23,3 ha (w tym 5,9 ha rezerwatu i 17,4 ha otuliny) i także położony jest na terenie gminy Lutomiersk. Również uznany jest za ekosystem leśny i borowy, jednak podtypu lasów nizinnych a celem ochrony jest zachowanie śródleśnego kompleksu mokradeł obejmujących mozaikę torfowisk niskich i olsów, z interesującą florą torfowiskową.

W sąsiedztwie rezerwatu przyrodniczego Mianów znajduje się Puczniewski Obszar Chronionego Krajobrazu wyznaczony w 1998 r., który swym zasięgiem obejmuje gminę Lutomiersk z Powiatu Pabianickiego a także gminę Poddębice i Dalików (powiat Poddębicki). Zajmuje on ok. 6,3 ha, przy czym w gminie Lutomiersk 900 ha i w swoich granicach skupia bardzo cenne, zalesione często podmokłe tereny w widłach Neru i Bełdówki.

Tereny gminy Dobroń wchodzi z skład Obszaru Chronionego Środkowej Grabi (w jego północnej części). Pozostała jego część obejmuje powiat łaski. Został on wyznaczony w 1998 roku i zajmuje 6,558 ha, gdzie znajdują się „zespoły leśne o walorach glebochronnych i krajobrazowych porastających obydwie brzozy Grabi z licznymi wydmami koło Teodorowa i Dobronia oraz korzystny bioklimatycznie kompleks lasów sosnowych koło Poleszyna”²⁹.

W granicach administracyjnych Powiatu Pabianickiego można też wyróżnić sześć zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Są to kolejno:

²⁶ Program ochrony powietrza i plan działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka (Uchwała nr XX/304/20 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 września 2020 r.)

²⁷ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://crfop.gdos.gov.pl/>

²⁸ <http://nadgrabia.pl/natura-2000/>

²⁹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://crfop.gdos.gov.pl/>

1. **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dąbrowa I”** ustanowiony w 1996 r., obejmujący swym zasięgiem gminę Dłutów (pomiędzy Pawlikowicami a Śładkowicami), zajmujący tym samym prawie 60 ha³⁰. Celem jego utworzenia jest ochrona ponad 110 letnich jodeł i sosen³¹;
2. **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dąbrowa II”** wyznaczony w 1996 roku. Zajmuje on 142,8 ha³² a w jego skład wchodzi tereny gminy Dłutów (pomiędzy Dłutowem Poduchownym a Śładkowicami), gdzie objęte ochroną są 120 letnie jodły, sosny oraz dęby;
3. **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Grabi”** uznany w 1998 roku. Jego powierzchnia wynosi nieco ponad 4 000 ha, z czego 411 ha położonych jest na terenie gminy Dobroń. Pozostała część obejmuje tereny gminy Łask, Sędziejowice oraz Widawa. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Grabi” wchodzi w skład wcześniej wspomnianego obszaru Natura 2000³³;
4. **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Mogilno”** istniejący od 2001 r. i znajdujący się w granicach gminy Dobroń, zajmujący w przybliżeniu 68,5 ha. Przedmiotem jego ochrony jest rozległa forma pochodzenia eolicznego, czyli wydma z pokrywającym ją drzewostanem sosnowym pełniącym funkcję lasów glebochronnych;
5. **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dobroń”** o powierzchni 221,36 ha, powstały w 2001 r. Położony jest on na terenie gminy Dobroń, w Leśnictwie Mogilno a przedmiotem ochrony jest śródleśny krajobraz wydm i torfowisk z cennymi zbiorowiskami roślinności torfowiskowej w różnym stadium sukcesji;
6. **zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Borkowice”** również wyznaczony w 2001 roku, będący największym spośród zespołów przyrodniczo-krajobrazowych występujących na terenie Powiatu Pabianickiego – zajmuje on 507,38 ha i obejmuje tereny gminy Dłutów. Przedmiotem jego ochrony jest kompleks lasów o wyjątkowo cennej mozaice siedlisk leśnych z dużym udziałem lasów wodochronnych i lasów pełniących funkcję glebochronną położony na obszarze wydm, a także fragmenty naturalnych drzewostanów jodłowych i bukowych położonych na północnej granicy zasięgu gatunków oraz śródleśne zbiorniki wodne³⁴.

Na terenie Powiatu znajduje się także 12 użytków ekologicznych. Sześć z nich znajduje się w gminie Dłutów, pięć w gminie Dobroń i jeden w gminie wiejskiej Pabianice. Wśród nich można wyróżnić bagna, naturalne zbiorniki wodne oraz płaty nieużytkowanej roślinności. W granicach powiatu można również wyróżnić liczne pomniki przyrody, głównie w postaci okazałych drzew.

Z punktu widzenia planowania strategicznego istotne jest uwzględnienie ograniczeń związanych z funkcjonowaniem obszarów chronionych wynikających z przepisów prawnych. Jednocześnie wskazane formy ochrony przyrody stanowią cenny walor i zasób Powiatu. Można wykorzystać ich potencjał w zakresie spokojnej rekreacji oraz turystyki.

³⁰ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://crfop.gdos.gov.pl/>

³¹ Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

³² Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://crfop.gdos.gov.pl/>

³³ Strategia Rozwoju Powiatu Pabianickiego na lata 2014-2020

³⁴ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, <http://crfop.gdos.gov.pl/>

OCHRONA ŚRODOWISKA

Zasoby naturalne Ziemi są dobrem rzadkim, dlatego zasadne jest podejmowanie działań mających na celu ich zachowanie oraz ochronę a także przedsięwzięć zapobiegawczych ich dewastacji i nieracjonalnego wykorzystania.

W odniesieniu do surowców naturalnych – jak już wcześniej wspomniano - szczególnym dla nich zagrożeniem jest działalność antropogeniczna przejawiająca się ich nieracjonalną eksploatacją. W konsekwencji tego, przed wykorzystaniem niniejszych zasobów niezbędne jest przeprowadzenie wszelkich badań, które pozwolą ocenić ich wielkość oraz opłacalność wydobycia. Eksploatacja surowców naturalnych negatywnie oddziałuje nie tylko na warunki hydrologiczne (zmniejszenie zasobów i zaburzenie krążenia wód podziemnych) czy estetykę krajobrazu (tworzenie hałd czy wyrobisk górniczych), ale również na zdrowie i życie organizmów żywych, w tym ludzi.

Zasoby wodne (zarówno powierzchniowe jak i podziemne) obarczone są ryzykiem skażenia zanieczyszczeniami socjalno-bytowymi pochodzącymi z sektora komunalnego i przemysłowego, które są niewłaściwie odprowadzana, zarówno do infrastruktury kanalizacyjnej jak i nieszczelnych osadników przydomowych czy też bezpośrednio do przydrożnych rowów i cieków. Ponadto zagrożeniem są też związki chemiczne splukiwane z ciągów komunikacyjnych oraz terenów rolnych w wyniku opadów deszczu bądź topniejącego śniegu. Warto podkreślić, iż negatywny wpływ na zasoby wodne ma również zwiększona ilość terenów utwardzonych, czego efektem jest przyspieszony odpływ wód i ograniczona infiltracja.

Odnosząc się do ochrony zasobów leśnych, niezbędne jest podjęcie działań mających na celu ograniczenie oddziaływania antropogenicznego, które prowadzi do pogorszenia ich stanu ilościowego (wskutek wylesiania) oraz jakościowego (poprzez zaśmiecanie). Zagrożeniem dla kompleksów leśnych są także liczne pożary jak i zanieczyszczenia powietrza pochodzące głównie z terenów zurbanizowanych, których skala globalna w ostatnich latach uległa znacznemu zwiększeniu.

Mając na uwadze klimat i jakość powietrza, niniejsze komponenty na terenie Powiatu Pabianickiego również ulegają ciągłym zmianom, głównie w wyniku działalności człowieka, dlatego zasadne jest podjęcie wszelkich działań edukacyjnych jak i inwestycyjnych, których realizacja przyczyni się do poprawy jakości środowiska, a więc i w pewnym stopniu również do ograniczenia negatywnych skutków zmian klimatu.

Mając na uwadze zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności, niezwykle istotna jest dbałość o tereny zielone położone w granicach administracyjnych poszczególnych gminach wchodzących w skład Powiatu. Ich obecność poprawia nie tylko na estetykę krajobrazu, ale również pozytywnie oddziałuje na jakość życia mieszkańców.

14.6. SONDAŻ OPINII PUBLICZNEJ

W ramach prac nad dokumentacją „Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030” przeprowadzono dwa badania ankietowe. Pierwsze z nich dedykowane było dla społeczności związanej z terenem Powiatu, natomiast drugi sondaż opinii publicznej skierowany był do pracowników Starostwa Powiatowego.

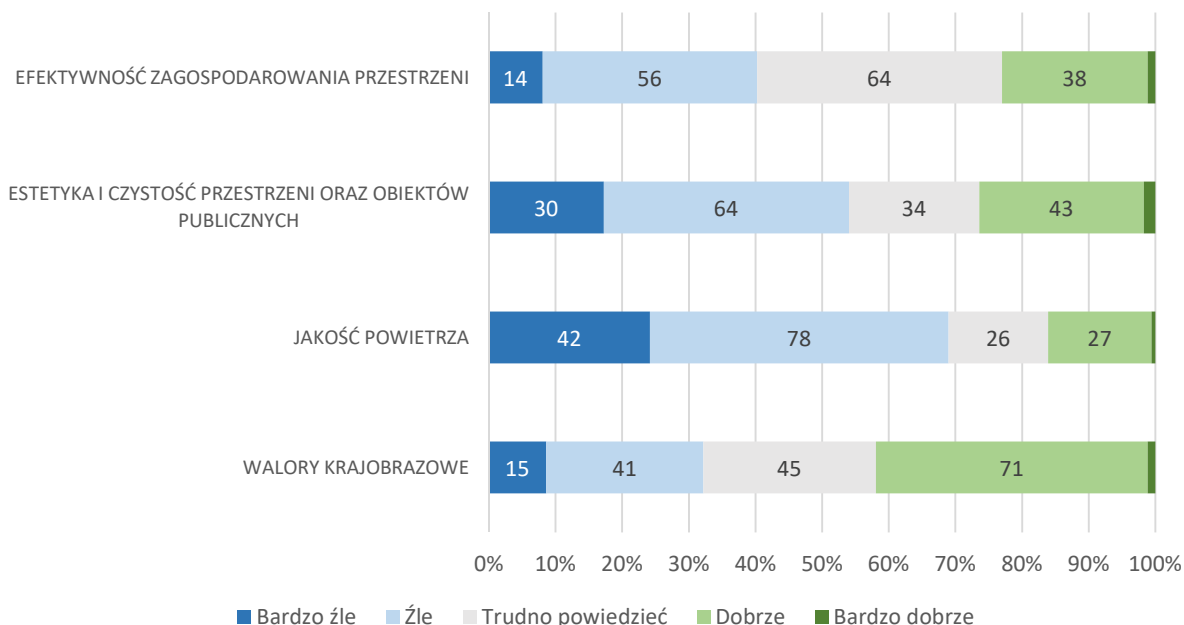
Pierwsze ze wskazanych badań ankietowych zostało przeprowadzone od 5 marca do 20 kwietnia 2021 przez przedsiębiorstwo Pheno Horizon Sp. z o.o. na zlecenie Starostwa Powiatowego w Pabianicach, w ramach opracowania dokumentu „Strategii Rozwoju Powiatu Pabianickiego 2030”. Celem badania jest poznanie opinii społeczeństwa pozostającego w relacji z powiatem na temat jego stanu obecnego, w tym poznanie słabych i mocnych stron jednostki oraz zapoznanie się ze zdaniem respondentów odnośnie do możliwych szans i zagrożeń rozwoju jednostki. Społeczność miała możliwość wyrażenia osobistej opinii na temat obszarów, które powinny być najważniejsze dla rozwoju powiatu w perspektywie najbliższych lat, z możliwością zaproponowania konkretnych działań, które powinny być podejmowane przez władze samorządowe. Uzyskane odpowiedzi zostały następnie wykorzystane w ramach prac nad dokumentem strategii, nad wypracowanie wizji i misji oraz niezbędnych celów strategicznych i operacyjnych dla powiatu pabianickiego.

Respondenci zostali dobrani drogą losową. W badaniu wzięło udział 174 osób, w tym 100 kobiet (57,5% ogółu respondentów) i 74 mężczyzn (42,5% respondentów). Są to głównie osoby w średnim wieku, przede wszystkim pomiędzy 40 a 59 rokiem życia (44,3% respondentów). Osoby niepełnoletnie oraz osoby starsze (tj. powyżej 60 roku życia) stanowią mniejszość, stanowią łącznie jedynie 12,6% ankietowanych.

W odniesieniu do statusu zawodowego zdecydowaną większość (72,4% ogółu) stanowią osoby zatrudnione poza rolnictwem. Następnie, 11,5% respondentów stanowią osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz przedsiębiorcy, 9,2% to osoby uczące się (uczniowie i studenci), a 4,0% to osoby emerytowane oraz renciści. Osoby zatrudnione w rolnictwie oraz osoby bezrobotne, stanowią jedynie odpowiednio 1,7% i 1,1% ogółu ankietowanych.

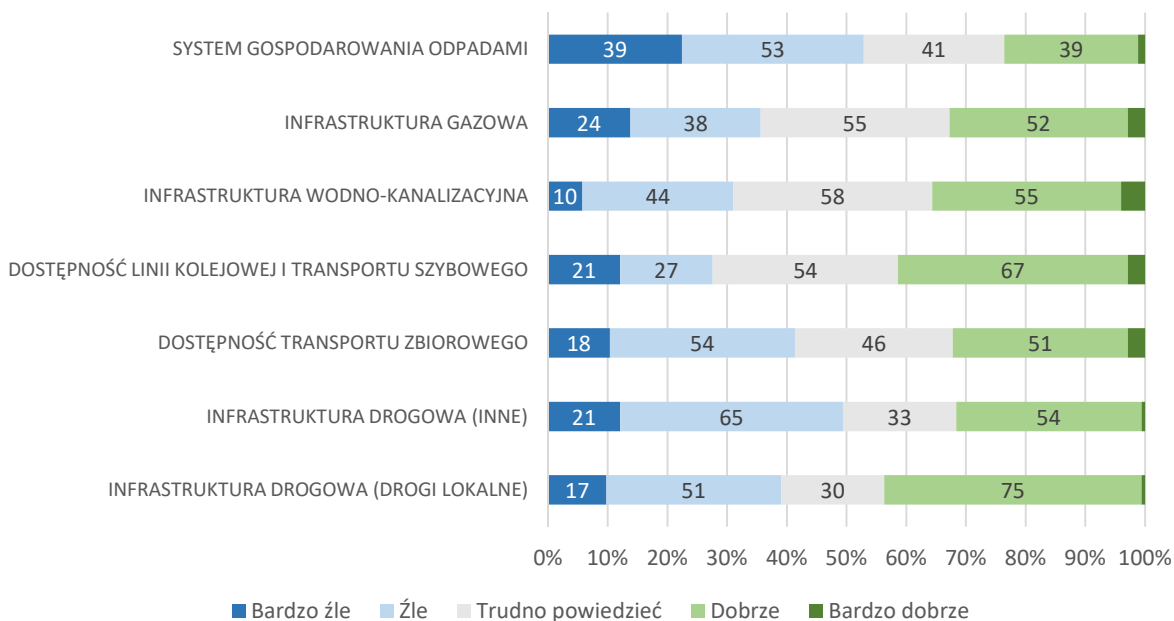
Najliczniejszą grupę respondentów stanowią mieszkańcy powiatu pabianickiego (81,6%), przede wszystkim z gminą Pabianice. Ponadto, w badaniu udział wzięły osoby zamieszkujące jednostki sąsiednie względem powiatu bądź zamieszkiwały jednostkę w przeszłości. Następnie, dla 13,8% ankietowanych powiat jest miejscem pracy i nauki, a jedynie dla 1 osoby stanowi miejsce wypoczynku i rekreacji.

W ramach badania respondenci zostali poproszeni o dokonanie oceny obecnego stanu powiatu pabianickiego w podziale na wybrane obszary tematyczne. Ocena była dokonywana w składowości od 1 do 5, gdzie ocena na poziomie 1 oznacza, że dany aspekt jest odbierany bardzo źle, natomiast ocena na poziomie 5 oznacza odbiór bardzo dobry. Jako pierwszy ocenie poddany został stan środowiska naturalnego i zagospodarowanie przestrzeni publicznej.

Wykres 6. Ocena stanu środowiska naturalnego i zagospodarowanie przestrzeni publicznej (źródło: opracowanie własne).

Najgorzej w kwestiach środowiskowych wypada jakość powietrza, którą 69,0% respondentów ocenia negatywnie, z czego 24,1% ogółu uznaje ją za bardzo złą (Wykres 5). 14,9% ankietowanym trudno jest ocenić ten aspekt, natomiast dla 16,1% jest aspekt odbierany pozytywnie (w tym jedynie dla 1 osoby jako bardzo dobrze). Negatywnie odbierana jest również estetyka i czystość obiektów przestrzeni publicznych, takich jak place, parki, skwery czy budynki użyteczności publicznej. Negatywnie aspekt ten oceniło 54,0% respondentów, z czego 17,2% ogółu jako bardzo źle. Dla 19,5% ankietowanych ciężko ocenić estetykę przestrzeni, a jedynie 26,4% ocenia ją pozytywnie (w tym 3 osoby, dla których estetyka jest bardzo dobra). Przeciętnie wypada z kolei efektywność zagospodarowania przestrzeni, którą negatywnie oceniło 4,2% ankietowanych, dla 36,8% ciężko jest ten aspekt ocenić, a 23,0% odbiera efektywność pozytywnie (w tym 2 osoby bardzo dobrze). W powyższym zestawieniu najlepiej, choć przeciętnie wypadają walory krajobrazowe (obszary chronione i lasy), które negatywnie oceniło 32,2% ankietowanych, lecz dla 25,9% trudno jest je ocenić. W efekcie 42,0% odbiera obszary chronione pozytywnie (w tym również 2 osoby bardzo dobrze).

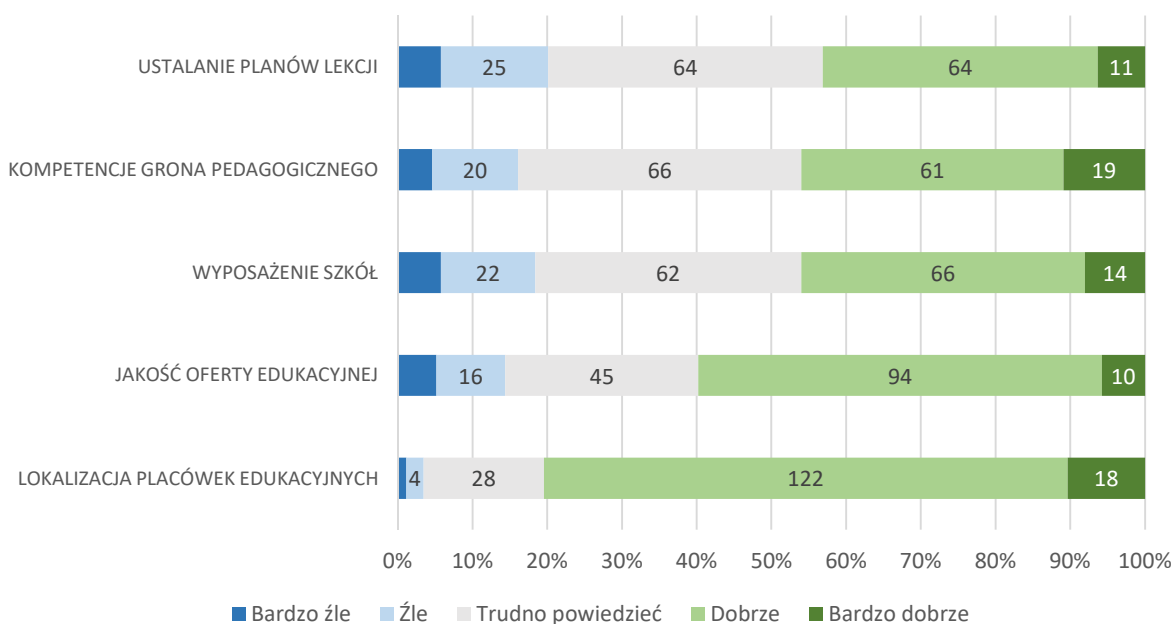

Wykres 7. Ocena stanu i dostępności do infrastruktury technicznej (źródło: opracowanie własne).

Następnie, ocenie poddano stan i dostępność do infrastruktury technicznej, którego najgorzej wypada system gospodarowania odpadami (Wykres 6). Aspekt ten negatywnie oceniono aż przez 52,9% respondentów (w tym 22,4% ogółu jako bardzo źle). 23,6% ankietowanych trudno jest ocenić ten aspekt, tyle samo ankietowanych również oceniło system gospodarki odpadami pozytywnie (w tym jedynie 2 osoby jako bardzo dobrze). Następnie, negatywnie odbierana jest również infrastruktura drogowa w postaci chodników, ścieżek rowerowych, pobocza czy przystanków autobusowych, źle

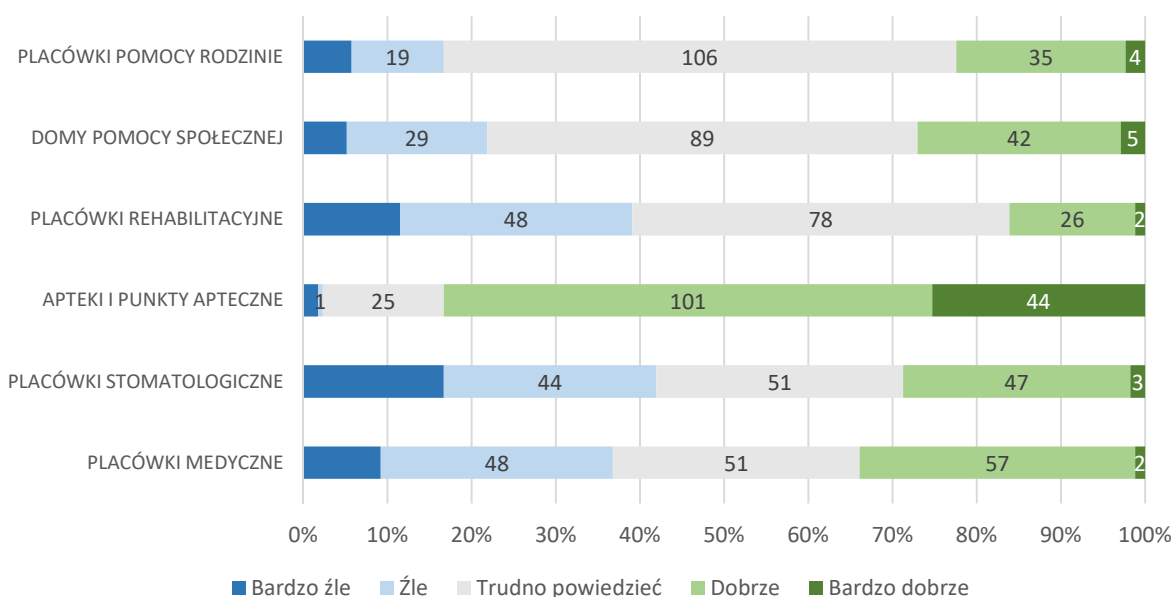
i bardzo źle oceniło odpowiednio 37,4% i 12,1% ankietowanych. Pozytywnie z kolei infrastrukturę drogową oceniło 31,6% (w tym jedynie 1 osoba bardzo dobrze). Zdecydowanie lepiej w badaniu wypadają drogi lokalne, które pozytywnie ocenia 43,7% respondentów (w tym również 1 osoba jako bardzo dobrze). Jednakże, negatywnie drogi lokalne oceniło 39,1% (w tym 9,8% ogółu jako bardzo źle). Zdecydowanie lepiej względem technicznych aspektów transportu wypada dostępność do transportu zbiorowego (komunikacji międzymiastowej i gminnej), a także dostępność to linii kolejowej

i transportu szynowego. Dostępność transportu zbiorowego pozytywnie ocenia 32,2% (w tym 5 osób bardzo dobrze), zaś negatywnie 41,4% (w tym 10,3% ogółu jako bardzo źle). Dostęp do transportu szynowego pozytywnie ocenia z kolei 41,4% (w tym również 5 osób bardzo dobrze), zaś 27,6% negatywnie (w tym, 12,1% ogółu jako bardzo źle). Dostępność do infrastruktury w powiecie wypada przeciętnie, infrastrukturę gazową negatywnie oceniło 35,6% ankietowanych (w tym 13,8% ogółu jako bardzo źle), zaś pozytywnie 32,8% (w tym 5 osób jako bardzo dobrze). Infrastruktura wodno-kanalizacyjna wypada nieco lepiej, negatywnie oceniona przez 31,0% (w tym 5,7% ogółu jako bardzo źle), pozytywnie zaś przez 35,7% (w tym 7 osób jako bardzo dobrze, tj. 4,0% ogółu).

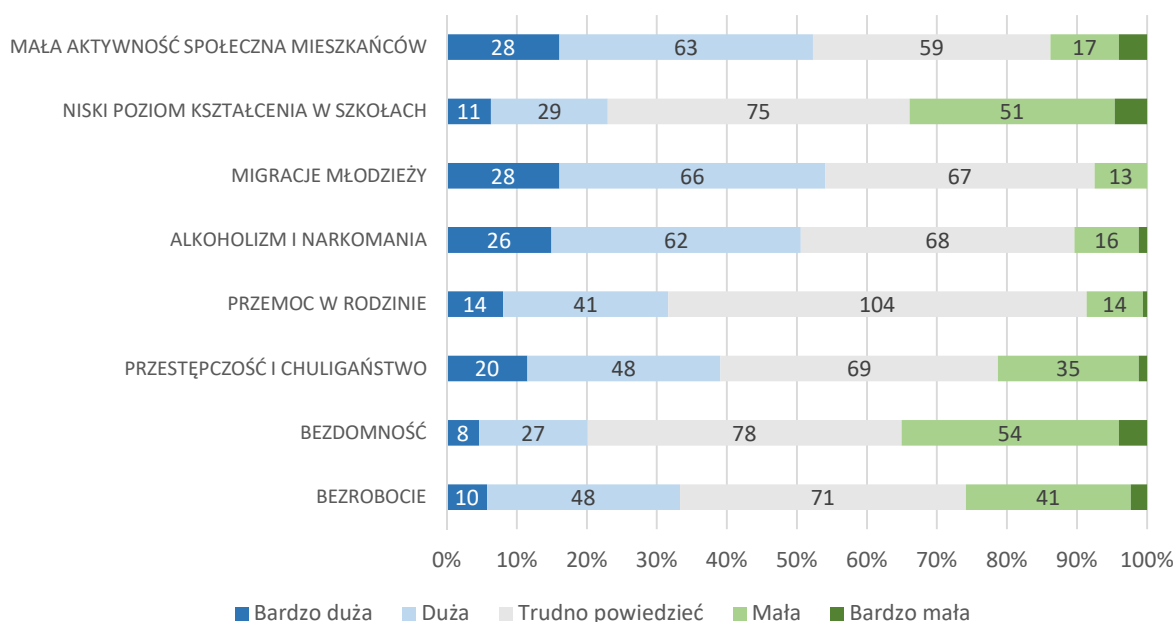
Wykres 8. Ocena dostępności i jakości edukacji na terenie powiatu (źródło: opracowanie własne).

Ocenie poddano również dostępność i jakość usług edukacyjnych w szkołach podlegającym starostwu powiatowemu w Pabianicach. Kategoria ta wypada zdecydowanie korzystniej względem poprzednio analizowanych (Wykres 7). Przede wszystkim pozytywnie odbierana jest aż przez 80,5% ankietowanych (w tym przez 10,3% ogółu jako bardzo dobrze), a trudno ocenić lokalizację szkół dla 16,1%. Następnie, 59,8% respondentów pozytywnie ocenia jakość oferty edukacyjnej (szkolnej i pozaszkolnej), z czego 5,7% ogółu ocenia ją bardzo dobrze. Oferta edukacyjna negatywnie oceniana jest przez 14,4% (w tym 5,2% ogółu jako bardzo źle). Porównywalnie wypada z kolei wyposażenie szkół oraz kompetencje grona pedagogicznego, które pozytywnie ocenia odpowiednio 46,0% (w tym 8,0% jako bardzo dobrze) i 46,0% (w tym 10,9% jako bardzo dobrze). Najgorzej, choć również pozytywnie oceniane jest ustalanie planów lekcji tak, by dzieci uczyły się w systemie jednozmianowym.

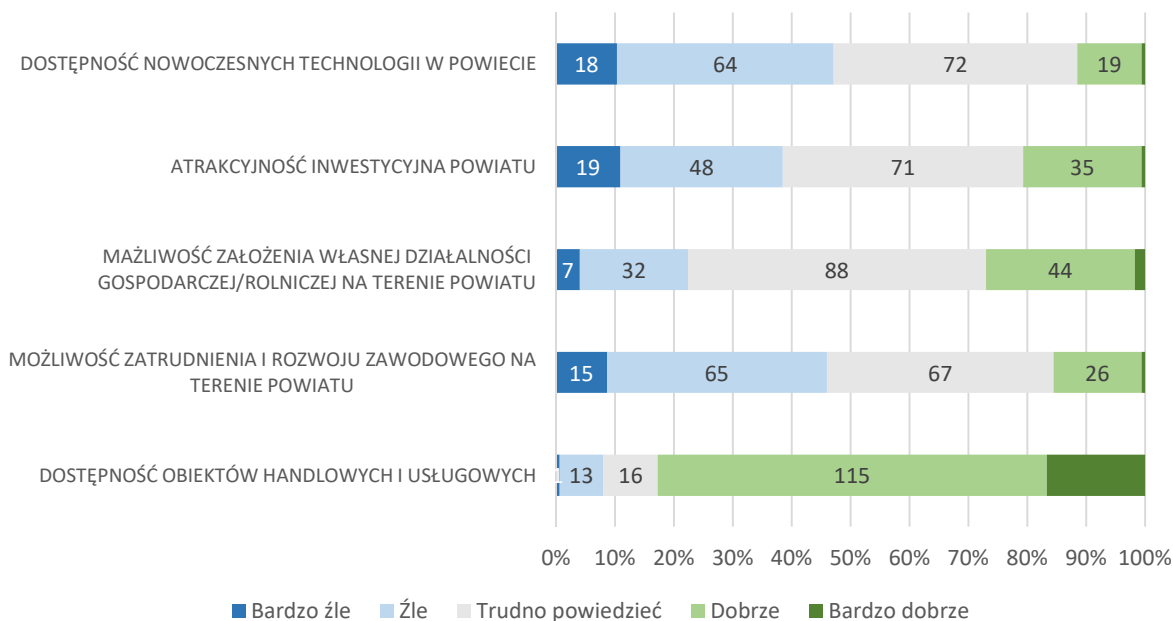
Wykres 9. Ocena dostępu do opieki społecznej oraz zdrowotnej w powiecie (źródło: opracowanie własne).

Przeciętnie odbierane są również usługi opieki społecznej oraz zdrowotnej w powiecie (Wykres 8), z wyjątkiem aptek i usług aptecznych, które pozytywnie oceniono aż przez 83,3% ankietowanych (w tym 25,3% ogółu jako bardzo dobrze), a dla 14,4% ankietowanych trudno ocenić ten aspekt. Placówki medyczne pozytywnie oceniło z kolei 33,9%, zaś negatywnie 36,8%. Następnie, placówki stomatologiczne pozytywnie ocenia 28,7%, a negatywnie 42,0% (w tym 16,7% ogółu jako bardzo źle). Dla połowy ankietowanych trudno ocenić placówki pomocy rodzinie oraz domy pomocy społecznej, odpowiednio przez 60,9% oraz 51,4% ankietowanych. Najgorzej z zestawienia wypadają z kolei placówki rehabilitacyjne, które negatywnie ocenia 39,1% (w tym 11,5% ogółu jako bardzo źle), zaś pozytywnie przez 16,1% (w tym jedynie przez dwie osoby jako bardzo dobrze).

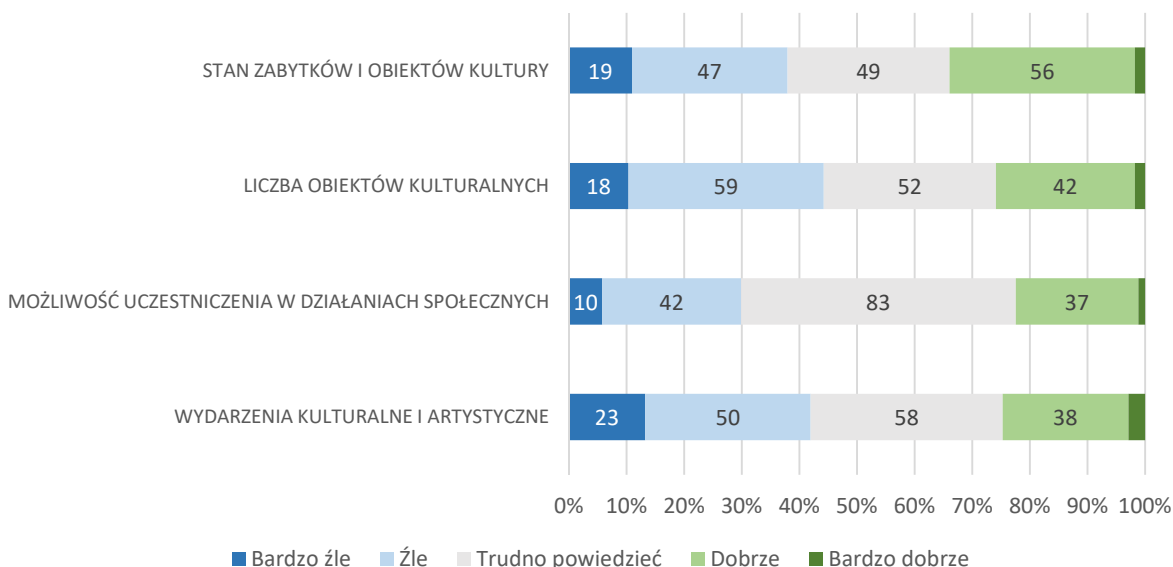
Wykres 10. Skala problemów społecznych w powiecie (źródło: opracowanie własne).

Ocena usług opieki społecznej zależy jest od problemów społecznych w jednostce. Według ankietowanych największy problem w powiecie stanowią migracje młodzieży z powiatu, które negatywnie zostały ocenione przez 54,0% (w tym 16,1% ogółu jako bardzo duża skala), a trudno było odpowiedzieć na ten aspekt dla 38,5% respondentów (Wykres 9). Ponadto, żadna z osób nie uznała migracji młodzieży jako problem bardzo małej skali. Negatywnie wypada również mała aktywność mieszkańców, negatywnie oceniona przez 52,3% (16,1% jako bardzo duża skala), zaś pozytywnie przez jedynie 13,8%. Następnie, alkoholizm i narkomania występują w dużej skali według 52,3% (16,1% jako bardzo duża). Korzystniej wśród problemów społecznych wypadają z kolei niski poziom kształcenia w szkołach oraz bezdomność, które negatywnie oceniło odpowiednio 23,0% i 20,1% ankietowanych.

Wykres 11. Ocena dostępności do usług oraz wsparcie w obszarze aktywności gospodarczej (źródło: opracowanie własne).

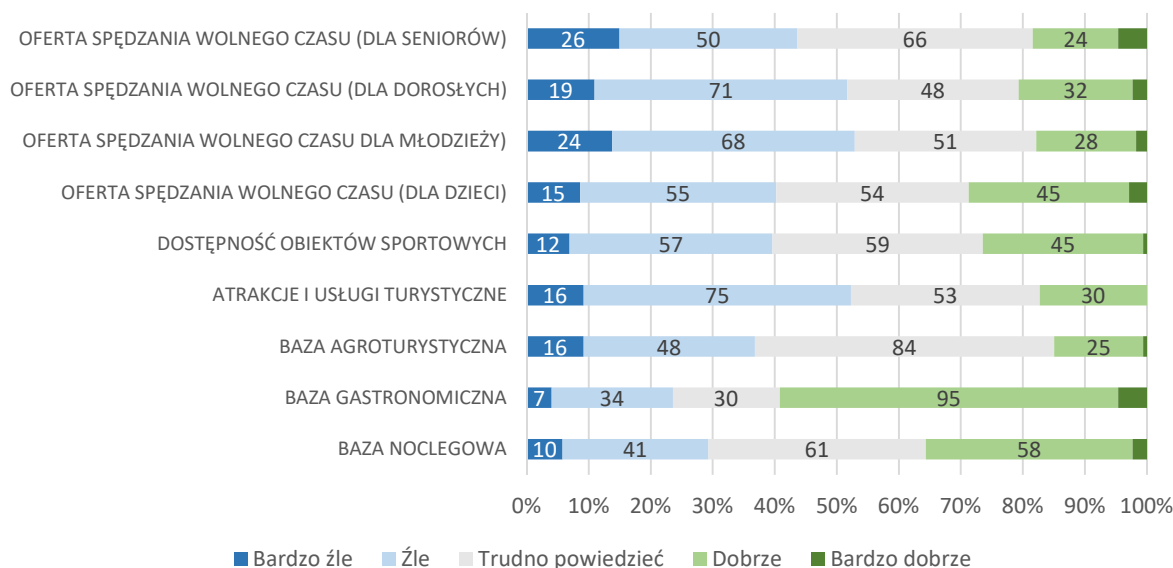
Następnie, ocenie poddano dostępność do usług oraz wsparcie w obszarze aktywności gospodarczej w powiecie pabianickim (Wykres 10). Jedynie dostępność (liczba) obiektów handlowych i usługowych jest odbierana pozytywnie, przez 82,8% ankietowanych (w tym 16,7% ogółu jako bardzo dobrze). Pozostałe aspekty wypadają niekorzystnie, przede wszystkim dostępność nowoczesnych technologii w powiecie oraz możliwość zatrudnienia i rozwoju zawodowego na terenie powiatu, które zostały ocenione negatywnie odpowiednio przez 47,1% i 46,0%.

Wykres 12. Ocena dostępności i atrakcyjności oferty kulturalnej powiatu (źródło: opracowanie własne).

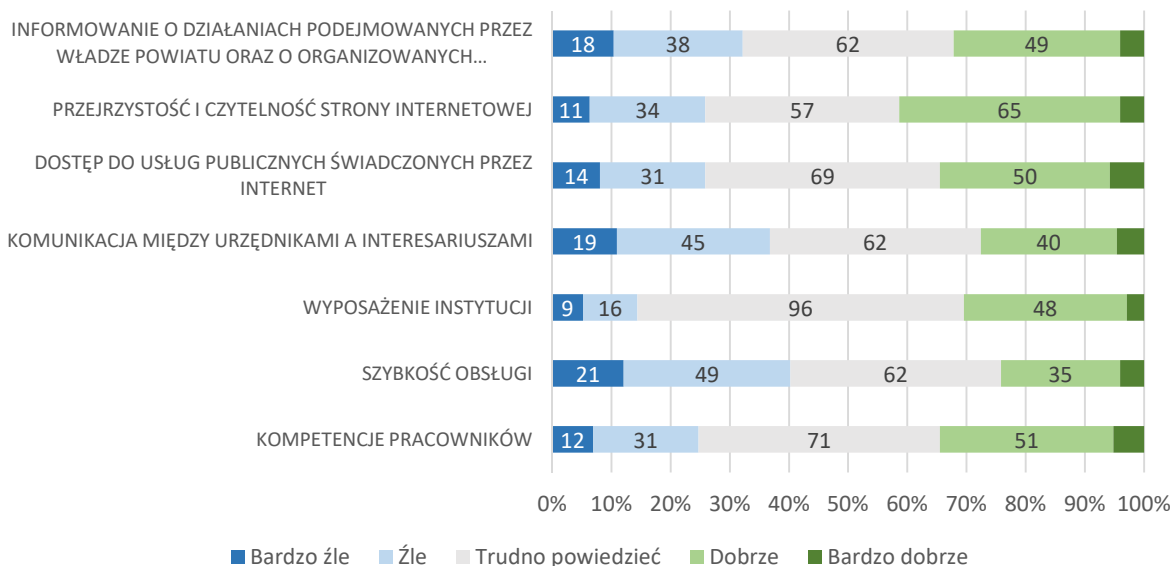
Przeciętnie oceniana jest dostępność i atrakcyjność oferty kulturalnej powiatu pabianickiego (Wykres 11). Negatywnie w zestawieniu wypada liczba obiektów kulturalnych oraz wydarzenia kulturalne i artystyczne, które negatywnie oceniło odpowiednio 44,3% i 42,0%. Nieco lepiej oceniany jest stan zabytków i obiektów kultury, negatywnie przez 37,9% (w tym 10,9% ogółu jako

bardzo źle), 28,2% przeciętnie (tudzież trudno powiedzieć) oraz 33,9% pozytywnie (w tym 3 osoby jako bardzo dobrze). Najlepiej oceniono natomiast możliwość uczestniczenia w działaniach społecznych, które negatywnie oceniło 29,9%, a odpowiedzi trudno powiedzieć udzieliło 47,7% ankietowanych.

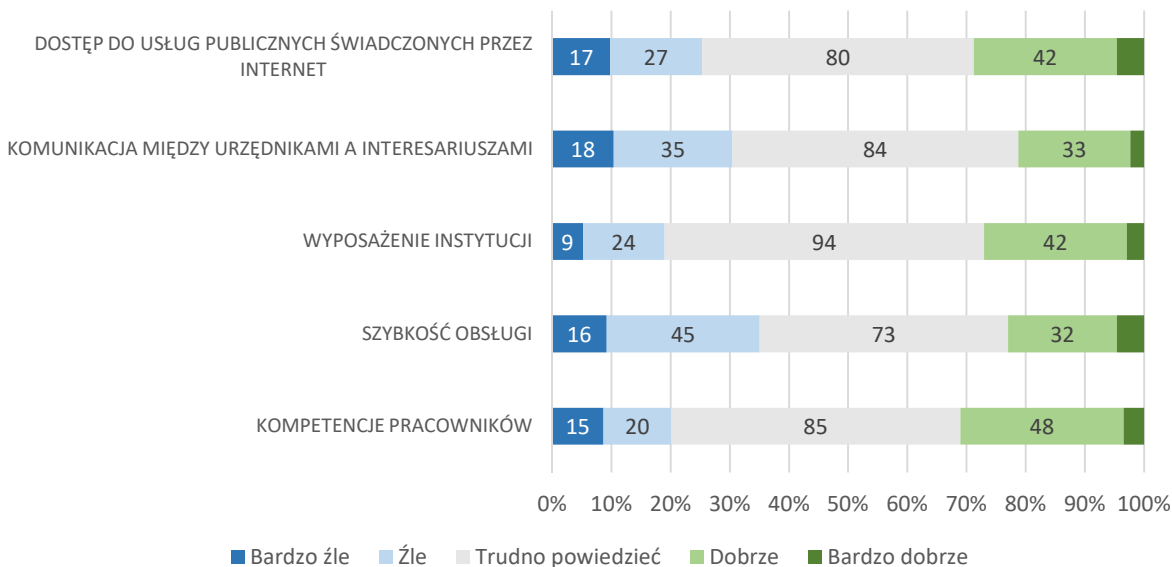
Wykres 13. Ocena oferty turystycznej i rekreacyjnej powiatu oraz możliwości i jakość atrakcyjnego wypoczynku na jego terenie (źródło: opracowanie własne).

Negatywnie odbierana jest oferta turystyczna i rekreacyjna powiatu oraz możliwości i jakość atrakcyjnego wypoczynku na jego terenie (Wykres 12). Najgorzej wypadają atrakcje i usługi turystyczne oraz oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży i dorosłych. Atrakcje i usługi turystyczne negatywnie oceniło 52,3% ankietowanych (w tym 9,2% ogółu jako bardzo źle), przeciętnie (tudzież trudno powiedzieć) 30,5%, a pozytywnie jedynie 17,2% (z czego żadna z osób nie oceniła atrakcji turystycznej bardzo dobrze). Ofertę spędzania wolnego czasu dla młodzieży i dorosłych negatywnie oceniło odpowiednio 52,9% (w tym 13,8% ogółu bardzo źle) oraz 51,7% (w tym 10,9% ogółu bardzo źle). Trudno ocenić z kolei ofertę spędzania wolnego czasu dla powyższych grup wiekowych odpowiednio 29,3% i 27,6% respondentom. Najkorzystniej z zestawienia wypada baza gastronomiczna na terenie powiatu, negatywnie oceniona przez 23,6%, zaś pozytywnie przez 59,2% (w tym 8 osób ocenia lokalną bazę gastronomiczną bardzo dobrze).

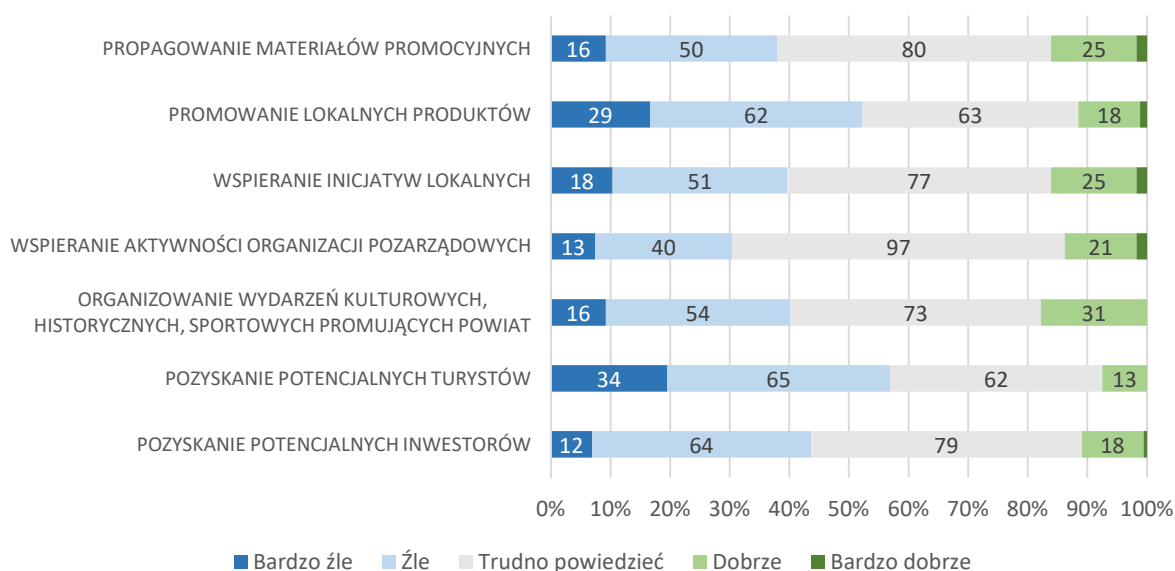
Wykres 14. Ocena funkcjonowania Starostwa Powiatowego w Pabianicach (źródło: opracowanie własne).

Przeciętnie wypada ocena funkcjonowania Starostwa Powiatowego w Pabianicach (Wykres 13), z czego najgorzej oceniane są szybkość obsługi oraz komunikacja między urzędnikami a interesariuszami. Szybkość obsługi negatywnie ocenia 40,2% respondentów (w tym 12,1% ogółu bardzo źle), a dla 35,6% trudno powiedzieć. Komunikację pomiędzy urzędnikami a interesariuszami negatywnie ocenia z kolei 36,8% (w tym 10,9% ogółu bardzo źle). Najwięcej pozytywnych głosów w zestawieniu odnotowano dla przejrzystości i czytelności strony internetowej, 41,4% ankietowanych.

Wykres 15. Ocena funkcjonowania jednostek podległych Starostwu Powiatowemu (źródło: opracowanie własne).

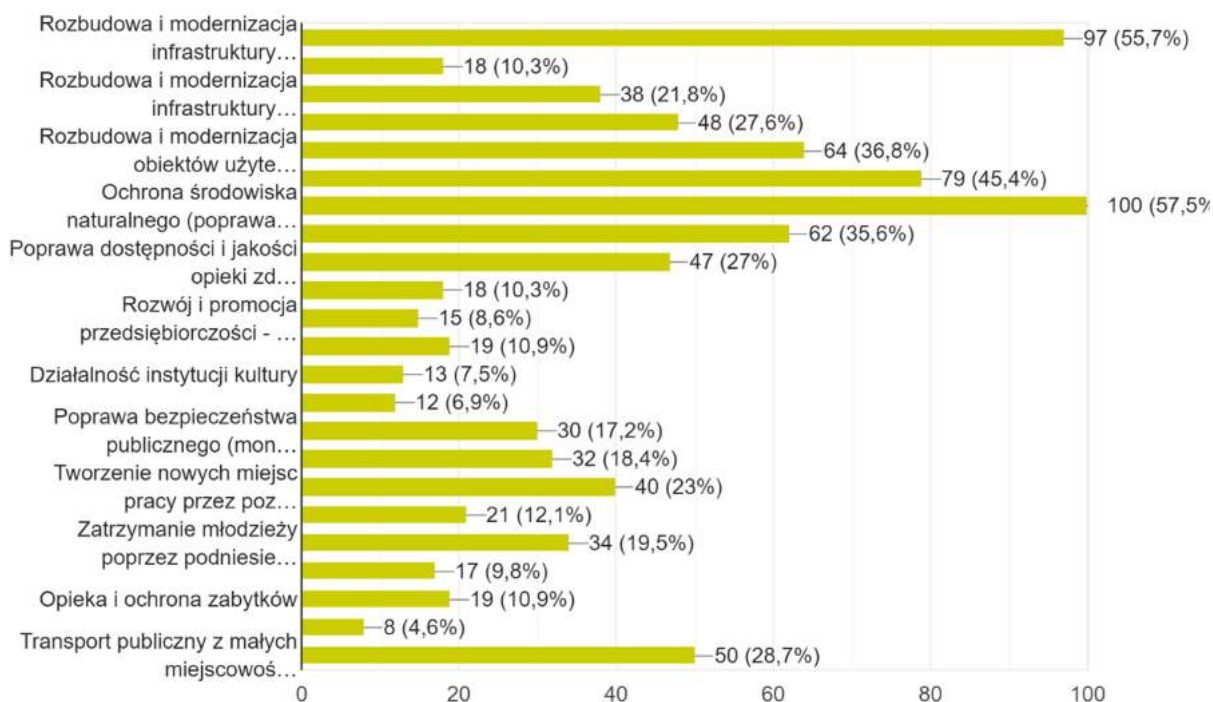
Lepiej względem funkcjonowania Starostwa Powiatowego w Pabianicach oceniane jest funkcjonowanie jednostek podległych, choć nadal przeciętnie (Wykres 14). Najgorzej w zestawieniu wypada szybkość obsługi, którą negatywnie oceniło 35,1% ankietowanych (w tym 9,2% ogółu bardzo źle). Najwięcej pozytywnych głosów oddano z kolei na kompetencje pracowników, 31,0% respondentów.

Wykres 16. Ocena działań promocyjnych powiatu (źródło: opracowanie własne).

Ostatnim obszarem badawczym poddanym ocenie są działania promocyjne powiatu, które odbierane są raczej negatywnie (Wykres 15). Przede wszystkim działania promocyjne mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów oraz promowanie lokalnych produktów uzyskały najwięcej negatywnych odpowiedzi, odpowiednio 56,9% (w tym 19,5% ogółu bardzo źle) oraz 52,3% (w tym 16,7% ogółu bardzo źle). Najmniej odpowiedzi negatywnych uzyskało z kolei wspieranie aktywności organizacji pozarządowych, na poziomie 30,5%.

Pomimo negatywnych i przeciętnych opinii w poszczególnych obszarach tematycznych, ogół życia w mieście jest oceniany pozytywnie przez 46,6% respondentów (w tym 2 osoby oceniają warunki życia w powiecie zdecydowanie dobrze). Trudno odpowiedzieć na to pytanie udzieliło 16,1% ankietowanych, a negatywnie warunki ocenia 37,4% (w tym 12,1% ogółu jako zdecydowanie źle). Respondenci w uwagach zwracają światło na poruszane już kwestie w obszarach tematycznych, takich jak stan dróg powiatowych i przestrzeni publicznych, funkcjonowanie starostwa powiatowego czy problemy społeczne. Dla wielu osób jest to jednostka wymarła, w której nic się nie dzieje przez co nie stanowi pozytywnej lokalizacji dla osób młodych. Mimo to, większość (tj. 46,0% ankietowanych) za atut jednostki uważa położenie geograficzne, w pobliżu aglomeracji miasta Łodzi. Położenie względem dużej aglomeracji jest z kolei atutem dla 8,6% ankietowanych. Ponadto, oddalenie od dużej aglomeracji zapewnia ciszę, spokój i wolną przestrzeń, którą za atut uznaje 11,5%. Aspekty te łączne stanowią korzystną podstawę do zamieszkania. Dobre warunki zamieszkania w powiecie stanowią pozytyw dla 6,3% ankietowanych. Z drugiej strony, 13,2% respondentów nie zauważa w powiecie pabianickim żadnych atutów. Jednakże, pomimo korzystnej lokalizacji i fundamentów funkcjonowania, jednostka nie wykorzystuje swoich potencjałów. Według respondentów w powiecie jest za mało inwestycji (32,2% głosów), dla innych inwestycji jest za mało, lecz są one przydatne (33,3% głosów). Ponadto, dla 19,0% respondentów inwestycje są przydatne. Z drugiej strony dla 5,7% ankietowanych inwestycji jest za mało, ale są one nieprzydatne, a dla 3,4% są one w ogóle nieprzydatne. Dla pojedynczych osób inwestycji jest dużo, a inwestycje te są zarówno przydatne jak i nieprzydatne.

Wykres 17. Najpilniejsze przedsięwzięcia dziedziny do zrealizowania lub wspierania na terenie powiatu (źródło: opracowanie własne).

Według ankietowanych najpilniejsze są działania na rzecz ochrony środowiska (57,5% respondentów), szczególnie terenów zielonych wzdłuż rzeki Grabi. Następnie, inwestycje mające na celu rozbudowę i modernizację infrastruktury, przede wszystkim infrastruktury drogowej wraz z chodnikami (55,7% respondentów) oraz systemu dróg rowerowych i spacerowych (45,4% respondentów). Poza działaniami technicznymi, związanymi z infrastrukturą, pożądane są działania na rzecz uporządkowania przestrzeni publicznych (35,6% ankietowanych) oraz organizacja transportu publicznego z małych miejscowości (28,7% ankietowanych). Ponadto, pomimo negatywnych ocen dotyczących sfer życia społeczno-gospodarczego, aspekty te stanowią mniejszość wśród najpilniejszych przedsięwzięć powiatu pabianickiego (Wykres 16).

W celu uzyskania orientacji co do zakresu związanego z zarządzaniem urzędem, głównie w obszarze organizacji i funkcjonowania Starostwa Powiatowego, oraz komunikacji, motywacji i potrzeb pracowniczych, w ramach jednej z metod badawczych partycypacyjnych, zdecydowano się na przeprowadzenie badania ankietowego z wykorzystaniem formularza online (CAWI) wśród ogółu osób zatrudnionych w Starostwie. Pytania dotyczyły funkcjonowania urzędu, funkcjonowania pracowników w obrębie instytucji oraz wybranych obszarów działania jednostki. Uzyskane informacje stanowią bardzo cenne uzupełnienie diagnozy i mogą być wykorzystane w procesie planowania działań organizacyjnych i dostosowujących przygotowanie Starostwa do świadczenia usług publicznych o jak najwyższym standardzie.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w dniach od 23 kwietnia do 7 maja 2021 roku przez partnerstwo firm: Łódzkiego Domu Biznesu sp. z o.o. (lidera) i Pheno Horizon (partnera) na zlecenie Starostwa Powiatowego w Pabianicach.

W badaniu wzięło udział łącznie 129 osób, w tym 109 Kobiet (84,5%) i 20 Mężczyzn (15,5%). Zdecydowana większość – 62% to pracownicy zatrudnieni w Starostwie dłużej niż 5 lat. Niemalże co trzeci ankietowany pracuje w urzędzie od 2 do 5 lat (27,7%). Z kolei co dziesiąty pracownik, należy do grupy osób „nowych”, nie pracujących dłużej niż 12 miesiące w jednostce.

W pierwszej kolejności zapytano respondentów: Czy czuje Pani/Pan satysfakcję z wykonywanej pracy? Na co aż 73,6 % wszystkich pracowników wskazało, że raczej odczuwa satysfakcję z wykonywanej pracy. Niemalże co piąty (17,8%) respondent wykazał zdecydowaną satysfakcję z wykonywanej pracy. Z kolei zaledwie co dziesiąty pracownik zaznaczył brak i zdecydowany brak satysfakcji z wykonywanej pracy. Może to wskazywać na ogólne odczucie satysfakcji z wykonywanej pracy wśród pracowników.

Następnie zapytano badanych: Jak ocenia Pan/Pani swoje zaangażowanie w wykonywaną przez siebie obecnie pracę? W zakresie zaangażowania w wykonywaną pracę, 87 odpowiedzi ocenionych najwyżej i 38 odpowiedzi ocenionych na drugim najwyższym stopniu zaangażowania, wskazuje, że prawie wszyscy – 96,6% pracowników, są zaangażowani w wykonywaną pracę. Udzielono zaledwie po dwie odpowiedzi na małe i umiarkowane zaangażowanie co nie stanowi nawet 5% respondentów.

Ponadto, zapytano: Jak ocenia Pan/Pani swoją identyfikację z obecnym miejscem pracy? Ponad 81% pracowników biorących udział w ankiecie, identyfikuje się bądź bardzo identyfikuje się ze swoim obecnym miejscem pracy. Umiarkowaną identyfikację wyraża w tym zakresie niespełna 15% respondentów, z kolei zaledwie 3,9% pracowników nie identyfikuje się ze Starostwem, w którym pracuje.

W odpowiedzi na pytanie: Czy czuje się Pan/Pani doceniany/a w swoim obecnym miejscu pracy? Łącznie ponad połowa, odpowiednio 44,2% (na raczej tak) i 13,2% (na tak) wszystkich pracowników wskazała, że czuje się doceniana w obecnym miejscu pracy. Jednak co 4 z nich wskazał, że nie, trudno powiedzieć i nie potrafi określić, czy czuje się doceniany. Należy również zwrócić uwagę na odpowiedzi negatywnie oceniające odczucie doceniania - 14 odpowiedzi raczej nie (10,9%) i 10 odpowiedzi nie (7,8%).

W badaniu zweryfikowano także: Czy obecne relacje z przełożonym uważa Pani/Pan za zadawalające, raczej zadawalające, raczej niezadawalające, niezadawalające? Pod kątem relacji z przełożonym to większość – 55,7% osób uznało relacje z przełożonym za zadawalające. Raczej zadawalające relacje ma kolejne 38% pracowników. Zaledwie 8 pracowników wskazało na odpowiednio – 3,9% raczej niezadawalające i 2,3% niezadawalające relacje z przełożonym.

Podjęto próbę analizy standardów i kanałów komunikacji w badanej jednostce. Na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani wewnętrzną komunikację w Starostwie – czy informowanie pracowników w kwestiach istotnych odbywa się Pana/Pani zdaniem w odpowiedni sposób? Nieco ponad 15% osób biorących udział w badaniu, uznaje wewn. komunikację w urzędzie za odbywającą się w odpowiedni sposób. Potwierdza, ten fakt, choć wskazuje, że nie zawsze ma to miejsce, większość pracowników – 57,4%. Należy jednak zwrócić uwagę, iż co czwarty respondent uważa, że komunikacja w Starostwie nie odbywa się i raczej nie odbywa się w odpowiedni sposób – odpowiednio 3,9% i 23,3%.

Badani mogli także się wypowiedzieć w zakresie: Czy czuje się Pani/Pani wysłuchana/ny przez przełożonych? Zdecydowana większość, bo aż 80,9% pracowników czuje się wysłuchana przez przełożonych. Co piąty pracownik odpowiedział negatywnie w powyższym zakresie – 19,4%.

Zapytano ich także: Czy przełożona/ny potrafi konstruktywnie dawać uwagi i wskazówki i czy robi to w sposób kulturalny? Blisko 90% (88,4%) wszystkich odpowiedzi było na tak w powyższym obszarze. Jedyne co dziesiąty ankietowany uważa odmiennie i wyraża negatywną ocenę dla tego zakresu – 11,6%. Dostrzec więc należy pozytywny wydźwięk wniosków płynących w obszarze komunikacji na linii pracownik – przełożony oraz w obszarze korygowania zachowań pracowników.

Obiecujący wynik odnotowano w zakresie doceniania inicjatywy, pracowitości, zaangażowania, terminowości i skuteczności pracowników przez przełożonych – 75% odpowiedzi na tak. Pomimo tego, co czwarty pracownik uważa, że przełożeni nie doceniają w/w zachowań w ich pracy – 24,8%. Należy rozważyć próbę zwrócenia jeszcze większej uwagi na ten aspekt co wiąże się z lepszą komunikacją na linii pracownik-przełożony.

Natomiast jeśli chodzi o swobodę dzielenia się swoimi opiniami i pomysłami z przełożonymi to potwierdza taką możliwość 106 badanych (82,2%), przy 23 odpowiedziach negatywnych (17,8%).

Zweryfikowano także spostrzeżenia pracowników pytając: Jaki kanał przepływu informacji dotyczących spraw ogółu pracowników uważa Pan/Pani za najbardziej skuteczny? W obszarze najbardziej skutecznych kanałów przekazywania informacji najczęściej, bo aż 72,9% badanych preferuje bezpośrednią rozmowę z przełożonym. Na drugim i trzecim miejscu plasują się: ogólne spotkania z kierownictwem (63,6%) oraz informacje mailowe (58,1%). Zaledwie co piąty pracownik preferuje rozmowy telefoniczne – 20,2%. Jako najmniej skuteczną formę przekazywania informacji wskazano notatki/informacje umieszczane na dysku wspólnym -17,1%.

Respondentów zapytano także: Czy według Pani/Pana praca w Starostwie stymuluje rozwój kwalifikacji pracowników? Jeśli chodzi o ten zakres, to 80 odpowiedzi odnotowano na tak (62%), czyli większość pracowników uważa, że praca jaką wykonują stymuluje rozwój kwalifikacji. Niemniej całkiem sporo, bo aż 49 odpowiedzi wskazało, iż w Starostwie nie stymuluje się rozwoju kwalifikacji pracowników (38%). W tym samym obszarze zdecydowano się zapytać: Czy jest Pan/Pani delegowana do udziału w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe? Zdecydowana większość pracowników (69%) potwierdziła, że jest kierowana na szkolenia podnoszące kwalifikacje zawodowe. Jednocześnie co trzeci z nich, wskazał, iż takimi szkoleniami nie jest obejmowany (31%). Dość znaczna liczba odpowiedzi negatywnych może świadczyć o dalszej potrzebie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników administracji, zwłaszcza, że na pytanie: „Czy chętnie bierze Pan/Pani udział w szkoleniach organizowanych przez Starostwo?”, niemalże wszyscy pracownicy, bo aż 124 odpowiedzi (96,1%) potwierdzili, że chętnie biorą udział w szkoleniach organizowanych przez Starostwo, a jedynie 3,9% respondentów jest niechętna uczestniczeniu w szkoleniach.

Ankieta badała również: Czy zadania, wykonywane w pracy, dają Panu/Pani możliwość rozwoju? Ponad połowa pracowników uczestniczących w ankiecie odpowiedziała, że zadania wykonywane w pracy raczej dają im możliwość rozwoju (56,6%). Zdecydowanie ten fakt, potwierdził co piąty ankietowany, udzielającej odpowiedzi – tak (20,9%). Podobną skalę odpowiedzi – łącznie dla „raczej nie” i „nie” przybrały odpowiedzi negatywnie odnoszące się do możliwości rozwoju w oparciu o wykonywane zadania (łącznie 22,5%).

Niektóre z pytań odnosiły się do bardziej technicznych aspektów funkcjonowania w organizacji, jak np. Czy zna Pani/Pan zakres swoich obowiązków służbowych? Ankietowani udzielili 129 od-

powiedzi, co daje 100% wszystkich odpowiedzi, potwierdzając znajomość swojego zakresu obowiązków służbowych. Z kolei 122 z ankietowanych potwierdza zgodność wykonywanych obowiązków

z posiadanymi kompetencjami (94,6%). Jedynie 5,4% respondentów wskazuje niezgodność w wyższym zakresie.

Co interesujące, ponad 34 % ankietowanych uważa, że zakres obowiązków nie odpowiada faktycznie wykonywanym przez nich zadaniom. Wykonują oni więcej zadań. Zbieżność zakresu obowiązków z rzeczywiście wykonywanymi zadaniami potwierdza 60,5% badanych. Zastanawiające, że 5,4% osób biorących udział w ankiecie nie potrafi ocenić tego aspektu. W zakresie realnej możliwości awansu zawodowego w Starostwie na tak udzielono 79 odpowiedzi (61,2%). Takiej szansy nie widzi jednak spora grupa pracowników – 50 odpowiedzi na nie (38,8%).

Interesujący rozkład głosów odnotowujemy, jeśli chodzi o znajomość i klarowność zasad i kryteriów awansu zawodowego, które to aspekty potwierdza łącznie 46,5% ankietowanych przy jednoczesnym wskazaniu zdania negatywnego przez ponad połowę badanych – 53%. Blisko połowa odpowiedzi zaznacza, że nie ma zdania co do oceny sprawiedliwości kryteriów awansowania w Starostwie- 48,1%. Co czwarty badany sądzi, że kryteria są sprawiedliwe. Jednocześnie łącznie ponad 25% respondentów neguje sprawiedliwość kryteriów awansowania w urzędzie.

Badanych zapytano: Jakie kryteria awansowania pracowników są Pana/Pani zdaniem najbardziej sprawiedliwe? Za najbardziej sprawiedliwe kryteria awansowania pracownicy uznali kolejno: bardzo dobrą ocenę dotychczasowej pracy (77,5%), nabywanie dodatkowych umiejętności i wiedzy, (73,6%), posiadane predyspozycje i kompetencje na awansowane stanowiska (72,1%). Za najmniej sprawiedliwe kryteria awansu uznano: długi staż pracy (27,1%), ukończenie szkół i uczelni (27,9%), wzrost zakresu obowiązków (28,7%). Interesujące, że tylko jedna osoba ze wszystkich respondentów uznała chęć nabywania niezbędnej wiedzy i umiejętności, zaangażowanie za sprawiedliwe kryterium awansowania w urzędzie (0,8%).

Pracownicy mogli się również wypowiedzieć na pytanie: Jakie elementy i działania najlepiej wpływają na podwyższenie Pana/Pani motywacji do pracy? Do elementów i działań, które najlepiej wpływają na motywację do pracy pracownicy zaliczyli: dobrą atmosferę w miejscu pracy i współpracę

z innymi pracownikami w urzędzie, (63,6%), podwyżkę wynagrodzenia (62%) i na takim samym poziomie wysokość wynagrodzenia i premie (59,7%). W najmniejszy stopniu na motywację do pracy zdaniem badanych wpływają: możliwość wykorzystania własnych uzdolnień (5,4%), samodzielność w wykonywaniu zadań (12,4%), poczucie uzyskiwania osiągnięć (12,4%).

Niepełna połowa badanych wskazała, iż docenienie przez współpracowników jest często stosowane (48%). Z kolei nieco ponad 60% badanych uważa, że Pochwały są stosowane rzadko. Nieco ponad połowa badanych wskazuje, że Awanse nie są stosowane w urzędzie (55%). Jeśli chodzi o Dodatkowe szkolenia to jedynie 41% badanych uważa, iż są one często stosowane. Taką samą ilość – 97 odpowiedzi, odnotowano, zaznaczając, że rzadko są stosowane Premie/nagrody i Podwyżki wynagrodzenia (75%).

Za czynniki najbardziej demotywujące w pracy uznano: wysokość wynagrodzenia (62,8%), brak podwyżki, brak perspektyw awansu i rozwoju (52,7%), nierówne traktowanie (49,6%), oraz złą komunikację między osobami, komórkami org. (41,1%). Najwięcej, bo 40,3% wszystkich odpowiedzi udzielono wskazując, że system nagradzania pracowników w Starostwie raczej nie jest mo-

tywujący pracowników. Jedynie co czwarty badany odpowiedział, że system jest raczej motywujący. Zdecydowanie za motywującym charakterem systemu wynagradzania opowiedziały się wyłącznie 2 osoby (1,6%)

Zbadano opinie pracowników: Czy stosowany w Starostwie system wynagradzania jest dla Pani/Pana zrozumiały? Niemalże dokładnie po połowie rozkładają się odpowiedzi w powyższym pytaniu: 67 odpowiedzi nie, co daje 51,9% wszystkich odpowiedzi oraz 62 odpowiedzi tak, co daje 48,1% wszystkich odpowiedzi.

Za czynniki, które powinny decydować o wzroście wynagrodzenia w pierwszej kolejności uznano: dobrą ocenę kompetencji i efektów pracy (81,4%), inflację (70,5%) oraz staż pracy (48,1%) i poszerzenie zakresu obowiązków (48,1%). Dokładnie po 1 odpowiedzi udzielono wskazując na: wykonywanie obowiązków poza swoim zakresem, doświadczenie i dobre radzenie sobie z dużą ilością obowiązków i zadań, innowacyjność, pomysły racjonalizatorskie dot. narzędzi pracy (programy komputerowe), co daje, ile by człowiek nie zrobił to i tak jest źle i niedobrze (0,8%).

Ponadto, badani w liczbie 115 odpowiedzi potwierdzili, iż w urzędzie wykonuje się okresową ocenę pracowników (89,1%). Niemniej 14 odpowiedzi udzielono jako negatywne co do przeprowadzania ocen okresowych w Starostwie (10,9%).

Innym aspektem, który może pozytywnie oddziaływać na pracę w urzędzie jest kontrola zarządcza. W związku z tym zapytano: Czy w urzędzie są stosowane standardy kontroli zarządczej? Badani w liczbie 97 odpowiedzi potwierdzili, iż w urzędzie stosowane są standardy kontroli zarządczej (89,1%). Niemniej 32 odpowiedzi udzielono jako negatywne co do tego kryterium (24,8%).

Według 55% ankietowanych w urzędzie opracowano zasady ponoszenia kosztów podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników. Aczkolwiek odmiennie twierdzi aż 45% badanych pracowników.

Kolejnym pytaniem było: Czy ma Pani/Pan możliwość decydowania o czasie rozpoczęcia i zakończenia pracy? Czas rozpoczęcia i zakończenia pracy w całości ustalany jest przez pracodawcę – tak wskazało aż 85,3% wszystkich osób biorących udział w badaniu. Jedynie 12,4% z nich odpowiedziało, iż może decydować o czasie rozpoczęcia i zakończenia pracy jednak odbywa się to w ograniczonym zakresie. Samodzielnie o czasie rozpoczęcia i zakończenia pracy, może decydować jedynie 2,3% badanych. Ponad połowa respondentów zaznaczyła, iż łatwe byłoby zwolnienie się z pracy na 1 lub 2 godziny z przyczyn osobistych (62,8%). Zwolnienie z powyższego powodu byłoby trudne

i bardzo trudne, łącznie dla nie ponad 20% osób. Z kolei 5,4% osób objętych badaniem odpowiedziało, że nie możliwości zwolnienia się w ciągu dnia pracy z powodów osobistych.

Co więcej, ponad połowa respondentów zaznaczyła, iż miałyby możliwość wzięcia jednego lub dwóch dni wolnego (nieplanowanego urlopu) z dnia na dzień (65,1% - dosyć łatwe, 26,4% - bardzo łatwe). Dla co czwartego badanego byłoby to dosyć trudne (26,4%). Z kolei 5,4% osób objętych badaniem odpowiedziało, że nie możliwości zwolnienia się w ciągu dnia pracy z powodów osobistych. Za bardzo trudne uznała powyższą możliwość jedynie 1 os. spośród badanych (0,8%).

Badanych zapytano również: Czy często zostaje Pani/Pan w pracy po godzinach lub zabiera pracę do domu? Blisko połowa z nich sporadycznie zostaje w pracy po godzinach lub zabiera pracę do domu (48,8%). Co trzeci pracownik odpowiedział, że nie zostaje w pracy po godzinach (29,5%). Jedynie 8,5% badanych, zostaje średnio kilka godzin w tygodniu w pracy po godzinach. Wskazywać to może na dobrą organizację pracy w urzędzie.

Kolejne pytanie analizowało: Czy w okresie ostatnich 2 miesięcy w czasie wolnym od pracy kontaktowano się z Panią/Panem w sprawach służbowych? Na co, ponad połowa badanych potwierdziła, iż w ostatnich 2 miesiącach kontaktowano się z nimi w sprawach służbowych w czasie wolnym od pracy (51,9%). Ponadto, odnotowano 35 odpowiedzi tak, raz lub dwa razy, co daje 27,1%, oraz 27 odpowiedzi tak, kilkakrotnie, co daje 20,9%. Uzyskane wyniki, nie ilustrując nadmiernego obciążania pracowników obowiązkami służbowymi w czasie wolnym od pracy.

Jako najczęstszy powód pozostawiania po godzinach w pracy ankietowani podali: konieczność wykonania nowej zleconej pracy ad hoc (29 odpowiedzi), terminowość spraw do wykonania (25 odpowiedzi), pracę za inne osoby (19 odpowiedzi), ilość zadań/podział zadań/stopień skomplikowania (17 odpowiedzi).

Za czynniki podnoszące efektywność i jakość pracy najczęściej uznawano: szkolenia i kursy (w tym integracyjne/wyjazdowe) pracowników (64%), wzmocnienie więzi, dobra atmosfera, niedoprowadzanie do podziałów i konfliktów (53%), organizację pracy urzędu i sprawnie funkcjonujący, dostosowany do potrzeb system informatyczny (44%). Za najmniej ważny czynnik uznano zwiększenie odpowiedzialności za wykonywane zadania (8,5%).

Respondenci ocenili wybrane czynniki funkcjonowania Starostwa. W zakresie dostępu do informacji o działaniach Starostwa, niespełna połowa oceniła go dobrze (48%). Dostęp do informacji o usługach dla klientów za dobry uważa nieco więcej niż połowa badanych (54%). Na zbliżonym poziomie pracownicy oceniają Zakres/aktualność informacji publikowanych na stronie www powiatu (51% ocen dobrych). Najwyżej oceniono Zakres aktualność informacji publikowanych na BIP powiatu jako dobry ocenia ten czynnik 57% pracowników. Blisko 60% badanych oceniło dobrze zakres aktualności informacji publikowanych na tablicach informacyjnych (ogłoszeń) w urzędzie.

Prawie $\frac{3}{4}$ badanych wysoko ocenia zrozumiałość przekazu/czytelność treści/informacji (pisemnych/ustnych) w kontaktach urzędników z klientem (74%). Z kolei co piąty badany wypowiada się z dużą rezerwą co do potwierdzenia wysokiej jakości obsługi w urzędzie (20%), pomimo, iż chęć pomocy urzędników w rozwiązywaniu problemu klientów, wysoko ocenia aż 81% pracowników objętych badaniem. Ponad $\frac{3}{4}$ badanych (75%) dobrze ocenia Sprawność i terminowość załatwiania spraw w urzędzie. Na jeszcze wyższym poziomie (79%) oceniono Kompetencje i przygotowanie urzędników do wykonywania obowiązków służb. Można wysnuć wniosek, że kadra Starostwa składa się w większości z kompetentnych, chcących nieść pomoc klientom i dochowujących terminów pracowników, którym okazjonalnie zdarzają się błędy czy potknięcia, nad którymi na bieżąco należy pracować.

Na podstawie uzyskanych wyników badania, nie można wysnuć oczekiwaniami ze strony pracowników, co do ewentualnej poprawy warunków lokalowych i rozszerzenia dostępu do oprogramowania i systemów IT. Zdecydowana większość ocenia je na wysoki poziomie (odpowiednio 67% i 56%) przy marginalnym rozkładzie głosów negatywnych (odpowiednio 3% i 5%). O ile zdecydowanie ponad połowa badanych dobrze ocenia dostęp do wyposażeni biurowego (64%), o tyle co dziesiąty ankietowany (10%) wyraził wątpliwości co do zabezpieczenia odpowiedniego sprzętu komputerowego. Przez pryzmat całkiem sporego odsetka głosów neutralnych (31%), należałoby rozważyć dołożenie większych starań, aby zabezpieczyć w jak największej mierze odpowiednią infrastrukturę biurową i IT dla pracowników.

Ostatnim z pytań zamkniętych było: Dostosowanie urzędu do potrzeb osób niepełnosprawnych, spełnianie standardów dostępności plus. W powyższym zakresie głosy pracowników wskazują na potrzebę ciągłego doskonalenia urzędu w dążeniu do spełnienia standardów Dostępności plus. Bliżko co piąty (17%) ankietowany ocenia źle dostosowanie, co wespół z głosami neutralnymi (ani źle, ani dobrze – 37%), powoduje, że ponad połowa badanych ma wątpliwości czy urząd jest dostosowany do obsługi osób niepełnosprawnych na odpowiednim poziomie.

W badaniu postawiono również dwa pytania otwarte. W odpowiedzi na pierwsze z nich: „Jeśli miałaby/miałby Pani/Pan wpływ na zmianę jednej rzeczy w działaniu urzędu, co by to było?”, uzyskano wiele pojedynczych, aczkolwiek wartościowych odpowiedzi. Zdecydowano się więc na podanie ich wszystkich bez szczególnego przypisywania poszczególnych wartości częstotliwości ich wskazywania:

- ruchome godziny pracy (elastyczny czas pracy, elektroniczny system ewidencji czasu pracy) i organizacja urzędu
- poprawienie warunków lokalowych dla interesantów i pracowników oraz dosprzętowanie urzędników, w tym usprawnienie systemu IT
 - usprawnienie komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej
 - uzyskiwanie pochwał
 - sprawiedliwe i lepsze wynagradzanie pracowników.
 - zainstalowanie domofonu przy braku obsługi bezpośredniej
 - szkolenia i rozwój pracowników (podnoszenie kwalifikacji)
 - lepsza motywacja i docenianie pracowników (w tym finansowa – premie)
 - zwiększenie zakresu spraw, które można załatwić on-line (e-usługi)
 - wprowadzenie ułatwień dla petentów, szybsze załatwienie spraw
 - zachęcanie pracowników do przyjazdu do pracy rowerami
 - zwiększenie pomocy ze strony przełożonego
 - dochowanie staranności przy doborze pracowników na odpowiednie stanowiska
 - poprawa atmosfery i relacji między pracownikami
 - uniwersalność na stanowiskach (system zastępstw)
 - odpowiedni podział obowiązków
 - zwiększenie liczby miejsc parkingowych
- obsadzanie stanowisk kierowniczych powinno opierać się na kompetencjach kandydata a nie układach politycznych.
 - zwiększenie budżetu dla urzędu.
 - wprowadzenie wartościowania stanowisk pracy
 - zweryfikowanie zatrudnienia w poszczególnych wydziałach i dostosowanie do wykonywanych obowiązków (niektóre wydziały wymagają większej liczby pracowników ze względu na zakres obowiązków)

Na podstawie powyższych odpowiedzi można dostrzec, iż najwięcej oczekiwań sformułowano w obszarach zarządzania zasobami ludzkimi i organizacji pracy urzędu. Przejawiają się potrzeby zwiększenia motywacji, poprawy komunikacji, lepszego dostosowania systemu wynagradzania. Oczekiwania natury „technicznej” należy rozpatrywać pod kątem świadczenia w sposób bardziej efektywny, usług dostosowanych do potrzeb klientów urzędu. Z kolei udogodnienia (np. elastyczny czas pracy, większa liczba miejsc parkingowych itp.) o jakich wspomniano, mogłyby stać się czyn-

nikami motywującymi i poprawiającymi zadowolenie pracowników z wykonywania obowiązków służbowych oraz zwiększającymi poczucie utożsamiania się ich z jednostką.

Dla pełnego obrazu, należy wskazać, iż 13% badanych wybrało odpowiedź „Inne” bez podania uzasadnienia.

Ostatnim z pytań (drugim pytaniem otwartym) była prośba o określenie największej siły Starostwa Powiatowego w Pabianicach. Za największą siłę urzędu uznano:

- kadre wykwalifikowanych pracowników urzędu (43% odpowiedzi),
- szybkie reagowanie na zmieniające się okoliczności, dynamikę pracy (2%)
- stabilność pracy i zatrudnienia (przewidywalność) (2%)
- dobrą atmosferę w zespole i w urzędzie służącą współpracy, otwartości i chęci niesienia pomocy (5%)
- jakość obsługi klientów (zaangażowanie, kompetencje, doświadczenie pracowników) (6%)
- nie wiem, trudno powiedzieć, nie mam zdania (łącznie 20%),

W analizie pominięto odpowiedzi o ilości wskazań 2 i mniej. Na tej podstawie wyraźnie widać, że wykwalifikowana kadra urzędnicza to największy potencjał Starostwa w ocenie jego pracowników. Zastanawiające, że co piąty z badanych nie potrafił wyrazić swojego zdania, nie miał ugruntowanej opinii w omawianym względzie. Dla części pracowników istotną siłą urzędu jest dobra atmosfera w zespole oraz jakość obsługi klientów z naciskiem na szybkie reagowanie na zmieniające się okoliczności i dynamikę pracy. Pracownicy docenili także stabilność zatrudnienia, które zarówno może stanowić świadectwo o istotności potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa dla pracowników, jak i być rozumiane jako siła urzędu o niskim współczynniku fluktuacji kadr.

Na podstawie powyższych wyników badania i wysnutych wniosków, zdecydowano się na zaprezentowanie poniższych rekomendacji:

1. Należy kontynuować prowadzone w Starostwie działania w celu utrzymywania satysfakcji i zaangażowania pracowników, utożsamiania się z jednostką oraz budowania relacji z przełożonymi na co najmniej takim poziomie jak zdiagnozowano w badaniu.

2. Należy podjąć działania w celu zwiększenia poczucia docenienia u pracowników Starostwa.

3. Wewnętrzna komunikacja w urzędzie wymaga działań usprawniających, m.in. w zakresie informowania pracowników o istotnych kwestiach oraz doceniania inicjatywy, pracowitości, zaangażowania, terminowości i skuteczności pracowników przez przełożonych. Należy skoncentrować się na wykorzystaniu narzędzi i kanałów komunikacji uważanych przez pracowników za najbardziej skuteczne tj.: bezpośrednich rozmów z przełożonymi, organizacji ogólnych spotkań z kierownictwem, przekazywaniu wiadomości mejlowych. Jednocześnie należy mieć świadomość o marginalnym znaczeniu i wątpliwej skuteczności notatek/informacji umieszczanych na dysku wspólnym.

4. Należy z większą intensywnością kontynuować działania stymulujące rozwój pracowników.

5. Ważne staje się dalsze inicjowanie działań w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników administracji.

6. Należy zastanowić się nad wprowadzeniem usprawnień pozwalających pracownikom na uzyskanie większej szansy awansu zawodowego oraz podstawowej wiedzy co do zasad i klarowności kryteriów jego przyznawania.
7. Należy rozważyć wprowadzenie kompleksowego Systemu wynagradzania i motywowania, w tym również pozafinansowego pracowników, zrozumiałego dla większości zatrudnionych osób.
8. Dopilnować, aby ocena okresowa realizowana w Starostwie obejmowała wszystkich pracowników.
9. Dołożyć starania w celu skutecznej komunikacji z pracownikami w zakresie obowiązujących zasad ponoszenia kosztów podnoszenia kwalifikacji zawodowych.
10. Rozważyć wprowadzenie większej elastyczności co do decydowania przez pracowników o czasie rozpoczęcia i zakończenia pracy.
11. Należy poświęcić większą uwagę na implementację rozwiązań służących wsparciu czynników podnoszących efektywność i jakość pracy, do których należą: szkolenia i kursy (w tym integracyjne/wyjazdowe) pracowników, wzmocnienie więzi, dobra atmosfera, niedoprowadzanie do podziałów i konfliktów, organizację pracy urzędu i sprawnie funkcjonujący, dostosowany do potrzeb system informatyczny.
12. Należy stale pracować nad wysoką jakością obsługi w urzędzie.
13. Należy rozważyć dołożenie większych starań, aby zabezpieczyć w jak największej mierze odpowiednią infrastrukturę biurową i IT dla pracowników.
14. Należy kontynuować działania dostosowujące urząd do spełniania standardów Dostępności plus.

15. SPIS TABEL

Tabela 1. Obiekty i obszary reprezentatywne – ocena stanu zachowania oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2020-2023 (źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023).	12
Tabela 2. Lista zabytków archeologicznych uznanych za obszary i obiekty reprezentatywne (źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023).	12
Tabela 3. Drogi Powiatowe w Powiecie Pabianickim.	14
Tabela 4. Podstawowe dane dotyczące struktury wiekowej dotyczące struktury wiekowej ludności Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	16
Tabela 5. Pracujący na 1000 mieszkańców (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	17
Tabela 6. Pracujący ogółem (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	17
Tabela 7. Pracujący ogółem w sektorach (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	18
Tabela 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	19
Tabela 9. Bezrobotni według wykształcenia (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	19
Tabela 10. Bezrobotni zarejestrowani wg stażu pracy (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	19
Tabela 11. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	19
Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani wg czasu pozostawiania bez pracy (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	20
Tabela 13. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	20
Tabela 14. Bezrobotni niepełnosprawni zarejestrowani według płci (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	20
Tabela 15. Poszkodowani w wypadkach przy pracy (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	21
Tabela 16. Zdawalność egzaminu maturalnego (%) w latach 2014-2020 (źródło: http://www.oke.lodz.pl/).	25
Tabela 17. Średnia wyników egzaminu maturalnego (obowiązkowa część pisemna) (%) w latach 2014-2020 (źródło: http://www.oke.lodz.pl/).	26
Tabela 18. Średnia wyników egzaminu maturalnego w roku 2020 (obowiązkowa część pisemna) (%) (źródło: http://www.oke.lodz.pl/).	26
Tabela 19. Personel medyczny pracujący w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	27
Tabela 20. Przepięstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	31
Tabela 21. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	32

Tabela 22. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	33
Tabela 23. Zdarzenia według czasu dojazdu na miejsce (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	33
Tabela 24. Zdarzenia według rodzajów i wielkości (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	34
Tabela 25. OSP włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	34
Tabela 26. OSP nie włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	35
Tabela 27. Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	36
Tabela 28. Infrastruktura sportowa w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	37
Tabela 29. Podział i wysokość dotacji na zadanie własne Powiatu Pabianickiego w zakresie tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi sportu w 2021 r. (źródło: opracowanie na podstawie materiałów ze strony Starostwa Powiatowego w Pabianicach).....	38
Tabela 30. Kina w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	39
Tabela 31. Biblioteki i ich filie w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	40
Tabela 32. Komputeryzacja bibliotek w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	40
Tabela 33. Domy i ośrodki kultury w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	41
Tabela 34. Koła, kluby i grupy artystyczne w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	42
Tabela 35. Ilość osób uczęszczających na zajęcia poszczególnych grup (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	42
Tabela 36. Stowarzyszenia zwykłe w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	42
Tabela 37. Fundacje w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).	43
Tabela 38. Kluby Sportowe w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).	43
Tabela 39. Uczniowskie Kluby Sportowe w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).	44
Tabela 40. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	44
Tabela 41. Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	44
Tabela 42. Nowo powstające podmioty (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	45
Tabela 43. Podmioty nowo zarejestrowane wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych (źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS).	45
Tabela 44. Udziały nowo zarejestrowanych podmiotów w liczbie nowa zarejestrowanych podmiotów ogółem (źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS).	46
Tabela 45. Podmioty wyrejestrowane wg grup sekcji PKD 2007 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	46

Tabela 46. Podmioty wyrejestrowane wg sektorów własnościowych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	46
Tabela 47. Grupy obszarowe powierzchni użytków rolnych w ha (2013 rok) w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	48
Tabela 48. Pogłowie bydła w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	48
Tabela 49. Pogłowie trzody chlewnej w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	48
Tabela 50. Powierzchnia zasiewów w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	48
Tabela 51. Zbiory głównych ziemiopłodów w Województwie Łódzkim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	48
Tabela 52. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w dziedzinie rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa bądź rybactwa (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	49
Tabela 53. Powierzchnia użytków rolnych (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).	50
Tabela 54. Kapitał zagraniczny w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	51
Tabela 55. Liczba i wartość projektów dofinansowanych z funduszy europejskich, na cele związane z rozwojem konkurencyjności przedsiębiorstw, realizowanych przez przedsiębiorstwa Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie danych na stronie https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/projekty/lista-projektow/lista-projektow-realizowanych-z-funduszy-europejskich-w-polsce-w-latach-2014-2020 (źródło: Opracowanie własne).....	54
Tabela 56. Wskaźniki płynności finansowej WFPF oraz WPF w latach 2018-2020 (źródło: opracowanie własne).	56
Tabela 57. Wskaźniki pokrycia długu I i II stopnia na podstawie opracowań naukowych (źródło: opracowanie własne).	57
Tabela 58. Analiza samodzielności finansowej (źródło: opracowanie własne).....	58
Tabela 59. Wartość inwestycji na jednego mieszkańca (źródło: opracowanie własne na podstawie danych budżetowych powiatu Pabianickiego oraz danych GUS o liczbie mieszkańców powiatu). .	58
Tabela 60. Złoża kopalin na terenie Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r., Państwowa Służba Geologiczna, Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2020).	62
Tabela 61. Zbiorniki retencyjne na terenie Powiatu Pabianickiego (źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Ochrony Środowiska Powiatu Pabianickiego na lata 2016-2019 z perspektywą do 2024 roku, Załącznik do Uchwały Nr XXX/225/16 Rady Powiatu Pabianickiego z dnia 21 grudnia 2016 r.).	65
Tabela 62. Stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Powiatu Pabianickiego według danych z lat 2015-2018 (źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w latach 2011-2016, Oceny stanu jednolitych części wód rzek i zbiorników zaporowych w roku 2017-2018, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, http://www.gios.gov.pl/pl/stan-srodowiska/monitoring-wod a także na podstawie Oceny JCWP 2017, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi https://www.wios.lodz.pl/Stan_jakosci_wod_powierzchniowych_w_2017_r,319).	67

Tabela 63. Powierzchnia lasów w Powiecie Pabianickim w latach 2015-2019 (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS).....	69
Tabela 64. Klasyfikacja stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi (za rok 2019) (źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim z 2019 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Łódź 2020).	72
Tabela 65. Stężenie średnioroczne pyłu PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]* na stacjach pomiarowych w Pabianicach w latach 2013-2018 (źródło: Program ochrony powietrza i plan działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka (Uchwała nr XX/304/20 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 września 2020 r.).....	72

16. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów w Powiecie Pabianickim (źródło: opracowanie własne).	8
Wykres 2. Struktura dochodów budżetowych (źródło: opracowanie własne).....	55
Wykres 3. Struktura wydatków budżetowych (źródło: opracowanie własne).....	55
Wykres 4. Wskaźniki płynności finansowej WFPF oraz WPF (źródło: opracowanie własne).....	57
Wykres 5. Ocena stanu środowiska naturalnego i zagospodarowanie przestrzeni publicznej (źródło: opracowanie własne).	77
Wykres 6. Ocena stanu i dostępności do infrastruktury technicznej (źródło: opracowanie własne).	78
Wykres 7. Ocena dostępności i jakości edukacji na terenie powiatu (źródło: opracowanie własne).	79
Wykres 8. Ocena dostępu do opieki społecznej oraz zdrowotnej w powiecie (źródło: opracowanie własne).	79
Wykres 9. Skala problemów społecznych w powiecie (źródło: opracowanie własne).	80
Wykres 10. Ocena dostępności do usług oraz wsparcie w obszarze aktywności gospodarczej (źródło: opracowanie własne).	81
Wykres 11. Ocena dostępności i atrakcyjności oferty kulturalnej powiatu (źródło: opracowanie własne).	81
Wykres 12. Ocena oferty turystycznej i rekreacyjnej powiatu oraz możliwości i jakości atrakcyjnego wypoczynku na jego terenie (źródło: opracowanie własne).	82
Wykres 13. Ocena funkcjonowania Starostwa Powiatowego w Pabianicach (źródło: opracowanie własne).	83
Wykres 14. Ocena funkcjonowania jednostek podległych Starostwu Powiatowemu (źródło: opracowanie własne).	83
Wykres 15. Ocena działań promocyjnych powiatu (źródło: opracowanie własne).	84
Wykres 16. Najpilniejsze przedsięwzięcia dziedziny do zrealizowania lub wspierania na terenie powiatu (źródło: opracowanie własne).	85

17. SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Struktura użytkowania gruntów w Powiecie Pabianickim.	9
Rysunek 2. Aktualność programów opieki nad zabytkami – stan na 2019 rok (źródło: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023).	11
Rysunek 3. Mapa stanu budowy dróg krajowych, łódzkie (źródło: gddkia.gov.pl)	12
Rysunek 4. Drogi w Powiecie Pabianickim.	14

